

การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ
และคืนความสุขให้กับประเทศไทย

โดย

นาง ฐาณิญา พงษ์ศิริ

ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ TNN2

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ ๒๖

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๖-๒๕๕๗

บทคัดย่อ

เรื่อง การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย
ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นาง ฐาณิญา พงษ์ศิริ

หลักสูตร ปริญญาโท ๒๖

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม ตลอดจนการเสนอแนวทางและมาตรการในการสร้างพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษากระบวนการจากแนวคิด ทฤษฎีตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในงานด้านกิจการวิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม ด้านความมั่นคง ด้านสื่อสารมวลชน และด้านคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพล บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมต่อสังคมไทยมากที่สุด ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม พบว่า สื่อขาดความรับผิดชอบในด้านคุณธรรม จริยธรรม, ผู้บริหารองค์กรไม่เป็นมืออาชีพและมีอุดมการณ์, ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล, สื่อมวลชนไม่มีจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน และแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานไปพัฒนาสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ พบว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.) ได้ออกกฎ ระเบียบ คำแนะนำมาควบคุมสื่อที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้รับผิดชอบในหน่วยงานควรนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ประกอบกับการที่ผู้วิจัยเสนอแนะ “โครงการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย” โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดตั้ง “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย” ดำเนินการโดยศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ภายใต้สโลแกนที่ว่า “เพื่อความสุขเพื่อสังคมดี” ที่เป็นประโยชน์ในสามด้าน คือ ดีต่อประเทศชาติ ดีต่อสุขภาวะ และดีต่อชุมชน ปฏิเสธการนำเสนอเนื้อหารายการ ที่มีแต่บันเทิง ไร้สาระ ต้อยคุณภาพ และโฆษณาที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นการบริโภคสินค้าอมมา

การวิจัยครั้งนี้เป็นมุมมองของผู้วิจัยในส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานด้านสื่อมวลชนที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์มาหลายปี หากมีผู้ทรงคุณวุฒิที่สนใจจะทำการวิจัยในมุมมองอื่น ๆ ได้ จะเป็นประโยชน์มาก อาทิ การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านการศึกษาของเยาวชนไทย , การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านการศาสนา, การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านความมั่นคงของประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นมุมมองที่ครอบคลุมได้ในทุกมิติ

คำนำ

เอกสารวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาแนวทางการสร้างสื่อโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบ เนื่องจากปัญหาวิกฤตการณ์ประเทศที่ผ่านมา สถานีโทรทัศน์ทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ได้มีภารกิจหลักในการทำหน้าที่ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนและภาคสังคม ตลอดจนสร้างค่านิยมหลักของคนไทย เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีความสุขและความมั่นคงของชาติ

ผู้วิจัย มีประสบการณ์ในการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ TNN2 กลุ่มบริษัททิวทัศน์ ซึ่งมุ่งเน้นการเป็นสื่อสร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย นับเป็นโอกาสอันดีที่ผู้วิจัยได้เข้ารับการศึกษาวิตถาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๕๖-๒๕๕๗ จึงขอเสนอแนวคิดเรื่อง “การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ และคืนความสุขให้กับประเทศไทย” ผ่านทางสถาบัน ซึ่งหวังว่าจะเป็นบรรทัดฐานและเป็นประโยชน์ต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้นำไปพิจารณาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม อันนำไปสู่การปฏิรูปประเทศไทยอย่างมีศักยภาพ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัย ขอขอบคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ทั้งจาก ด้านความมั่นคง ด้านการสื่อสาร ด้านคุณธรรม ที่ร่วมกันให้ข้อมูลประกอบคำสัมภาษณ์ที่มีประโยชน์ในการวิจัย ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อนนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร(วปอ.)รุ่นปี ๒๕๕๖ ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และมีส่วนช่วยในการสนับสนุนด้านค้นคว้าค้นหาเอกสารข้อมูล จนทำให้เอกสารฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ หากผู้อ่านทุกท่านมีข้อเสนอแนะประการใด ผู้วิจัย ขออ้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณอย่างยิ่ง

นาง

(ฐาณิญา พงษ์ศิริ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร ปอ. รุ่นที่ ๒๖

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
คำอธิบายคำย่อ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร	๗
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารในการสื่อสาร	๑๕
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อในงานสื่อสาร	๑๘
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	๒๕
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย	๒๘
บทบาทของสื่อมวลชนกับความมั่นคงของชาติ	๕๐
อิทธิพลของการสื่อสารที่ผลต่อสังคม	๖๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ แนวทางการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ	
และคืนความสุขให้กับประเทศไทย	๗๑
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	๗๒
แนวทางการพัฒนาสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ	๗๒
บทสรุป	๗๗
บทที่ ๔ การวิเคราะห์แนวทางการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคง	
แห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย	๗๘
ข้อมูลเชิงลึก	๗๘
บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานด้านการสื่อสาร ๓ ด้าน	๗๙
สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๑๑
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๓๐
สรุป	๑๓๐
ผลการวิจัย	๑๓๐
ข้อเสนอแนะ	๑๓๗
บรรณานุกรม	๑๔๒
ภาคผนวก	
ผนวก ก ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๔๓
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๗๒

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
๑. เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัด หนังสือพิมพ์	๒๑
๒. เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัด นิตยสาร	๒๒
๓. เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัด วิทยุกระจายเสียง	๒๓
๔. เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัด วิทยุโทรทัศน์	๒๔

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
๑. องค์ประกอบการสื่อสาร	๘
๒. ผลของการสื่อสาร	๑๑
๓. การสื่อสารระหว่างบุคคล	๑๔
๔. กรอบแนวความคิดการวิจัย	๓๑
๕. โครงสร้างองค์กร	๑๒๕

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกการสื่อสารแบบไร้พรมแดน ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมได้เจริญก้าวหน้ารวดเร็วมาก “สื่อ” จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมยุคนี้เป็นอย่างมาก ในหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ปัญหาเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในบางปัญหาได้บานปลายเพิ่มมากขึ้น อันก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสูงต่อความมั่นคงของชาติ

จากปัญหาวิกฤตความขัดแย้งที่ผ่านมา ได้ทวีความรุนแรงจนกลายเป็นวิกฤตการณ์สังคมที่ขยายวงกว้างออกไป และขยายไปสู่ระดับประเทศ นำไปสู่ความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมาก นอกจากความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนห่างเหินความมีคุณธรรมออกไป การบริโภคสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ซึ่งหากพิจารณาในมุมมองที่เกิดจากผลกระทบด้านสื่อแล้ว พบว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยเด็กและเยาวชนมากที่สุด อีกทั้งสื่อบางประเภทยังมุ่งเน้นด้านธุรกิจมากเกินไป จนขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และต่อความเสื่อมด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบกับเด็ก เยาวชนและประชาชนส่วนหนึ่งที่บริโภคสื่อ ยังขาดวิจารณญาณในการเลือกบริโภคสื่อ และขาดภูมิคุ้มกันในการต่อต้าน

หากมองย้อนกลับไปในระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมให้มีความทันสมัยเทียบเท่า หรือดีกว่าหลาย ๆ ประเทศภายใต้กระแสยุคโลกาภิวัตน์ บนความสำเร็จนี้ได้กลายเป็นจุดอ่อน และปัญหาสังคมที่สะสมพอกพูน ยิ่งเศรษฐกิจก้าวหน้ามากเพียงใด ความเจริญทางด้านวัตถุมีมากเพียงใด สภาพด้านจิตใจกลับเสื่อมลง ผู้คนต่างเห็นแก่ตนเองมากกว่าส่วนรวม เอารัดเอาเปรียบ อบายมุขเกลื่อนเมือง ผู้คนขาดแคลนน้ำใจ ยึดมั่นเสรีภาพ จนมองไม่เห็นเส้นแบ่งระหว่างประชาธิปไตย และความถูกต้อง ความเหมาะสม อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและกฎหมาย ส่งผลให้ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงโทรทัศน์ไทยจากระบบ “อนาล็อก” (Analog) เข้าสู่ระบบ “ดิจิทัล” (Digital) ส่งผลให้จำนวนช่องสถานีโทรทัศน์เพิ่มขึ้นอีกมาก ปัญหาเรื้อรังของการละเมิดลิขสิทธิ์จากกลุ่มผู้ประกอบการในระบบเคเบิลและ

ดาวเทียม นำไปสู่สภาพการแข่งขันที่เข้มข้นรุนแรง การเปิดคลื่นสัญญาณความถี่ระบบสาม G ที่ผลักดันให้การชมรายการโทรทัศน์ผ่านอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบ Smart Phone, Smart TV, Tablet รวมไปถึง TV On Demand ได้กลายเป็นกระแสที่ได้รับความนิยม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมือง

การเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมโทรทัศน์และสื่อของไทย ส่งผลให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต้องหันมาแข่งขันกันทั้งเรื่อง ความหลากหลายของรูปแบบรายการ เนื้อหาที่น่าสนใจ เพื่อแย่งชิงผู้ชม อันจะนำมาซึ่งงบประมาณ ผลดีน่าจะตกกับผู้บริโภค แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้ผลิตต่างพยายามสร้างสรรค์เนื้อหาที่มุ่งเน้นความบันเทิง ฉาบฉวย เพื่อให้เกิดกระแสและแย่งชิงคนดูในลักษณะตีหัวเข้าบ้าน แทนที่สื่อโทรทัศน์จะทำหน้าที่เสนอสาระประโยชน์ กลับให้เพียงด้านเดียว คือความบันเทิง พื้นที่สำหรับสาระความรู้ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม จึงลดน้อยลงไปเรื่อยๆ “สื่อ”... โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่เข้าถึงและมีอิทธิพลกับคนไทยมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ กลับมุ่งเน้นเนื้อหาที่ให้ความบันเทิงมากกว่าสาระสร้างสรรค์สังคม โดยมุ่งหวังเพียงการช่วงชิงผู้ชม แม้ว่าในปัจจุบันเราอาจเห็นรายการดีๆ บนหน้าจอโทรทัศน์บ้าง แต่ก็เป็นส่วนเพียงน้อยเหลือเกิน และบ่อยครั้งที่รายการเหล่านั้นแพร่ภาพในเวลาที่เราไม่มีโอกาสได้รับชม โดยข้อเท็จจริงภาครัฐได้เปิดโอกาสให้สถานีโทรทัศน์สาธารณะเพื่อประชาชน ซึ่งเป็นความหวังของผู้ชม แต่กลับไม่ได้มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม อย่างแท้จริง ในวันนี้บนหน้าจอโทรทัศน์ไทย จึงขาดพื้นที่สื่อที่ไม่ยึดยึดติดทางใดทางหนึ่งจนเกินไป สังคมไทยจึงเป็นสังคมของสื่อโทรทัศน์ที่แข่งขันกันยึดยึดเนื้อหาให้คนดู

นอกจากนี้ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในยุคที่สื่อมีอิทธิพลและมีบทบาทสูงในสังคมไทย พฤติกรรมการบริโภคสื่อของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป คนไทยพึ่งพิงวิทยุ น้อยลงเกือบครึ่ง ในขณะที่ภาพรวมมีผู้ชมโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น แต่รายการที่ดูส่วนใหญ่เป็นรายการบันเทิง โดยเฉพาะเจาะกลุ่มวัยรุ่น และวัยทำงาน สิ่งเหล่านี้เป็นตัวสนับสนุนให้ผู้ผลิตปฏิเสธการนำเสนอรายการที่มีสาระ ส่งผลให้บนหน้าจอโทรทัศน์ของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด เกือบทุกสถานีโทรทัศน์จึงเต็มไปด้วยรายการบันเทิงแบบไร้สาระ

จึงเห็นได้ว่าอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อคนไทยทุกคนเป็นอย่างมากถึงมากที่สุดอยู่ในขณะนี้ ได้กลายเป็นดาบสองคม ที่มีประโยชน์อย่างมากมายมหาศาล ขณะเดียวกันก็มีโทษอย่างร้ายแรงอีกด้วย เมื่อสื่อโทรทัศน์ถูกผู้ที่มีอิทธิพลนำมาใช้เป็นอาวุธในการต่อสู้ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในสมรภูมิวิวาทะทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอันมิชอบธรรม รวมทั้งผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง สื่อโทรทัศน์เหล่านี้ จึงเปรียบเสมือนอาวุธร้าย ทำลายมนุษย์ ทำลายสังคมและประเทศชาติ

เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น “สื่อโทรทัศน์” ได้กลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อคนไทยมากที่สุด มีส่วนสำคัญในการยุยงให้เกิดความแตกแยก ที่ขยายวงกว้างออกไป และอาจกลายเป็นชนวนก่อให้เกิดสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ในที่สุด ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนมากมายในสังคม ซึ่งต่างก็เห็นตรงกันว่า ถึงเวลาแล้วที่เมืองไทยต้องมีสื่อโทรทัศน์ที่ดีมีคุณภาพ สื่อโทรทัศน์ที่มีคุณธรรม เพื่อให้การขับเคลื่อนกลไกต่างๆ ของสังคมนำไปสู่การปฏิรูป

ประเทศไทยอย่างเต็มรูปแบบ ประชาชนทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการผลักดัน และมีกลไกรัฐให้การสนับสนุนการปฏิรูปสื่อ โดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อร่วมสร้างสื่อคุณภาพในรูปแบบ “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย” นำเสนอข้อมูล ข่าวสารสำคัญๆ ที่จะนำไปสู่การแสวงหาทางออกที่ดีงามให้กับสังคมไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในการปลูกจิตสำนึกคิดดี พูดดี ทำดี ปลูกคุณธรรม จริยธรรม ความดีงามให้กับคนในสังคม ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สถานีโทรทัศน์แห่งความดี เพื่อสังคมแห่งความสุข” จุดหมายปลายทางคือ การทำให้คนเป็นคนดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ การทำให้คนไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ที่อยู่ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของการเป็นคนไทย คือ ภาควุมิใจในความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย มีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมหลักของคนไทย รักและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันจะนำพาให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคง และเกิดสันติสุขสู่สังคมในท้ายที่สุด จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุผลในดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย ตลอดจนวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ ต่อการสร้างสื่อคุณธรรมที่มีคุณภาพ รวมทั้งมาตรการสำคัญในการสร้างและพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย
๒. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม
๓. เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการในการพัฒนาสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะสื่อโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของการติดต่อสื่อสาร

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์และพัฒนาสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณธรรม ในการเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงแห่งชาติ

๓. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยภายใต้หัวข้อข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๓.๑ ด้านความมั่นคง : ประกอบด้วย

กองบัญชาการกองทัพไทย : พลโท คุณฎี รามสมภพ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
กองบัญชาการกองทัพไทย / ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย : พลเรือตรี อรรถ นำผล รอง
เจ้ากรมข่าวทหารกองบัญชาการกองทัพไทย

กรมการทหารสื่อสารทหารบก : พลตรี สุชาติ ผ่องพุดิ รองเจ้ากรมการทหาร
สื่อสาร ทหารบก

๓.๒ ด้านสื่อสารมวลชน : ประกอบด้วย

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ : พลอากาศตรี ธนพันธุ์ ทรัพย์เจริญ รองเลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ
โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

สถานีข่าวโทรทัศน์ TNN24 : นายอภิศักดิ์ ฐนเศรษฐกร ผู้อำนวยการสถานี
ข่าวโทรทัศน์ TNN24 บริษัท ไทยนิวส์เน็ตเวิร์ค (ทีเอ็นเอ็น) จำกัด

สภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง(ประเทศไทย) : รอง
ศาสตราจารย์ อรุณีประภา หอมเศรษฐี ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง
(ประเทศไทย)

๓.๓ ด้านคุณธรรม จริยธรรม : ประกอบด้วย

สมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์ : พลเอก จรัญ
กุดละวงษ์ชัย นายกสมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์

วุฒิสภา : พลอากาศเอก วีรวิท คงศักดิ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา และประธานศูนย์
คุณธรรม

ศูนย์คุณธรรม: ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลหลายวิธีร่วมกัน
ได้แก่

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

๒. การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เฉพาะบุคคล (In-depth interview)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ถ่ายทอดความจริง ความดี และความงามสู่สังคมไทย เพื่อให้สังคมเกิดสันติสุขและความมั่นคงแห่งชาติ
๒. ทำให้ได้รับทราบปัญหาอุปสรรคข้อจำกัดต่างๆ ในการพัฒนาสื่อโทรทัศน์คุณธรรม
๓. กำหนดมาตรการและแนวทาง ในการสร้างสรรค์ และพัฒนาสื่อคุณธรรม ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เพิ่มระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับสื่อให้เหมาะสมกับสภาวะสังคมในปัจจุบัน

คำจำกัดความ

คุณธรรม หมายความว่า สภาพคุณงาม ความดี (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน) “เป็นคุณลักษณะของการมีค่านิยมทางศีลธรรม (Moral) อย่างสูง ความขอดเยี่ยมทางศีลธรรม ความดี ความถูกต้อง ความสามารถแยกสิ่งถูกสิ่งผิด การมีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักการทางศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคม”

“คุณธรรม” (Virtue) “เป็นอุปนิสัยอันดีงามที่มีอยู่ในจิตใจในทางที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ที่เกิดจากความเพียรพยายามและประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานานจนกลายเป็นความเคยชิน ซึ่งเป็นภาวะที่สั่งสมอยู่ในจิตใจ”

“คุณธรรม” คือ ความดีงามในจิตใจซึ่งทำให้เคยชิน ประพฤติดีเป็นผู้มีคุณธรรม คือ เป็นผู้มี ความเคยชินประพฤติดีด้วยความรู้สึกที่ดีงาม” (ประวิณ ณ นคร, 2526)

“คุณธรรม” คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน หรือคุณธรรมก็คือ คุณภาพแห่งอุปนิสัยอันแสดงออกให้เห็นโดยการกระทำ” (วศิน อินทสระ, 2529)

“คุณธรรม” คือ หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีในศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์อันเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของ ความดี คือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การประพฤติตนอยู่ในกรอบที่ดีงาม ความเข้าใจเรื่องการกระทำดี มีคุณธรรมในกฎเกณฑ์สากลที่ตรงกัน” (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535)

คุณธรรม (Virtue) มาจากคำว่า “คุณ+ธรรมะ” หมายถึง คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิด “ประโยชน์สุข” ต่อตนเองและสังคม เป็นมุมมองแง่หนึ่งของ จริยธรรม ซึ่งคำนึงถึงสิ่งที่ถูกและผิด โดยมีหลักใหญ่สามประการได้แก่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในแต่ละบุคคล ระบบยุติธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ทางสังคมและธรรมเนียมปฏิบัติ สภาพคุณ

ความดี หรือคุณลักษณะที่แสดงออกของความดีที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไป คุณธรรมบุคคล คือการพิจารณาและจำแนกระหว่างสิ่งที่ถูกและผิดตามเจตนา แรงจูงใจ หรือการกระทำคุณธรรมคือนามธรรมอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกของมนุษย์ที่ตระหนักถึงความผิดชอบชั่วดี

จริยธรรม (Ethics) มาจากคำว่า “จริย+ธรรม” หมายถึง ความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ เกิดจากคุณธรรมในตัวเอง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม “จริยธรรม” โดยมีความหมาย ๒ ลักษณะคือ

๑) หลักหรือแนวทางความประพฤติที่พึงงามเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม พิจารณาได้หลายด้าน ได้แก่ ด้านศาสนา จริยธรรมจะสอดคล้องกับศีลห้าของศาสนาพุทธ ถ้าศาสนาคริสต์ หมายถึง การให้ความรักกับเพื่อนมนุษย์ ด้านกฎหมายพิจารณาถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่น ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น คนไทยมีความสุภาพเคารพบนอบผู้ใหญ่ และด้านปรัชญาวิชาชีพ กำหนดเป็นจรรยาบรรณ

๒) การรู้จักไตร่ตรองว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ โดยใช้เหตุผลและวิจารณญาณ เพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม (พัฒนาไปสู่คุณธรรม)

สื่อ หมายถึง "สื่อ (กริยา) หมายถึง ติดต่อให้ถึงกัน เช่น สื่อความหมาย, ชักนำให้รู้จักกัน สื่อ (นาม) หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน เช่น เขาใช้จดหมายเป็นสื่อติดต่อกัน, เรียกผู้ที่ทำหน้าที่ชักนำให้ชายหญิงได้แต่งงานกันว่า พ่อสื่อ หรือ แม่สื่อ; (ศิลปะ) วัสดุต่างๆ ที่นำมาสร้างสรรค์งานศิลปกรรม ให้มีความหมายตามแนวคิด ซึ่งศิลปินประสงค์แสดงออก เช่นนั้น เช่น สื่อผสม นักเทคโนโลยีการศึกษาได้มีการนิยามความหมายของคำว่า "สื่อ" ไว้ดังต่อไปนี้

Heinich และคณะ (1996) Heinich เป็นศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีระบบการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยอินเดียนา (Indiana University) ให้คำจำกัดความคำว่า "media" ไว้ดังนี้ "Media is a channel of communication." ซึ่งสรุปความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้ "สื่อ คือช่องทางในการติดต่อสื่อสาร

Heinich และคณะยังได้ขยายความเพิ่มเติมอีกว่า "media มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน มีความหมายว่า ระหว่าง (between) หมายถึง อะไรก็ตามซึ่งทำการบรรจุหรือนำพาข้อมูลหรือสารสนเทศ

สื่อ เป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างแหล่งกำเนิดสารกับผู้รับสาร A. J. Romiszowski (1992) ศาสตราจารย์ ด้านการออกแบบ การพัฒนาและการประเมินผลสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยซีราคิวส์ (Syracuse University) ให้คำจำกัดความคำว่า "media" ไว้ดังนี้ "the carriers of messages, from some transmitting source (which may be a human being or an inanimate object) to the receiver of the message (which in our case is the learner)" ซึ่งสรุปความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้ "ตัวนำสารจากแหล่งกำเนิดของการสื่อสาร (ซึ่งอาจจะ เป็นมนุษย์ หรือวัตถุที่ไม่มีชีวิต) ไปยังผู้รับสาร (ซึ่งในกรณีการเรียนการสอนคือ ผู้เรียน) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า **สื่อ** หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งกำเนิดของสารกับผู้รับสาร เป็นสิ่งที่นำพาสารจากแหล่งกำเนิดไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดผลใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและกินความสุขให้กับประเทศไทย” มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร
๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารในการสื่อสาร
๓. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อในงานสื่อสาร
๔. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
๕. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย
๖. บทบาทของสื่อมวลชนกับความมั่นคงของชาติ
๗. อิทธิพลของการสื่อสารที่มีผลต่อสังคม

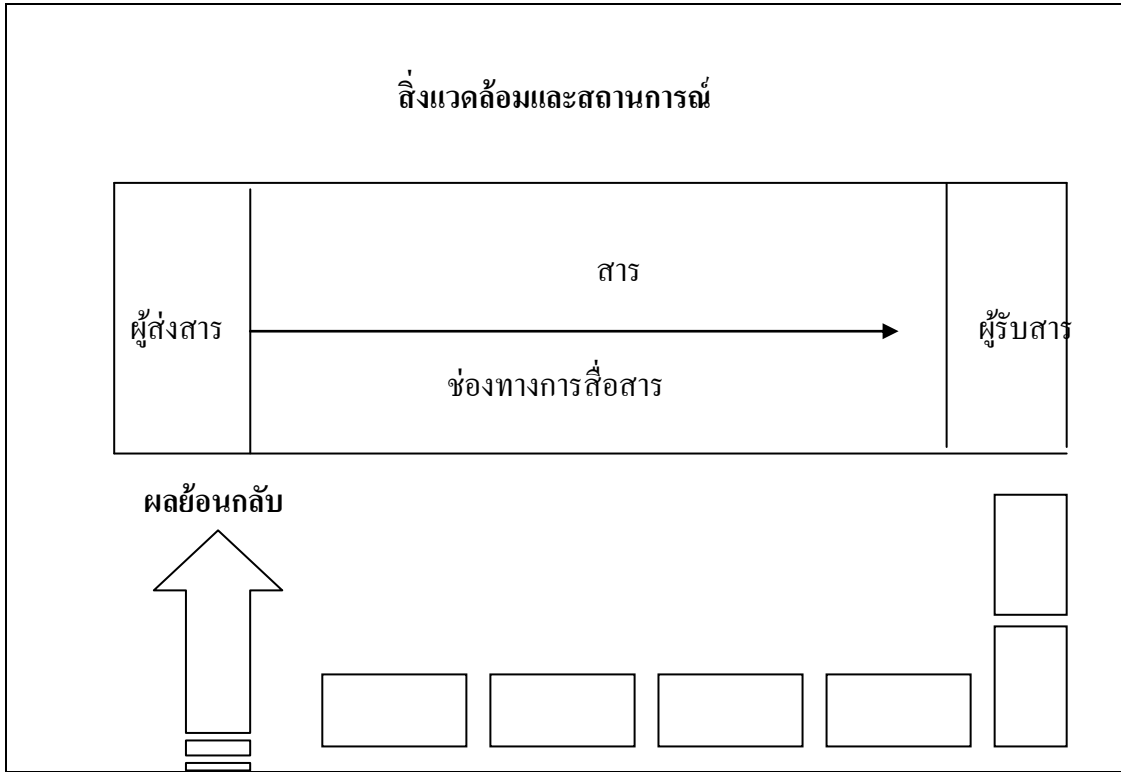
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

การวิจัยนี้ขอเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารประกอบด้วยกระบวนการสื่อสาร และประเภทของการสื่อสาร ดังนี้

๑. กระบวนการ การสื่อสาร

การจะใช้การสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมให้ได้ผลดีนั้นควรจะได้วิเคราะห์ทั้งกระบวนการสื่อสาร ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างกระบวนการสื่อสารตามแนวทางของโรเจอร์ส (Rogers, ๑๙๘๖) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ ๑) ผู้ส่งสาร ๒) ช่องทางการสื่อสาร ๓) สาร ๔) ผู้รับสาร ๕) ผลที่เกิดจากการสื่อสาร ๖) ปฏิกริยาตอบสนอง ทั้งนี้แนวทางการสื่อสารตามองค์ประกอบดังกล่าว มุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร กล่าวคือ เน้นความสำคัญที่ผลซึ่งจะเกิดจากการกระทำการสื่อสารรวมทั้งปฏิกริยาตอบสนองในขณะเดียวกัน โรเจอร์ส ได้เสนอปัจจัยหลักเพิ่มขึ้นอีก ๒ ประการคือ สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดจากการสื่อสาร ในขณะที่ปัจจัยทั้ง ๒ มีอิทธิพลต่อการกำหนดผลของการสื่อสารในแต่ละครั้ง

แผนภาพที่ ๒- ๑ : องค์ประกอบตามแบบจำลองสามารถอธิบายได้ในแง่ของการสื่อสารได้ ดังนี้

ที่มา : การสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย, ๒๕๕๒

๑.๑ ผู้ส่งสารหรือแหล่งข่าวสาร ผู้ส่งสารคือ หน่วยงานหรือบุคคลากรในสถาบัน องค์การภาคเอกชน และภาคประชาชนในชุมชน ซึ่งมีหลายระดับ กล่าวคือ ทั้งระดับบริหาร ระดับ นักวิชาการ ระดับผู้ปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งผู้นำทางความคิด ผู้เผยแพร่จูงใจและผู้ให้บริการหรือสมาชิก ในชุมชน ผู้ส่งสารเหล่านี้ จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพทั้งในแง่ของการเผยแพร่ การจูงใจและการ ให้บริการหรือสมาชิก เนื่องจากผู้ส่งสารสามารถมีอิทธิพล หรือมีอำนาจในการชักจูงให้มีการคิด หรือปฏิบัติตามกัน ดังนั้น ผู้ส่งสารจึงต้องมีความน่าเชื่อถือ กล่าวคือ ต้องมีความรู้และมี ประสบการณ์ในเรื่องที่จะนำไปถ่ายทอดอย่างแท้จริง นอกจากนั้น ยังต้องเป็นที่ไว้วางใจของผู้รับ สารอีกด้วย การเห็นความสำคัญของผู้ส่งสารหรือแหล่งสารนับว่าเป็นการใช้พลังของแหล่งสารใน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Authoritative source approach) โดยตรง ในการสื่อสารจึงต้องพัฒนาผู้ ส่งสาร เช่น บุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแพร่จูงใจและให้บริการ หรือแม้แต่สมาชิกในชุมชนที่ทำหน้าที่ เป็นผู้ส่งสาร เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ในด้านต่างๆ ได้แก่

๑.๑.๑ ด้านทักษะในการสื่อสาร การพูด การเขียน การฟัง การอ่าน การคิด หรือการใช้เหตุผล เช่น การพูดเพื่อโน้มน้าวเพื่อให้สมาชิกในชุมชนยอมรับการพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็ต้องรู้ถ่ายทอดสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้ตระหนักถึงผลดีของเรื่องนั้น เป็นต้น

๑.๑.๒ ด้านทัศนคติ ผู้ส่งสารควรมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อเรื่องที่จะทำการสื่อสารและต่อผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย เพราะจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเห็นว่าเรื่องที่ทำ การสื่อสารนั้นเป็นเรื่องที่ประโยชน์ ตลอดจนเชื่อมั่นว่าผู้รับสารเป็นผู้ที่สามารถยอมรับสิ่งที่ ถูกต้อง

๑.๑.๓ ด้านความรู้ ผู้ส่งสารควรมีความรู้ ๓ ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะ ทำการสื่อสาร ความรู้ในวิธีการที่จะสื่อสาร ความรู้ในเรื่องกระบวนการสื่อสาร นอกจากนั้น ยังรู้วิธี ถ่ายทอดรูปแบบต่างๆ เช่น การบรรยายประกอบการใช้สื่อต่างๆ การให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการ ถ่ายทอด และสามารถสร้างความสนใจได้ ในขณะเดียวกัน สามารถตรวจสอบปฏิกิริยาของผู้ฟังไป ด้วย เป็นต้น

๑.๑.๔ ด้านความเข้าใจในระบบสังคมและวัฒนธรรมของบุคคลอื่นๆ ความ เข้าใจด้านนี้มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากทำให้ผู้ส่งสารสามารถเตรียมการสื่อสาร สร้างสารและเลือก วิธีการสื่อสารที่สอดคล้องกับลักษณะของบุคคล วิถีชีวิต ค่านิยม และระบบสังคมนั้น ความเชื่อและ วัฒนธรรมของกลุ่มประชากรที่ต้องการเข้าถึง เป็นต้น

๑.๒ สาร สารในที่นี้หมายถึง สัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์ที่กำหนดหรือสร้างขึ้น ใน หลายรูปแบบเพื่อกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาในตัวผู้รับสาร เช่น โปสเตอร์ ๑ แผ่น จะส่งสารเป็น สัญลักษณ์ของคำและภาพ เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง สาร หมายถึง เรื่องราวซึ่งผู้ส่งสารส่งออกไป โดยผ่านช่องทางสารได้ สารอาจเป็นลักษณะของ “คำ” หรือ “ข้อความ” หรือ “เครื่องหมาย” “การ กระทำและวัตถุต่างๆ” เนื้อหาของสารในกระบวนการสื่อสารสุขภาพจะมีผลต่อผู้รับสารอย่างมาก และทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เนื่องจากสารสามารถสร้างความสนใจจากผู้รับ สารได้ เช่น เนื้อหาของสารเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น หรือสารที่ทำให้ เพลิดเพลินสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

๑.๓ ช่องสาร ในการสื่อสารทุกประเภท สารจะไปถึงผู้รับได้ต้องมีพาหนะนำสาร ไปให้ถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้รับก็เลือกรับตามความต้องการของตน แท้จริงแล้วช่องทางในการสื่อสาร สุขภาพ ผู้ส่งมักไม่ได้ส่งผ่านช่องทางใดเพียงช่องทางเดียว ช่องสารนั้นมีหลายช่องทางซึ่งในการ สื่อสาร ดีความว่าช่องสารนั้นเป็น “สื่อ” ที่ติดต่อเชื่อมโยงกับประชาชน เพื่อให้เกิดการสื่อสารขึ้น โดยอาจจะเป็นสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อพื้นบ้าน หรือสื่อเฉพาะกิจ รวมทั้งกิจกรรมพิเศษต่างๆ ซึ่ง ในโครงการสุขภาพโดยทั่วไปมักจะใช้สื่อผสมผสาน

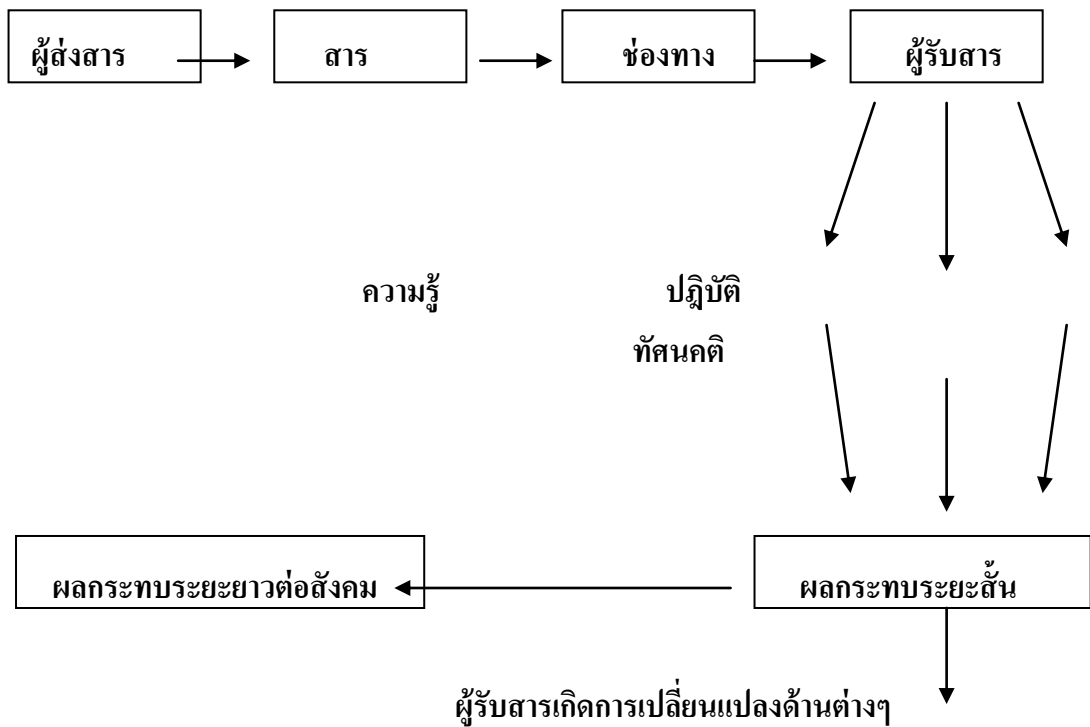
๑.๔ ผู้รับสาร ผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ และมีความยุ่งยากมาก สลับซับซ้อน ในการสื่อสาร โดยกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันจะมีปฏิริยาต่อสารต่างกัน ผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารจะต้องเป็นผู้เปิดรับสารที่ถูกส่งมายังช่องทางของสื่อหนึ่ง โดยผู้ส่งสาร การเปิดรับสารนี้ จำเป็นต้องเกิดขึ้นในตัวผู้รับสารเสมอ ผู้รับสารอาจหมายถึงบุคคลแต่ละบุคคล กลุ่มบุคคลหรือมวลชนก็ได้ทั้งสิ้น

การกำหนดผู้รับสารในการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าจะกำหนดพื้นที่เป้าหมายอย่างไร จะกำหนดกลุ่มเป้าหมายใดให้เป็นผู้รับสารในระดับใด จำนวนเท่าใด และในระยะเวลาานานเท่าไร ดังนั้น องค์ประกอบของผู้รับสาร จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อ โครงการรณรงค์ต่างๆ และจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม ไปตามจุดมุ่งหมายของแต่ละโครงการ

แนวคิดของการสื่อสารสมัยใหม่ ได้ให้ความสำคัญกับผู้รับสารและการมีส่วนร่วมของผู้รับสารเป็นหลัก โดยจำแนกผู้รับสารออกเป็นหลายประเภท เช่น ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งโครงการต่างๆ มักจะกำหนดไว้โดยเฉพาะ และผู้รับสารทั่วไป ซึ่งเป็นผู้รับสารในลักษณะมวลชน อย่างไรก็ตาม ควรวิเคราะห์ผู้รับสารเกี่ยวกับเรื่องทักษะในการสื่อสาร ทัศนคติความรู้ระบบสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสาร เช่นเดียวกับผู้ส่งสาร

๑.๕ ผลของการสื่อสาร เป็นผลจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมที่ผู้ส่งปรารถนา ผลของการสื่อสารลักษณะนี้ถือว่าเป็นเป้าหมายของการสื่อสาร เพราะเป็นการยอมรับหรือปฏิบัติตามวัตรกรรมซึ่งหมายถึงการที่กลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกาสื่อสาร หลังจากได้รับสารแล้วซึ่งจะส่งผลกระทบต่อให้ผู้ปฏิบัติเปลี่ยนพฤติกรรม และส่งผลกระทบต่อในระยะยาว ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒-๒ : ผลของการสื่อสาร

ที่มา : การสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย, ๒๕๕๒

๑.๖ ปฏิริยาตอบสนอง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ในกระบวนการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งสารได้รับสารก็จะส่งปฏิริยาตอบสนองมายังผู้ส่งสาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ส่งสารทราบว่าสารนั้นไปถึงผู้รับหรือไม่ ผู้รับมีความเข้าใจ มีทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ การสื่อสารในลักษณะดังกล่าวถือเป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายโดยที่ผู้ปฏิบัติงานสื่อสารสามารถประเมินผลย้อนกลับได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะจากผู้รับสารเพื่อนำข้อมูลที่ย้อนกลับนั้นมาปรับปรุงประสิทธิภาพทางการสื่อสารต่อไป

นอกจากนี้องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง ๖ ประการแล้ว สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ในขณะที่ทำการสื่อสารก็มีผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารด้วย เช่นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของมนุษย์ มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารและผลของการสื่อสารด้วยการสื่อสารที่มีสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่างกัน ย่อมทำให้พฤติกรรมการสื่อสารและผลของการสื่อสารต่างกันไปด้วย นอกจากนี้ สถานการณ์แวดล้อมทางสังคมของการสื่อสารก็มีผลต่อการสื่อสารอย่างมาก เพราะคนเรามีสถานภาพ บทบาทเกี่ยวข้องกับกลุ่มสังคม ซึ่งค่านิยมหรือประเพณี

ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญซึ่งต้องนำมากำหนดรูปแบบและวิธีการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาทั้งระบบการสื่อสารแล้ว หากจะทำการสื่อสารให้บรรลุเป้าหมายควรยึดหลักสำคัญ ๗ ประการ ในการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ (๗ C's) ดังนี้

๑) ความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Credibility) การสื่อสารที่จำได้ผล สารจะต้องมีความถูกต้อง และผู้ส่งสารควรจะเป็นผู้นำเชื่อถือ เป็นผู้มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญ มีความน่าไว้วางใจและเป็นที่ยอมรับ

๒) ความเหมาะสมกาลเทศะ (Context) เช่น เนื้อหาสาระที่ใช้ในการสื่อสารต้องสอดคล้องกลมกลืนไม่ขัดวัฒนธรรมของสังคม สิ่งแวดล้อม บุคคล เวลา สถานที่

๓) เนื้อหาสาระ (Content) สารที่ส่งต้องมีเนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ มีคุณค่าและสำคัญต่อผู้รับรวมทั้งเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ทักษะ และค่านิยมของผู้รับมากที่สุด และต้องก่อให้เกิดความหมายอย่างแก่ผู้รับ มีความเข้าใจความหมายเพื่อเป็นปัจจัยในการนำเอาข่าวสารนั้นไปประพฤติปฏิบัติ

๔) ความแจ่มแจ้งชัดเจน (Clarity) สารนั้นต้องง่าย มีความชัดเจนแจ่มแจ้ง ไม่คลุมเครือหรือตีความหมายได้หลายแง่ซึ่งสามารถทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย

๕) ความสม่ำเสมอและความต่อเนื่อง (Continuity and Consistency) จะเป็นการย้ำและเตือนความจำของผู้รับ แต่ต้องระวังมิให้เกิดความซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย แต่จะต้องมีความต่อเนื่อง ต้องกระทำเป็นประจำ กำหนดเวลาแน่นอน

๖) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) สื่อแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์ ฉะนั้นผู้ส่งสารควรเลือกช่องทาง หรือสื่อที่เหมาะสมกับผู้ฟัง และสถานการณ์ในการสื่อสาร ต้องรู้ว่าสื่อสารกับใคร อย่างไร เมื่อไร

๗) ความสามารถของผู้รับ (Capability of Audience) ผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของผู้รับ ทั้งทางด้านและการรับรู้ทางร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมของผู้รับความสามารถของผู้รับจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด ปัจจัยทั้ง ๗ ประการข้างต้น ถ้าเราไม่รู้จักผู้รับสารไม่รู้ถึงความสามารถของผู้รับ การเตรียมเนื้อหาของสารให้ชัดเจนแจ่มแจ้งต่อเนื่อง การเลือกสื่อและช่องทางก็ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการสื่อสาร ซึ่งทำให้เกิดการสื่อสารผิดพลาดและล้มเหลว จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม สาเหตุที่เป็นปัญหาและอุปสรรค คือ

๑) สิ่งรบกวน เกิดได้ ๒ ประเภทคือ สิ่งรบกวนด้านกลไกการรับสาร ซึ่งเกิดจากช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ รวมทั้งสิ่งรบกวนทางด้านความหมายของภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทางที่ใช้ในการสื่อสาร

๒) ภูมิหลังด้านสังคมของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ภูมิหลังต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลในด้านการเลือกในการสื่อสาร คือ เลือกเปิดรับ เลือกสนใจ เลือกตีความหมาย เลือกจดจำ

๓) บุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล ทั้งนี้เพราะผู้ส่งสารและผู้รับสารแต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพ ความคิดทัศนคติต่างๆ ที่แตกต่างกันจึงสามารถรับรู้สารได้ในระดับที่แตกต่างกัน

๔) ทักษะและความรู้ในการสื่อสาร ทักษะและความรู้ของผู้ส่งสารและผู้รับสารนั้น ถ้าผู้ส่งมีทักษะในการสื่อสาร มีความพร้อมในการส่งสารและผู้รับสารมีทักษะและประสาทสัมผัส มีความพร้อมในการรับสารแล้วย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารได้

๕) สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมในการสื่อสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิผลนั้นย่อมจะต้องขจัดปัญหาและอุปสรรคในเรื่องเวลา สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้

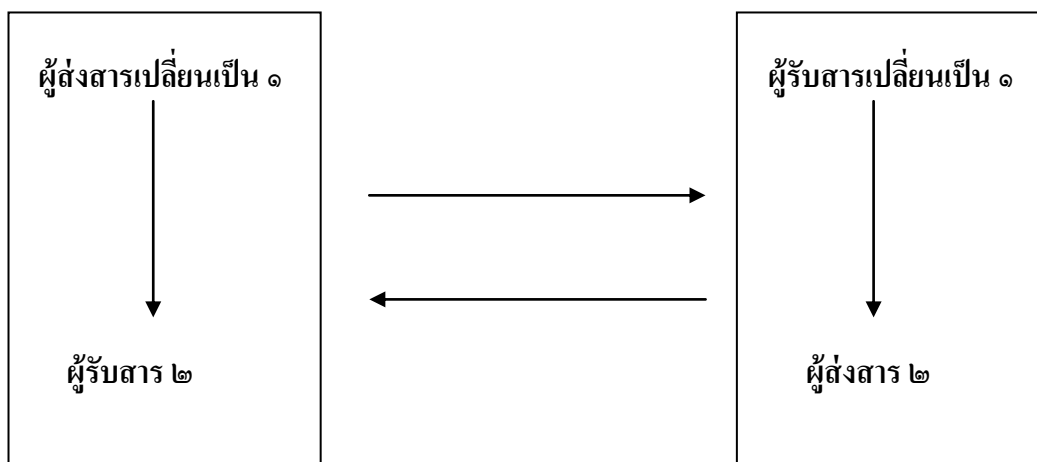
๖) สภาพการสื่อสาร การสื่อสารอาจมีปัญหาไม่เข้าใจไม่ตรงกัน หากการสื่อสารนั้นขาดการติดตามผล ขาดการโต้ตอบกลับ ซึ่งโดยปกติผู้ส่งสารต้องติดตามผลว่าผู้รับเข้าใจสารตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารหรือไม่ ถ้าไม่ตรงต้องแก้ไข ปรับปรุงและหาวิธีการให้เหมาะสม

๒. ประเภทการสื่อสาร

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารนั้น ควรพิจารณาถึงการสื่อสารประเภทต่างๆ ที่จะต้องใช้หรือได้ใช้ในโครงการสื่อสาร ในที่นี้ได้จำแนกประเภทของการสื่อสารเป็น ๓ ประเภทได้แก่

๒.๑ การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต หรือในการทำงานร่วมกัน การสื่อสารลักษณะนี้จึงเป็นสื่อกลางระหว่างบุคคลที่จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน เพื่อให้คนทำงานอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมแรงช่วยเหลือกัน และร่วมกันทำงานให้ได้ดีตามเป้าหมาย การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จำเป็นต้องมีการสื่อสารและปฏิภิกิริยาตอบโต้ระหว่างบุคคล การสื่อสารลักษณะนี้จะเกิดทุกกิจกรรม ทุกขณะทุกคนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังภาพ

แผนภาพที่ ๒-๓ : แสดงการสื่อสารระหว่างบุคคล

ที่มา : การสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย, ๒๕๕๒

ดังนั้น การสื่อสารลักษณะนี้จึงเป็นการสื่อสารสองทาง กล่าวคือผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีการสลับบทบาทกันไปมา หลังจากการสื่อสารกันแล้ว คู่สื่อสารทั้งสองฝ่ายก็จะเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารกันและกัน ทำความเข้าใจร่วมกัน

๒.๒ การสื่อสารกลุ่ม (Group communication) หมายถึงการสื่อสารระหว่างบุคคลกับประชาชนที่ร่วมกันอยู่เป็นกลุ่มรวมทั้งการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยมีการปฏิสัมพันธ์เผชิญหน้า การสื่อสารกลุ่มเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารกลุ่มและประสานงานกับประชาชนในการดำเนินงาน

๒.๓ การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ในแง่ของการสื่อสารหมายถึงการสื่อสารกับคนจำนวนมาก การสื่อสารกับมวลชนจะทำได้ใน ๒ รูปแบบ คือ

๒.๓.๑ การสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนิตยสารต่างๆ เป็นต้น

๒.๓.๒ การสื่อสารโดยใช้สื่อโทรทัศน์หรือสื่อเฉพาะกิจ โดยทั่วไปสื่อเหล่านี้มีลักษณะเป็นอิสระจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เพราะเป็นสื่อที่กลุ่มประชาชนสามารถศึกษาและเกิดความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ได้แก่ คู่มือ เอกสารแผ่นพับ วิดีทัศน์ วีซีดี เสียงตามสาย นิทรรศการ เป็นต้น

มวลชนของการสื่อสาร อาจเป็นประชาชนทั่วไปทั้งประเทศหรือประชาชนเป้าหมายในขอบเขตภูมิศาสตร์อันจำกัด เช่นประชาชนในจังหวัดหนึ่ง อำเภอใดอำเภอหนึ่ง ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ไม่ว่าประชากรขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง ผุ้ชนในสาธารณสถานหรือคนจำนวนมากที่มารวมกัน เป็นกลุ่มใหญ่ ณ ที่ใดที่หนึ่งก็ได้ สำหรับแหล่งสารของการสื่อสารกับมวลชน

อาจจะกระทำในนามของหน่วยงาน บุคคล โดยใช้สารซึ่งจัดเตรียมขึ้น โดยกลุ่มทำงานผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลในฐานะผู้รับผิดชอบเรื่องสื่อสารนั้นๆ โดยตรง

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของงานสื่อสาร การสื่อสารมวลชนสามารถตอบสนองความต้องการได้หลายประการ ดังนี้

๑) เป็นการสื่อสารที่สามารถไปถึงประชาชนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เป็นการสื่อสารที่สามารถไปถึงประชาชนจำนวนมาก ซึ่งมีความต้องการแตกต่างกันได้ในระยะเวลาเดียวกัน

๒) เป็นการสื่อสารที่สามารถควบคุมคุณภาพและเนื้อหาของสารให้สอดคล้องกับนโยบายโดยการใช้นักสื่อสารที่มีความรู้ความชำนาญใกล้เคียงกันเป็นผู้ผลิตสาร และทำการเผยแพร่

๓) เป็นการสื่อสารที่ช่วยให้ประชาชนมีโอกาสได้รับความรู้โดยทั่วถึงกัน ทั้งทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่มีในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการส่งผ่านสื่อมวลชนหลายทาง

๔) เป็นการสื่อสารที่ให้หลักฐานถาวรของสาร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า การทบทวนเพื่อความจำหรือความเข้าใจ การตรวจสอบความถูกต้องหรือพิจารณาใหม่ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ตลอดจนการนำสารเดิมมาใช้ซ้ำในการสื่อสารกับกลุ่มต่อไป หรือใช้ซ้ำเพื่อสร้างความคุ้นเคยและเกิดการยอมรับขึ้นในผู้รับสารนอกจากนั้นยังมีการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในการถ่ายทอดสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถกำหนดระบบการสื่อสารให้เป็นการสื่อสารสองทางที่มีปฏิสัมพันธ์ได้ดีเช่นกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารในการสื่อสาร

การวิจัยนี้ ขอเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารในการสื่อสาร โดยประกอบด้วย ความหมายของสาร องค์ประกอบและคุณลักษณะของสาร และจุดดึงดูดใจของสาร ดังนี้

๑. ความหมายของสาร ความหมายของสารมีหลายลักษณะดังนี้ (รวีวัฒน์ จินตกานนท์, ๒๕๔๕)

๑.๑ ความหมายนัยตรง (Denotative meaning) และความหมายนัยประหวัด (connotative meaning) สารที่สร้างออกไปอาจสื่อความหมายกับผู้รับสารได้ทั้ง ๒ รูปแบบ โดยความหมายนัยตรงเป็นความหมายที่เข้าใจร่วมกันในสังคม ผู้รับสารสามารถค้นหาความหมายได้จากพจนานุกรม (Dictionary) แต่ถึงกระนั้นก็ตาม คำบางคำอาจมีมากกว่าหนึ่งความหมายผู้สร้าง

สารจึงต้องมั่นใจว่า ผู้รับจะตีความหรือเข้าใจความหมายของสารไปในทิศทางเดียวกันกับผู้สร้างสารต้องการ เช่น คำว่า “เค็ม” มีความหมายถึง รสชาติอย่างเกลือ และ “เค็ม” ที่มีความหมายว่าไม่ยอมเสียเปรียบใคร (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐, ๒๕๓๑)

๑.๑.๑ ส่วนความหมายในประวัติ เป็นความหมายที่แต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลสร้างขึ้น (Gibson & Hanna, ๑๙๕๒) โดยมีอารมณ์ (Emotional) ความเป็นอัตวิสัย (subjective) ปฏิกริยาส่วนบุคคล (personal reactions) รวมอยู่ด้วย (Devito, ๑๙๕๕) ทำให้ผู้สร้างสารต้องมีความระมัดระวังในการสร้างสารมากขึ้น ซึ่งวิธีที่ดีที่สุดจะทำให้การสื่อสารความหมายมีความถูกต้องตรงกันคือการเข้าใจผู้รับสารอย่างลึกซึ้งซึ่งเราจะแปลความหมายในประวัติไปในทิศทางใด เช่น คำว่า “เด็ก” ที่คนทั่วไปรู้จักกันในความหมายของคำที่เรียกคนที่มีอายุน้อย เป็นผู้เยาว์ แต่ถ้าในวัยรุ่นพูดว่า “คนนี่เด็กเราเอง” จะใช้ในความหมายว่าเป็นแฟนกัน เป็นต้น

๑.๑.๒ ความหมายอยู่ในคน (Meaning are in people) การให้ความหมายของสารไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงความหมายที่แท้จริงของสารนั้น แต่ผู้รับสารแต่ละคนอาจจะตีความหมายแตกต่างกัน โดยสร้างความหมายของสารร่วมกับปัจจัยทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ความเชื่อทัศนคติ หรือ ค่านิยม (Barger & Luckmann, ๑๙๕๐, Delia, ๑๙๗๗ Delia, O’Keefe, & O’Keefe, ๑๙๘๒ อ้างอิงใน DeVito, ๒๐๐๔) เช่น คำว่า “การตกปลา” บางคนเชื่อว่าเป็นเรื่องบาป บางคนเชื่อว่าเป็นกีฬาประเภทหนึ่ง เป็นต้น

๒. องค์ประกอบและคุณลักษณะของสาร

สารมีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ รหัสสาร (Message code) เนื้อหาสาร (Message content) และการจัดสาร (Message treatment) ซึ่งผู้สร้างสารจะต้องทำความเข้าใจปัจจัยทั้ง ๓ นี้ ทั้งในด้านองค์ประกอบ (elements) และ โครงสร้าง (structure)

๒.๑ รหัสสาร (Message code) หมายถึงกลุ่มของสัญลักษณ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จะนำมาสร้างให้มีความหมาย รหัสสารที่เป็นภาษาอาจเป็นการออกเสียง ตัวอักษร คำ และนอกจากนี้ยังมีสารในลักษณะอื่นอีกเช่นภาพวาด ซึ่งมีรหัสเป็น เส้น สี และแสงเงา หรือดนตรีที่มีรหัสเป็นตัวโน้ต ในการสร้างสาร ผู้สร้างสารจะต้องตัดสินใจว่าจะใช้รหัสใด ใช้องค์ประกอบใดของรหัสนั้น ตลอดจนคำนึงถึงวิธีการสร้างองค์ประกอบนั้นเพื่อให้เกิดเป็นสาร

๒.๒ เนื้อหาสาร (Message content) หมายถึงวัตถุดิบ (material) ในตัวสารที่ผู้สร้างสารเลือกใช้ในการถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการสื่อสาร เนื้อหาหลักของสารอาจมีมากกว่าหนึ่งเรื่อง ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบแต่ละส่วนของสารเมื่อมีการนำมาจัดลำดับในการนำเสนอ ก็จะเป็นเนื้อหาโดยรวมของสารนั้น

๒.๓ การจัดสาร (Message treatment) การจัดการสารคือการพิจารณาว่าเราจะส่งสารนั้นออกไปอย่างไร ซึ่งจะเป็นเรื่องของรูปแบบและวิธีการนำเสนอสารว่าผู้ส่งสารจะจัดองค์ประกอบหรือเรียบเรียงสารนั้นอย่างไร จะให้ความสำคัญกับเนื้อหาส่วนไหน จัดลำดับการนำเสนออย่างไร จะเน้นด้วยน้ำเสียงหรือขนาดตัวอักษรอย่างไร เป็นต้น

๓. จุดดึงดูดของสาร

จุดดึงดูดของสาร (Message appeal) เป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาของสารเข้ากับความต้องการของผู้รับสารให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่วางไว้ จะพบมากในสารโฆษณา จุดดึงดูด แบ่งเป็นจุดดึงดูดเชิงเหตุผล (Rational appeal) และจุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์ (Emotional appeal) จุดดึงดูดใจเชิงเหตุผล จะเน้นการนำเสนอหลักฐาน ข้อมูล ข้อโต้แย้งผ่านทางความคิด (appeal to head) สารมักมีความสำคัญเกี่ยวพันกับผู้รับสารสูงสุด (fill, ๒๐๐๐) ซึ่งนอกจากตัวข้อมูลแล้ว ผู้ส่งสารหรือแหล่งสารเองสามารถมีอิทธิพลร่วมในการดึงดูดใจด้วย โดยแหล่งสารมีความน่าเชื่อถือสูง (high credibility) หลักฐานจะมีความสำคัญต่ำ แต่ในทางตรงกันข้ามหากแหล่งสารมีความน่าเชื่อถือต่ำ (low credibility) ควรใช้ข้อมูลที่จะช่วยดึงดูดใจและข้อมูลนั้นควรเป็นข้อมูลใหม่ที่ผู้รับสารไม่เคยรับรู้มาก่อน หรือใช้ข้อมูลที่มาจากแหล่งสารที่มีความน่าเชื่อถือสูง นอกจากนี้วิธีการนำเสนอข้อมูล เช่น น้ำเสียง ท่าทาง สีหน้า อารมณ์ ก็มีผลต่อการดึงดูดใจ และผลของการดึงดูดใจอาจไม่เกิดขึ้นในทันที แต่จะเกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปและผู้รับสารได้รับสารนั้นหลายๆครั้ง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การรณรงค์ห้าเสียงเลือกตั้งที่ผู้สมัครจะเริ่มหาเสียงก่อนวันเลือกตั้งเป็นเวลาหลายเดือนด้วยการนำเสนอโนบายของตนซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Burgoon, Hunsaker & Dawson, ๑๙๕๔) จุดดึงดูดใจเชิงเหตุผลส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพ (Quality appeal) ความปลอดภัยมั่นคง (Safety & Security) ความสะดวกสบาย (Convenience appeal) ความคุ้มค่าด้านราคา (Price or Value appeal) ความทนทาน (Durability appeal) สุขภาพอนามัย (health appeal) เป็นต้น ส่วนจุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์จะเล่นกับความรู้สึกหรือผ่านทางจิตใจ (Appeal to heart) ซึ่งสามารถเพิ่มความตั้งใจในการรับสาร และช่วยให้การใช้เหตุผลวิเคราะห์สารดีขึ้น หรือในอีกทางหนึ่ง อารมณ์จะทำให้ผู้รับสาร เกิดพฤติกรรมได้โดยลืมเรื่องของเหตุผล (Bagozzi, Rosa, Celly & Coroneil, ๑๙๘๘ ; Batra & Stayman อ้างอิงใน Fill, ๒๐๐๐) จุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ จุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์ด้านบวก และจุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์ด้านลบ

จุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์ด้านบวก ได้แก่ จุดดึงดูดใจด้านอารมณ์ขัน (Humor appeal) ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้รับสาร (Duncan & Nelson, ๑๙๘๕, Markiewicz, ๑๙๘๑ อ้างอิงใน Franzoi, ๑๙๘๓) อีกทั้งยังเบี่ยงเบนความสนใจจากข้อโต้แย้ง แต่บางครั้งอารมณ์ขันอาจทำให้ผู้รับสารลืมเรื่องราวที่สื่อสารได้ (Bergman, Lindquist & Sirgy, ๑๙๘๖) หรือรบกวนการทำ

ความเข้าใจในสารได้ (Contor & Venus, ๑๙๘๓, อ้างอิงใน Franzoi, ๑๙๘๖) การใช้อารมณ์ขันยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมด้วย และต้องใช้ให้เหมาะสมกับเรื่องที่สื่อสาร มีการศึกษาพบว่าการใช้อารมณ์ขันผ่านภาพจะมีประสิทธิภาพกว่าการใช้อารมณ์ขันผ่านคำพูด (Archer, ๑๙๘๔ อ้างอิงใน Fill, ๒๐๐๐)

จุดดึงดูดใจด้านความรัก (Love appeal) อาจจะใช้ได้ทั้งความรักแบบหนุ่มสาว ความรักระหว่างพ่อแม่ลูก ความรักระหว่างเพื่อนหรือความรักระหว่างมนุษยชาติ

จุดดึงดูดใจด้านเพศ (Sex appeal) พบมากในงานโฆษณาเพื่อสร้างความสนใจในตัวสารอย่างไรก็ดีมีการศึกษาพบว่าแม้จุดดึงดูดใจเรื่องเพศจะกระตุ้นความสนใจความสนใจของผู้รับสารได้สูง แต่กลับมีระดับของการก่อให้เกิดผลหรือพฤติกรรมต่ำ (Smith, ๒๐๐๒) การใช้เรื่องเพศยังเป็นสิ่งที่มีเรื่องโต้แย้งเสมอถึงความเหมาะสม ผู้รับสารแต่ละกลุ่มอาจมีทัศนคติต่อเรื่องเพศแตกต่างกันผู้สร้างสารจึงควรมีความระมัดระวังการใช้เรื่องเพศในสารเป็นพิเศษ

จุดดึงดูดใจด้านคุณงามความดี (Virtue appeal) ซึ่งจะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีหรือคุณค่าในตัวผู้รับสารทำให้เกิดความรู้สึกดีและคล้อยตามสารนั้น ตัวอย่างจุดดึงดูดใจด้านนี้ได้แก่ จุดดึงดูดใจด้านความยุติธรรม (justice appeal) การนึกถึงผู้อื่น (Altruism appeal) ความกล้าหาญ (Bravery appeal) การนับถือตนเอง (Esteem appeal) เป็นต้น (Smith, ๒๐๐๒)

จุดดึงดูดใจเชิงอารมณ์ด้านลบ ได้แก่ จุดดึงดูดใจด้านความกลัว (Fear appeal) ซึ่งจะบอกผู้รับสารว่าผลเสียบางอย่างจะเกิดขึ้นหากไม่ทำตามที่สารบอก งานวิจัยนี้พบว่าความกลัวในระดับสูงมีประสิทธิภาพมากกว่า ในขณะที่งานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งกลับพบว่าความกลัวในระดับปานกลางจะส่งผลดีกว่า หากสารมีระดับความหน้ากลัวสูงเกินไป ผู้รับสารอาจปฏิเสธสารนั้น ได้ความกลัวมี ๒ ประเภท คือ ความกลัวเกี่ยวกับผลเสียต่อร่างกาย (negative physical consequences)

จุดดึงดูดใจด้านความผิด (guilt appeal) การกระตุ้นความรู้สึกผิดหรือความละอาย หากไม่มีพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การเปิดน้ำทิ้งไว้ระหว่างแปรงฟัน เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อในงานสื่อสาร

ปรมา สตะเวทิน (๒๕๓๑) ให้ความหมายว่า การสื่อสารคือกระบวนการของการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสารไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร โดยผ่านสื่อทั้งนี้สื่อสามารถจำแนกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ

๑. สื่อมวลชน (Mass Media)

โรเจอร์ส และ ชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker, ๑๙๗๑) สื่อมวลชน คือ สื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับที่มีจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เป็นการเพิ่มพูนความรู้และการกระจายข่าวสาร รวมทั้ง เปลี่ยนทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนาได้ ซึ่งคุณสมบัติที่ดี ๓ ประการของสื่อมวลชนคือ

- สามารถเผยแพร่ข่าวสารไปสู่ประชาชนจำนวนมากได้ในเวลารวดเร็ว
- สามารถให้ความรู้และข่าวสารแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี
- สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังแน่นได้

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper, ๑๙๖๐) ได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนได้ดังนี้

๑) สื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อประชาชนโดยตรง แต่จะมีอิทธิพลโดยอ้อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (predispositions) คือ ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยมและความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อนที่จะมาสัมผัสกับสื่อมวลชน

- การเลือกของผู้รับสาร (Selective processes) คือ ประชาชนจะต้องเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตนและจะเลือกตีความหมายตามความเชื่อและค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิม นอกจากนี้ก็ยังหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้อง หรือขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของตน

- อิทธิพลของบุคคล (Personal influence) คือ บางครั้งข่าวสารจากสื่อมวลชนจะผ่านสื่อบุคคล หรือผู้นำความคิดก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดแทรกความรู้สึกลงไป ทำให้มีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชนอยู่มาก

- ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชนในสังคมเสรีนิยมซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น ธุรกิจสื่อมวลชนถือเป็นตลาดแห่งความคิดเสรี (free Market Place of Idea) สื่อมวลชนสามารถแข่งขันโดยเสรี ต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป ประชาชนก็มีเสรีภาพในการจะเลือกเชื่อถือความคิดเห็นใดความคิดเห็นหนึ่งได้ และสามารถพิจารณาญาณของตนตัดสินว่าควรเชื่อสื่อมวลชนใดดี

๒) สื่อมวลชนจะเป็นเพียงแรงเสริม (Reinforcement) ที่สนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชน ให้เข้มแข็งขึ้น และพร้อมที่จะแสดงออกมาเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

๓) สื่อมวลชนอาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนได้เพียงเล็กน้อย และยังเป็นทัศนคติที่ยังไม่ฝังรากลึก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกเป็นไปได้ยาก อาจเปลี่ยนแปลงได้บ้างแต่ต้องใช้เวลา แต่บุคคลต้องได้รับข่าวสารเพียงพออย่างไรก็ตามอิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว

๔) สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติแก่ประชาชนได้ ในกรณีที่บุคคลยังไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน และได้รับสารที่เสนอเรื่องราวแนวเดียวกันบ่อยๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม มิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดได้ทันทีทันใดหรือในระยะสั้น

ประมะ สตะเวทิน (๒๕๔๐) สื่อมวลชนในอีกความหมายหนึ่งคือ สื่อที่สามารถนำสารจากผู้ส่งสาร ไปสู่ผู้รับสาร ที่ประกอบไปด้วยคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือในเวลาเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วสื่อที่เรียกว่าสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์

๑) สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อประเภทนี้มีหลายอย่างได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จดหมาย แผ่นพับ ใบปลิว รายการสินค้า ข้อมูลสินค้า เป็นต้น แต่สื่อสิ่งพิมพ์ที่ถือว่าเป็นสื่อหลักหรือสื่อสำคัญมีอยู่ ๒ ประเภทคือ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ถือว่าเป็นสื่อสนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลัก ดังนั้นในเรื่องนี้จึงกล่าวถึงเฉพาะสื่อสำคัญ ๒ ประเภทนี้เท่านั้น สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ นอกเหนือจากนี้จัดอยู่ในเรื่องสื่อประเภทอื่นๆ

- หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้มีการศึกษาหนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ หนังสือพิมพ์ระดับชาติและระดับท้องถิ่น

- หนังสือพิมพ์ระดับชาติ หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ส่งออกจำหน่ายทั่วประเทศมักเป็นหนังสือพิมพ์ขนาดมาตรฐาน (Standard or broadsheet)

- หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายเฉพาะในจังหวัดหรือในภูมิภาคเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีขนาดเล็ก (Tabloid) มีการเสนอข่าวเกี่ยวกับท้องถิ่นและในภูมิภาคเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ ๒-๑ : เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัดหนังสือพิมพ์

ข้อได้เปรียบของหนังสือพิมพ์	ข้อจำกัดของหนังสือพิมพ์
๑. เป็นสื่อมองเห็นได้และมีภาพที่ใช้ดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี	๑. ถ้าใช้กระดาษที่มีคุณภาพไม่ดี ภาพที่ออกมาจะไม่ชัดเจน
๒. เข้าถึงกลุ่มคนได้อย่างกว้างขวางและสามารถใช้หนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นเสริมกัน	๒. ขาดสีสันเมื่อเปรียบเทียบกับนิตยสาร แม้ว่าจะมีการพิมพ์สีก็ตามแต่ คุณภาพต่ำกว่านิตยสาร
๓. สามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายต่างๆได้ โดยเลือกสื่อที่สนใจของกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้น	๓. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ต้องอาศัยการอ่านออกเพราะฉะนั้นในแต่ละเขตภูมิภาคหนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน
๔. สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าได้เป็นอย่างดี เพราะไม่มีปัญหาเรื่องเวลาเหมือนวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์	ออกไปขึ้นอยู่กับอัตราการอ่านออกเขียนได้ของคนในภูมิภาคนั้น
๕. มีความทันสมัยในแง่ของข่าวสาร เพราะมีการพิมพ์ออกจำหน่ายทุกวัน	
๖. มีลักษณะเป็นปฏิทินประจำวันของผู้บริโภคที่สามารถตรวจสอบดูสินค้าหรือบริการได้	

ที่มา : การส่งเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย ๒๕๕๒

- นิตยสาร นิตยสารเป็นสื่อที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนในขณะนี้
นั้นวางแผนหนังสือมากกว่า ๑๐๐ ฉบับ และคาดว่าจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่การเปิดใหม่เลิกกิจการ
ของนิตยสารนั้นมีสูงมากในแต่ละปี นิตยสารแบ่งออกเป็น ๒ประเภทใหญ่ๆ คือ นิตยสารทั่วไป
และเฉพาะกลุ่ม

- นิตยสารที่ให้ความรู้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านทั่วไป (General Magazine) ได้แก่
นิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ นิตยสารท่องเที่ยว นิตยสารการเมือง นิตยสารสุขภาพ เป็นต้น

- นิตยสารเฉพาะกลุ่ม (Specialized Magazine) เป็นนิตยสารที่ให้ความรู้ความ
บันเทิงเฉพาะกลุ่ม เช่น นิตยสารธุรกิจ นิตยสารสำหรับผู้หญิง นิตยสารสำหรับวัยรุ่น นิตยสารกีฬา
นิตยสารการเกษตร เป็นต้น

ตารางที่ ๒-๒ : เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัดนิตยสาร

นิตยสารทั้ง ๒ ประเภทนี้เมื่อพิจารณาข้อได้เปรียบเสียเปรียบและข้อจำกัดมีดังนี้

ข้อได้เปรียบของนิตยสาร	ข้อจำกัดของนิตยสาร
๑. มีการใช้ภาพุงใจได้เป็นอย่างดี	๑. สร้างความถี่ได้ยากเพราะการออกนิตยสารแต่ละฉบับต้องใช้เวลานาน
๒. มีความน่าสนใจของภาพทำให้ผู้อ่านสนใจที่จะอ่าน	๒. ไม่สามารถเลือกวันเวลาได้เพราะมีกำหนดการออกวางตลาดแน่นอน
๓. แบ่งกลุ่มผู้อ่านได้ชัดเจนด้วยเนื้อหาที่ปรากฏในนิตยสารทำให้เจาะกลุ่มผู้บริโภคได้และเป็นการลดการสูญเปล่าจากการที่ต้องเสียเงินค่าสื่อให้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย	๓. ต้องส่งต้นแบบสื่อกับสำนักพิมพ์ล่วงหน้าหลายวันทำให้ไม่เหมาะสมกับข่าวที่ต้องการความทันสมัยและขาดความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนข้อความ
๔. คุณภาพในการพิมพ์ดีทั้งในแง่ของการใช้กระดาษ และความสามารถในการใช้สีที่สมจริงที่สุด	๔. การเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคไม่รวดเร็วเหมือนวิทยุโทรทัศน์
๕. มีอายุอยู่กับผู้บริโภคยืนยาวเพราะผู้บริโภคมันนิยมเก็บนิตยสาร	๕. วิทยุกระจายเสียงหรือหนังสือพิมพ์
๖. จำนวนผู้อ่านต่อเล่มสูง เพราะมักจะมีการยืมต่อกัน	๕. ศึกษาจำนวนผู้อ่านแท้จริงได้ยาก เพราะมีผู้อ่านที่ไม่ซื้อหรือยืมอ่านตลอดจนผู้ที่ซื้อแต่ไม่ได้อ่าน
๗. เหมาะกับสินค้าที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์ให้สูงส่งเป็นสินค้าชั้นสูง	

ที่มา : การสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย ๒๕๕๒

๒. สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

นอกจากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ซึ่งถือเป็นสื่อหลักในบรรดาสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ก็เป็นสื่อหลักอีกเช่นกัน วิทยุกระจายเสียง จะส่งกระจายแต่เสียง แต่วิทยุโทรทัศน์ จะส่งกระจายทั้งภาพและเสียง ซึ่งนับว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด ในการที่จะสร้างประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามสื่อทั้งสองประเภทนี้ มีทั้งข้อได้เปรียบและข้อจำกัดซึ่งอาจแยกกล่าวได้ดังนี้

ตารางที่ ๒-๓ : เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัด วิทยุกระจายเสียง

๒.๑ วิทยุกระจายเสียง

ข้อได้เปรียบของวิทยุกระจายเสียง	ข้อจำกัดของวิทยุกระจายเสียง
๑. ครอบคลุมพื้นที่ได้กว้าง	๑. วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีแต่เสียง ไม่มีภาพบางครั้งทำให้ไม่น่าสนใจ แม้ว่าบางครั้งน่าสนใจ แต่ยากแก่การจดจำรายละเอียด
๒. เป็นสื่อส่วนตัวที่สามารถมีเป็นส่วนตัว และ แยกกัน ฟัง ได้ ทำให้ เจาะ กลุ่มเป้าหมายได้ง่าย	๒. มีขีดจำกัดของการใช้สื่อคือจะใช้ข้อความที่สลับซับซ้อนไม่ได้ต้องใช้คำพูดที่ง่ายๆและเสนอประเด็นสำคัญเพียงประเด็นเดียวจึงจะได้ผลดี
๓. การมีสถานีวิทยุกระจายเสียงตั้งอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆสามารถแบ่งพื้นที่สื่อไปตามภูมิภาคได้	๓. ถ้าหากการสร้างสรรคใดๆต้องใช้ภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการเสนอขายจะใช้วิทยุกระจายเสียงไม่ได้
๔. ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายถูกกว่าสื่อประเภทอื่นๆมาก	๔. คนส่วนใหญ่ชอบฟังวิทยุในขณะที่ทำงานไปด้วยความสนใจต่อเนื่องไม่คอยคั่น
๕. เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ใช้หูฟังทำให้ไม่ต้องอาศัยการอ่านออกเขียนได้แต่อย่างใด	๕. เวลาที่มีจำกัดทำให้ใส่เนื้อหาสื่อได้น้อย และเมื่อเวลาผ่านไปแล้วก็ย้อนกลับมาฟังอีกไม่ได้เนื้อหาจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา
๖. เป็นสื่อเคลื่อนที่สามารถโยกย้ายที่ฟังไปได้เรื่อยๆ	๖. จำนวนผู้ฟังของแต่ละรายการน้อย เพราะจำนวนของสถานีวิทยุกระจายเสียงมีมาก
๗. ผู้บริโภคมักจะมี ความรักดีต่อรายการคือฟังเป็นประจำทำให้ได้รับสื่อได้บ่อยครั้ง และสามารถเน้นย้ำข่าวสารได้	

ที่มา : การสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย ๒๕๕๒

ตารางที่ ๒-๔ : เปรียบเทียบข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัด วิทยุโทรทัศน์

๒.๒ วิทยุโทรทัศน์

ข้อได้เปรียบของวิทยุโทรทัศน์	ข้อจำกัดของวิทยุโทรทัศน์
๑. มีทั้งภาพและเสียงตลอดจนความเคลื่อนไหว ซึ่งสร้างความสนใจได้สูงอีกทั้งยังช่วยให้จดจำข่าวสารต่างๆ ได้เป็นอย่างดี	๑. อายุการรับรู้สั้นเพราะเพียงแค่ชั่ววูบเดียว เวลาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ ถ้าผู้ดูออกไปจากห้องหรือหันไปสนใจอะไรเพียงเล็กน้อย
๒. เนื่องจากมีองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ครบถ้วนด้านภาพ เสียงและการเคลื่อนไหว ทำให้ไม่มีข้อจำกัดในการสร้างสรรค์งานสื่อ และใช้ได้กับสินค้าทุกประเภท	๒. เป็นสื่อที่ผูกติดอยู่กับที่เคลื่อนย้ายลำบากเพราะเป็นปัญหาในการติดตั้งทิศทางของเสาอากาศไม่สามารถเอาออกจากบ้านได้เหมือนวิทยุกระจายเสียง
๓. เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้มาก และเมื่อเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่อหัวแล้วจะถูกกว่าสื่อประเภทอื่น	๓. ต้นทุนการผลิตสูงมาก ผู้ผลิตรายการจึงมักให้ความสนใจแก่ลูกค้ารายใหญ่ทำให้ลูกค้ารายย่อยไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร
๔. เนื้อหาของรายการทำให้สื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี	
๕. ผู้บริโภคมีความภักดีต่อรายการสูง คือติดตามอยู่เสมอทำให้ได้รับข่าวสารอย่างต่อเนื่อง	
๖. การมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างจังหวัดทำให้สามารถเน้นสื่อทางด้านภูมิภาคได้	
๗. เมื่อชมวิทยุโทรทัศน์ผู้ชมมักให้ความสนใจมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการฟังวิทยุ	
๘. การซื้อขายเวลาในวิทยุโทรทัศน์นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงวันเวลาได้ดีกว่านิตยสารหรือรายการهماทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้มีประสิทธิภาพ ในการจัดทำตารางลงสื่อได้ดี	

ที่มา : การสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย, ๒๕๕๒

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะมุ่งเน้นที่สภาวะแวดล้อมของผู้รับสารมากกว่าตัวผู้ส่งสารสิ่งสำคัญคือ เน้นให้เห็นถึงการแสวงหาวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารมากกว่าวิธีการสื่อสารเพียงเพื่อถ่ายทอดข่าวสารนั้น ทั้งนี้การสื่อสารนั้นให้เป็นไปตามแนวคิดและความต้องการของชุมชนโดยถือหลักให้คนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นความต้องการร่วมกัน ซึ่งเป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีดังนี้ (๑) การกระตุ้นให้ประชาชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง (๒) การสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อของเขา (๓) การพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่จะมักจะคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีทันสมัยที่ซับซ้อนได้ (๔) การสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมอง และทัศนคติของตนเอง (๕) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึกถึงปัญหาวิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ จากทัศนคติของชุมชน (๖) ผลจากการสื่อสารของชุมชนหรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนและชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (๗) เนื้อหาของการสื่อสารชุมชนเน้นเรื่องราวที่มีสารประโยชน์ต่อชีวิตของชุมชน ดังนั้นสื่อประเภทนี้จะช่วยเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มีสาระให้แกชุมชนให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเพื่อถ่วงดุลกับการสื่อสารที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิง

โดยปัจจัยที่จะเข้ามามีส่วนกำหนดระดับความมากน้อย ของการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการสื่อสารดังนี้ (๑) เป้าหมายของการสื่อสารได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด (๒) ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์สองทางแบบโต้ตอบกันอยู่ตลอดเวลาเพิ่มขึ้นเท่าใด โอกาสที่ชุมชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น (๓) ใครคือผู้ส่งสาร โอกาสที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนจะได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารมีมากน้อยและทั่วถึงหรือไม่ (๔) ประเภทของเนื้อหาของสาร เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือไม่ นอกจากนั้นวิธีการนำเสนอเนื้อหา มีลักษณะของการสนทนา แลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน (dialogue) แสวงหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย (collaboration) และก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม (group decisionmaking) ก็จะทำให้การมีส่วนร่วมมีโอกาสมากขึ้น (๕) ประเภทของช่องทาง / สื่อ โดยหลักการทั่วไปแล้วสื่อขนาดเล็ก เช่น สื่อเฉพาะกิจ จะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมได้มากกว่าสื่อมวลชน สื่อที่ชาวบ้านคุ้นเคย เช่น สื่อประเพณี ก็จะเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านเข้าร่วมได้ง่ายกว่าสื่อสมัยใหม่ที่แปลกหน้า อย่างไรก็ตามมีข้อควรตระหนักถึงคือ ความยากง่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมของสื่อประเภทต่างๆ และการคิดค้นสร้างสรรค์กิจกรรม และช่องทางแบบใหม่ที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน (๖) ผู้รับสารและการมีปฏิริยา

ป้อนกลับ (feedback) กล่าวคือ ผู้รับสารนั้น ไม่ใช่ผู้ที่ว่างเปล่าและไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับเนื้อหาสาระด้านสุขภาพที่จะสื่อไป หากแต่ความรู้ที่ผู้รับสารมีนั้น อาจจะเป็นความรู้คนละชุดที่แตกต่างจากผู้ส่งคาดคิดเอาไว้ และนอกจากผู้รับสารจะมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระแล้ว วิธีการรับสารของประชาชนก็มิได้เป็นอย่างไรอย่าง passive receiver หากแต่ว่าเป็นไปอย่าง active receiver นอกจากนี้ยังได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมในการสื่อสารของชุมชนเอาไว้ ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ดังนี้

- ๑) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สาร (audience / receiver / user)
- ๒) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต / ผู้ร่วมแสดง (sender / producer/co-producer / performance)
- ๓) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (policy maker /planner)

๑. หลักการสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นั้น มีหลักการที่สำคัญ คือ

๑.๑ การเข้าถึงสื่อ (access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้น เช่น การดำเนินงานวิทยุชุมชน สื่อย่อม เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการ หรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง โดยไม่ขัดกับกฎหมาย การเข้าร่วมในงานวิทยุชุมชนของประชาชนเป็นช่องทางที่จะทำให้โอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการกระจายเสียง หรือแสดงความต้องการเปลี่ยนแปลงรายการ รวมทั้งเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนได้แม้แต่คณะผู้ผลิตรายการ หรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่ออื่นๆ

๑.๒ การมีส่วนร่วม (participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกๆระดับในระบบการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของการวางแผนการสื่อสารภายในชุมชน ตั้งแต่เริ่มคิดไปจนถึงกระทั่งการผลิต การจัดการใช้สื่อต่างๆในชุมชน ประชาชนในชุมชนนั้นจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสเข้าร่วมในทุกขั้นตอน

๑.๓ การจัดการด้วยตนเอง (self management) การมีส่วนร่วมในการสื่อสารด้านสุขภาพที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ก็คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนถึงกระทั่งการกำหนดแนวทาง นโยบายในการบริหารงาน และการลงมือผลิตสื่อหรือใช้สื่อด้วยตนเอง ซึ่งในกระบวนการจัดการด้วยตนเองนี้จะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้เกิดการปรับตัวของคนในชุมชน และแสวงหารูปแบบของการสื่อสารที่เหมาะสมต่อชุมชนต่อไป

๑.๔ การมีส่วนร่วมเพื่อการสื่อสารของชุมชนนั้น สามารถที่จะกระทำได้หลายระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับน้อยที่สุดไปจนถึงระดับมากที่สุด คือ

๑.๔.๑ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร ต้องขยายแนวคิดของผู้รับสารให้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรับรู้ของตนเอง และสิทธิในการบอกเล่าข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสาธารณะ และจะต้องสร้างหลักประกันในการมีส่วนร่วมของผู้รับสารในช่วงต่างๆของกระบวนการสื่อสาร รวมถึงการมีส่วนร่วมในฐานะของผู้รับสารที่จะต้องมีการสำรวจว่ามีช่องทางในการสื่อสารอะไรบ้างที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

๑.๔.๒ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิตสื่อ ซึ่งสามารถที่จะแบ่งได้ออกเป็นหลายขั้นตอนตามกระบวนการของการผลิตสื่อ กล่าวคือ ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต (preproduction) ซึ่งประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอการรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะมาใช้เป็นวัตถุดิบ ส่วนขั้นที่สอง คือการผลิต (production) ได้แก่ขั้นตอนของการผลิต เช่นการเข้าห้องจัดรายการในกรณีของวิทยุชุมชน หรือการจัดรายการเสียงตามสาย/หอกระจายข่าว หรือการจัดทำเอกสาร คำแนะนำ การถ่ายทำวิดีโอทัศนทางคุณธรรม เป็นต้น และในขั้นตอนสุดท้ายคือ ขั้นตอนหลังการผลิต (postproduction) เช่น การบันทึกเสียง หรือการเพิ่มเติมเทคนิคต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

๑.๔.๓ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบาย หมายถึง การวางแผน และกำหนดนโยบายในการสื่อสารสุขภาพชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใด เช่น สื่อมวลชน (วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น) สื่อเฉพาะกิจ (วิดีโอทัศน์ โปสเตอร์ เสียงตามสาย หอกระจายข่าว) สื่อประเพณี สื่อพื้นบ้านต่างๆ รวมถึงสื่อบุคคล โดยการวางแผน และกำหนดนโยบายนั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสื่อแต่ละประเภทในการสื่อสารในชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๑.๔.๔ สื่อที่ประชาชนในชุมชนเข้าถึงและเกิดการรับรู้ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสื่อที่มีราคาแพง หรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูงหรือต้องใช้สื่อที่มีจำนวนมาก หลากหลายชนิดมาประกอบกันเสมอไป ในบางครั้งอาจใช้สื่อเพียงชนิดเดียวที่ชัดเจนก็เพียงพอแล้ว ขึ้นอยู่กับเรื่องหรือสารที่ต้องการสื่อให้กับประชาชนในชุมชนนั้นๆ ว่ามีลักษณะเช่นใดด้วย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วพบว่าสื่อที่เหมาะสมและใช้ได้ผลที่สุดสำหรับชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบทที่ประชาชนในที่ชุมชนมีความใกล้ชิดกันค่อนข้างสูง ก็คือสื่อบุคคลนั่นเอง โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาและอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนเพราะประชาชนในชุมชนจะไม่มีความรู้สึกแปลกแยก รู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน มีความกล้าที่จะซักถาม และมีโอกาสในการที่จะซักถามได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่จะมีประสิทธิภาพมากวิธีการหนึ่ง แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า สื่อบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องนั้นๆด้วย และในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้นให้สื่อบุคคลเหล่านี้ ทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่รวมถึง

รู้จักในการที่จะแสวงหาแหล่งประโยชน์ในการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมเพิ่มเติม หรือ แนะนำให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งของข้อมูลข่าวสารได้ด้วยเช่นกัน

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย

การวิจัยนี้ขอเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย ดังนี้

- ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม
- กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
- การจัดฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม
- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

๑. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ, ๒๕๓๖) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียว เป็นที่ตั้งหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพหรือสันติสุขจึงเป็นที่ต้องการของมนุษย์ คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรมโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับที่เราต้องการ

พระราชวรมณี (๒๕๒๗) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (๒๕๒๖) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจโดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดีหรือพฤติกรรมที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็ก รักเพื่อนมนุษย์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

เจริญ ไวรวัจนกุล (๒๕๓๑) อธิบายว่า คุณธรรม คือ มโนธรรมอันเป็นสำนักแห่งความดีเกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผลจนสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดงาม แล้วมุ่งมั่นอยู่กับสิ่งดีงามจนเคยชิน เป็นคนที่มีคุณธรรมเป็นกิจนิสัยและลักษณะนิสัย

ลัดดา เสนาวงศ์ (๒๕๓๒) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คือ ความดีงามต่างๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคนและยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย

บรรจง ชูชาติสกุล (๒๕๓๓) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เช่น ความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ การทำหน้าที่ให้ดีที่สุดตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายและการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดอง เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒) ให้ความหมาย “คุณธรรม” ไว้ว่า หมายถึง สภาพคุณงามความดี

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า “คุณธรรม” หมายถึง ความสำนึกในจิตใจของบุคคลในทางที่ดีงาม อันเกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผล ส่งผลต่อความคิดที่ดี นำไปสู่การกระทำและความประพฤติในทางที่ดี เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

ส่วนคำว่า “จริยธรรม” นั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายเช่นกัน อาทิ

พระราชวรมณี (ประยูรท์ ประยูตโต) (๒๕๒๘) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง มรรค คือ วิธีปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วย องค์ประกอบ ๘ ประการ บางครั้งเรียกว่า ไตรสิกขา คือ การศึกษา ๓ ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งจริยธรรมหรือพรหมจรรย์และ ไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต

สาโรช บัวศรี (๒๕๓๒) ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็นในสังคม

โกศล มีคุณ (๒๕๓๓) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์และแนวทางการประพฤติเป็นตัวอย่างที่เรียกว่าการแสดงออกที่มีจริยธรรมเป็นอย่างไร ส่วนคุณลักษณะภายในและพฤติกรรมของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่บ่งบอกคุณภาพทางจริยธรรมของบุคคลแต่ละคนใน อันที่จะแสดงออกได้เหมาะสมกับกฎเกณฑ์ภายนอกและการวัดจริยธรรมของบุคคลก็ควรที่จะวัด ลักษณะทางจิตและตัวพฤติกรรมของบุคคลนี้เอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

เพียเจต์ (Piaget, ๑๙๖๐ อ้างใน พิระพงษ์ เจริญพันธุ์วงศ์, ๒๕๔๑) ให้ความคิดเห็นไว้ว่า จริยธรรม เป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ อนามัยส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ ร่วมกันในการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคม

บราวน์ (Brown, ๑๙๖๘) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ กฎระเบียบต่างๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

แอตคินสัน (Atkenson, ๑๙๖๕) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นขอบเขตความเชื่อของสังคม หนึ่งๆ เกี่ยวกับอุปนิสัยและความประพฤติว่าอะไรเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายพยายามที่จะประพฤติ ปฏิบัติ

โคลเบอร์ก (Kohlberg, ๑๙๗๖) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรมถือเอา การกระจายสิทธิหน้าที่อย่างเท่าเทียม โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไปแต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มี

ความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

จากความหมายของ “จริยธรรม” ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางความประพฤติของสังคมหนึ่งๆ ว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ควรงดเว้น โดยพิจารณาตามกฎระเบียบ ขอบเขตความเชื่อของแต่ละสังคมเพื่อให้บุคคลในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็น

จากความหมาย “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” จะเห็นว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ความหมายของคุณธรรมนั้นมักจะใช้ในลักษณะที่ครอบคลุมความหมายของจริยธรรมด้วยทั้งในศัพท์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กล่าวคือ จริยธรรมเป็นการแสดงออกให้ผู้อื่นเห็น คุณธรรมอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ดังที่พระเมธีธรรมาภรณ์ (พระประยูร ฐมฺมจิตโต, ๒๕๓๗ : ๓) ได้อธิบายว่า คุณธรรมเป็นเรื่องของความจริงแท้หรือสัจธรรม คุณธรรมทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติที่ดี ทำให้เกิดการรักษาศีล คุณธรรมนั้นเป็นตัวหลักและกระจายออกเป็นจริยธรรมและจรรยาบรรณ ส่วนจริยธรรม หมายถึง การดำเนินการให้สอดคล้องกับสัจธรรม จริยธรรมจึงเป็นหลักแห่งความประพฤติที่พึงงามเพื่อประโยชน์ตนและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับประภาศรี สีหอำไพ (๒๕๓๕) ที่ว่า คุณธรรม คือ สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคลทำให้เกิดความชื่นชมยินดี มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขขั้นสมบูรณ์ มีความรัก เมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนทำร้ายทำลายกัน ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่พึงงาม ส่วนจริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรมที่ส่งผลให้การดำรงชีวิตมีระเบียบหรือแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคล เป็นลักษณะของจิตใจที่พึงงามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดีความถูกต้องตามสมควรในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อยและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

สรุปได้ว่า **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดีภายในบุคคลเป็นความจริงแท้หรือสัจธรรมที่ทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนในกรอบที่พึงงาม มีจิตใจเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข มีความรัก เมตตา ปรารถนาดี ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ส่วนคำว่า **จริยธรรม** หมายถึง ข้อปฏิบัติหรือหลักความประพฤติที่พึงงามและเป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม อันส่งผลให้ชีวิตมีระเบียบแบบแผน

๒. กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (Ethical Development) คือกระบวนการในการปลูกฝังให้เกิดความเจริญงอกงามทางจริยธรรมแก่บุคคล ให้มีความประพฤติและปฏิบัติสอดคล้องกับหลัก

ศีลธรรมอันดีงามทางศาสนา ซึ่งแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาจิตใจ (Spiritual development) อันเป็นกระบวนการในการสร้างจิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกที่รับผิดชอบและรู้จักแยกแยะสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเองให้เกิดขึ้นอย่างถาวรในจิตใจของบุคคล โดยกระบวนการในการพัฒนาคุณธรรมมี ๗ ขั้นตอน รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมี ดังต่อไปนี้ (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, ๒๕๔๑:๒๑-๓๖)

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดตัวบุคคลและกลุ่มเป้าหมาย โดยทั่วไปก็คือ บุคคลที่มีปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ เป็นกลุ่มบุคคลหรือตัวบุคคลซึ่งถ่วงละเมิดบรรทัดฐานที่ดีงามเป็นประจำจนบุคคลอื่นรู้สึกว่าเป็นคนมีปัญหาทางด้านความประพฤติ จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมใหม่ให้เป็นผู้มีพฤติกรรมเป็นปกติเหมือนบุคคลปกติมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบ

สำหรับบุคคลผู้รู้ตนเองและยอมรับจุดบกพร่องทางคุณธรรม จริยธรรมของตนเอง กล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถทางอารมณ์สูง มีวุฒิภาวะทางจิตใจและทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ยิ่ง โดยทั่วไป บุคคลมักชอบปฏิเสธจุดบกพร่องของตนเอง แม้ว่ามีคนอื่นชี้ให้เห็นหรือยืนยันด้วยพยานหลักฐานอื่นใดก็จะไม่ยอมรับ การที่บุคคลไม่ยอมรับตนเองว่ามีจุดบกพร่องทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทั้งระหว่างตนเองกับจิตสำนึกและระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น

ส่วนกลุ่มบุคคลอื่นที่แวดล้อมตนนั้นมีหลายระดับ ระดับที่ใกล้ชิดที่สุดคือ บุคคลในครอบครัวเดียวกัน เพื่อนสนิทในที่ทำงาน ระดับที่ห่างออกไปคือ บุคคลที่ตนเองเกี่ยวข้องกับเป็นครั้งคราว ตลอดจนบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับทั้งโดยอาชีพการงานและภารกิจใดๆ แต่เป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกันและขยายไปถึงบุคคลที่อยู่ในสังคมอื่นหรือในประเทศอื่น กลุ่มเป้าหมายนี้หากพิจารณาในแง่ปัญหาทางพฤติกรรมจะมี ๔ ประเภท คือ

ประเภทแรก บุคคลที่มีความรู้ทางคุณธรรม จริยธรรมและมีความประพฤติตามหลักคุณธรรม จริยธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่มีปัญหาทางพฤติกรรม กลุ่มนี้มีความพร้อมที่จะยอมรับสิ่งที่ติและไม่มีปัญหาทางด้านจริยธรรม

ประเภทที่สอง บุคคลที่มีความรู้ทางคุณธรรม จริยธรรมแต่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ชอบฝ่าฝืน จัดเป็นผู้มีปัญหาทางพฤติกรรมจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

ประเภทที่สาม บุคคลที่ไม่มีความรู้ทางคุณธรรม จริยธรรมแต่ปฏิบัติตามตัวอย่างและคำแนะนำของผู้รู้โดยเคร่งครัด เป็นกลุ่มไม่มีปัญหาทางพฤติกรรมมากนักแต่ถ้าได้รับการชักจูงในทางผิดจะก่อปัญหาทางพฤติกรรมได้

ประเภทสุดท้าย บุคคลที่มีความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมและไม่ยอมรับตัวอย่างที่ดีหรือคำแนะนำที่ดีจากผู้รู้ โดยถ่วงละเมิดหลักการทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำจัดเป็นกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมมากที่สุด หากไม่รีบจัดการแก้ไขจะก่อปัญหาความเดือดร้อนแก่ส่วนรวม

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมให้ชัดเจน ปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง สภาพการประพฤติปฏิบัติอันไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคม จำเป็นต้องรีบแก้ไขมิฉะนั้นจะนำความเดือดร้อนมาสู่ส่วนรวม ปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมมีหลายระดับและมักจะเชื่อมโยงกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนา อบรม และแก้ไขให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนว่า ปัญหาของคุณธรรม จริยธรรมคืออะไร มีลักษณะอย่างไรและมีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร สาเหตุเกิดจากอะไร ข้อเท็จจริงเบื้องต้นเหล่านี้ต้องศึกษาออกมาให้เห็นชัดเจนก่อนจะวางแผนดำเนินการปลูกฝังอบรมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

ขั้นตอนที่ ๓ กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไปเป้าหมายของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมมักจะกำหนดไว้อย่างกว้างๆ เช่น

- เพื่อบรรลุถึงความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม เพื่อบรรลุถึงการมีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม
- เพื่อบรรลุถึงรูปแบบบุคลิกภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความคิดเห็น ความรู้สึกและการแสดงออกอันไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ดีงามของสังคมให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมบัญญัติไว้
- เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงาน ในองค์การให้เป็นที่ยอมรับทุกฝ่าย
- เพื่อปลูกฝังความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและการเสียสละให้บังเกิดแก่บุคลากรในองค์การ
- เพื่อลดระดับความตึงเครียดทางอารมณ์ และความไม่พึงพอใจในงานและในชีวิตของบุคลากรในองค์การให้น้อยลง

ขั้นตอนที่ ๔ การวางแผนกำหนดวิธีการและขั้นตอนการพัฒนา การวางแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งที่อยู่ในการวางแผนทางสังคม กล่าวคือ เป็นกระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์ (International Process) ที่หมายรวมถึงการศึกษาอย่างลึกซึ้ง การอภิปราย และการตกลงร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้คนจำนวนมากเห็นด้วยว่าอะไรเป็นสิ่งที่เหมาะสมดีงามสำหรับสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การประพฤติปฏิบัติต่อกันของมนุษย์ กำหนดวิธีการที่นำมาปฏิบัติคือ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่กลุ่มเป้าหมาย ให้มีความรู้ในวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำลังดำเนินอยู่อย่างชัดเจนและมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามโดยสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคลหรือในองค์การที่รับผิดชอบต่อการดำเนินการพัฒนา นอกจากนี้ การมีหลักฐานวิชาการสนับสนุนว่าวิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่นำมาใช้นั้นเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับผ่านการค้นคว้าทดลองจนทำให้ทราบว่าสามารถพัฒนาคุณลักษณะนั้นๆ ได้จริงก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะ

ประกันได้ว่าการพัฒนานั้นจะสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ ,๒๕๓๐: ๑๓๑-๑๓๕) เช่น การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้ลดความเห็นแก่ตัวและเห็นแก่พวกพ้องและเพิ่มความสำคัญของส่วนรวม สังคมประเทศชาติ และมนุษยชาติ มีวิธีการที่ผ่านการค้นคว้าทดลองว่าสามารถพัฒนาลักษณะดังกล่าวได้หลายวิธี อาทิ การใช้บทเรียนด้วยตนเอง (โกศล มีคุณ, ๒๕๒๔) การอภิปรายกลุ่ม(สกล เทียงแท้, ๒๕๒๔) การแสดงบทบาทเพื่อรับทราบเหตุผลที่สูงกว่าที่ตนใช้อยู่เดิมหนึ่งขั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ, ๒๕๒๔) การพัฒนาพร้อมกับให้ความรู้ (Jodoin; & Sampson, ๑๙๘๒) การพัฒนาบรรยากาศทางสังคมให้มีความยุติธรรมและเสมอภาค (Kohlberg, ๑๙๗๖) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๕ การดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ ได้แก่ ขั้นตอนก่อนดำเนินการดำเนินการ และหลังดำเนินการ โดยขั้นตอนก่อนดำเนินการ เป็นการสร้างความรู้สึที่ดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แสวงหาความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้มแข็งและมีความมั่นคงทางอารมณ์ โดยไม่หวั่นไหวไปกับกระแสต่อต้าน แสวงหาแหล่งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ กำหนดเวลา สถานที่ที่ดำเนินการ บันทึกพฤติกรรมของกลุ่มประชากรรวมทั้งความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้เปรียบเทียบในการประเมินผลหลังดำเนินการผ่านพ้นไปแล้ว

ขั้นตอนการ คือ สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรของกันและกัน ดูแลเอาใจใส่ต่อทุกคนด้วยความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดีต่อกันและกัน ควบคุมจัดการให้การดำเนินงานเป็นไปตามโครงการอย่างจริงจัง หมั่นสอบถามและทบทวนกิจกรรมที่ดำเนินไปแต่ละวันตลอดเวลา เสียงสะท้อนกลับในเชิงลบแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็จะต้องให้ความสำคัญที่สุด

ขั้นหลังดำเนินการ จะเป็นการวิเคราะห์ผล และประเมินผลของการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๖ การวิเคราะห์ผลและประเมินผลของการดำเนินการ การวิเคราะห์ผล (Analysis) คือ การตรวจสอบผลอย่างละเอียดถี่ถ้วน (Comprehensive Examination) ตรวจสอบข้อดีและข้อด้อยของโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางความก้าวหน้าของโครงการ กระบวนการวิเคราะห์ผลของโครงการที่ได้ดำเนินไปแล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลหรือองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการใดๆ ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายว่ามีความพึงพอใจกับโครงการที่ได้ดำเนินไปแล้วมากน้อยเพียงใดและมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างทำให้ผู้อยู่ในโครงการไม่ได้รับความพึงพอใจ รวมทั้งความคิดเห็นต่างๆ

ขั้นตอนที่ ๗ การสรุปผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นการสรุปผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ดำเนินการผ่าน ไป เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการนำเสนอถึงกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องพิจารณาถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นฐานความคิดในการพัฒนาเนื้อหาของคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องการจะพัฒนาและกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ต้องการจะพัฒนาร่วมด้วย

๓. การจัดฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม

การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่ยิมนำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยเทคนิคการฝึกอบรมถือว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้มากที่สุดในเวลาที่กำหนด ช่วยกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้มากขึ้น ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย กระตือรือร้นและช่วยให้ผู้รับการอบรมได้รับประสบการณ์จริงหรือได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและช่วยให้การฝึกอบรมบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนด โดยดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๒๔: ๖๓-๖๗) ได้รวบรวมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคลไว้ ดังต่อไปนี้

๓.๑ การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น เป็นวิธีการที่จะฝึกให้เด็กได้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม จากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้หนึ่งขั้นเพื่อให้เด็กได้ความรู้สูงเกินกว่าที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้ นักจิตวิทยามีความเชื่อว่า เมื่อเด็กได้รับเหตุผลใหม่แล้วจะนำมาเปรียบเทียบกับเหตุผลที่มีอยู่เดิม การเปรียบเทียบนี้ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ที่ขัดแย้งกันหรือที่เรียกว่าเกิดความไม่สมดุลทางความคิดขึ้นใหม่ ซึ่งจะทำให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นของตนที่ใช้อยู่เดิม

๓.๒ การอบรมทางศาสนา การส่งบุตรหลานให้เข้ารับการอบรมทางพุทธศาสนาโดยบวชเป็นสามเณรและพระภิกษุ ถือเป็น การเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่คือ เป็นผู้ที่สามารถรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ครอบครัวและประเทศชาติ ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้วสังคมถือว่าเป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางจิตลักษณะและพฤติกรรมไปในทางที่ลดความเห็นแก่ตัวลงและเห็นแก่ส่วนรวมมากขึ้น

๓.๓ การให้แสดงบทบาท วิธีการนี้เป็นวิธีที่让孩子แสดงบทบาทเป็นตัวละครในเรื่องที่มีปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม ทำให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหาของตัวละครในเรื่องเหมือนกับปัญหาของตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมให้สูงขึ้นได้

๓.๔ การใช้กลุ่มเพื่อให้เกิดการคล้อยตาม วิธีการนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาจริยธรรมเพื่อยกระดับจิตใจของเด็กได้ โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่แสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกันทั้งกลุ่ม โดยปกติเด็กวัยรุ่นจะยึดถือแบบอย่างและคล้อยตามกลุ่มที่อยู่ในระดับวัยเดียวกันได้ง่าย ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมโดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนให้เกิดการคล้อยตามจึงกระทำได้ดีในเด็กวัยรุ่น

๓.๕ การเลียนแบบจากตัวแบบ เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เห็นตัวแบบมักจะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ตามลักษณะพฤติกรรมของตัวแบบ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เห็นตัวแบบแล้วจะกระทำตามหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวแบบและผลที่เกิดขึ้นกับตัวแบบ เมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เป็นสำคัญ

สำหรับการออกแบบโครงการฝึกอบรมโดยทั่วไปมีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญๆ ได้แก่ (เจเลียว บุริภักดี ; และ สุวกิจ ศรีปัดดา, ๒๕๒๗: ๑๐๓-๑๐๘)

๑) วิเคราะห์ปัญหาหรือเป้าหมายในการพัฒนา การระบุสภาพปัญหาและความรุนแรงเป็นการอธิบายถึงผลร้ายต่อเนื่องของสภาพปัญหานั้น รวมทั้งระบุสภาพหมุดปัญหาเป็นการระบุถึงผลที่จะเกิดขึ้นถ้าปัญหานั้นถูกแก้ไขแล้ว โดยการวิเคราะห์ปัญหาควรอาศัยทฤษฎีและหลักการจากศาสตร์แขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น

๒) กำหนดองค์ประกอบเชิงมนุษย์ เริ่มจากการวิเคราะห์วิธีการแต่ละวิธี โดยอาศัยองค์ประกอบเชิงมนุษย์ทั้ง ๔ ด้าน คือ องค์ประกอบทางด้านความรู้ ความคิด และความเข้าใจ (Cognition) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก อารมณ์ ความพอใจ คำนิยม เจตคติ (Affection) องค์ประกอบอันเป็นการกระทำภายนอกที่เห็นได้ชัด(Action) และองค์ประกอบด้านจำนวนของผู้ที่มีองค์ประกอบทั้ง ๓ ซึ่งการกำหนดองค์ประกอบเชิงมนุษย์ดังกล่าวนี้จะต้องอาศัยหลักวิชาจากศาสตร์แขนงต่างๆ เข้ามาเป็นเครื่องชี้วัด

๓) การออกแบบโครงการฝึกอบรม มีการกำหนดเป้าหมายคือ ระบุปริมาณหรือระดับที่จะให้ผู้ฝึกอบรมได้รับ กำหนดลักษณะและจำนวนผู้เข้ารับการอบรมซึ่งในโครงการฝึกอบรมจะต้องมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีและเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม พร้อมทั้งระบุจำนวนผู้ที่เข้ารับการอบรมด้วย โดยในแต่ละเรื่องให้เหตุผลด้วยว่าทำไมจึงทำอย่างนั้น กำหนดวิธีการและกิจกรรม ประเมินผลและการติดตามผลในอนาคต การประเมินผลเป็นการประเมินผลตลอดโครงการฝึกอบรม ซึ่งมักจะประเมินจากข้อมูลที่เก็บได้ทั้งระหว่างการฝึกอบรมและในวันสุดท้ายของการฝึกอบรม อาจมีการประเมินผลรวมทั้งโครงการด้วย ส่วนการติดตามผลในอนาคตนั้นมักทำเมื่อโครงการอบรมจบไปแล้วระยะหนึ่ง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการติดตามผล ก็เพื่อทราบว่าผู้จบการอบรมได้ใช้ความรู้ความสามารถที่ได้จากการฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด

๔. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

นักทฤษฎีจริยธรรมได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมไว้หลากหลาย แต่ละแนวคิดมีความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางแนวคิดเชื่อว่าสังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ในขณะที่บางแนวคิดเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลมีแนวทางและขั้นตอนที่เป็นสากลอันเป็นความเจริญทางจิตใจที่แฝงอยู่ในตัวของบุคคลตั้งแต่

แรกเกิด และเมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้นจึงจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์แวดล้อม และจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้แต่ละแนวคิดมีแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลที่แตกต่างกันไป ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่สำคัญ ๖ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด กลุ่มแนวคิดจิตพิสัย กลุ่มแนวคิดพฤติกรรม กลุ่มแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์ แนวคิดสังคมวิทยา และแนวคิดทางศาสนา พร้อมทั้งวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่อาศัยพื้นฐานความคิดของทฤษฎีนั้นๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ กลุ่มแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด

๔.๑.๑ ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด นักจิตวิทยาพัฒนาการทางความคิดมีความเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมีความเป็นสากล มีโครงสร้างของความคิดเป็นพื้นฐานประกอบด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรม นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าจริยธรรมของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจเบื้องต้น คือ การได้รับการยอมรับ การรู้ว่าตนเองมีความสามารถ การเคารพและรู้จักตนเองอย่างแท้จริง ส่วนบรรทัดฐานเบื้องต้นทางจริยธรรมของบุคคลนั้น นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น ซึ่งทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้มี ๒ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ดังจะได้เสนอสาระสำคัญของแต่ละทฤษฎีต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget) เพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นและขึ้นกับวัย ตลอดจนความฉลาดของบุคคลในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ของสังคมตามพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น โดยขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์แบ่งเป็น ๒ ขั้นใหญ่ๆ ดังนี้ (Piaget, ๑๙๖๗ อ้างในพรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, ๒๕๓๐ : ๒๓๘-๒๓๙ ; สุรางค์ โก้วตระกูล, ๒๕๔๔ : ๖๖)

๑.๑) ขั้นยอมรับกฎเกณฑ์จากผู้ที่มิอำนาจเหนือตน (Heteronomous) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๘ ปี ในขั้นนี้บุคคลยอมรับกฎเกณฑ์จากผู้ที่มิอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครู และบุคคลอื่นที่มีอำนาจมากกว่าและเชื่อว่ากฎระเบียบเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ระเบียบนี้บิดา มารดาและผู้ใหญ่จึงมีอิทธิพลต่อเด็กอย่างชัดเจน เด็กจะนับถือความถูกต้อง-ผิด ความดี-ไม่ดี ในลักษณะตายตัว (Fixed rules) ดังนั้น การพิจารณาปัญหาทางจริยธรรมของบุคคลในวัยนี้ จึงยึดเอาผลที่เกิดขึ้นตามมาเป็นหลักพื้นฐานในการพิจารณารับโทษ โดยไม่คำนึงถึงแรงจูงใจหรือสาเหตุในการกระทำ

๑.๒) ขั้นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของกฎเกณฑ์ (Autonomous) เริ่มตั้งแต่เด็กอายุ ๙ ปีขึ้นไป ในขั้นนี้บุคคลจะมองสิ่งต่างๆ อย่างมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นและเชื่อว่ากฎระเบียบต่างๆ ไม่ใช่สิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามทุกคน

ยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น ในขั้นนี้เป็นระยะที่บุคคลเริ่มพัฒนาจริยธรรมขึ้นสู่ความคิดที่เป็นของตนเอง ใช้เหตุผลโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำด้วย ซึ่งพัฒนาการที่เกิดขึ้นนี้จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสติปัญญาและอายุของบุคคล ดังนั้น ในการพิจารณาปัญหาทางจริยธรรมของบุคคลในวัยนี้ จึงยึดเอาเจตนาหรือความมุ่งหมายของการกระทำมาเป็นหลักพื้นฐานในการพิจารณาร่วมด้วย

เพียเจท์เชื่อว่า การที่บุคคลจะมีพัฒนาการจากขั้นยอมรับกฎเกณฑ์จากผู้อื่นที่มีอำนาจเหนือตนไปสู่ขั้นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของกฎเกณฑ์นั้น เกิดจากการที่บุคคลได้สัมผัสกับสภาวะรอบตัวที่กว้างขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง การมีบทบาทในกลุ่มเพื่อน กลุ่มคนในสังคมประกอบกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีมากขึ้นตามวุฒิภาวะ สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้บุคคลสามารถใช้สติปัญญาและประสบการณ์ของตนเองวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ จนในที่สุดก็จะได้ข้อสรุปต่างๆ ที่เป็นหลักการในใจของตนเอง

๒) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต (Kohlberg) โคลเบิร์ต (Kohlberg) เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลจะผ่านไปตามขั้นพัฒนาการ (Sequential stage) โดยมีพื้นฐานมาจากการให้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ และเชื่อว่าการรับรู้ทางสังคมและบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะปฏิสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น สำหรับการตัดสินใจคุณธรรมตามขั้นต่างๆ โคลเบิร์ตเห็นว่าเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งโคลเบิร์ตเชื่อว่า สิ่งเหล่านั้นจะนำไปสู่การเรียนรู้ส่วนบุคคลมากกว่าจะเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่สังคมวางไว้ นอกจากนี้ โคลเบิร์ตยังเห็นว่า บุคคลที่จะมีจริยธรรมขั้นสูงหรือสามารถใช้เหตุผลทางจริยธรรมขั้นสูงได้นั้น จะต้องสามารถใช้เหตุผลเชิงตรรก และความสามารถในการรับรู้ทางสังคมในระดับสูงก่อน โดยลำดับขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบิร์ตแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ และแต่ละระดับสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ขั้น ดังนี้ (Kohlberg, ๑๙๗๓ อ้างในดวงเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๒๔ : ๒๕-๓๐)

ระดับที่ ๑ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (๒-๑๐ ปี) หมายถึง ระดับที่การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่ประโยชน์แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น

ขั้นที่ ๑ ใช้หลักการหลบหลีกการลงโทษ คือ การมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกายเพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับและจะยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือตน

ขั้นที่ ๒ ใช้หลักการแสวงหารางวัล คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเองเท่านั้น

ระดับที่ ๒ ระดับตามกฎเกณฑ์ (๑๐-๑๖ ปี) หมายถึง การกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ของตนหรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับนี้ยังต้องมีการ

ควบคุมจากภายนอก เด็กอายุแต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้

ขั้นที่ ๓ ใช้หลักการทำตามทีผู้อื่นเห็นชอบ ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน ๆ

ขั้นที่ ๔ ใช้หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงถือว่าตนมีหน้าที่ตามกฎหมายเกณฑ์ต่างๆที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง

ระดับที่ ๓ ระดับเหนือกฎหมาย หมายถึง การตัดสินใจขัดแย้งด้วยการนำมาตรึงตรองซึ่งใจตนเองและตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน

ขั้นที่ ๕ ใช้หลักการทำตามคำมั่นสัญญา บุคคลเห็นความสำคัญของคนส่วนใหญ่ ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของบุคคลอื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้

ขั้นที่ ๖ ใช้หลักการยึดหลักอุดมคติสากล ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการสูงสุด แสดงทั้งการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎหมายในสังคมของตน และการมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุมุ่งหมายในบั้นปลายอันเป็นอุดมคติยิ่งใหญ่

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่า บุคคลแต่ละคนจะมีหรือไม่มีการพัฒนาหรือมีพัฒนาการช้าเร็วต่างกัน โดยระดับจริยธรรมของบุคคลสามารถวัดได้จากเหตุผลเชิงจริยธรรม และสามารถส่งเสริมบุคคลให้มีการพัฒนาระดับจริยธรรมสูงขึ้นได้โดยเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมร่วมกับผู้อื่น การได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับผู้อื่นจะทำให้บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำเรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้น

๔.๑.๒ การพัฒนาจริยธรรมแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด สามารถพัฒนาได้หลายวิธี โดยสรุปมี ดังต่อไปนี้ (ทิสนา เขมมณี, ๒๕๔๒ : ๖-๗ ; พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร, ๒๕๔๑ : ๔-๕ ; และแสงเดือน ทวีสิน, ๒๕๔๕ : ๒๒๒-๒๒๓)

๑) การให้ความรู้ขั้นสูง เป็นการจัดประสบการณ์ให้บุคคลได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ (ขั้นสูงกว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้นๆ ๑ ขั้น) ซึ่งการได้รับประสบการณ์ดังกล่าว จะทำให้บุคคลนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมแล้วเกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลทางความคิดขึ้นและความไม่สมดุลที่เกิดขึ้นนี้จะเป็เครื่องกระตุ้นให้บุคคลเกิดการปรับโครงสร้างทางความคิดของตน เกิดความสมดุลขึ้นใหม่ที่จะช่วยให้บุคคลเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าเดิม

๒) การมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อม เป็นการจัดประสบการณ์ให้บุคคลได้มี โอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อม ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลเข้าใจความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้นและสามารถนำมาใช้ในการพิจารณา

เพื่อตัดสินใจปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะกับปัญหาเชิงจริยธรรม ดังนั้น การที่บุคคลเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมต่างๆ จะช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและผู้อื่น อันจะช่วยให้สามารถพัฒนาจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว

๓) การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการทำให้บุคคลได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่นนอกเหนือจากที่ตนเป็นอยู่และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิมและไม่ยึดติดอยู่แต่ตนเอง

๔) การฝึกเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรม กล่าวคือ การฝึกเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมจะช่วยฝึกให้บุคคลได้คิดวิเคราะห์ อภิปรายโต้แย้งกันและตัดสินใจโดยพิจารณาความเห็นรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคม โดยปัญหาที่นำมาใช้ในการอภิปรายนั้นควรเป็นปัญหาที่สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ตรงกับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมที่เป็นอยู่และระดับที่สูงกว่าของบุคคลนั้น

๕) การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ การที่บุคคลมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างเปิดเผยจะช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลให้สูงขึ้นได้ ซึ่งบรรยากาศในที่นี้ หมายถึง บรรยากาศของเสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น การได้รับการยอมรับและความรู้สึกปลอดภัยจากการถูกลงโทษ การวิพากษ์วิจารณ์และการกล่าวหาต่างๆ นอกจากนี้ ต้องสร้างบรรยากาศให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างเต็มที่ และทำการสรุปแนวความคิดของกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันอย่างทั่วถึง จะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อของกลุ่มทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดนั้นเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาและวัยของบุคคลนั้นๆ และเห็นว่าการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลควรพิจารณารูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกันตามความสามารถทางการคิดและวัยของบุคคล

๔.๒ แนวคิดจิตพิสัย

๔.๒.๑ ทฤษฎีตามแนวคิดจิตพิสัย นักจิตวิทยาในกลุ่มจิตพิสัยมุ่งอธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล โดยมองว่ามีความเกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ (Affective Domain) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้คือ ทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพการเรียนรู้ด้านจิตใจของเครธวอล บลูมและมาเซีย (Krathwohl Bloom and Masia) จุดเน้นสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้ด้านจิตใจจะครอบคลุมความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ลักษณะนิสัยของบุคคล และเชื่อว่าการเกิดเจตคติและการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ (Bloom & Masia. ๑๕๕๖, ๑๕๖๔ อ้างใน สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๒ : ๑๓-๑๘ ; และ ทิศนา แคมมณี, ๒๕๔๖: ๔๔-๔๖)

๑) **ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving)** กล่าวคือ การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใดๆ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจสิ่งนั้นก่อน ดังนั้น หากต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคคล จึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการรับรู้และให้ความสนใจในคุณธรรม จริยธรรมนั้นๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นย่อย โดยถือปริมาณการรับรู้เป็นเกณฑ์ ดังนี้

๑.๑) **การสำนึก** เป็นการเริ่มรู้สึกหรือสำนึกเกี่ยวกับลักษณะหรือเรื่องราวต่างๆ ที่มาเร้า

๑.๒) **การตั้งใจรับรู้** เป็นการใส่ใจสิ่งเร้านานพอสมควร แต่ยังไม่มีความคิดเห็นหรือประเมินตัดสินใดๆ เป็นเพียงการสังเกตเห็น

๑.๓) **การเลือกรับรู้** เป็นการรับรู้สิ่งเร้าโดยมีการจำแนกความแตกต่าง ยังไม่มีการประเมินใดๆ

๒) **ขั้นการตอบสนอง (Responding)** แม้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งนั้นแล้ว แต่หากไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็จะไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้นในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลจึง จำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น โดยขั้นนี้แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นย่อย ดังนี้

๒.๑) **ยินยอมตอบสนอง** เป็นการยอมรับหรือยอมปฏิบัติตาม

๒.๒) **สมัครใจตอบสนอง** เป็นความรู้สึกที่จะทำกิจกรรมนั้นด้วยความสมัครใจ

๒.๓) **พอใจตอบสนอง** เป็นการตอบสนองด้วยความรู้สึกเต็มใจพอใจ มีความเพลิดเพลินสนุกสนานรื่นเริง

๓) **ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing)** หากบุคคลมีโอกาสนตอบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ บุคคลก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้น หากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการก็จะช่วยให้บุคคลเห็นคุณค่าของการปฏิบัติและ เต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนี้ตลอดไป โดยขั้นนี้แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นย่อย ดังนี้

๓.๑) **การยอมรับคุณค่า** เป็นการยอมรับด้วยความเชื่อที่ยังไม่ถาวร อาจเปลี่ยนแปลงได้ในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราว

๓.๒) **ชื่นชมในคุณค่า** เป็นการยอมรับในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราวถึงระดับที่แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อยากติดตาม อยากเข้าไปร่วมผูกพัน

๓.๓) ยึดมั่นในคุณค่า เป็นความเชื่อมั่นแน่วแน่จนเกิดศรัทธาในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ว่าควรทำตามและพยายามหาโอกาสแสดงออก

๔) **ขั้นจัดระบบ (Organizing)** การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมแล้วจะสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลจะต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน การจัดระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมในวิถีการดำเนินชีวิตของตนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้นๆ ก้าวไปสู่ขั้นต่อไปของการพัฒนา โดยในขั้นนี้แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นย่อย ดังนี้

๔.๑) การสร้างแบบคุณค่า เป็นการสรุปรวบยอดระหว่างคุณค่าเรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลยึดมั่นเข้าด้วยกัน

๔.๒) การจัดระบบคุณค่า เป็นการเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ และจัดคุณค่าต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

๕) **ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization)** บุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนา ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นย่อยดังนี้

๕.๑) สร้างข้อสรุป การที่บุคคลพยายามปรับปรุงระบบตนเองให้สมบูรณ์ตามแนวที่ตนเองต้องการ

๕.๒) กิจนิสัย การที่บุคคลแสดงออกตามแนวทางที่ตนเองต้องการอย่างสม่ำเสมอจนเป็นลักษณะของตนเอง

๔.๒.๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดจิตพิสัย พบว่าการที่จะปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคคลเพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นสามารถทำได้ดังนี้ (ทศนา เขมมณี, ๒๕๔๒ :๑๕-๒๐)

๑) จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝัง

๒) จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้มี การตอบสนองในเรื่องนั้นและเกิดความพึงพอใจ

๓) ช่วยให้ผู้บุคคลเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการช่วยให้เขาได้เห็นประโยชน์ ได้รับประโยชน์หรือเกิดความพึงพอใจที่มากพอเพียง

๔) ช่วยให้ผู้บุคคลมีโอกาสจัดระเบียบในการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตนและให้การเสริมแรงอย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล สิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ ก็คือ การเรียนรู้ด้านจิตใจของบุคคลนั้น โดย

แนวทางการพัฒนาจะมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป เริ่มจากการให้บุคคลมีโอกาสรับรู้และสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝัง มีโอกาสในการตอบสนองต่อสิ่งที่สนใจ เห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอและท้ายที่สุดก็คือการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

๔.๓ แนวคิดพฤติกรรมนิยม

๔.๓.๑ ทฤษฎีตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและจะแปรเปลี่ยนไปตามผลที่ได้รับจากการกระทำที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนั้น ซึ่งผลจากการกระทำนั้นมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ ผลประเภทเสริมแรง (Reinforcer) ซึ่งทำให้พฤติกรรมนั้นมีอัตราเพิ่มขึ้น และผลประเภทถูกลงโทษ (Punisher) ซึ่งทำให้พฤติกรรมนั้นมีอัตราลดลงหรือหมดไป

๔.๓.๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยากลุ่มนี้เชื่อว่า เราสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลได้ด้วยกระบวนการปรับพฤติกรรมโดยใช้ตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลดหรือขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ตามขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ (สุรางค์ โคว์ตระกูล, ๒๕๔๔ :๓๕๒)

๑) บังชี้หรือกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจนและมีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้

๒) ใช้แรงเสริมที่เหมาะสมและถูกหลักการ โดยตัวเสริมแรงที่นำมาใช้อาจเป็นตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น การให้คำชมเชย ยกย่อง ให้ความสนใจ ให้เกียรติ ฯลฯ หรืออาจเป็นตัวเสริมแรงที่เป็นรางวัล สิ่งของหรือเบี้ย(Token) ที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ผู้ปรับพฤติกรรมต้องการหรืออาจจะให้แรงเสริมโดยการให้ทำกิจกรรมอื่นที่ชอบ ทั้งนี้ วิธีการเสริมแรงต้องเหมาะสมกับอายุของผู้รับการปรับพฤติกรรม

๓) ติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการปรับพฤติกรรม เมื่อมีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้น ควรให้แรงเสริมทันทีในช่วงแรกๆ ของการปรับพฤติกรรม แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง การให้แรงเสริมควรจะเปลี่ยนเป็นแบบครั้งคราวเพื่อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่อย่างถาวรจากแนวคิดพฤติกรรมนิยม จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้นต้องกำหนดพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมที่จะพัฒนาให้ชัดเจน สามารถวัดและสังเกตได้ โดยวิธีการสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดนี้คือ การปรับพฤติกรรมที่อาศัยตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

๔.๔ แนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์

๔.๔.๑ ทฤษฎีตามแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์ เป็นแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายสาเหตุพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) และทฤษฎีต้นไม้อธิบายจริยธรรมมาเป็นกรอบในการกำหนดสาเหตุต่างๆ ของพฤติกรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน

, ๒๕๔๕ : ๑๓๔) ซึ่งเชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลมีอย่างน้อย ๔ สายหลัก ดังนี้ (ดูเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๔๖ : ๒)

๑) สถานการณ์ หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่รอบตัวบุคคล เช่น ปทัสถานทางสังคม การสนับสนุนจากบุคคลรอบตัว เป็นต้น

๒) จิตลักษณะเดิม เป็นจิตลักษณะหรือบุคลิกภาพที่ติดตัวมาหรืออาจเกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม เช่น สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม สถิติปัญญา ค่านิยม เป็นต้น

๓) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์กับจิตลักษณะเดิม ซึ่งเรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanism Interaction)

๔) จิตลักษณะตามสถานการณ์หรือที่เรียกว่าปฏิสัมพันธ์ภายในตน (Organismic Interaction) เช่น เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือความเครียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น

ส่วนทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะนั้นมีฐานความคิดว่าพฤติกรรมต่างๆ ของคนดีและคนเก่งนั้นก็เหมือนกับผลไม้มันต้น ซึ่งการที่จะทำให้ผลไม้มันต้นมีผลใหญ่และหวานอร่อย ลำต้นและรากของต้นต้องสมบูรณ์ โดยลำต้นของต้นไม้อัจฉริยะเปรียบได้กับลักษณะทางจิตใจของบุคคล

อันได้แก่

- พัฒนาคติ คุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่กำลังศึกษา
- เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือการเห็นแก่ผู้อื่นมากกว่าการเห็นแก่ตนเอง
- ลักษณะมุ่งอนาคตสามารถคาดการณ์ไกลและควบคุมตนให้อดได้รอได้อย่างเหมาะสม
- ความเชื่ออำนาจในตนว่าทำดีได้ดี ทำชั่วต้องได้รับโทษ
- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความมุ่งมั่นบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ส่วนรากของต้นไม้อัจฉริยะก็เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ประการ

- สถิติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดเหมาะสมกับอายุ
- ประสบการณ์ทางสังคมหมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
- สุขภาพจิตที่ดี คือ การมีความวิตกกังวลในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

ซึ่งลักษณะของบุคคลทั้ง ๘ ประการนั้น ถ้าพิจารณาตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมก็คือ จิตลักษณะเดิมที่ติดตัวมากับมนุษย์และจิตลักษณะตามสถานการณ์ซึ่งเป็นผลของจิตลักษณะเดิมของบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับลักษณะของสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลประสบอยู่และเป็นสถานการณ์ที่เกิดพฤติกรรมเป้าหมายนั้นนั่นเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๓๗ : ๓๓, ๒๕๔๕ : ๑๓๓-๑๓๔)

๔.๔.๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์ วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดนี้ พบว่า ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนานั้น นักพัฒนาจริยธรรมจะต้องตอบคำถามอย่างน้อย ๓ ข้อ ต่อไปนี้ (ดวงเดือน พันธมนาวิน, ๒๕๓๗ : ๓๐-๓๑)

๑) จะต้องพัฒนาอะไร การตอบคำถามข้อนี้ต้องไม่ใช่การตอบตามประสบการณ์โดยไม่มีหลักฐานรับรองแต่จะต้องตอบคำถามโดยใช้ผลงานวิจัยและทฤษฎีที่ได้จากการวิเคราะห์สาเหตุต่างๆ ของพฤติกรรมมนุษย์มาประกอบการพิจารณา

๒) จะพัฒนาโดยมีขั้นตอนอะไรบ้าง การดำเนินการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์นั้น จะต้องเริ่มตั้งแต่ลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลายประการก่อนที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการจะกำหนดว่าควรมีขั้นตอนอะไรบ้างนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ เนื่องจากความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้สามารถกำหนดขั้นตอนการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลให้ได้ตรงตามธรรมชาติได้มากยิ่งขึ้น

๓) จะพัฒนาอย่างไร เดิมวิธีการที่ใช้มากที่สุดคือ การพูดสั่งสอน แต่ในปัจจุบันวิธีการที่พบว่าได้ผลดีกว่าวิธีการอื่นๆ มักจะเป็นวิธีที่กำหนดจากทฤษฎีที่รัดกุมและมีการศึกษาวิจัยมาประกอบ แล้วนำคำตอบที่ได้มาประมวลเพื่อวางแผนและดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวคิดกลุ่มจิตพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า สาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์มาจากทั้งสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายนอก อันได้แก่ สถานการณ์แวดล้อมต่างๆ และปัจจัยภายในจิตใจตัวบุคคลเอง ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลประสบอยู่ นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการจะพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดของกลุ่มนี้จึงมุ่งศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยามเพื่อค้นหาลักษณะหรือประเภทของบุคคลกลุ่มเสี่ยง (มีจิตลักษณะและ/หรือพฤติกรรมบางประการที่ด้อยกว่ากลุ่มประเภทอื่น) และศึกษาปัจจัยเชิงเหตุหรือสาเหตุต่างๆ ของจิตลักษณะหรือพฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนา

๔.๕ แนวคิดสังคมวิทยา

๔.๕.๑ ทฤษฎีตามแนวคิดสังคมวิทยา เป็นแนวคิดที่เน้นการศึกษากระบวนการปฏิสังสรรค์และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มและสังคม ซึ่งเชื่อว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐาน จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และการประพฤติปฏิบัติต่างๆ จากการเรียนรู้นี้จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ ค่านิยม เจตคติ

แรงจูงใจที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมของตน รวมทั้งได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้จะเป็น กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา (Munn & Fernald ; & Fernald, ๑๙๖๕ ; Watson & Linggren, ๑๙๗๕) ตามแนวคิดทางสังคมวิทยา เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูหรือการอบรมขัดเกลาสมาชิกของสังคมโดยครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญต่อการ พัฒนาคุณภาพของคนมากที่สุด เพราะครอบครัวซึ่งมีพ่อแม่เป็นหลักมีอิทธิพลต่อชีวิตและ พัฒนาการทุกด้านของเด็กมาก พ่อแม่มีบทบาทในการถ่ายทอดความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมและแบบ แผนพฤติกรรมต่างๆ ให้แก่เด็กด้วยการเลี้ยงดู (งามตา วณิชานนท์, ๒๕๓๔ : ๑๒๒) รวมทั้งการ ถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรมทางศาสนาเป็นเบื้องต้นด้วย (เพ็ญแข ประจันปัจฉิม, ๒๕๒๘) องค์ประกอบที่ทำให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนจึงรวมถึงการอบรมเลี้ยงดูด้วย วิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมและรายละเอียดในการอบรม พร่ำสอน ถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่สมาชิกครอบครัวของตนเพื่อให้สมาชิกมีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ต้องการของสังคม นอกจากนี้ การขัดเกลาทางสังคมยังเป็นการฝึกบุคคลให้มีส่วนร่วมในสังคม โดยสังคมเป็นผู้กำหนดให้บุคคล ต้องปฏิบัติตามปทัสถานและระเบียบของสังคม ลักษณะที่เห็นได้ชัดเจน คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย ของการฝึกอบรมไว้โดยมุ่งที่จะฝึกให้บุคคลมีการประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางที่สังคมยอมรับ ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมให้กับบุคคลได้แก่

๑) พ่อ-แม่ ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทาง สังคม โดยพ่อ-แม่ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนทั้งด้านร่างกายคือ สุขภาพอนามัย และการกินคืออยู่ดี และทางด้านจิตใจคือการปลูกฝังให้บุตรเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มี ทศนคติและค่านิยมอันดีงาม อันจะทำให้บุตรเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน พ่อ-แม่ที่อาศัยอยู่ใน เมืองจำนวนมากต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านทั้งสองฝ่าย จึงจำเป็นต้องนำบุตรของตนไปไว้ในสถาน ที่รับเลี้ยงเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทารก บทบาทของพ่อ-แม่ในการขัดเกลาทางสังคมและ วัฒนธรรม จึงมีแนวโน้มที่จะถูกบดบังความสำคัญโดยมีตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคมอื่นๆ เข้ามา มีบทบาททดแทน ได้แก่ ครู กลุ่มเพื่อน พระ และสื่อมวลชน ฯลฯ

๒) ครู เมื่อเด็กเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนก็จะได้รับการถ่ายทอด ความรู้ทางวิชาการ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพใน อนาคต นอกจากนี้ จะมีการอบรมสั่งสอนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนค่านิยมอันดีงามในสังคม เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูกตเวที ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ เป็นต้น ซึ่งกระบวนการขัดเกลา ทางสังคมในโรงเรียนนี้ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมขัดเกลาลักษณะนิสัย ของนักเรียน และมีบทบาทในการเป็นต้นแบบให้แก่นักเรียนในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ

๓) กลุ่มเพื่อน เมื่อบุคคลดำรงชีวิตอยู่ในสังคมก็จะมีกลุ่มเพื่อนที่ อาจจะเป็นเพื่อนในวัยเดียวกันหรือเพื่อนต่างวัย ซึ่งกลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทในการขัดเกลาทางสังคม ให้กับบุคคลเช่นกัน โดยที่การขัดเกลาทางสังคมในกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อบุคคล ๓ ประการด้วยกัน (Gecas, ๑๙๘๑) ได้แก่

๓.๑) การขัดเกลาทางสังคมก่อให้เกิดผลที่สำคัญต่อพัฒนาการ และการสร้างอัตมโนภาพแห่งตนที่แตกต่างจากพ่อแม่ และครู

๓.๒) กลุ่มเพื่อนจะก่อให้เกิดโอกาสที่สำคัญในการฝึกหัดทักษะ ในการสวมบทบาทของบุคคล

๓.๓) กลุ่มเพื่อนจะเป็นกลวิธานในการเรียนรู้บทบาท และ ค่านิยมทางสังคมที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการสอน เช่น ความรู้เกี่ยวกับเพศ และการเบี่ยงเบนทางสังคม บุคคลจะเรียนรู้ได้จากกลุ่มเพื่อนสนิท เป็นต้น กล่าวได้ว่า การคบเพื่อนเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อจิตใจของบุคคลในช่วงวัยรุ่น โดยเพื่อนจะทำให้บุคคลสามารถผ่อนคลาย ความเครียดในเรื่องต่างๆ ทั้งความเครียดในการเรียนและการทำงาน และบางครั้งทำให้เกิด พฤติกรรมการคล้อยตามกันซึ่งเป็นไปได้ทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษ เช่น กลุ่มเพื่อนอาจเป็นผู้ ปรักปรำประคองจิตใจของวัยรุ่นในยามที่มีความทุกข์โดยการชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ แต่ ในทางกลับกันกลุ่มเพื่อนอาจชักนำวัยรุ่นไปในทางเสื่อมถอย เช่น การชักจูงให้มีการกระทำความ ผิดเป็นยิวอาชญากร ดิคาเสพติดหรือ ติดการพนัน เป็นต้น ดังนั้น ควรมีการชี้แนะแนวทาง ในการเลือกคบเพื่อนอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะให้ชักนำกันไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์

๔) พระสงฆ์ ที่ผ่านมา พระมีบทบาทในสังคมเป็นอย่างมากทั้งให้ การศึกษาและการอบรมพระธรรมวินัยเพื่อให้บุคคลในสังคมมีคุณ ธรรม จริยธรรม แต่หลังจากมี การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์มีการปรับเปลี่ยนไป โดยมีข้าราชการเข้ามาแบ่งเบาภารกิจทางโลกของพระสงฆ์ไปทั้งทางด้านการศึกษาและการ อบรมพระธรรมวินัยเพื่อให้บุคคลเป็นพลเมืองดีจนบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ดูว่าจะมีเพียงแค่ การทำศาสนพิธีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันบทบาทหน้าที่ต่างๆ ของพระสงฆ์ก็ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในชนบท เช่น การทำโครงการที่มุ่งให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความทุกข์ของ ประชาชนในท้องถิ่นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ และเป็นการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านทุกเพศทุก วัย นับตั้งแต่การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชุมชนและสังคมต่อไปในอนาคต ให้ การฝึกอบรมอาชีพแก่สตรีและมีการเทศนาสั่งสอนอบรมจิตใจให้รู้จักการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงอาจกล่าวได้ว่า พระสงฆ์ยังคงเป็นตัวแทนของสถาบัน ศาสนาและของสังคมโดยรวม ที่สามารถทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางสังคมด้วยการให้การอบรม

ตั้งสอน ชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพให้กับสมาชิกในสังคมได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมทุกเพศทุกวัย

๕) สื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างยิ่งในสังคมไทย เนื่องจากเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่ทันสมัยมากที่สุด ปัจจุบันสื่อประเภทต่างๆ สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อตัวบุคคลนั้น สามารถเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบโดยที่สื่อมวลชนมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ความคิดเห็น ค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้บุคคลสามารถเป็นผู้บริโภคสื่อที่มีคุณภาพคือ สามารถรู้เท่าทัน รู้จักเลือกรับและรู้จักวิจารณ์สื่ออย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะที่จะทำให้บุคคลสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนได้มากขึ้น อันจะเป็นผลกระทบต่อสื่อมวลชนให้ต้องมีการพัฒนาตนเองให้นำเสนอในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ในที่สุด

๔.๕.๒ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนวคิดสังคมวิทยา สามารถทำได้หลายวิธี โดยสรุปมีดังต่อไปนี้ (งามตา วานิชานนท์, ๒๕๓๔ : ๑๒๒ ; เพ็ญแข ประจันปัจฉิก, ๒๕๒๘ ; สุพัตรา สุภาพ, ๒๕๓๗: ๕๖)

๑) การอบรมเลี้ยงดูของพ่อ-แม่ ถือเป็น การบอกกล่าวอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ ซึ่งวิธีการนี้ถือเป็นวิธีสำคัญที่จะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางบุคลิกภาพและการพัฒนาทางด้านต่างๆ ของบุคคล

๒) การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อ-แม่ถือเป็น การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่รู้ตัว กล่าวคือ บุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อ-แม่ และซึมซับเข้าไปในจิตใจจนหล่อหลอมมาเป็นบุคลิกภาพของบุคคล

๓) การอบรมสั่งสอนจากครู ถือเป็น การชี้แนะแนวทางหรืออำนวยโอกาสให้ผู้เรียนเข้าสู่ปัญญา ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญซึ่งรับช่วงต่อจากพ่อ-แม่ เป็นผู้มีอิทธิพลในการหล่อหลอมขัดเกลาลักษณะนิสัยของนักเรียนและมีบทบาทในการเป็นตัวแบบให้แก่ นักเรียนในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ

๔) การอบรมสั่งสอนจากพระสงฆ์ ถือเป็น การช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยอาศัยหลักคำสอนและการจัดกิจกรรมทางศาสนา

๕) การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ถือเป็น การพัฒนาและสร้างอัตมโนภาพแห่งตนที่แตกต่างจากพ่อแม่ และครู เป็นการเปิดโอกาสที่สำคัญในการฝึกหัดทักษะในการสวามิภักดิ์ของบุคคลและให้บุคคลได้เรียนรู้บทบาทและค่านิยมทางสังคมที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการสอน

๖) การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ถือเป็น การให้ตัวแบบที่สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาเพื่อเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมจะเห็นได้ว่า แนวคิดสังคมวิทยาเชื่อว่ากระบวนการทางสังคมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกลาทางสังคม ได้แก่ พ่อ-แม่ ครู เพื่อน พระสงฆ์ และสื่อมวลชน

๔.๖ กลุ่มแนวคิดทางศาสนา

๔.๖.๑ ทฤษฎีตามแนวคิดทางศาสนา ศาสนาทุกศาสนาล้วนมีแนวคำสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาปัจเจกบุคคลด้านจิตสำนึก เจตคติ และส่งเสริมการพัฒนาปัจเจกบุคคลในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น เมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาตนได้ก็สามารถช่วยตนเองได้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสงบสุขและนำตนไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด ปัจจุบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลด้านต่างๆ ดังนี้ (ภัทรพร สิริกาญจน, ๒๕๓๖ : ๑๒๗-๑๒๘)

๑) พัฒนาคณะจิตสำนึกและเจตคติ หลักคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญและเป็นหลักในการกล่อมเกลากุศลให้มีความสำนึกและเจตคติที่ถูกต้องดีงาม เป็นเครื่องต่อต้านและกำจัด สัตว์ชาติญาณไฟต่ำของมนุษย์ทำให้มนุษย์ลดทอนกิเลสตัณหา ความเห็นแก่ตัวและการประทุษร้ายผู้อื่น ไม่เพียงแต่เท่านั้นศาสนายังส่งเสริมคุณธรรมของมนุษย์ในทางสร้างสรรค์ให้มนุษย์มีความรัก ความเมตตา ความเสียสละและความสงบเยือกเย็น ตลอดจนพร้อมที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในสังคมไทย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักคำสอนทางพุทธศาสนา ความเลื่อมใสศรัทธาในฐานะผู้ปฏิบัติชอบ จะเป็นปัจจัยชักนำให้ประชาชนสนใจฟังธรรมและปฏิบัติธรรม โดยที่หลักธรรมในพุทธศาสนามุ่งให้บุคคลพัฒนาตนเองก่อน ไปพัฒนาผู้อื่น ซึ่งการพัฒนาตนเองต้องเริ่มที่การพัฒนาจิตก่อนการพัฒนาวัตถุและเป็นรากฐานของการพัฒนาทางวัตถุร่วมด้วย จึงจะได้ประโยชน์จากการพัฒนาอย่างแท้จริง หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา ถือเป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาคณะจิตสำนึกและเจตคติ ซึ่งหลักไตรสิกขาประกอบด้วย สีล สมาธิและปัญญา โดยมีทั้งระดับต้นและระดับสูง กล่าวคือระดับต้นศีล คือระเบียบวินัยที่บุคคลต้องถือปฏิบัติ คนที่ไม่มีระเบียบวินัยจะไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ ส่วนในระดับสูง ศีล คือความสามารถในการควบคุมกาย วาจา ใจให้สงบระงับจากกิเลสตัณหา สำหรับสมาธิ ในระดับต้น คือ การพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ ตั้งมั่นและปลอดภัยจนสามารถมองเห็นคำตอบของปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ได้ นั่นคือ เกิดปัญญาในการแก้ไขข้อขัดข้องและเห็นโลกตามจริง ส่วนในระดับสูง สมาธิจะทำให้จิตสงบและเกิดปัญญาในการพบทางพ้นทุกข์ได้ นอกจากนั้นบุคคลที่พัฒนาตนเองได้ย่อมต้องเป็นคนที่รู้จักฟังตนเอง กระทำ ความเพียรและสร้างสรรค์ความดีด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถรับผิชอบตนเองได้ดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเป็นผู้มีตนเป็นที่พึ่ง มีตนเป็นสรณะ ไม่มีสิ่งอื่นเป็นสรณะ”

ศาสนาคริสต์ก็มีหลักคำสอนที่ส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาจิตสำนึกและเจตคติของตนให้ดีงาม เช่น คำสอนของพระเยซูที่ให้บุคคลหมดความเห็นแก่ตัวและมีความรักผู้อื่นตลอดจนเสียสละเพื่อผู้อื่น

ศาสนาอิสลามมีคำสอนที่ส่งเสริมจิตสำนึกและเจตคติของบุคคล เช่น คำสอนของท่านศาสนทูตมุฮัมมัดที่กล่าวตอนหนึ่งว่า “สามประการที่ให้ความปลอดภัย (แก่มนุษย์) คือ ยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ทั้งในที่ลับและที่เปิดเผย มีความยุติธรรมทั้งเวลาปกติและเวลาโกรธ และประหยัดทั้งเวลายากจนและเวลามั่งคั่ง เมื่อบุคคลมีพื้นฐานความคิดความเห็นถูกต้องและมีคุณธรรมในจิตแล้ว เขาข่อมกระทำตนเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นต่อไป

๒) พัฒนาบุคคลในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น พุทธศาสนามีหลักธรรมหลายข้อที่ส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นด้วยดี โดยมีหลักการว่าหากบุคคลคิดดีมีใจเป็นกุศลแล้วข่อมพุดดีและทำดี บุคคลผู้พัฒนาความคิดจิตใจของตนเองแล้วจึงเป็นผู้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุขและทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้ บุคคลที่ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ดีคือบุคคลผู้ไม่เห็นแก่ตัวและรู้จักทำตามหน้าที่ของตน มิใช่มุ่งกอบโกยเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของตนเอง รู้จักเสียสละและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้บุคคลอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดีมีอยู่หลายประการ เช่น หลักทศ ๖ และสังคหวัตถุ ๔ ฯลฯ โดยหลักทศ ๖ สอนให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามที่และฐานะของตนให้เหมาะสม และหลักสังคหวัตถุ ๔ สอนให้บุคคลปฏิบัติตนให้เป็นที่รักและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นต้น ส่วนศาสนาคริสต์และอิสลามก็มีหลักธรรมอันส่งเสริมการดำเนินชีวิตร่วมกัน เช่น ศาสนาคริสต์มีหลักคำสอนเรื่องความรัก ศาสนาอิสลามมีหลักคำสอนเรื่องศรัทธา ๖ และปฏิบัติ ๕ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า หลักคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลผู้ที่ยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนนั้นๆ เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ ซึ่งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมก็คือ การที่บุคคลเห็นความสำคัญและยอมรับในหลักการปฏิบัติตามหลักคำสอน และนำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติ และการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปซึ่งวิธีการที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลโดยอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาขึ้นอยู่กับหลักคำสอนของแต่ละศาสนาว่ามีสาระสำคัญและมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้บุคคลเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม

ดังได้กล่าวแล้วว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมมีหลากหลายแต่ละกลุ่มจะมีความเชื่อพื้นฐานแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่แนวคิดและวิธีการในการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลที่ต่างกันด้วย กล่าวคือ กลุ่มแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดซึ่งเชื่อว่า

พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามขั้นและขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลจะพิจารณาถึงขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ร่วมกับการพิจารณาความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม ในขณะที่กลุ่มแนวคิดจิตพิสัยที่มุ่งอธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล โดยมองว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจ ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลจึงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถที่จะปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยติดตัว ส่วนแนวคิดพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญกับการให้แรงเสริม จึงนำการเสริมแรงมาใช้ในการปรับพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล สำหรับแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลโดยอาศัยข้อมูลจากงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจก็จะให้ความสำคัญกับวิธีการกำหนดพฤติกรรมที่จะพัฒนา รวมถึงขั้นตอนและวิธีการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลให้สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบ ขณะเดียวกันในมุมมองของนักสังคมวิทยาจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล โดยใช้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ พ่อ-แม่ ครู เพื่อน พระสงฆ์ และสื่อมวลชน ส่วนการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลตามกลุ่มแนวคิดทางศาสนาเชื่อว่าหลักธรรมคำสอนต่างๆ ทางศาสนาสามารถนำมาปฏิบัติ เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาให้บุคคลมีจิตสำนึกและเจตคติที่ถูกต้องดีงามและสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลแล้วจะพบว่ามียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกัน

บทบาทของสื่อมวลชนกับความมั่นคงของชาติ

วีรศักดิ์ มณีอินทร์ พล.ต., นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ ๑๘ พุทธศักราช ๒๕๔๘ – ๒๕๔๙

๑. อิทธิพลของสื่อมวลชน

เนื่องจากสื่อมวลชนมีลักษณะในการเสนอข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง และกระจายไปสู่ประชาชนทุกเพศทุกวัย และทุกฐานอาชีพ โดยมีอาจจำกัดจำนวนและสถานที่ได้ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างกว้างขวางจึงสามารถ ชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม และแบบแผนแห่งการดำรงชีพในสังคม จนอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนสามารถโน้มนำสังคมในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑.๑ อิทธิพลทางด้านพฤติกรรม สื่อมวลชนสามารถสร้างพฤติกรรมประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับการเลียนแบบ ไม่ว่าจะเป็นในด้านใดเสมอว่ามักจะมีความประทับใจคลั่งใคล้ใน

พฤติกรรมต่าง ๆ ของดาราดาราภาพยนตร์ ดาราวิทยุ และโทรทัศน์ หรือบุคคลอื่นใดที่มีชื่อเสียงที่ปรากฏ อยู่ในสื่อมวลชนจึงพยายามลอกเลียนแบบหรือทำตามอย่าง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของแฟชั่น การแต่งกาย ส่วนนวนวาทกริยา ท่าทางการดำเนินชีวิต

๑.๒ อิทธิพลทางด้านทัศนคติและค่านิยม สื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลอย่างมากในด้านการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ของมวลชนได้ รวมทั้งหันเหหรือชักจูงแนวความคิดให้เป็นไปตามความต้องการ หากสื่อมวลชนใดได้ทำหน้าที่อย่างน่าเชื่อถือตลอดมาด้วยแล้ว ก็จะสามารถสร้างความศรัทธาเชื่อถือแก่มวลชนได้มากและสามารถน้อมนำความรู้สึคนึกคิดของมวลชนได้โดยง่าย

๑.๓ อิทธิพลทางด้านอารมณ์ สื่อมวลชนหลายประเภทสามารถเสนอรายการต่าง ๆ ที่ให้ความสนุกสนานสำราญอารมณ์แก่มวลชน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถปลุกเร้าอารมณ์ของมวลชนให้เกิดความรู้สึก รัก ชอบ สนับสนุน เกลียดชัง ต่อต้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ไม่ยากนัก

๑.๔ อิทธิพลทางด้านศีลธรรม ศีลธรรมเป็นหลักประกันทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสันติสุข สื่อมวลชนสามารถสร้างคุณค่าทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่มวลชนได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถจุดประกายทำลายคุณค่าดังกล่าวให้เสื่อมทรามลงไปจากจิตใจของมวลชนดั่งนั้น ถ้าสื่อมวลชนใดขาดซึ่งจริยธรรมในวิชาชีพ แทนที่จะช่วยยกระดับจิตใจของมวลชนให้สูงขึ้นกลับจะเป็นตัวชี้นำประชาชนไปสู่สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยต่อจิตใจ และทำลายศีลธรรมอันดีงามของประชาชนในสังคมให้เสียไปได้เช่นกัน

๑.๕ อิทธิพลทางด้านส่งเสริมสติปัญญาความรู้ บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสื่อมวลชนทั้งหลายก็คือ การให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การให้ความรู้หรือการศึกษาดังกล่าว ช่วยให้คนในสังคมมีความเฉลียวฉลาดและช่วยพัฒนาสติปัญญาประชาชนด้วยการให้ข่าวสารความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำรงชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคม

อิทธิพลของสื่อมวลชนในฐานะเป็นผู้กล่อมเกลาคำคิดความรู้นึกของประชาชนมีความสำคัญอย่างใหญ่หลวงถึงขนาดต้องมีความรับผิดชอบโดยเหมาะสมควบคู่กันไป จึงจะยังผลแก่บุคคลและส่วนรวม เมื่อคำนึงถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน ข้อมหมายถึงด้านดีและด้านร้าย ด้านดีก็คือช่วยขยายวงความคิดเห็นจากการเสนอแบบอย่างหรือข้อคิดเห็นที่ดี ที่มีประโยชน์ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นโดยเสรีอันจะเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ช่วยวางรากฐานความประพฤติของคน โดยส่วนร่วมหรือชักจูงส่งเสริมการปฏิบัติตามวัฒนธรรมที่ดีงาม และส่งเสริมความเป็นอยู่ณะแนวทางอาชีพหรือความรู้อื่น ๆ อันจะช่วยให้บุคคลมีรายได้และดำรงชีพที่รุ่งเรืองก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้อิทธิพลจากการเสนอรายการบันเทิงที่ดี ยังช่วยน้อมนำให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ด้วย เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดต่าง ๆ เป็นต้น

๒. สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ซึ่งตามกฎหมายให้ความคุ้มครอง คุ้มครอง คุ้มครอง ป้องกัน

เสรีภาพ คือสภาวะที่บุคคลอาจเลือกกระทำหรืองดเว้นกระทำการได้ตามเหตุผลของตนเองโดยไม่ประทุษร้ายกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลอื่น

สิทธิและเสรีภาพเป็นปัจจัยสำคัญของการสื่อสารมวลชน ซึ่งทุกสังคมจะขาดเสียมิได้ สื่อมวลชนเป็นผู้ที่ทำให้สังคมต่าง ๆ ภายในโลกซึ่งอยู่ห่างกัน โดยระยะทางได้โน้มเอียงเข้าใกล้ชิดกันอันเป็นช่องทางให้สมาชิกในระหว่างสังคมเดียวกันและต่างสังคมกันได้เข้าใจซึ่งกันและกันดีขึ้น เพราะสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนทราบข่าวคราว ความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสังคมของตนเองและในสังคมอื่น ๆ ด้วย สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าสังคมใดประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ มากน้อยแค่ไหน เพียงไร สามารถดูได้จากขอบเขตของการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา ซึ่งปรากฏออกมาทางสื่อมวลชนของแต่ละสังคมในการที่จะเสนอบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคมได้อย่างสมบูรณ์

๓. สิทธิของสื่อมวลชน

๓.๑ สิทธิที่จะแสวงหาข่าวสาร สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการให้ข่าวสารแก่ประชาชนเป็นหลักสื่อมวลชนจึงมีสิทธิที่จะแสวงหาข่าวสาร (RIGHT TO KNOW) เพื่อนำความรู้นั้นไปประกอบการวินิจฉัยตัดสินใจตามทำนองคลองธรรมของระบอบประชาธิปไตย

๓.๒ สิทธิในการพิมพ์ ปัจจุบันประเทศในโลกเสรีจะประกันเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยอนุญาตให้หนังสือพิมพ์มีสิทธิในการพิมพ์โดยไม่ต้องมีการเซนเซอร์จากรัฐบาล

๓.๓ สิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์ สิทธิในการพิมพ์เกี่ยวข้องกับสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์ในศตวรรษที่ ๑๘ ได้มีกฎหมายห้ามหนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นในอันที่จะก่อความวุ่นวายให้แก่รัฐบาล ซึ่งขัดแย้งกับปรัชญาระบบเสรีนิยมที่กล่าวว่าหนังสือพิมพ์จะต้องเป็น “ผู้เฝ้าดูและตรวจสอบรัฐบาล” ในเวลานั้นรัฐบาลเผด็จการทั่วโลกมีความเห็นว่า การวิพากษ์วิจารณ์เป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ชาวอเมริกันได้ทำการต่อสู้คัดค้านกฎหมายนี้ จนในที่สุดการวิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อมวลชนก็ได้รับการคุ้มครองป้องกันในด้านสิทธิ เพื่อที่หนังสือพิมพ์จะสามารถทำหน้าที่ “เฝ้าดูรัฐบาล” ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๔ สิทธิในการรายงานข่าว สิทธิในการรายงานข่าวยังเป็นเรื่องที่มีการถกเถียงกันมาก ในเชิงปรัชญาเราจะได้อะไรจากเสรีภาพในการพิมพ์และเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ หากไม่มีหลักประกันในการรักษากระแสการไหลเวียนของข่าวให้เป็นอย่างอิสระและต่อเนื่อง ใน

สมัยก่อนใครก็ตามที่รายงานข่าวกระทบกระเทือนรัฐบาลก็ต้องถูกขึ้นศาลอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

๔. เสรีภาพของสื่อมวลชน

เสรีภาพของสื่อมวลชน หมายถึง เสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความคิดผ่านสื่อมวลชน โดยปราศจากการควบคุมจากรัฐบาล ปัจจัยที่จะเป็นสิ่งที่ตัดสินว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนหรือไม่มี มากน้อยเพียงใดนั้นมาจากพื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ หลายเรื่อง คือ การไม่กดขี่โดยผู้มีอำนาจรัฐเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ข้อเท็จจริงและข่าวสารต่าง ๆ ได้มากพอสมควร

ความพยายามในการกำหนดขอบเขตเสรีภาพของสื่อมวลชน ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาและองค์กรอื่น ๆ หลายแห่งในอเมริกาได้วางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ดังนี้

๔.๑ เป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชน ไม่เป็นเครื่องมือของใครหรือองค์กรใด หรือกลุ่มใดโดยเฉพาะ

๔.๒ สามารถเผยแพร่ความคิดเห็น ข้อมูล ข่าวสาร ได้โดยเสรี เท่าที่จะไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น

๔.๓ มีเสรีภาพแต่ไม่มีสิทธิเหนือผู้อื่น

๔.๔ ไม่เสนอข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็นใด ๆ ที่จะสร้างความวุ่นวายเป็นอันตราย หรือนำความเสียหายมาสู่ประชาชน แม้ว่าข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นข้อเท็จจริง

๔.๕ เผยแพร่ถ่ายทอดข่าวสารในหลาย ๆ แง่มุม เพื่อเป็นข้อมูลในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

ในปัจจุบัน สื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าวสารภายใต้ขอบเขตของกฎหมายสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในแต่ละประเทศ แตกต่างกันไปตามลักษณะการปกครองทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนจะมีสิทธิมากขึ้นตามหน้าที่ที่ได้ระบุไว้ว่าเหมาะสมสำหรับสังคมนั้นหรือดเว้นในการที่จะรับหลักการบางอย่างมากเป็นแนวปฏิบัติของตนโดยไม่มีผู้ใดมาบังคับได้ เสรีภาพทำให้สื่อมวลชนสามารถเลือกสิ่งที่เข้าเห็นว่าดีที่สุด ไม่ว่าจะเลือกเพื่อตัวเองหรือผู้อื่น เป็นโอกาสที่จะทำให้มนุษย์รับผิดชอบตนเองด้วยหลักจริยธรรมที่ตนเลือกไว้แล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นหลักประกันเสรีภาพของทุกหน่วยในสังคม หากสื่อมวลชนไร้เสรีภาพเสียแล้ว เป็นอันว่าไม่อาจหวังได้ถึงเสรีภาพของหน่วยใดในสังคมอีกต่อไป อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าทั่วโลกยอมรับความสำคัญด้านสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนก็ดี และการที่กฎหมายรัฐธรรมนูญของหลายประเทศบัญญัติให้หลักประกันเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพไว้ก็ดี ก็มีได้หมายความว่า ผู้ที่ทำหน้าที่สื่อมวลชนจะมีเสรีภาพโดยไม่มีข้อจำกัด เสรีภาพใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากไม่

มีขอบเขตจำกัดเสียบ้างเลย สังคมก็จะอยู่อย่างปกติสุขไม่ได้ ขอบเขตอันจำกัดเสรีภาพก็คือการรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และการใช้สิทธิเสรีภาพให้อยู่ภายในกรอบแห่งจริยธรรมและกฎหมายอื่น ๆ ภายในสังคมนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปเสรีภาพมีความเกี่ยวเนื่องทั้งกฎหมายและจริยธรรมอย่างแยกไม่ออก ไม่มีบุคคลใดกล่าวว่า ตนพึงมีเสรีภาพโดยปราศจากจริยธรรมและกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพที่เกี่ยวข้องด้วยจริยธรรมเป็นพื้นฐาน การปฏิบัติตามหน้าที่ของสื่อมวลชนทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างมีระบบ

๕. จริยธรรมของสื่อมวลชน

จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่เกี่ยวกับคุณความดี หรือคุณความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติตนเอง ซึ่งในความหมายดังกล่าวนี้ บางทีก็เรียกว่าจรรยาบรรณ แต่ความหมายของจริยธรรมจะกว้างกว่าจรรยาบรรณ เพราะจริยธรรมนั้นเป็นหลักปรัชญา หรือระบบที่เกี่ยวกับความประพฤติของคนทั้งสังคม ส่วนจรรยาบรรณนั้นจำเพาะเจาะจงลงไปในแต่ละวิชาชีพ ซึ่งได้มีการร่วมกันกำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ จรรยาบรรณก็คือหลักจริยธรรมซึ่งได้ตราขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นคัมภีร์มนุษยธรรมความประพฤติอันดีงามซึ่งคนในแต่ละวิชาชีพจะได้ยึดถือเป็นหลักการในการปฏิบัติต่อไป เช่น จรรยาบรรณแพทย์ จรรยาบรรณทนายความ จรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์ จรรยาบรรณช่างภาพ ฯลฯ

จริยธรรมมิใช่กฎหมาย แต่เป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติส่วนบุคคล ซึ่งเน้นเรื่องคุณงามความดี เน้นหน้าที่และความรับผิดชอบทางศีลธรรม มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์ได้เรียนรู้ธรรมชาติแห่งความดีงามอันสูงสุดในความป็นมนุษย์ และในฐานะที่มนุษย์เป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคมมนุษย์จะช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุขได้อย่างไร จริยธรรมจึงเป็นกฎระเบียบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ละเอียดลึกซึ้งและอยู่สูงกว่ากฎหมาย ความประพฤติบางอย่างไม่ผิดกฎหมาย แต่ผิดจริยธรรม

จริยธรรมเป็นเรื่องของความสมัครใจส่วนบุคคล ที่จะประพฤติปฏิบัติพื้นฐานทางศีลธรรม เพื่อพัฒนาความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม แม้ไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ผิดกฎหมาย และไม่ต้องรับโทษทัณฑ์ของบ้านเมือง จริยธรรมจึงเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติส่วนบุคคล เกี่ยวเนื่องด้วยศีลธรรม และเป็นไปโดยสมัคร แต่กฎหมายเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกในสังคม และมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างชัดเจน

๖. ระบบต่างๆของจริยธรรม

หลักจริยธรรมของแต่ละกลุ่มอาชีพในสังคม อาจจะแจกแจงได้เป็น ๓ ระบบดังต่อไปนี้

๖.๑ จริยธรรมที่ผูกพันกับกฎเกณฑ์ในสังคม เป็นระบบที่ผูกพันและขึ้นอยู่กับจารีตประเพณี ข้อตกลงทางสังคม หรือขึ้นอยู่กับหลักศีลธรรมในศาสนา จรรยาบรรณของผู้ที่ยึดระบบนี้จึงเป็นไปในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับจารีตประเพณีที่ค่อนข้างเข้มงวด ระบบนี้จะกำหนดหลักจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป การละเมิดจริยธรรมก็เหมือนกับละเมิดกฎประเพณีของสังคมนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มประเทศที่เคร่งศาสนาบางประเทศ กำหนดให้สถานีวิทยและวิทยุโทรทัศน์ต้องเผยแพร่พระธรรมคำสอนทางศาสนาของตน ในช่วงเปิดสถานีช่วงแรกทุกสถานี ถ้าหากสถานีใดไม่ปฏิบัติตามจะกลายเป็นผู้ไร้จริยธรรมโดยทันที

๖.๒ หลักจริยธรรมที่ปราศจากกฎเกณฑ์ ระบบนี้จะถือหลักแห่งความอิสระ ไม่ต้องการขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ใด ๆ ผู้ปฏิบัติจะตัดสินใจในทุกสิ่งอย่างด้วยสามัญสำนึกและสัญชาตญาณของตนเอง ข้อวินิจฉัยของบุคคลประเภทนี้เป็นที่คาดคะเนความถูกต้อง เพราะในขณะที่เขาคิดว่าถูกแต่อาจจะผิดในสายตาของผู้อื่น ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว มีนักสื่อสารมวลชนหลายคนที่เป็นแบบนี้

๖.๓ หลักจริยธรรมที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ระบบนี้เป็นระบบที่ประนีประนอมระหว่าง ๒ ระบบข้างต้น ระบบนี้จะไม่ผูกพันกับกฎระเบียบอย่างชัดเจน อาศัยเหตุผลมากกว่าสัญชาตญาณพร้อมกันนี้ ก็ยังอาศัยกฎเกณฑ์บางอย่างทางสังคม แต่การอาศัยกฎเกณฑ์นี้อาจจะหักเห ออกมาได้ตามสถานการณ์ เมื่อเขาพิจารณาด้วยเหตุผลแล้วว่าในกรณีเช่นนี้จะยึดถือหลักทางศีลธรรมอยู่มิได้ นักสื่อสารมวลชนในระบบนี้อาจจะบิดเบือนเรื่องราวไปจากข้อเท็จจริงได้ถ้าหากเขาเห็นว่าการเสนอเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมาจะเกิดผลเสียหายต่อกิจการของเขาหรือต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ในบางโอกาสบุคคลเช่นนี้อาจจะเห็นว่าจำเป็นต้องเสี้ยมเสนอข่าวสารบางแง่บางมุม โดยที่เขาสามารถชี้แจงเหตุผลของการกระทำของเขาได้

๗. ความสำคัญของจริยธรรมต่อสื่อมวลชน

เราอาจแจกแจงความสำคัญของจริยธรรมต่อระบบการสื่อสารมวลชนได้ดังต่อไปนี้

๗.๑ เป็นหลักประกันความประพฤติปฏิบัติของสื่อมวลชน ให้ถูกต้องด้วยศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น สื่อมวลชนจะไม่กล่าวร้ายโจมตีบุคคลให้เสียหายเพราะได้รับอามิสสินจ้าง ทั้งนี้เพราะมีจรรยาบรรณที่จะสร้างสรรค์ความบริสุทธิ์ยุติธรรมในข้อเขียนของเขา และเขามีความรับผิดชอบในผลการกระทำของเขาต่อผู้อื่น

๗.๒ เป็นเกราะคุ้มกันเสรีภาพของสื่อมวลชน เพราะถ้าหากสื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่โดยยืนอยู่บนรากฐานแห่งจริยธรรม จะไม่มีผู้ใดเข้ามาควบคุมบีบบังคับสื่อมวลชน โดยอ้างถึงความปราศจากความรับผิดชอบของสื่อมวลชนได้ เพราะสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน ดังนั้นประชาชนก็จะพื้นฐานสนับสนุนในการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ แม้รัฐธรรมนูญบางประเทศจะให้หลักประกันเสรีภาพของสื่อมวลชน แต่หากสื่อมวลชนไร้จริยธรรมความไม่พอใจของคนในสังคมที่มีต่อสื่อมวลชนก็จะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ประชาชนผู้เป็นแหล่งข่าวสารหรือรับสารก็จะไม่ให้ความร่วมมือกับสื่อมวลชนอีกต่อไป หากสื่อมวลชนนำข่าวสารนั้นไปบิดเบือนหรือหาผลประโยชน์จากผู้เสียหาย รัฐบาลก็หาโอกาสเข้ามาควบคุมสื่อมวลชนได้โดยง่าย โดยมีข้ออ้างว่าสื่อมวลชนไร้จริยธรรม

๗.๓ เป็นหลักที่เกื้อหนุนให้สังคมในสภาพที่เป็นสุข จริยธรรมเอื้อกระแสข่าวสารที่เป็นธรรมต่อประชาชนทุกหน่วยในสังคมไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้ตีพิมพ์หรือยากจนต่ำต้อยเพียงใด เพราะจริยธรรมทำให้สื่อมวลชนเป็นตัวแทนเสียงสะท้อนจากประชาชนในทุกแห่งทุกมุม ตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนที่พยายามเสนอข่าวเกี่ยวกับประชาชนในแง่มุมต่าง ๆ โดยไม่เลือกรายงานเน้นเฉพาะบุคคลที่หุหรามีเกียรติในวงสังคมหรือผู้ให้ผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น

๗.๔ เป็นหลักที่เกื้อหนุนให้สื่อมวลชนมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม และมาส่วนช่วยส่งเสริมให้สังคมพัฒนาทางด้านสติปัญญา ให้แก่มวลชน เพราะสื่อมวลชนทำหน้าที่เสมือนครูนอกโรงเรียน การเสนอข่าวข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล จะทำให้ประชาชนฉลาดรอบรู้ รู้จักคิดและแสดงออกอย่างมีเหตุผล สร้างความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘. สื่อมวลชนกับจริยธรรม

สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้นำความคิดเห็น และมีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ทางสังคมการเสนอข่าวดูและหน้าที่ของสื่อมวลชนจะเป็นจะต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อควบคู่กันไปด้วยความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนจึงไม่เฉพาะเพียงเพื่อสนองรสนิยมเฉพาะหน้าในปัจจุบันของผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ชมเท่านั้น สื่อมวลชนที่ดีจะต้องยกระดับรสนิยมของผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้ชมให้สูงขึ้นทีละน้อยด้วย และเนื่องจากสื่อมวลชนเป็นผู้นำไปทางความคิดเห็นและมีอิทธิพลสามารถจูงใจประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับสารได้ทั้งในทางดีและไม่ดี ในด้านแนวคิด ความประพฤติ และการปฏิบัติ ดังนั้น ผู้ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสื่อมวลชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องระลึกรั้งจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อตนมีอยู่ต่อสังคมไว้เสมอ จะต้องมีจริยธรรมและมโนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมาประกอบ และควรระวังอยู่เสมอว่า สิ่งที่จะให้แก่ประชาชนนั้น จะส่งผลอย่างไรแก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ชม ทั้งในแง่ส่วนตัวของเขาเองและในแง่ของสังคมส่วนรวม ปรัชญาของจริยธรรมของสื่อมวลชน เน้นให้สำนึกถึงหน้าที่อันได้แก่ หน้าที่ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น คุณภาพของมนุษย์อยู่ที่

ตนเองและอยู่ที่คุณูปการที่เขามีต่อสังคม สื่อมวลชนมิได้ผลิตผลงานของเขาออกมาเพียงเพื่อประชาชนผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ชมเท่านั้น แต่สิ่งที่เขานำเสนอคือ ภาคแสดงของตัวสื่อมวลชนเอง ซึ่งจะมุ่งชี้ว่าสื่อมวลชนนั้นเป็นอย่างไร สิ่งที่เขาสื่อความหมายคือ สิ่งที่เขาเป็นอยู่สื่อมวลชนที่มีความรับผิดชอบจะต้องมีความสำนึกในหน้าที่อันได้แก่ หน้าที่ต่อตนเอง หน้าที่ต่อผู้อื่น และหน้าที่ต่อคุณธรรม

๘.๑ ความสำนึกในหน้าที่ต่อสาขาวิชาชีพ สื่อมวลชนจะต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่าภารกิจของสื่อมวลชนคือมีบทบาทหน้าที่ในการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ภายในสังคม ขณะเดียวกันก็จะต้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนด้วยการคัดค้านท้วงติงในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณชนและจะต้องวางตัวเป็นกลางในทางการเมือง

๘.๒ ความสำนึกต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางสื่อมวลชนจะต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญาและบุคลิกภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของข่าวสาร บทความสารคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม รวมตลอดทั้งการบันเทิง นอกเหนือจากการพัฒนาความรู้ทางด้านสติปัญญาแล้ว จะต้องพัฒนาตนเองให้รู้จักและเข้าใจในสุนทรียสทั้งหลาย รู้จักศิลปะในการสร้างสรรค์ความงดงามแก่สิ่งที่น่าสนใจในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการช่วยยกระดับรสนิยมของประชาชนไปด้วย

๘.๓ ความสำนึกต่อผู้อื่น สื่อมวลชนจะต้องยอมรับนับถือระเบียบและกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งจัดขึ้นเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบของสังคม อันได้แก่ การยอมรับนับถือในสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคลของผู้อื่นเคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น ถึงแม้ว่าความคิดเห็นนั้นจะแตกต่างไปจากเราถ้าหากยามคิดเห็นดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคม

๘.๔ ความสำนึกต่อคุณธรรม ได้แก่การยึดมั่นในความถูกต้องยอมรับนับถือเหตุผลและความจริง มีความจริงใจ ไม่กล่าวร้ายหรือวิพากษ์วิจารณ์สิ่งใด หรือผู้ใด โดยอคติ หรือเกิดเล่ห์เหลี่ยมเป็นจริงอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่เขา โดยไม่เป็นธรรม ไม่มุ่งเขียนหรือประโลมข่าวซึ่งเกินกว่าความเป็นจริงเพียงเพื่อประโยชน์ของตนเอง

๕. การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๕.๑ ผลกระทบทางการเมือง สื่อมวลชนมีบทบาททางการเมือง ๒ ประการ คือการเป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลกับประชาชน การตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล และบทบาทในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน แต่ก็ยังได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากนโยบายของแต่ละบริษัทและตัวเจ้าของสื่ออื่น ๆ ซึ่งผลกระทบหลักที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

๕.๑.๑ สื่อมวลชนมีส่วนเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนสายการเมือง สารคดี กฎหมาย และความรู้ทั่วไปซึ่งการนำเสนอองค์ความรู้ดังกล่าวนี้ มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้นับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ข่าวสารประเภทนี้ที่เป็นที่ยอมรับในความเชื่อถือได้และมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของชนชั้นกลางและชั้นสูงที่มีการศึกษา

๕.๑.๒ เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้เกิดกระแสทางการเมือง สื่อมวลชนที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๑ มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทางการเมือง

๕.๒ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สื่อมวลชนซึ่งนำการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้จากการกำหนดนโยบายการเสนอข่าวสารดังนี้

๕.๒.๑ มีส่วนเกี่ยวพันกับการสร้างกระแสทางเศรษฐกิจทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการสร้างความคิดและมุมมองของเศรษฐกิจให้แก่ประชาชน

๕.๒.๒ กระตุ้นภาวะเศรษฐกิจ ให้เปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางการนำเสนอ

๕.๒.๓ อิทธิพลต่อความเชื่อถือ ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

๕.๓ ผลกระทบทางด้านสังคมจิตวิทยา

๕.๓.๑ สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการสร้างกระแสสังคม ในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การเป็นผู้นำในการสร้างค่านิยมและทัศนคติต่อสมาชิกในสังคมจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่บริโภคสื่อโทรทัศน์ วิทยุ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ ที่ให้ความบันเทิงมากที่สุด ดังนั้น อิทธิพลของสื่อเหล่านี้จึงมีความสำคัญอย่างสูงในการสร้างค่านิยมและทัศนคติให้แก่ สมาชิกในสังคม ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างสูงในกลุ่มวัยต่าง ๆ เพราะบทบาทประการหนึ่งของสื่อ ประเภทนี้ก็คือ การเป็นผู้แจ้งข่าวสารให้แก่ สมาชิก ที่มีขอบข่ายเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย วัฒนธรรม ศิลปกรรมและภาษาไทย การแต่งกายไทย วิถีชีวิตของครอบครัวและชุมชนไทย ค่านิยม จริยธรรมและคุณธรรม ภูมิปัญญาไทย และการพัฒนาสังคม

๕.๓.๒ ก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม ทั้งเชิงบวกและเชิงลบของประชาชน

๕.๓.๓ มีความเกี่ยวพันต่อการสร้างประชาธิปไตย ในกลุ่มประชาชน

๕.๔ ผลกระทบทางด้านการศึกษา ผลกระทบทางด้านการศึกษา นั้น สื่อมวลชนมีส่วนชี้นำแนวความคิดและสามารถสร้างผลกระทบเชิงลบต่อบทบาทของทหาร โดยสามารถทำการเสนอข่าวหรือภาพที่ก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อบทบาทหรือภารกิจของกองทัพ แต่ในทางตรงข้าม สื่อมวลชนก็มีผลกระทบอย่างสูงในการสร้างภาพลักษณ์ และการส่งเสริมบทบาทของกองทัพ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายและผลประโยชน์ของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ

๘.๕ ผลกระทบทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยการ

๘.๕.๑ นำเสนอข่าวสารความก้าวหน้า และกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมมีความสนใจต่อความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันสื่อได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ และความก้าวหน้าให้แก่ประชาชนทั่วไป

๘.๕.๒ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการศึกษาและแสดงความคิดเห็นต่อกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม

๘.๕.๓ สื่อมวลชนมีส่วนสำคัญในการให้การศึกษา เสริมสร้างทักษะความชำนาญที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศทางด้านวิทยาศาสตร์ฯ

๑๐. การควบคุมสื่อมวลชน

จากการที่สื่อมวลชนอยู่ในฐานะเป็นผู้นำในทางความคิดเห็น และมีอิทธิพลสูงในการจูงใจทั้งในด้านดีและด้านร้าย สื่อมวลชนจะต้องคอยระวังตัวอยู่เสมอว่า สิ่งที่ผลิตสู่สายตาของประชาชนจะส่งผลอย่างไร หากผู้ประกอบการทางด้านสื่อสารมวลชนละเลยหน้าที่ซึ่งตนมีอยู่ต่อสังคม คำนึงแต่ในแง่การค้ากำไรแต่อย่างเดียวแล้ว ก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคมเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาควบคุมทั้งทางตรงและทางอ้อม องค์กรที่มีบทบาทและมีพลังอำนาจ ที่จะควบคุมสื่อมวลชนให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้ มีอยู่ ๓ ฝ่าย ด้วยกัน คือ ฝ่ายสื่อมวลชน ฝ่ายประชาชน และฝ่ายรัฐบาล

๑๐.๑ ฝ่ายสื่อมวลชน

โดยทั่วไปแล้วฝ่ายสื่อมวลชนหรือสถาบันของสื่อมวลชนเองควรเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรงเกี่ยวกับคุณภาพของตนเอง ควบคุมตนเอง รับผิดชอบในหน้าที่และวิชาชีพของตนเอง มากกว่าที่จะให้ผู้อื่นมารับผิดชอบหรือมาควบคุม โดยยึดหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและจริยธรรมในวิชาชีพคือ

๑๐.๑.๑ ประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หลีกเลี่ยงการรับสินบนในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการเลี้ยงดูอุปถัมภ์เป็นพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้สื่อมวลชนช่วยเหลือหรือเสนอข่าวโฆษณาความดีหรือให้ร้ายผู้หนึ่งผู้ใด

๑๐.๑.๒ มีความสะอาดในการนำเสนอ ได้แก่ การพาดหัวข้อ เนื้อหาของข่าวควรให้ภาษาสำนวนสุภาพ ไม่หยาบคายแต่คมคายและเฉียบคม ในการวิพากษ์วิจารณ์ถ้ามีการนำเสนอ

ด้วยภาพ ก็ไม่ควรมาลักษณะลามกอนาจาร หรือดูน่าสยดสยอง หรือน้อมนำไปในทางสร้างความเสื่อมทรามให้แก่จิตใจ

๑๐.๑.๓ เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่กระทำการใด ๆ ที่จะทำให้บุคคลอื่นเสื่อมเสียไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ หรือความประพฤติส่วนตัวของเขา ถ้าหากเรื่องนั้นไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสาธารณชน เช่น การประโคมข่าวอื้อฉาวควาโลภโลภย่ำแย่ลงข่าวข้อเท็จจริงเกินกว่าเหตุเสนอข่าวอาชญากรรมที่เกินกว่าความเป็นจริงใช้ถ้อยคำที่สื่อเสียดสีต่อแหลมต่อการหมิ่นประมาท เพียงเพื่อต้องการเพิ่มยอดจำหน่ายให้สูงขึ้น หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองในรูปแบบใด

๑๐.๑.๔ มีใจเป็นนักกีฬา เมื่อเสนอข่าวผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง และมีผู้ท้วงติงก็ยอมรับผิด หรือลงข่าวแก้ไขให้ถูกต้อง

๑๐.๑.๕ มีความรับผิดชอบต่อผู้อ่าน ด้วยการเสนอแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ เพื่อยกระดับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและจิตใจของผู้รับสาร มุ่งรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ชื่อสัตย์ต่อผู้รับสาร โดยเสนอแต่ข่าวสารที่เป็นความจริงและมีสารประโยชน์

๑๐.๑.๖ ไม่เอาเปรียบประชาชนผู้รับสาร เพื่อผลประโยชน์ของตนเองแต่ฝ่ายเดียว เช่น โฆษณา ซึ่งมีมากเกินไป และบางอย่างมากเกินไปที่กฎหมายกำหนดจนทำให้เนื้อที่และเวลาที่จะเสนอข่าวสารและการบันเทิงที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนลดน้อยลงไป

๑๐.๑.๗ ความเป็นกลางทางการเมือง เสนอข่าว โดยตรงทุกฝ่าย ไม่เสนอข่าวที่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันเนื่องมาจากความชอบ ความลำเอียงเพราะมีความชอบเป็นการส่วนตัวหรือเพราะมีอคติ ควรเสนอแต่ข้อเท็จจริง เพื่อให้ประชาชนพิจารณาเอาเอง

๑๐.๑.๘ ทำตัวเป็นปากเสียงของประชาชน ประสานความคิดเห็นความต้องการของฝ่ายประชาชนกับฝ่ายบริหารบ้านเมือง เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวมอย่างแท้จริง

๑๐.๑.๙ ควรเลิกคตินิยมที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ตอมแมลงวันด้วยกัน” ความไม่ดีที่เป็นข้อบกพร่องของสื่อมวลชนด้วยกันเองก็ควรถูกนำมาเปิดเผย เช่นเดียวกันกับที่สื่อมวลชนเสาะแสวงขุดคุ้ยเรื่องไม่ดีของคนอื่น ๆ มาเปิดเผยให้สาธารณชนได้ทราบ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตือนและควบคุมให้สื่อมวลชนมีความระมัดระวังตัว ที่จะไม่กระทำผิดจริยธรรมและจะได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น

๑๐.๑.๑๐ จัดตั้งองค์กรเพื่อควบคุมสื่อมวลชนด้วยกันเอง เช่น ในรูปของสมาคม นักหนังสือพิมพ์ สมาคมนักข่าว สมาคมนักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ สมาคมวิชาชีพทางภาพยนตร์ ฯลฯ มีกฎ มีระเบียบที่เคร่งครัดและมีประสิทธิภาพในการควบคุมและลงโทษผู้ฝ่าฝืน โดยคณะกรรมการและสมาชิกองค์กรจะต้องมาจากผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสื่อมวลชนด้วยกันเอง

การควบคุมตนเองของสื่อมวลชนโดยทั่วไปแล้วเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เพราะบุคคลผู้ทำงานให้สื่อมวลชนประกอบได้ด้วยผู้มีจริยธรรมและไร้จริยธรรม นอกเสียจากว่าจะป็นหน่วยงานใดหรือสมาคมวิชาชีพใด สามารถควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพทางสื่อมวลชนได้อย่างเข้มงวด ขจัดผู้ไม่พึงปรารถนาและเป็นภัยต่อวิชาชีพนี้ออกไปจากวงการเท่านั้น ถ้าหากฝ่ายสื่อมวลชนสามารถปฏิบัติได้ดังกล่าวข้างต้นก็แทบจะไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องใช้กฎหมายต่าง ๆ มาควบคุมสื่อมวลชนให้ต้องอดใจ และทำให้รู้สึกว่าการทำหน้าที่ไม่ได้เต็มที่ จนกระทั่งทำให้รู้สึกว่าการขาดสิทธิเสรีภาพไป

๑๐.๒ ฝ่ายประชาชน

ทางด้านฝ่ายประชาชน ในฐานะผู้รับสารก็มีบทบาทสำคัญที่จะทำหน้าที่ควบคุมสื่อมวลชนให้มีความรับผิดชอบในคุณภาพได้เช่นกัน เพราะเป็นฝ่ายที่ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งในแง่ดี และแง่เสียจากสื่อมวลชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

อย่างไรก็ตาม มีข้อพิจารณาว่าสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้มีการศึกษาในระดับปานกลางหรือสูง ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและรู้ถึงสิทธิหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่พึงมีต่อสังคม ประชาชนสามารถรวมพลังทางฝ่ายประชาชน ควบคุมคุณภาพความรับผิดชอบของสื่อมวลชนได้ดีกว่าประชาชนส่วนใหญ่ด้อยการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากในประเทศที่ประชาชนด้อยการศึกษา ประชาชนมักจะไม่ค่อยรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง แม้บางครั้งสิทธิเสรีภาพของตนเอง ได้ถูกสื่อมวลชนล่วงละเมิด เพื่อผลประโยชน์ของทางสื่อมวลชนเองด้วยซ้ำไป ดังนั้น ในทางปฏิบัติ ประชาชนควรมีหน้าที่ ดังนี้

๑๐.๒.๑ มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชน ว่าสื่อมวลชนนั้นควรมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้รับสารอย่างไร เมื่อใดที่สื่อมวลชนล่วงละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ก็ให้แสดงปฏิกริยาคัดค้าน

๑๐.๒.๒ มีความเข้าใจในกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล เมื่อใดที่สื่อมวลชนล่วงละเมิด เช่น ลงข่าวผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง หรือหมิ่นประมาท จนเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียง ก็ควรที่จะได้มีการแจ้งให้ทำการแก้ไขข่าวข้อเท็จจริง ให้ถูกต้องหรือฟ้องร้องให้ปฏิบัติตามกฎหมายถึงแม้ว่าบางครั้งประชาชนที่เป็นเจ้าทุกข์ จะไม่รู้ถึงสิทธิของตนเอง ประชาชนอื่น ๆ ก็ควรจะเป็นผู้กระตุ้นหรือเป็นตัวแทนในการเรียกร้องเพื่อรักษาสิทธิของฝ่ายทาบประชาชนที่มีต่อทางฝ่ายสื่อมวลชนบ้าง อย่าได้ยินยอมให้ฝ่ายสื่อมวลชนล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพราะเกิดความเกรงกลัวในอิทธิพลของสื่อมวลชนเป็นอันขาด

๑๐.๒.๓ เมื่อสื่อมวลชนทำผิดกฎหมาย ประชาชนควรสอดส่องดูแล เรียกร้องให้บ้านเมือง จัดการตามกฎหมายอย่าเพิกเฉยละเลยเพราะถือว่าธุระไม่ใช่เสียเวลาทำมาหากิน ฯลฯ ควรถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยกันคอยสอดส่องดูแลให้สื่อมวลชนปฏิบัติในสิ่งที่เป็ คุณประโยชน์ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม

๑๐.๒.๔ ประชาชนควรมีการรวมตัวกันขึ้น เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนในด้านการรับสาร อาจจัดตั้งเป็นรูปแบบของสมาคมผู้รับสาร คอยสอดส่องดูแลสื่อมวลชนให้มีคุณภาพและความรับผิดชอบอยู่เสมอ ถ้าเมื่อใดสื่อมวลชนฉบับใด หรือแขนงใดทำผิดก็เสนอเรื่องราวไปยังสมาคมสื่อมวลชนแขนงนั้น ๆ เพื่อให้ดำเนินการลงโทษ หรือสมาคมผู้รับสารอาจใช้วิธีรวมตัวกันลงโทษสื่อมวลชนนั้น โดยการงดซื้อ งดอ่าน งดฟัง งดชม เป็นต้น

๑๐.๓ ฝ่ายรัฐบาล

โดยข้อเท็จจริงแล้ว การให้ทางฝ่ายรัฐบาลเข้ามาควบคุมบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของสื่อมวลชน มักจะมีผลกระทบในแง่ที่ว่าสื่อมวลชนขาดเสรีภาพที่จะดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการให้ข่าวสารของตนเองอย่างมีอิสระ ทั้งนี้ เพราะปกติส่วนใหญ่สื่อมวลชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่องการทำงานของรัฐบาล และคอยรายงานความบกพร่องต่าง ๆ ของรัฐบาลสู่ประชาชน เพราะฉะนั้น ถ้าหากสื่อมวลชนถูกควบคุมโดยรัฐบาล ก็เป็นที่แน่นอนว่าข่าวสารต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนจะสามารถเสนอต่อประชาชน ได้นั้นต้องเป็นข่าวสารที่ได้รับการกลั่นกรอง ตรวจสอบ และอนุญาตจากรัฐบาลแล้ว ซึ่งอาจจะกลายเป็นกระบอกเสียงให้แก่ทางรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวไป และการที่รัฐออกกฎหมายหรือนำกฎหมายอื่น ๆ มาใช้ควบคุมสื่อมวลชนในการใช้เสรีภาพ รัฐมักจะอ้างถึงความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีงามของประชาชนเป็นหลัก การควบคุมด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทางรัฐบาลสามารถออกกฎหมายและข้อบังคับได้อย่างกว้างขวาง ยากที่จะหาข้อยุติได้ว่าความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองมีอยู่แค่ไหนเพียงใด และศีลธรรมอันดีงามของประชาชนนั้น จะมีขอบเขตแค่ไหน อาศัยสิ่งใดเป็นหลักการการกำหนดขอบเขตของกฎหมายในการควบคุม สำหรับประเทศไทยนั้นสื่อมวลชนนับได้ว่าค่อนข้างจะมีอิสระ เสรีภาพมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ก็คือหนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ เพราะรัฐบาลยินยอมให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินกิจการเองได้ ส่วนสื่อประเภทวิทยุและโทรทัศน์ยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ดังนั้นความมีอิสระในการเสนอข่าว สาระ จึงแตกต่างกัน ซึ่งก็ส่งผลต่อคุณภาพของข่าวสาร เนื้อหาสาระตลอดจนการบันเทิงด้วย

อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับว่า ถ้าพึ่งสื่อมวลชนเองก็ไม่อาจที่จะควบคุมความรับผิดชอบและคุณภาพของตนเองได้อย่างแท้จริง เพราะสื่อมวลชนเป็นธุรกิจที่ต้องพึ่งเล็งเรื่องผลประโยชน์ในด้านกำไรเป็นหลักด้วย ดังนั้นจึงมีการขัดแย้งกันเองอยู่ในตัว ครั้นจะให้ทางฝ่ายประชาชนทำหน้าที่ควบคุมสื่อมวลชนแต่เพียงฝ่ายเดียวก็ไม่อาจควบคุมให้ได้ผลตามต้องการได้

เนื่องจากเรียกร้องจากทางฝ่ายประชาชน ซึ่งยังไม่มีมารวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างจริง ๆ ก็ย่อมจะไม่มีผลและการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับสื่อมวลชนได้นั้น ประชาชนส่วนใหญ่ก็จะต้องมีพื้นฐานการศึกษามากพอที่จะรับรู้ถึงบทบาททางด้านสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และของทางฝ่ายสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมด้วย จึงเป็นเรื่องค่อนข้างจะยากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนาทางด้านเสรีภาพทั้งหลาย

ดังนั้นบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมคุณภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนจึงยังเป็นความจำเป็นในบางประการ แต่ควรเป็นในรูปของการควบคุมมิให้มีการละเมิดทางด้านกฎหมาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับคดีหมิ่นประมาท หรือเกี่ยวกับทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณา หรือความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศ ส่วนทางด้านนโยบายและเนื้อหาของข่าวสาร รัฐบาลควรปล่อยให้สื่อมวลชนดำเนินการ โดยอิสระ ในทางปฏิบัติรัฐบาลควรที่จะดำเนินการดังนี้

๑) ให้อำนาจแก่ฝ่ายสื่อมวลชน และประชาชนผู้รับสาร ในการจัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อควบคุมกันเอง โดยรัฐบาลเป็นเพียงผู้ดูแลให้ดำเนินการอย่างถูกต้อง เรียบร้อย ตามกฎข้อบังคับของกฎหมาย

๒) ปรับปรุง ยกเลิก กฎหมายต่าง ๆ ที่จำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนทั้งหลายตามความเหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนมีการแข่งขันทางการผลิต การดำเนินนโยบายของตนเองเพราะประชาชนจะเป็นผู้คัดเลือกและตัดสินใจเองว่าสื่อมวลชนที่ดีมีคุณภาพไว้ และจะเป็นการจัดสื่อมวลชนที่ไม่มีคุณภาพออกไปโดยปริยาย และทำกับการพัฒนาคุณภาพทางฝ่ายผู้รับด้วยอีกทอดหนึ่ง

๓) เปิดโอกาสให้เอกชนเข้าดำเนินการกิจการสื่อมวลชนทุกประเภทได้ เพื่อให้เกิดการแข่งขันในความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ฯลฯ เกิดความกระตือรือร้นในวิชาชีพ ในการคัดเลือกกลั่นกรองสิ่งที่มีคุณภาพต่อประชาชน ตลอดจนบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานด้านนี้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

อิทธิพลของการสื่อสารที่มีผลต่อสังคม

www.geocities.ws/return_social/mascomforsocial.doc

๑. ความหมาย

หมายถึง แรงผลักดันที่มีผลกระตุ้นต่อพฤติกรรมและทัศนคติของมนุษย์อันมีผลต่อการดำรงชีวิต ซึ่งอิทธิพลต่าง ๆ นั้น มีทั้งในแง่บวกและลบ เป็นการแสดงบทบาทและการกระทำผ่านสื่อต่าง ๆ ถ่ายทอดมายังประชาชน ซึ่งอาจมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมของมนุษย์โดยเปรียบเสมือนเป็นดาบสองคมที่ให้ทั้งคุณและโทษ

มีผู้กล่าวกันว่าการทำงานสื่อมวลชนก็เหมือนกับการทำอัตวินิบาตกรรมเพราะการไร้สื่อจะทำให้วิวัฒนาการแห่งความเป็นมนุษย์สิ้นสุดลงไปด้วย คุณค่าและอิทธิพลของสื่อมวลชนมีต่อสังคมอย่างมาก ก็เนื่องมาจาก

๑) การสื่อสาร ไม่เพียงแต่เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยในการกระจายสารสนเทศเท่านั้น สื่อยังมีความสำคัญในแง่ที่เป็นนวัตกรรมทางสังคมอีกด้วย การเป็นนวัตกรรมในที่นี้ มิได้มีความหมายแต่เพียงการกระจายข่าวสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่สื่อมวลชนขยายขอบข่ายไปยังผู้เป็รับสารใหม่ ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้สื่อมวลชนกลายเป็นนวัตกรรมของผู้รับสารอีกส่วนหนึ่งอยู่เสมอ

๒) คุณสมบัติที่แตกต่างกันของสื่อในการแพร่กระจายสารสนเทศออกไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน โดยเหตุที่สื่อมวลชนแต่ละประเภทมีภาระหน้าที่ (function) ที่แตกต่างกันไปในสังคม จึงยังทำให้สังคมมีความหลากหลายสูง หน้าที่ของสื่อมวลชนก็จะแตกต่างกันไปตามการเปิดรับสื่อของกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เช่น หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ และหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ จะทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและมีกลุ่มเป้าหมายของผู้รับสารที่ไม่เหมือนกัน

๓) สื่อแต่ละประเภทไม่เคยหยุดยั้ง หรือพัฒนาไปโดยลำพังของสื่ออื่น ๆ หากสื่อมวลชนมักเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพร้อมกันไปเสมอ ดังนั้น จึงไม่มีสื่อมวลชนใดสื่อมวลชนหนึ่งที่พัฒนาออกไปอย่างโดดเดี่ยวอย่างเต็มที่ แต่กลับต้องพึ่งพิงและทดแทนกันในบางส่วน ดังเช่น โทรทัศน์เป็นจอบปลายทาง(outlet) ของภาพยนตร์ในยุคสมัยเดิม หรือ วิทยุทัศน์เป็นเสมือนสถานีส่งเทปรายการภายในบ้าน เป็นต้น

๔) แม้ว่าเราจะเห็นความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองอย่างชัดเจนในแต่ละสังคม แต่สื่อมวลชนกลับมีวิวัฒนาการในทุกแห่งทุกแนวทางที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สื่อมวลชนเป็นผลสะท้อนของการสื่อสารที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อภาพรวมของมนุษย์ไม่ได้แตกต่างไปจากอดีต จึงพลอยทำให้สื่อมวลชนมีหน้าที่เช่นเดิม อันได้แก่ การสอดส่อง การให้ความคิดเห็น การให้ความรู้ และการให้ความบันเทิง เป็นต้น

๕) การสื่อสาร มิใช่เป็นเพียงพาหะในการสื่อความหมายอย่างธรรมดา หากแต่การสื่อสารสามารถช่วยสร้างกรอบความคิด การปฏิรูป การประดิษฐ์ และการสื่อความใด ๆ ด้วย ซึ่งหมายความว่า โครงสร้างของการสื่อสารเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสารสนเทศ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และการรักษาคุณภาพของระบบสังคมอันเนื่องมาจากการสื่อความหมายดังกล่าว

๖) โทรทัศน์เป็นการสื่อสารที่สำคัญมากกว่าสื่อใด ๆ ที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากโทรทัศน์สามารถเพิ่มพูนผลกระทบต่อสังคม และวัฒนธรรมได้มากกว่าเมื่อเทียบกับสื่อมวลชน

แขนงอื่น โดยอาจสังเกตได้จากปริมาณโฆษณาทางโทรทัศน์ของบริษัทผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่าย สินค้าสูงมากกว่าสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์ซึ่งมีภาพ เสียง สี และความเคลื่อนไหวพร้อมกันไปได้ สามารถโน้มน้าวใจได้ชัดเจนมากกว่า

๓) การสื่อสาร มีศักยภาพในการแสดงบทบาทด้านข่าวสารในการส่งเสริมกิจกรรมของสังคม อิทธิพลของสื่อมวลชนขึ้นอยู่กับลักษณะพิเศษของสื่อ ซึ่งสะท้อนได้จากความสำเร็จในด้านกระบวนการกล่อมเกลาสังคม โดยเฉพาะการเรียนรู้ และพฤติกรรม การเลียนแบบของผู้รับสาร ซึ่งสังเกตได้ว่า ทักษะของบุคคลจะแตกต่างกันเมื่อมีอัตราการเปิดรับสื่อต่างกัน ดังเช่น ข้อแตกต่างระหว่างชาวชนบทและชาวเมือง อันเนื่องมาจากช่องว่างทางการสื่อสาร อิทธิพลการสื่อสาร แพร่ขยายไปในสังคม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างเห็นได้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของสื่อมวลชน จะมีบทบาทมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ปริมาณของผู้รับสาร คุณสมบัติของตัวสื่อ พลวัตน์ การกิจ ความเป็นพาหะที่พิเศษ การส่งผลกระทบ และการกล่อมเกลาสังคมของสื่อมวลชนในปัจจุบัน อิทธิพลของสื่อมวลชนดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปัจเจกชน และสังคมตามมา

๒. อิทธิพลด้านอารมณ์

ขณะนี้ประเทศไทยมีพลเมืองประมาณ ๖๐ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเด็กประมาณ ๑๓.๓๘ ล้านคน ปัจจุบันมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง ๖ สถานี ในส่วนภูมิภาคไม่น้อยกว่า ๔ สถานี และจากสถิติในปี ๒๕๒๒ มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ ๑,๓๖๕,๘๐๐ เครื่อง เฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ถึง ๕๔๒,๒๐๐ เครื่อง จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการชมโทรทัศน์ของเด็กไทย ปรากฏว่าเด็กใช้เวลาในการชมวิทยุโทรทัศน์ไม่ต่ำกว่า ๒๔ ½ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเด็กตั้งแต่ ๓ ขวบขึ้นไปชมรายการวิทยุเป็นประจำ ลักษณะการแพร่ภาพออกอากาศของวิทยุโทรทัศน์บางครั้งสร้างพฤติกรรมไม่ดี และไม่เป็นการสร้างเสริมคุณค่าชีวิตที่ดีให้กับเด็ก กลับส่งผลกระทบต่อสุขภาพ จมจาย เพื่อฝัน เช่น ภาพยนตร์จีนที่นำออกแพร่ภาพทางโทรทัศน์ บางเรื่องส่งเสริมความพยาบาท อาฆาตมาดร้าย ซึ่งเป็นปฏิกิริยาต่อคำสั่งสอนทางพุทธศาสนา ภาพยนตร์ฝรั่งบางเรื่องให้ความเป็นนักรบ ซึ่งเน้นตัวอย่างการเป็นยูวอาชญากร ให้ความน่ารังเกียจ มีการกอดจูบในที่สาธารณะ ขัดกับประเพณีอันดีงามของไทย การเสนอรายการละครทางวิทยุโทรทัศน์บางเรื่องส่งเสริมความเพื่อฝันสร้างขึ้นมาเพื่อเอาใจตลาด เป็นไปตามความต้องการของผู้ให้เงินสนับสนุน จึงทำให้การเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์โดยทั่วไปยังไม่เหมาะสมและไม่ได้คุณภาพเท่าที่ควร ดังนั้นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการเสนอรายการแพร่ภาพออกอากาศทางโทรทัศน์ ต้องตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้ชม โดยเฉพาะผู้ชมที่

เป็นเด็ก ด้วยการปรับปรุง ส่งเสริม และควบคุมเนื้อหาสาระที่จะแพร่ภาพออกอากาศนั้นต้องแสดงถึงรสนิยมที่ดี ให้คุณค่าในการดำรงชีวิตแก่เยาวชนที่เหมาะสม โดยจัดให้มีคณะกรรมการมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกฝ่าย กล่าวคือ สำนักวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กลุ่มส่งเสริมสื่อมวลชนเด็กและเยาวชน สำนักคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสถาบันการศึกษาที่สอนทางด้านการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อร่วมมือหาทางปรับปรุง ส่งเสริมและควบคุมการเสนอรายการทางวิทยุโทรทัศน์ให้เป็นประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด พร้อมกันนี้ก็ต้องหาวิธีการป้องกันเด็กให้พ้นจาก “พิษภัย” ที่จะได้รับจากสื่อมวลชนวิทยุโทรทัศน์ โดยกำหนดมาตรการในการปรับปรุง ส่งเสริมและควบคุมดังต่อไปนี้

๑) ด้านการปรับปรุง ส่งเสริม รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

หลักเกณฑ์ในการปรับปรุง และส่งเสริมรายการที่ดี มีประโยชน์ต่อเด็กนั้นต้องมีการจัดสิ่งแวดลอมที่เหมาะสมให้กับเด็ก สนับสนุนการเสนอรายการให้มีเนื้อหาแสดงถึงรสนิยมที่ดีงาม ให้คุณค่าในการดำรงชีวิต เป็นจริงตามที่สังคมไทยต้องปลูกฝังความดี ความขยันหมั่นเพียร มุมนานะ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การไม่เอาเปรียบ ไม่ตั้งตนอยู่ในความประมาท นอกจากนี้การเสนอรายการสำหรับเด็กต้องสอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนความรู้ และทักษะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๒) ด้านสถานีวิทยุโทรทัศน์ต้องให้ความร่วมมือในการผลิตรายการที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็ก จัดให้มีการแลกเปลี่ยนรายการระหว่างสถานี โดยเฉพาะสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคและต้องการจัดช่วงเวลาการเสนอรายการออกอากาศของแต่ละสถานีให้เหมาะสม มิให้เป็นอุปสรรคในการชมรายการที่ดีมีประโยชน์ของเด็ก ส่งเสริมผู้ผลิตรายการสำหรับเด็กให้มีปริมาณและประสิทธิภาพโดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่สอนทางด้านนี้ นอกจากนี้ควรจัดให้มีการประกวด และให้รางวัลแก่ผู้เสนอรายการที่ส่งเสริมเด็ก เป็นประจำเพื่อเป็นแรงจูงใจและสนับสนุนให้มีการผลิตรายการสำหรับเด็กมากขึ้น

๓) มาตรการในการควบคุมป้องกัน

ผู้มีหน้าที่ในการควบคุมการเสนอรายการทางวิทยุโทรทัศน์ต้องดำเนินการควบคุม สถานีให้ปฏิบัติตามระเบียบและมาตรการที่วางไว้อย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันพิษภัยต่าง ๆ ที่เด็กจะได้รับจากวิทยุโทรทัศน์ กล่าวคือกวดขันและควบคุมการเสนอรายการที่แสดงออกถึงความโหดเหี้ยมทารุณ อาฆาตพยาบาทล้างแค้น จองเวร และอาชญากรรมต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงและหมดไป เพราะเด็กไม่สามารถที่จะใช้วิจารณญาณได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องว่าอะไรคือ

ความจริง สิ่งอะไรถูกหรือผิด และควรจะไปเป็นแบบอย่างหรือไม่ การที่ทางสถานีใช้วิธีการพูดชี้แจงเมื่อมีการเสนอรายการดังกล่าวนั้น ไม่ใช่วิธีการป้องกันที่ดี กำหนดมาตรการและกวดขันการโฆษณาสินค้าและบริการที่เป็นพิษภัยต่อเด็ก เช่น เครื่องดื่มประเภทวิสกี่ บรั่นดี เครื่องดื่มที่เป็นพิษต่อเด็ก เช่น เครื่องดื่มประเภทวิสกี่ บรั่นดี เครื่องดื่มกระตุ้นกำลัง การโฆษณาผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยสุขภาพสตรี ถูยงคุมกำเนิด ยาบางชนิด และสิ่งที่เป็นอบายมุข ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมอันจะก่อให้เกิดอันตรายต่อจิตใจของเด็กอย่างยิ่ง วิธีการควบคุมโดยห้ามโฆษณาสินค้าและบริการเหล่านี้ในช่วงเวลาที่เด็กชมได้ สมควรให้โฆษณาได้หลัง ๒๒.๐๐ น. เป็นต้นไป จนถึงปิดสถานีในแต่ละวัน

การตรวจและพิจารณาภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ ละครหรือการแสดงต่าง ๆ ต้องมีการควบคุมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเสนอเรื่องราวที่จะก่อให้เกิดพิษภัยต่อเด็กด้านศีลธรรมจรรยา ตลอดจนจารีตประเพณีอันดีงาม กล่าวคือ ต้องไม่เป็นการแสดงออกขู่คุกคามารมณ์ หรือลามกอนาจาร ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมของไทย เช่น ไม่เสนอภาพลามก ภาพเปลือยกาย หรือลักษณะที่แสดงภาพ วาจา ไม่สุภาพ ก้าวร้าว ดังจะปรากฏในภาพยนตร์ หรือละครที่เสนอเป็นตัวอย่างก่อนที่นำเสนอเรื่องจริงอยู่เสมอ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำความเสื่อมทรามทางจิตใจ และศีลธรรมต่อเยาวชน

ส่วนการใช้ภาษา และการแต่งกาย ตลอดจนกิริยามารยาทของโฆษก พิธีกร ผู้แสดง รวมทั้งผู้ร่วมรายการ ต้องมีการกวดขันให้ใช้ภาษาอย่างถูกต้อง ชัดเจน ตามหลักภาษา ไม่ใช้ภาษาวิบัติ ส่วนการแต่งกายต้องสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับการเสนอรายการแต่ละประเภท ด้านการแสดงออก ท่าที ท่าทางกิริยามารยาท ต้องเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย เพราะเด็กมักจะเลียนแบบจากการแพร่ภาพออกอากาศจากโทรทัศน์ได้ง่าย เช่น รายการแสดงตลก มักพูดจาหยาบคาย ต้องหามาตรการควบคุม อาจจัดให้บันทึกรายการลงเทปและส่งเทปบันทึกรายการให้คณะกรรมการตรวจก่อนออกอากาศทุกครั้ง

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนวิทยุโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กมาก สามารถปลูกฝังค่านิยม และสิ่งที่สังคมไทยต้องการให้แก่เด็กได้ดี โดยการสอดแทรกไว้ในรายการต่าง ๆ เช่น การฝึกนิสัยการใช้รถใช้ถนนที่ถูกต้องตามกฎหมายจราจร ให้เด็กหลีกเลี่ยงภัยจากอบายมุข การเลือกบริโภคสินค้าและบริการอย่างฉลาด ถ้ายทอด และปลูกฝัง ค่านิยมทางจริยธรรม (Ideal Ethical Conduct) โดยเฉพาะเด็กวัย ๓ - ๕ ขวบ จะได้รับอิทธิพลจากวิทยุโทรทัศน์มากที่สุด เพราะอยู่ในวัยที่ต้องการเรียนรู้ เลียนแบบอย่างได้รวดเร็ว สำหรับเด็กวัย ๖ - ๘ ขวบ ก็ควรจะได้รับ การเรียนรู้เรื่องจริยธรรมคุณความดี ความจริง และการทำตนให้เข้ากับระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ทางสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ต้องหาทางป้องกันและขจัดเหตุจูงใจที่ไม่ดีเพราะวิทยุโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งผู้มีส่วนรับผิดชอบทุกฝ่าย ได้แก่ กบว. (คณะกรรมการบริหาร

วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์) ปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็น กกช. (คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ) และผู้รับผิดชอบ เช่น สถานีโทรทัศน์ ต้องทำการควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัด สม่ำเสมอ เพื่อให้สถานีทุกแห่งปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ นอกจากนี้ผู้รับผิดชอบของสถานีวิทยุโทรทัศน์ก็ต้องเล็งเห็นความสำคัญของเด็กเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์มาเสนอ ก็จะเป็นการจัดสิ่งแวดลอมที่ดีให้กับเด็กประการหนึ่ง

สำหรับวิทยุกระจายเสียงมีบทบาทสำคัญต่อเด็กและเยาวชน แต่การเสนอรายการวิทยุในเมืองไทยขณะนี้ มักไม่ค่อยได้คำนึงถึงบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชน พิจารณาโดยรวมแล้วรายการต่าง ๆ มักออกมาในรูปของความบันเทิงเสียมากกว่าอย่างอื่น

รายการที่จะให้ประโยชน์ทางด้านความรู้แก่เยาวชนไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้จัดรายการเท่าที่ควร รายการวิทยุกระจายเสียงที่จะเป็นประโยชน์แก่เยาวชน เช่น รายการที่ยกระดับรสนิยม ระดับความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึนึกคิด ระดับคุณค่าในชีวิต ส่วนใหญ่แล้วมักจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไป เช่น รายการที่ให้ความรู้แก่เด็ก มักจะขาดการยกระดับรสนิยม แต่รายการบันเทิง รายการข่าวสาร สารคดีหรือการแสดงทัศนะต่าง ๆ กลับให้รสนิยมมากกว่าเสียอีก

รายการวิทยุกระจายเสียงทุกรายการย่อมมีผลต่อการศึกษาของเด็กมาก โดยเฉพาะผลทางด้านภาษา ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากรายการโฆษณาสินค้า ที่ทำให้ภาษาวิบัติ โดยใช้ภาษาตลาด หรือภาษาที่เป็นสำนวนแปลก ๆ โดยที่ผู้จัดรายการไม่ได้คำนึงว่าภาษาที่พูดออกไปนั้นจะทำให้เด็กจดจำไปใช้จนติดปาก

๓. อิทธิพลด้านศีลธรรม

ในทางวิชาการการสื่อสารมวลชน เชื่อกันว่าสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) อันหมายความว่า เด็กสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนนำเสนอและการเรียนรู้นี้จะขัดเกลาความเป็นตัวตนของเขานับตั้งแต่เขาเริ่มจำความได้จนถึงวัยผู้ใหญ่ และผลจากการเรียนรู้ นั้น จะปรากฏออกมาเป็นบุคลิกภาพของเขา ซึ่งอาจเรียกกระบวนการนี้ว่าเป็นทฤษฎีปลูกฝังก็ได้โดยนัยนี้ เราสามารถสรุปได้โดยว่าสื่อมวลชนสามารถแสดงบทบาทหน้าที่เป็นเสมือนห้องเรียนขนาดมหึมา ที่สามารถเป็นตัวถ่ายทอดอุดมการณ์ความนึกคิดแก่คนในสังคมได้ ซึ่งอาจเรียกบทบาทนี้ว่าเป็น ครูผู้สอนของประชาชนสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เราจะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนบางส่วนได้ทำหน้าที่นี้อย่างน่าชื่นชม แต่ก็มีบางส่วนที่ผู้ใหญ่จะเพิกเฉยไม่ได้ในช่วงยุคสมัยแห่งการต่อต้านการทดลองอาวุธนิวเคลียร์นี้ บทบาทของสื่อในการปลูกฝังสำนึกแห่งสันติภาพ นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าหากเยาวชนของเราฝืนสันติภาพ มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ เชื่อว่า โลกแห่งอนาคตน่าจะเป็นโลกที่น่าอยู่ สื่อมวลชนแทบทุกแขนงต่างปลูกฝังแนวคิดเพื่อสันติภาพอย่างกว้างขวาง มีการนำเสนอเนื้อหา

เกี่ยวกับความน่ารักน่าเอ็นดูของสัตว์ การให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกว่า เช่นในรายการเกมสำหรับเด็กรายการหนึ่ง เด็ก ๆ ที่จะเข้ามาเล่นเกมในรายการก็จะนำของมาฝากเพื่อน ๆ ทางบ้าน ซึ่งหากพิจารณาดี ๆ แล้ว นี่ก็คือนิยามของการปลูกฝังแนวคิดเรื่อง “การให้” อันเป็นการปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย ซึ่งคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า การเพื่อแผ่ความสุขในกันเป็นพื้นฐานของสันติภาพ นอกจากนี้ สื่อภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ที่เป็นภาพยนตร์สำหรับครอบครัว เด็กดูได้ ผู้ใหญ่ดูดี ก็เป็นทางเลือกทางหนึ่งที่ดีสำหรับเด็ก ทั้งนี้แนวเนื้อหาส่วนใหญ่ นอกจากจะปลูกฝังแนวคิดสันติภาพ เสรีภาพแล้ว ยังสามารถเสริมสร้างจินตนาการที่ดีให้กับเด็กได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าการทำหน้าที่ของสื่อสำหรับเด็กจะมีแต่เรื่องน่าชื่นชมเสมอไป บ่อยครั้งมาก เรามักพบบทความข่าวคราวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวสารทางวิทยุโทรทัศน์ หนังสือ ตลอดจนคอลัมภ์ในนิตยสารต่าง ๆ ได้กล่าวถึงผลเสียของการนำเสนอเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชน อาทิ การนำเสนอเนื้อหารุนแรง ภาพหวาดเสียวแบบอย่างความก้าวร้าว เป็นต้น เมื่อเราเชื่อว่าสื่อมีอิทธิพลต่อเด็ก สื่อสามารถปลูกฝังแนวคิดเรื่องสันติภาพได้ในกระบวนการเดียวกันนี้ สื่อก็สามารถปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับความก้าวร้าวและความรุนแรงได้เช่นกัน ซึ่งเป็นทิศทางที่ตรงข้ามกันกับข้างต้น ความก้าวร้าวรุนแรงมีหลายประเภท อาจเป็นความก้าวร้าวรุนแรงเพื่อให้อิทธิพลอำนาจเหนือผู้อื่นทางร่างกาย หรืออาจเป็นความรุนแรงทางเพศก็ได้ ตัวอย่างที่ค่อนข้างชัดเจนคือ ภาพยนตร์การ์ตูนที่เป็นเรื่องเนื้อหาแนวการต่อสู้ล้างผลาญ ตัวละครบางตัวต้องรวบรวมพลังกำลังแห่งความโกรธ ความเกลียดชังจึงจะสามารถมีพลังต่อสู้ได้ เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่ค่อนข้างน่ากลัว บ่อยครั้งภาพแห่งการเข่นฆ่าล้างผลาญถูกนำเสนอ ซึ่งแน่นอนว่า หากเด็กเปิดรับสื่อเหล่านี้จนเกิดความเคยชิน เขาอาจเชื่อว่าพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติก็ได้ นอกจากนี้เนื้อหารุนแรงน่ากลัว หวาดเสียวแล้ว สื่อบางประเภทอาจไม่เหมาะกับเด็ก เช่น สื่อโป๊รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์โป๊ วิวบ ๗ แวม ๗ คาราโอเกะยั่วสวาท ภาพยนตร์บันเทิงรุนแรง จนถึงเรื่องเซ็กซ์ซาดิสม์ ซึ่งหนังสือการ์ตูนที่เคลื่อนไหวอยู่บนแผงก็มีเนื้อหาทำนองนี้อยู่โดยทั่วไป ในต่างประเทศมีการแบ่ง Rating ภาพยนตร์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ในการนี้ก็มีประเภทที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น กำหนดไว้ว่าไม่อนุญาตให้เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี เปิดรับสื่ออื่น ๆ หรืออาจจะระบุว่าผู้ใหญ่ควรดูร่วมกับเด็ก ทั้งนี้เพราะเนื้อหาค่อนข้างรุนแรง ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การที่ผู้ปกครองปล่อยให้โทรทัศน์เป็นพี่เลี้ยงเด็ก หลายท่านอาจชื่นชอบที่บุตรหลานของท่านนั่งอยู่หน้าโทรทัศน์นั่งนิ่ง ๆ โดยไม่ร้องไห้งอแงให้เป็นที่รำคาญใจ หรือพี่เลี้ยงก็อาจจะได้ทำอะไรอย่างอื่นบ้าง และจะได้ไม่หงุดหงิดนัก นี่ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่น่ากลัวอีกเช่นกัน ถ้าหากเด็กรับชมเนื้อหาที่มีความก้าวร้าวรุนแรงเป็นประจำ การปลูกฝังในจิตใจของเด็กคงไม่น่าอภิมรณนัก นอกจากนี้มีงานวิจัยพบว่า การที่เด็กนั่งนิ่ง ๆ เฉย ๆ วันละหลายชั่วโมงนั้นไม่เป็นผลดีต่อพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก เพราะการพัฒนากระดูกและกล้ามเนื้อนั้นเด็กต้องวิ่งเล่นออกกำลังกายบ้างเพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์

๔. บทสรุป

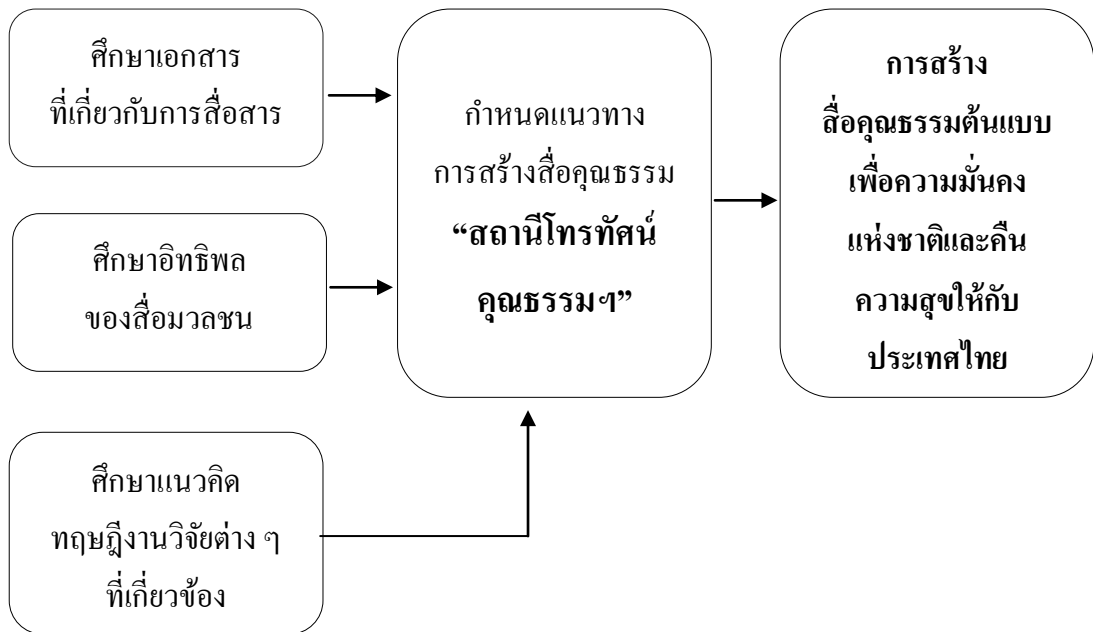
โดยสรุป ผลกระทบของการสื่อสารที่มีต่อสังคมในด้านคุณภาพชีวิต ยังถูกตระหนักถึงความสำคัญแม้ในองค์การระดับโลก โดยที่ผลกระทบของสื่อมวลชนเป็นพื้นฐานของคุณภาพชีวิตทั้งในด้านเทคโนโลยี การพัฒนา และความต้องการของบุคคล การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตดังกล่าว โดยเฉพาะการสื่อสาร ที่อยู่ในรูปของนโยบายสาธารณะที่มาจากการบริหารงานทางการเมือง (ในทางการบริหารรัฐกิจ อาจเรียกอย่างหนึ่งได้ว่า นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร) และที่อยู่ในรูปของสื่อมวลชน นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางการสื่อสารอาจมีหลายนโยบาย แต่ที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ที่มีสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดำเนินการโดยเกี่ยวกับงานด้านการสื่อสารทางการเมืองต่อประชาชน และนโยบายการสื่อสารสาธารณะ ซึ่งกระทรวงคมนาคมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ โดยเน้นการบริการสาธารณะในด้านการสื่อสารทั้งปวง (ซึ่งสามารถทำกำไรได้โดยตลอด โดยร้อยละ ๖๐ เป็นกำไรจากโทรคมนาคม ร้อยละ ๒๐ เป็นกำไรจากไปรษณีย์โทรเลข) นอกเหนือจากนโยบายของรัฐบาลในด้านการสื่อสารแล้ว สื่อมวลชนยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสังคมที่สำคัญมาก ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สื่อมวลชนมีขอบเขตความรับผิดชอบที่กว้างขวาง มีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อสังคม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสมาชิกของสังคมทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม โดยมีหลักฐานทางวิชาการสนับสนุน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า การสื่อสารมีบทบาทอย่างสูงยิ่งในการเป็นเส้นเลือด และใยประสาทซึ่งหล่อเลี้ยงสังคม ที่สามารถส่งผลกระทบต่อระบบสังคม ความระมัดระวังในส่วนที่ให้โทษของการสื่อสาร และการส่งเสริมส่วนที่เป็นคุณของการสื่อสารย่อมทำให้สังคมและสมาชิกของสังคมบรรลุไปสู่คุณภาพแห่งชีวิตอันเป็นเป้าหมายของสังคมใด ๆ ในการนี้สื่อมวลชนเป็นตัวจักรที่สำคัญ คุณภาพของสื่อมวลชนส่งผลต่อคุณภาพของสังคม ดังข้อสรุปการประชุมบรรณาธิการอาเซียน ที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๓๒ โดยการเรียกร้องให้นักข่าวรับผิดชอบต่อการเรียนรู้อันเป็นพื้นฐานของคุณธรรม

บทที่ ๓

แนวทางการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ และคืนความสุขให้กับประเทศไทย

การศึกษาเนื้อหาสาระในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นต้นถึงเอกสารที่เกี่ยวกับการสื่อสารศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในการรับชม รับฟัง หรือเลียนแบบ ทำให้ได้ทราบข้อมูล แนวทางการดำเนินงาน ประเด็นปัญหาในโครงสร้าง และวิธีการ รวมถึงการได้ไปศึกษาดูงานสถานีโทรทัศน์คุณธรรม ยังต่างประเทศ พอที่จะเสนอเป็น แนวทางการ พัฒนาสร้างสื่อคุณธรรม ต้นแบบ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย ดังนี้

กรอบแนวความคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๓-๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

๑. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสื่อ
 - ๑.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร
 - ๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารในการสื่อสาร
 - ๑.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อในการสื่อสาร
 - ๑.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย
๓. บทบาทของสื่อมวลชนกับความมั่นคงของชาติ ศึกษาในด้าน
 - ๓.๑ อิทธิพลของสื่อมวลชน อาทิ อิทธิพลด้านพฤติกรรม, อิทธิพลทางด้านทัศนคติ และค่านิยม, อิทธิพลด้านอารมณ์, อิทธิพลทางด้านศีลธรรม, อิทธิพลทางด้านส่งเสริมสติปัญญา ความรู้
 - ๓.๒ สิทธิของสื่อมวลชน อาทิ สิทธิที่จะแสวงหาข่าวสาร, สิทธิในการพิมพ์, สิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์, สิทธิในการรายงานข่าว
 - ๓.๓ เสรีภาพของสื่อมวลชน
 - ๓.๔ จริยธรรมของสื่อมวลชน
 - ๓.๕ การควบคุมสื่อมวลชน อาทิ ฝ่ายสื่อมวลชน, ฝ่ายประชาชน, ฝ่ายรัฐบาล
 - ๓.๖ อิทธิพลของการสื่อสารที่มีผลต่อสังคม อาทิ อิทธิพลด้านอารมณ์, อิทธิพลด้านศีลธรรม

แนวทางการ พัฒนาสร้างสื่อคุณธรรม ต้นแบบ

จากการศึกษาทบทวน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสื่อสาร คุณธรรมจริยธรรมของสื่อมวลชน แล้วยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยได้เดินทางไปศึกษา คูงานสถานีโทรทัศน์ ต้าอ้าย ณ ประเทศไต้หวัน เพื่อค้นหาข้อมูลที่ชัดเจนเป็นต้นแบบ เพื่อนำมาประมวลผล และเสนอแนวทางการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์คุณธรรม ในประเทศไทย หรืออีกนัยหนึ่ง คือสถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย ได้ดังนี้

๑. ประเด็นปัญหาของสื่อในสังคมไทย

ในหลายปีที่ผ่านมา สื่อโทรทัศน์ในประเทศไทยได้ถูกมองอย่างวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นปัจจัยสำคัญต่อความขัดแย้งแตกแยกของสังคมไทย เป็นเครื่องมืออมเมากระแสบริโภคนิยม เป็นตัวกลางที่กระตุ้นการแพร่ระบาดของความโหดร้ายรุนแรง จนก่อให้เกิดความไม่สงบสุขและส่ง

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน แม้ว่าจะมีกระแสเรียกร้องจากสังคมที่อยากให้มีสื่อ โทรทัศน์สีขาวให้ประชาชนได้เสพมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีสัญญาณทางนโยบายจากภาครัฐ และรัฐบาลของนักการเมืองชุดใดสนองตอบอย่างจริงจัง จะเห็นได้ว่าสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีพลาณภาพต่อความคิดและพฤติกรรมของประชาชนมากที่สุด แต่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของทุนและอำนาจการเมือง จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือทำร้ายประชาชน ทำลายสังคมและประเทศชาติ

สาเหตุที่กระบวนการปฏิรูปสื่อเคลื่อนตัวไปได้ช้า นั่นก็เพราะมีกลุ่มผลประโยชน์คอยเตะตักขาดตลอดเวลา นับว่ายังโชคดีที่ยุครัฐบาล พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการรัฐประหาร ได้มีการออกกฎหมายจัดตั้งองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (TPBS สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส) โดยมีคลื่นโทรทัศน์เพียง ๑ คลื่นเป็นเครื่องมือทำงาน ซึ่งเป็นคลื่นแบบ UHF ในขณะที่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) ได้กำหนดให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์ทางสังคม โดยจะเกิดขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ.๒๕๕๗ แต่จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ยังไม่พบว่า มีหน่วยงานใดที่แสดงเจตนารมณ์จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ที่เป็นต้นแบบที่วิคุณธรรม มุ่งเน้นการผลิตและเผยแพร่รายการ ซึ่งล้วนมีแต่เรื่องราวความดีงามและสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม

จากสภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ทั้งปัญหาด้านการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมในสังคม และปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งได้ทวีความรุนแรงจนกลายเป็นวิกฤติการณ์ระดับประเทศ นำไปสู่ความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีเหตุจากความบกพร่องด้านคุณธรรม จริยธรรมทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนห่างเหินความมีคุณธรรมออกไป

หากจะพิจารณาว่าหน่วยงานใดที่มีส่วนเกี่ยวข้อง องค์การที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยตรง นั่นก็คือ ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรม โดยมีการกิจสำคัญคือ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรมมาอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบงานสมัชชาคุณธรรม และในปีพ.ศ.๒๕๕๖ ที่ผ่านมา ศูนย์คุณธรรมได้ร่วมมือกับองค์กรภาคีภาคส่วนต่างๆ เพื่อกำหนดประเด็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมว่าด้วยความซื่อตรงให้เป็นวาระแห่งชาติ

๒. ต้นแบบการบริหารจัดการคุณธรรม ความดีงาม เพื่อมวลมนุษยชาติด้วยสถานีโทรทัศน์”ต้าอ้าย”

ในการดำเนินงานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมงานกับศูนย์คุณธรรมฯ โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานเครือข่ายกลุ่มสื่อมวลชน ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเครือข่ายหลักของศูนย์คุณธรรม อันประกอบไปด้วย กลุ่มเครือข่ายข้าราชการ เครือข่ายการเมือง เครือข่ายการศึกษา เครือข่ายชุมชน

เครือข่ายศาสนา เครือข่ายธุรกิจ และเครือข่ายสื่อมวลชน ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย ในการนำเสนอ เผยแพร่ ถ่ายทอดเรื่องราว ความดีงาม ไปยังประชาชนทุกภาคส่วนทั่วประเทศ อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีจริยธรรมในวิชาชีพ เฉพาะตัว ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนคุณธรรมความซื่อตรงของเครือข่ายกลุ่มสื่อมวลชน ภายใต้แผนปฏิบัติการประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อการขับเคลื่อนแผนพัฒนาความซื่อตรงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๙ ผู้การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมนำไปสู่สังคมคุณธรรม ศูนย์คุณธรรมฯ จึงได้เชิญองค์กรสื่อจากหลายภาคส่วนมาร่วมกันเป็นคณะทำงานฯ เดียวกัน จากนั้นได้นำคณะทำงานฯ เดินทางไปศึกษาดูงานที่มูลนิธิพุทธฉือจี้ ประเทศไต้หวัน ภายใต้โครงการ “การบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณธรรมความดี” เพื่อนำองค์ความรู้จากการศึกษาดูงานมาจัดทำแผนการขับเคลื่อนคุณธรรมความซื่อตรงของเครือข่ายสื่อมวลชน และนี่คือจุดเริ่มต้นของการศึกษาระบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติแบบเป็นรูปธรรม ในกิจกรรมส่งเสริมสื่อสีขาวของศูนย์คุณธรรม

๒.๑ ผลการศึกษา/ดูงาน

๒.๑.๑ มูลนิธิพุทธฉือจี้ เป็นองค์กรการกุศลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไต้หวัน เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๕ โดยท่านธรรมมาจารย์ “เจิ้งเหยียน” ตลอดเวลาที่ผ่านมาก็เกือบ ๕๐ ปี มูลนิธิฯ ได้ใช้หลักทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านบริการสังคม การรักษาพยาบาล การศึกษา วัฒนธรรม และมนุษยธรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมจิตอาสา เพื่อสร้างประโยชน์สุขให้แก่มวลมนุษยชาติ มีระบบการบริหารจัดการที่ดีมาก ในด้านการเงินมีความโปร่งใสมากจนเป็นที่เคารพ ศรัทธาและเชื่อถือจากคนทั่วไป เงินที่ได้จากการรับบริจาคถูกนำมาจัดสรรดำเนินงานในภารกิจเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างมากมายไม่รู้จบสิ้น โดยภารกิจหลักของมูลนิธิฯ มี ๔ ด้าน ประกอบด้วย การกุศล การศึกษา การรักษาพยาบาล และการเผยแพร่วัฒนธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ผ่านทางสถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย ที่เผยแพร่ไปทั่วโลก นอกจากนั้น ยังมีการจัดกิจกรรมสาธารณกุศล บำเพ็ญประโยชน์อีกมากมายกระจายไปยังทุกหนทุกแห่งที่มีความทุกข์ยากและเดือดร้อน เช่น การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์คนยากจน สงเคราะห์คนชรา การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งงานแยกขยะรีไซเคิล และการรักษาสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๒ ยุทธศาสตร์ “การบริหารจัดการความดี” ของมูลนิธิฯ ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ ทำให้ภารกิจของมูลนิธิฯ ในแต่ละด้านประสบความสำเร็จอย่างดีนั้น ก็เพราะมีสถานีโทรทัศน์ด้าอ้ายเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุด โดยเริ่มแพร่ภาพออกอากาศครั้งแรก เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๑ ด้วยแนวคิด “ดูแลสังคมและเคารพทุกสรรพชีวิต” มุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราวที่เพียบพร้อมด้วย “ความจริง ความดี ความงาม” ให้กับประชาชน จึงเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สามารถปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้นหรือสามารถช่วยเหลือผู้คน ช่วยเหลือมวลมนุษยชาติในโลก ด้วยการ

นำเสนอรายการละคร/ รายการข่าว/ รายการสารคดี รายการเด็กและการ์ตูนที่มุ่งให้ผู้ชมมีความศรัทธาในความดีงาม ด้วยความรักที่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตผู้คนจากทั่วทุกมุมโลก เพื่อมารวมพลังกันสร้างสรรค์ความดี เป็นที่มาของการตั้งชื่อสถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย ที่แปลว่า “มหากรุณา” หรือ “ความรักอันยิ่งใหญ่” เป็นเวลากว่า ๒๐ ปีแล้วที่สถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวความจริง ความดี ความงาม เพื่อชำระจิตใจของมวลมนุษยชาติให้สะอาด บริสุทธิ์ มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เผยแพร่ไปยังเครือข่ายในทุกภูมิภาคทั่วโลก

๒.๑.๓ ความสำเร็จของสถานี

จุดเด่นของสถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย คือ การจัดทำรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม หรือเกิดจิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือคน มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในมุมมองที่แตกต่างไปจากข่าวโทรทัศน์ทั่วไป ทำให้สถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ ของได้หวัน การผลิตรายการ เพื่อให้ทั้งความสุข ความสนุกสนาน ควบคู่ไปกับการปลูกพลังให้ผู้ชมเกิดแรงบันดาลใจ และลุกขึ้นมาทำความดี นับว่าเป็นความยากยิ่งนัก แต่ก็เป็งานที่ทำทนายมาๆ สิ่งที่น่ายกย่องชื่นชมก็คือ สถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย สามารถทำความฝันให้เป็นความจริงได้ และสร้างความนิยมติดเพื่อเข้าไปนั่งอยู่ในใจของผู้ชมทั่วประเทศ จุดเด่นของสถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย อีกประการหนึ่งคือ การผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม ปลูกจิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือมวลมนุษยชาติ การยื่นหยัดเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดี โดยมีได้ใช้เงินสนับสนุนจากรัฐบาล และไม่มีโฆษณาเลย ซึ่ง ๑ ใน ๔ ของทุนสถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย มาจากการแยกขยะ สถานีโทรทัศน์ด้าอ้ายมีส่วนในการส่งเสริมในด้านการกุศล การรักษาพยาบาล การศึกษา และวัฒนธรรมที่ดิงามของมวลมนุษยชาติ นับเป็นสื่อโทรทัศน์คุณธรรมที่จะช่วยขัดเกลาจิตใจเราให้ปราศจากซึ่งกิเลสความเศร้าหมองได้เร็วที่สุดในสังคมปัจจุบันนี้ จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่วงการสื่อโทรทัศน์ของไทยและสื่อจากทั่วโลก ควรได้มีโอกาสศึกษาความสำเร็จของวิธีการบริหารจัดการด้านสื่อโทรทัศน์คุณธรรม “ด้าอ้าย” พอสรุปได้ดังนี้

๑) ประการแรก ด้าอ้ายทีวี เป็นสื่อขององค์กรทางศาสนาที่มีเป้าหมายอันแน่วแน่เพื่อมนุษยธรรม ด้าอ้ายไม่ใช่ทีวีสาธารณะที่สังคมทั่วไปเป็นเจ้าของ แต่เป็นทีวีซึ่งมูลนิธิคือเป็นเจ้าของ ผู้กำหนดนโยบายคือประธานมูลนิธิ และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในเวลาเดียวกันด้วย จึงไม่มีข้อสงสัยต้องถกเถียงกันในเรื่องทิศทางนโยบาย เมื่อประธานมูลนิธิต้องการให้ด้าอ้ายเป็นทีวีที่มุ่งเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวทางโพธิสัตว์ และทุนดำเนินการก็มาจากผู้ศรัทธาต่อหลักศาสนธรรม ดังกล่าว รายการที่ผลิตและเผยแพร่จึงมีความคมลึกในเนื้อหา โดยที่ผู้ปฏิบัติสามารถสร้างสรรค์พลิกแพลงรูปแบบได้เต็มที่ในทิศทางนั้น จึงมีพลังแบบเฉพาะทางอยู่ในตัว ไม่สะเปะสะปะไปทั่วเพื่อสนองความต้องการของคนทุกฝ่ายแบบทีวีทั่วไป ฝ่ายผู้ชมก็รู้ว่าถ้าเลือกช่องนี้ จะได้เสพรายการแบบไหน อันที่จริงในบ้านเราก็มีช่องทีวีขององค์กรทางศาสนาอยู่หลายสถานี ซึ่งทั้งหมดเป็นแค่ทีวี

ดาวเทียมหรือเคเบิลทีวีเท่านั้น กลุ่มผู้ชมจึงมีวงจำกัด แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือรูปแบบและลักษณะรายการของเรามากเป็นรายการเทศนาสั่งสอนของพระนักบวช จึงไม่น่าสนใจและเข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

๒) ประการที่สอง ประเทศไต้หวันเข้าสู่ยุคดิจิทัลแล้ว จึงเกิดทีวีทางเลือกได้มาก ในทางเทคนิควิศวกรรม โลกเคลื่อนจากยุคอนาล็อกสู่ยุคดิจิทัลตามลำดับ ประเทศอุตสาหกรรมต่างๆ ได้เข้าไปสู่ยุคดิจิทัลกันหมดแล้ว รวมทั้งไต้หวัน ซึ่งหมายความว่าทั้งผู้ส่งสัญญาณ(Transmitter) และประชาชนผู้รับสัญญาณ(Receiver) ล้วนมีความพร้อม มีเครื่องมืออุปกรณ์รองรับแล้ว จึงเกิดทีวีทางเลือกมากมาย โดยไม่ต้องรอรอแย่งคลื่นความถี่กันแบบยุคก่อนสำหรับประเทศไทยนั้น เรามีข้อผูกพันกับนานาชาติว่า จะเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ภายในปี ค.ศ.๒๐๑๕ (พ.ศ.๒๕๕๘) ปัจจุบันด้านผู้ส่งสัญญาณสามารถเป็นดิจิทัลหมดแล้ว แต่ด้านผู้รับส่วนใหญ่ อุปกรณ์ยังไม่พร้อม จึงต้องมีทั้ง ๒ ระบบไปอีกกระยะหนึ่ง ทีวีทางเลือกในบ้านเรานอกจากระบบเคเบิลทีวีและทีวีดาวเทียม ระบบดิจิทัลทีวีก็เพิ่งให้บริการเมื่อไม่นานมานี้เอง ในตอนเริ่มต้นสถานีโทรทัศน์ค้าขายในปีค.ศ. ๑๙๙๕ ค้าขายก็เป็นเคเบิลที่มีพนักงาน ๒๐ คนกับห้องทำงานเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ออกอากาศแค่วันละ ๑ ชั่วโมง โดยเรื่องเล่าของฉือจี้ ต่อมาย้ายที่ทำงานไปเรื่อย ๕ ครั้ง พร้อมกับพัฒนารายการควบคู่ไป ขณะเดียวกันมีการเคลื่อนตัวของระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศ จนในที่สุด จึงมาเป็นทีวีที่สมบูรณ์แบบและมีอาคารสถานที่ทันสมัย ปัจจุบันไต้หวันมีทีวีกว่าร้อยช่อง เป็นทีวีขององค์กรศาสนา ๕-๖ ช่อง ซึ่งค้าขายเป็นหนึ่งในนั้น โดยที่ความนิยมอยู่ใน ๒๐ อันดับแรก

๓) ประการที่สาม ฐานความศรัทธาของมูลนิธิฉือจี้กว้างขวางและมีกิจกรรมช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์มากมาย พระไพศาล วิสาโล พูดถึงฉือจี้ว่า “เป็นองค์กรที่พร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และอุดมการณ์ทางการเมือง และไม่คิดเผยแพร่ศาสนาหรืออุดมการณ์ของตนให้แก่ผู้อื่น ด้วยเชื่อมั่นในเมตตาธรรม หรือความรักที่ไม่แบ่งแยก” แผ่นดินไหวกว่าพันครั้งในแต่ละปีและพายุไต้ฝุ่นกระหน่ำอยู่บ่อย ๆ ทำให้ภารกิจของอาสาสมัครฉือจี้ในไต้หวันไม่มีวันโรยรา ความเคลื่อนไหวในชีวิตจริง บทเรียน ประสบการณ์ และองค์ความรู้จึงมีอย่างสมบูรณ์ในบุคลากรและอาสาสมัครหลายแสนคน แหล่งข่าวและวัตถุดิบสำหรับผลิตรายการของค้าขายจึงมีของที่ใหม่สดอยู่ตลอดเวลา หลักธรรมคำสอนฝ่ายมหายานตามแบบฉบับฉือจี้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยไม่ท้อถอยบ่นถวาทนาเพื่อการหลุดพ้นเฉพาะตัว จึงได้รับความศรัทธาจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ชาวฉือจี้ที่ออกปฏิบัติการ ถือเป็นการปฏิบัติธรรม จิตสำนึกของชาวฉือจี้ คือ จิตสำนึกโพธิสัตว์ ไม่ใช่แค่จิตอาสาอย่างที่คนทั่วไปเข้าใจ ท่านประธานผู้ก่อตั้งมูลนิธิ ท่านแน่วแน่ในอุดมคติโพธิสัตว์และท่านเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีโพธิสัตว์ภาวะอยู่แล้วในตัว ค้าขายทีวีจึงมีทุนมนุษย์และทุนภูมิปัญญาเหล่านี้อย่างเหลือเฟือ

๔) ประการที่สี่ "ไม่มีปัญหาถูกแทรกแซงเพราะพึ่งตนเองได้ทุกทาง"

สถานีโทรทัศน์ ต้าอ้ายเสนอแต่ข่าวดี เรื่องดี และสร้างกระแสความสุขแก่สังคม แม้จะมีเรื่องร้ายภัยพิบัติและความทุกข์ยากก็นำมาสู่การวิเคราะห์เชิงธรรมะ ไม่ตำหนิต่อว่าใคร มีแต่การชื่นชมให้กำลังใจ ให้ความหวัง ไม่มีรายการข่าวการเมือง และอาชญากรรมความโหดร้ายที่สร้างความแตกแยกหวาดผวา จึงไม่มีปัญหาที่จะขัดแย้งกับกลุ่มอิทธิพลหรือผลประโยชน์วินัยหรือศีลข้อหนึ่งของพวกเขา คือ "ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง" ประการที่สำคัญต้าอ้ายไม่ต้องดิ้นรนหาสปอนเซอร์โฆษณา เพราะมีเงินบริจาคและรายได้จากน้ำพักน้ำแรงของอาสาสมัครกว่า ๑ ล้านคน ทำงานริเช่เฉลี่ยใน ๕,๐๐๐ สถานีทั่วเกาะได้ทุกวันมาสนับสนุนการทำงาน การพึ่งตนเองได้ทุกทางเช่นนี้ คือภูมิคุ้มกันที่เป็นยอดปรารถนาของสื่อมวลชนเพื่อสาธารณะในทุกประเทศ ทั้งหมดนี้คือปัจจัยหนุนนำให้ "สถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย" ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลต่อชีวิตคนได้วันมากที่สุด

บทสรุป

ในการศึกษาดูงานที่สถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแสวงหาทางออกวิกฤตการณ์ด้านสื่อคุณธรรมสังคมไทยในขณะนี้ และเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสถานีโทรทัศน์คุณธรรม ต้นแบบการบริหารจัดการคุณธรรม ความดีงาม เพื่อสังคมที่เป็นสุข ที่มีแต่เรื่องราวดีงาม มีองค์ประกอบรายการหลักที่มุ่งสร้างสรรค์สังคมไทย และมุ่งเน้นการเกิดทุนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แนวคิดการพัฒนาสถานีโทรทัศน์คุณธรรม โดยมุ่งหวังให้เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดีของประเทศไทยอย่างแท้จริง เจาะกลุ่มเป้าหมายเยาวชน ครอบครัว และคนไทยในทุกภาคส่วน ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีองค์กรภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกันสนับสนุน แต่การขับเคลื่อนให้เกิดสถานีโทรทัศน์คุณธรรมในประเทศไทย ในภาคธุรกิจมิใช่เรื่องที่ทำง่ายนัก ด้วยกรอบข้อจำกัดในการผลิต การเผยแพร่ การสนับสนุนงบประมาณการผลิต การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ประเด็นที่สำคัญ คือ อิทธิพลการเมืองที่เข้ามาควบคุมและแทรกแซงสื่อในทุกยุคทุกสมัย

ดังนั้นการบริหารจัดการสถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบ จึงควรบริหารงานภายใต้ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน) โดยมีกลไกของรัฐให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างเต็มรูปแบบและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งชาติและความสุขของประชาชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

บทที่ ๔

การวิเคราะห์แนวทางการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและกินความสุขให้กับประเทศไทย

จากข้อมูลที่ได้มาเพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและกินความสุขให้กับประเทศไทย ” นั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงพรรณนาด้วยการศึกษาวิธีการและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ของหน่วยงานด้านต่าง ๆ ๓ ด้าน คือ ด้านความมั่นคง ด้านสื่อสารมวลชน และ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ในประเด็นปัญหาให้ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ทุกประเด็น โดยได้กำหนดสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๓ ด้านๆ ละ ๓ คน เพื่อให้ได้คำตอบที่หลากหลาย เมื่อได้คำตอบแล้วจะนำไปประกอบการวิเคราะห์ปัญหา ประมวลผล เพื่อจะนำเสนอผลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์ หาแนวทางการปรับปรุง และมาตรการในการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ ที่เหมาะสมกับคนไทย สังคมไทยอันนำไปสู่สังคมที่มีความสุข เกิดสันติสุขเสมอภาคในทุกฝ่าย เกิดความมั่นคงในประเทศ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้าในภูมิภาคนี้ต่อไป

ข้อมูลเชิงลึก

ประเด็นคำถามมี ๓ ข้อ ดังนี้

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ
๒. ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม
๓. แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสร้างสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงาน ด้านการสื่อสาร ๓ ด้าน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรับผิดชอบในงานด้านการสื่อสารของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน ๓ ด้าน คือ

๑. หน่วยงานด้านความมั่นคง ประกอบไปด้วย กองบัญชาการกองทัพไทย กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย และ กรมการสื่อสารทหารบก

๒. หน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน ประกอบไปด้วย คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.),สภาวิชาชีพกิจการเผยแพร่ภาพและ การกระจายเสียง(ประเทศไทย)และสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN 24 บริษัทไทยนิวส์เน็ตเวิร์ค(ทีเอ็นเอ็น) จำกัด

๓. หน่วยงานด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย สมาคมวิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์, วุฒิสภา และศูนย์คุณธรรมแห่งประเทศไทย(องค์การมหาชน)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

๑. หน่วยงานด้านความมั่นคง

ผู้วิจัยได้ออกแบบคำสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ข้อ เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี หน้าที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานด้านความมั่นคง จำนวน ๓ ท่าน คือ ๑)พลโท คุณหญิง รามสมภพ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองบัญชาการกองทัพไทย/ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบัน วิชาการป้องกันประเทศ ๒)พลเรือตรี อริญญา นำผล รองเจ้ากรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย และ ๓)พลตรี สุชาติ ผ่องพูน รองเจ้ากรมการสื่อสารทหารบก ประเด็น คำถาม/คำตอบ/ข้อเสนอ ของทั้ง ๓ ท่าน ดังนี้

๑.๑ สัมภาษณ์ พลโท คุณหญิง รามสมภพ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองบัญชาการกองทัพ ไทย/ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : ยุคนี้ เป็นยุคที่สื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อการขับเคลื่อนในมิติ ต่าง ๆ ของสังคม ทั้งกลุ่มนักการเมืองระดับประเทศ นักการเมืองท้องถิ่น ต่างก็หันมาใช้ “สื่อ” เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการให้ได้มาซึ่งอำนาจ ความนิยมชมชอบ และคะแนนเสียงจากประชาชน “สื่อ” ก็คือตัวแทนของ “คน” ในวันนี้ เราต่างตระหนักดีว่ามีหลายสื่อ ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเอง อย่างถูกต้อง เป็นกลาง แต่กลับทำตัวเป็นช่องทางการสื่อสารให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันอย่าง รุนแรง จนทำให้ปัญหาบานปลาย แล้วเราจะส่งเสริมให้เกิด “สื่อคุณธรรม” อย่างไรดี “สื่อ” ก็คือ บุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานี โทรทัศน์ สถานีวิทยุ ฯลฯ ปัญหาที่เกิดขึ้นมานั้น ส่วนใหญ่เกิดจาก “คน” ถ้าการศึกษาของไทยไม่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจถึงบทบาทของ

สื่อที่มีความสำคัญต่อสังคมน้อย หรือความมั่นคงของประเทศน้อย ปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ที่ผ่านมา เราจึงไปโทษว่าสื่อฝ่ายเดียวไม่ได้ แต่ควรไปมองด้านการศึกษาของประเทศด้วย หากการศึกษาไม่สามารถพัฒนาคนให้ทำหน้าที่เป็นสื่อที่ดีได้ อย่างเช่น สถานีโทรทัศน์ TNN2 จัดอยู่ในประเภทสื่อโทรทัศน์ที่ดี คือ เป็นสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่มุ่งเน้นการนำเสนอสาระประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมไทย จะนำเสนอเรื่องราวใด ๆ ก็จะมีถึงส่วนรวมมากกว่าจะคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว เป็นการทำหน้าที่ของสื่อที่มีคุณธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะช่วยหล่อหลอมให้คนในสังคม เกิดความรัก ความสามัคคีกัน สื่อจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อความมั่นคงของประเทศ แต่สิ่งที่น่าวิตกคือ เทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้าไปไกลมาก ทุกวันนี้ ทุกคนสามารถถ่ายภาพวิดีโอได้ด้วยตนเอง และสามารถตัดต่อเป็นเรื่องราวได้เอง ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ผ่านการเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มาเลย แต่ความอิสระเสรีในการผลิตและเผยแพร่เนื้อหาได้เอง โดยเฉพาะการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ไม่สามารถเข้าไปควบคุมดูแลได้ทันที ครั้นนี่จะเป็นดาบสองคมของการใช้สื่อ หากไม่มีวิจารณญาณ และขาดจรรยาบรรณที่ดีของการเป็นนักสื่อสารมวลชน ทุกคนต่างก็อยากแสดงบทบาทของการเป็นฮีโร่ แสดงความสามารถในการเก็บบันทึกภาพข้อดีสำคัญๆ ได้ก่อนใคร มีความภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ไปยังกลุ่ม Social Network ได้เช่นกัน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างก็มีกรอบจรรยาบรรณในการทำงาน แต่สื่อออนไลน์ เป็นสื่อที่น่าเป็นห่วงมาก เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกระแส สร้างข่าวลือ เป็นช่องทางในการแพร่กระจายข่าวได้เร็วที่สุด โดยบางครั้ง ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาก็ขาด วิจารณญาณในการรับข่าวสาร มิได้มีการตรวจสอบก่อน หรือศึกษาหาข้อมูลก่อนว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริงหรือไม่ จึงทำให้เกิดเรื่องราวที่วุ่นวาย สับสน อลหม่านอยู่ในสังคมไทยทุกวันนี้ สิ่งที่สำคัญคือ Content หรือเนื้อหาสาระที่ได้รับมานั้น จะไม่เป็นสาระประโยชน์อันใดเลย หากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นเป็นเท็จ ดังนั้น เมื่อสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมมากขึ้น ทำอย่างไรเราจะสามารถควบคุมสื่อที่ไม่ดีเหล่านี้ได้ อิทธิพลของสื่อ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก ถึงเวลาแล้วที่ “สื่อ” ควรได้รับการจัดระเบียบให้มีการจัดการสื่อดี ๆ มีคุณธรรม ภายใต้อกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน

คำถามข้อ ๒ : ปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : โดยทั่วไปแล้วนั้น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ จะมีจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชนเป็นมาตรการที่กำหนดให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบอยู่แล้ว ณ เวลานั้น สื่อโทรทัศน์ ได้ทำหน้าที่ “สื่อ” ที่คอยช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(คสช.)” ได้อย่างดีมาก ๆ แต่เนื่องจากที่ผ่านมา ได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมมากมายหลายร้อยสถานี และมีสถานีโทรทัศน์ของกลุ่มแบ่งสี กลุ่มพรรคการเมืองเกิดขึ้น เป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่แบ่งพรรค แบ่งข้าง อย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลการนำเสนอข่าวสารว่ามีความเท็จจริงอย่างไร จนมาถึงยุคปัจจุบันนี้ ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก จึงสามารถเข้ามาจัดการควบคุมสื่อโทรทัศน์เหล่านั้นได้ ทำให้เห็นว่า สื่อโทรทัศน์ช่องไหนดี และไม่ดี ถือเป็นโอกาสอันดีที่จะมาทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสื่อที่ดีว่าควรทำหน้าที่อย่างไร หน้าที่เหมาะสม และถูกต้องควรเป็นอย่างไร และถ้าหากสื่อไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับบทลงโทษโดยการระงับการออกอากาศทันที จนกว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงผังรายการใหม่ให้มีรายการที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์สังคมในอนาคต อุปสรรคที่ยังน่าเป็นห่วงอยู่ คือ เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลาของกฎอัยการศึกไปแล้ว มีการตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ ผู้นำประเทศ จะยังคงมีเจตนาธรรมในการบริหารจัดการกับสื่อที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือไม่? ผู้บริหารประเทศ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องตระหนักต่อกภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจาก “สื่อ” ที่ถูกปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นไฟลุกลามบานปลายไปทั่วประเทศ ดังเช่นเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น การมีรัฐประหาร ก็นับเป็นสิ่งที่ดี เป็นการช่วยดับไฟ ด้วยการควบคุม กำกับดูแลสื่อต่างๆ ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธของนักการเมือง ในการต่อสู้ระหว่างกัน เมื่อทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎอัยการศึก ก็ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สิ่งที่ต้องระมัดระวังคือ การกลับไปเป็นสภาพแบบเดิมก่อนที่จะมี “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)” จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่คณะกรรมการกิจการวิทยุ กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จะได้เข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลและจัดระเบียบ “สื่อ” ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อโทรคมนาคม ให้มีระเบียบตามมาตรฐานที่กำหนดใช้อย่างจริงจัง ในขณะที่ประชาชนต่างเรียกร้องอยากได้สถานีโทรทัศน์แห่งความดี มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับคนในสังคม แทนที่จะปล่อยให้ระบบทุนและอำนาจยึดไปใช้ประโยชน์เพื่อการค้าและการเมืองที่มอมเมา เอาแต่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องอย่างไม่ลืมหูลืมตา ในวันนี้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาสื่อคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สร้าง “คน” ในวงการสื่อให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และให้รับรู้ถึงปัญหาที่ได้สร้างขึ้นว่าส่งผลกระทบต่อคนในสังคม และประเทศชาติมากมายเพียงใด นอกจากนี้ พวกกลุ่มนายทุน เจ้าของธุรกิจด้านสื่อสารมวลชน ก็ยังมีการแบ่งพรรค แบ่งสีเช่นกัน และมีอิทธิพลเข้ามาควบคุมสื่อสั่งการให้คนทำงานด้านสื่อ ต้องปฏิบัติตามที่ต้องการ อย่างเช่น สถานีข่าวโทรทัศน์ TNN จัดเป็นสถานีข่าวโทรทัศน์ที่มีความเป็นกลาง เชื่อถือได้ แต่สถานีโทรทัศน์บางแห่ง ก็เพิกเฉยต่อคุณธรรม จริยธรรม ไม่ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ดี แต่กลายเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการทำลายประเทศอย่างเห็นได้ชัดเจน

คำถามข้อ ๓ : แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

คำตอบข้อ ๓ : แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหานี้ เชื่อว่าการศึกษาที่ดี จะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยการจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกประเภท ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และมีความเคารพเกียรติ ศักดิ์ศรีในวิชาชีพของตนเอง ควรจัดการอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกระดับ ทั้งผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับล่าง และผู้ปฏิบัติงานการจัดงานมอบรางวัลยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ สื่อที่ดีมีคุณธรรม โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และคณะกรรมการกิจการวิทย์ กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ดำเนินการจัดมอบรางวัลเกียรติยศ“รางวัลสื่อคุณธรรมแห่งชาติ” เป็นรางวัลเกียรติยศสูงสุดที่มอบให้สื่อดี ๆ มีคุณธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกำลังใจให้กับสื่อที่ทำความดี เป็นต้นแบบของสื่อคุณธรรม ที่ทำหน้าที่สื่อสารมวลชนได้อย่างสมเกียรติ สมศักดิ์ศรี นอกจากนี้ การจัดโครงการสื่อคุณธรรมสัญจร นำเยี่ยมชมและศึกษาดูงานสื่อโทรทัศน์สีขาวของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มูลนิธิพุทธทศนีโอจี ประเทศไต้หวัน มีสถานีโทรทัศน์ ชื่อว่า “ต้าฮาย” แปลว่า สถานีโทรทัศน์แห่งความรักอันยิ่งใหญ่ จุดเด่นของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ คือ การผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม ปลุกจิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือมวลมนุษยชาติ การยื่นหยัดเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดี โดยมีได้ใช้เงินจากกองทุนหรือเงินสนับสนุนจากรัฐบาล และไม่มีโฆษณาเลย สถานีโทรทัศน์ก่อตั้งด้วยเงินบริจาคจากประชาชนและดำเนินการด้วยเงินบริจาคที่สมทบทุนด้วยรายได้จากขยะ Recycle ทำให้สถานีโทรทัศน์แห่งนี้ เป็นของมวลมหาประชาชนอย่างแท้จริง ในรูปแบบของ Social Enterprise ไม่ใช่เป็นบริษัทมหาชนแบบทุนนิยม จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่วงการสื่อโทรทัศน์ของไทยและสื่อจากทั่วโลก ควรได้มีโอกาสศึกษาวิธีการบริหารจัดการด้านสถานีโทรทัศน์คุณธรรม แนวคิดการพัฒนาสถานี โทรทัศน์คุณธรรม โดยมุ่งหวังให้เป็นต้นแบบสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคมคุณธรรมของประเทศไทย เพื่อคืนความสุขให้กับคนในชาติ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีองค์กรภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกันสนับสนุนและขับเคลื่อนให้การปฏิรูปสื่อคุณธรรม และต้องเป็นวาระแห่งชาติ

๑.๒ สัมภาษณ์ พลเรือตรี อรัญ นำผล รองเจ้ากรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : ในยุคของโลกการสื่อสารแบบไร้พรมแดน สื่อมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และต่อความมั่นคงของชาติ เพราะสื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างมากและรวดเร็ว สื่อไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทย์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ มี

อิทธิพลอย่างมากต่อสังคมในยุคนี้ จะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมเลียนแบบมาจากสื่อ บางครั้งการรับชมสื่อโทรทัศน์ซ้ำๆ จะส่งผลทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนไปได้ตามคำชี้แนะของสื่อ นั้น ๆ ในวันนี้ ใครๆ ก็สามารถเป็นเจ้าของสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมได้ง่ายๆ ด้วยงบประมาณลงทุนเพียงไม่กี่ล้านบาท เป็นที่ยอมรับว่าสื่อโทรทัศน์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวางมากที่สุด ดังนั้น สื่อโทรทัศน์ จึงกลายเป็นช่องทางในการสื่อสารของกลุ่มแบ่งสีแบ่งพรรคแบ่งพวก และถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธที่ร้ายแรงของผู้ทรงอิทธิพล รวมทั้งนักการเมือง นอกจากนี้ ยังมีบทบาทอย่างมากต่อการสร้างความแตกแยก ยุยงบ่อนทำลายสังคม ทำให้คนในชาติขาดความรัก ความสามัคคีกัน

คำถามข้อ ๒ : ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : มีหลายด้านด้วยกันแต่พอสรุปได้ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ปัจจุบัน เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตรายการโทรทัศน์ ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถผลิตรายการได้ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเหมือนแต่ก่อน และเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเอง ประเทศไทย ได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมขึ้นมากมายนับร้อยสถานี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรายการแบบไร้สาระ ที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรมากกว่าที่จะมุ่งเน้นสร้างสรรค์สังคมไทยให้เกิดคุณธรรม ให้เกิดความมั่นคง ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าของและผู้ผลิตรายการขาดจรรยาบรรณ ไม่ได้คำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมาเป็นอันดับแรก หากวันนี้ภาครัฐยังไม่มีการกำกับและดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจัง นับวันก็จะกลายเป็นปัญหาที่เรื้อรัง ยากต่อการควบคุม

๒. ในเรื่องงบประมาณและนโยบายการบริหารจัดการสื่อคุณธรรม โดยเฉพาะการสร้างสรรค์สื่อคุณธรรม ปกติส่วนมากรายการด้านคุณธรรม จริยธรรม จะมีผู้ชมน้อยกว่ารายการบันเทิง คนตรี กีฬา จึงมีสปอนเซอร์ให้การสนับสนุนงบประมาณน้อยมาก ที่ผ่านมามาภาครัฐเองก็ไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือให้การสนับสนุนรายการที่เน้นสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมคุณธรรมอย่างจริงจัง ถ้าหากจะให้ตอบโจทย์โดนใจผู้ชม ได้คุณภาพแบบมีสาระ และได้รับความนิยมอย่างมาก ดังเช่น รายการคนค้นคน หรือ กบนอกกะลา ก็จำเป็นต้องได้รับเงินทุนสนับสนุนอย่างจริงจัง เนื่องจากในการผลิตดังกล่าวจะใช้งบประมาณลงทุนค่อนข้างสูงมาก

๓. ในประเทศไทย สื่อสามารถจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรีจริงหรือไม่ นั่น ที่ผ่านมามีสื่อมักจะโยนว่าถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แต่เมื่อมีการเปิดเสรี โทรทัศน์ดาวเทียม และวิทยุชุมชน สื่อกลับกลายเป็นช่องทางหาเสียงให้กับนักการเมืองแต่ละพรรค สื่อเหล่านี้จะมีวาระซ่อนเร้นของตัวเอง ที่มีผลประโยชน์แอบแฝง สื่อจะ

เข้ามาล้างสมอง ซึ่งน่าจะนำเสนอข่าวสารเท็จ แบบใส่สีตีไข่ จนทำให้คนดู คนฟัง ที่ไม่มีโอกาสได้รับข้อมูลที่แท้จริง หลงเชื่ออย่างมกมาย เป็นการใช้ยุทธวิธีปฏิบัติการจิตวิทยา หลอกให้คนหลงเชื่อได้อย่างแนบเนียน ดังเช่น สถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่ง ได้ปลุกกระดมให้คนไทยเผาบ้านเผาเมืองในปี ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา

คำถามข้อ ๓ : แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

คำตอบข้อ ๓ : แนวทางในการแก้ปัญหา ควรกำหนดให้ภารกิจนี้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมอบหมายหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เร่งดำเนินการอย่างคว่นที่สุดในการจัดสร้างสถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุเพื่อคืนความสุขให้กับคนไทย และสังคมไทย กำหนดให้เผยแพร่เนื้อหา มุ่งเน้นในเรื่องความดี ความงาม ส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน และสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง ควรใช้สื่อดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ ควรใช้สื่อนี้อบรม สั่งสอน ปลุกฝังเยาวชนโดยเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ ให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เพราะปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนมาจากคนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดความเคารพรักชาติ รักแผ่นดิน

๑.๓ สัมภาษณ์ พลตรี สุชาติ ผ่องบุผิ รองเจ้ากรมการสื่อสารทหารบก

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของผู้คนและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่โน้มน้าวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต รวมถึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบและทิศทางของผู้คนในสังคมไทย ความรู้และความบันเทิงที่ผู้คนในสังคมได้รับจาก โทรทัศน์ เป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์มหาศาล ในขณะที่เดียวกันก็อาจเป็นโทษที่ไม่สามารถประเมินก็ได้ โทรทัศน์กลายเป็นสื่อแห่งการลอกเลียนแบบ พฤติกรรม ที่เป็นทั้งด้านดีและด้านลบ เช่น วัฒนธรรม จริยธรรม ความเชื่อสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

ในฐานะด้านความมั่นคง

หากสื่อไม่นำเสนอเนื้อหาเสริมสร้างคุณธรรมทำให้ขาดความรักใคร่สามัคคีกัน ทะเลาะกัน ขัดแย้งแตกแยกภายในสังคมไม่มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการแบ่งภาคสังคมออกเป็น ส่วน ๆ อย่างเช่นในสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้สังคมไร้ความเป็นระเบียบ ขาดคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ทำให้ประเทศขาดการพัฒนา หรือพัฒนาอย่างล่าช้า รัฐบาลต้องเสียบงบประมาณในการดำเนินการแก้ไข เกิดปัญหาอาชญากรรมในสังคมมากขึ้น สังคมมีความรุนแรง มีการทุจริต

คอร์ปชั่นในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีระบบอุปถัมภ์ การสร้างจิตสำนึกจะน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ในบางครั้งมองว่าการขาดคุณธรรมเป็นเรื่องธรรมดา

ในฐานะด้านสื่อสารมวลชน

หากสื่อมวลชนขาดบทบาทในการนำเสนอด้านคุณธรรมน้อย จะส่งผลให้สังคมขาดความดีงาม ขาดความสงบสุข ขาดคุณธรรม เกิดความแตกแยก สมาชิกในสังคมขาดความเข้าใจ สภาพที่แท้จริงของสังคม ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนจะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ไม่ดี เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ เอารัดเอาเปรียบ ขาดความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังคมขาดความเป็นระเบียบวินัย ไม่มีการกระตือรือร้นในการสร้างคุณธรรม ขาดคนดีไม่มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น ผลกระทบของเด็กที่เกิดจากการดูโทรทัศน์ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามจากรายการและละครทางโทรทัศน์ เช่น การชิงดีชิงเด่น การแก้แค้น การพูดจากด้วยภาษาที่ไม่สุภาพ การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นต้น หากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีคุณธรรม จะสามารถเปลี่ยนทัศนคตินำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคอร์ปชั่น ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่น ๆ ลดลง ก็จะทำให้สังคมเกิดความสันติสุข และมีความมั่นคงในชาติมากยิ่งขึ้น

คำถามข้อ ๒ : ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : ดังนี้

ในฐานะด้านความมั่นคง

ภาครัฐยังขาดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนแน่นอนเป็นรูปธรรม ในเรื่องการส่งเสริมหรือเดินหน้านโยบาย ด้านคุณธรรม ขาดการสนับสนุนจากภาคเอกชนและส่วนอื่น ๆ ขาดงบประมาณดำเนินการ ตลอดจนผู้นำภาครัฐและเอกชนขาดการดำเนินการอย่างจริงจัง

ในฐานะด้านสื่อสารมวลชน

ประการแรกเกิดจากผู้บริหารองค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อความอยู่รอด และหวังผลกำไรทางธุรกิจเป็นหลัก รวมทั้งบางสื่อผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในด้านคุณธรรม อาจเป็นเพราะขาดแคลนงบประมาณ และสนใจในการสร้างสื่อดังกล่าว

ประการที่สองในส่วนของผู้จัดทำสื่อบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม ไม่เข้าใจค่านิยมของคำว่าคุณธรรม นอกจากนั้นยังขาดประสบการณ์ ขาดความรับผิดชอบ และยังยึดประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ทำให้เกิดความแตกขาดความสามัคคี

ประการที่สาม ประเด็นเรื่องการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมขาดความต่อเนื่อง ขาดความถี่ที่เหมาะสม ตลอดจนขาดความน่าสนใจและดึงดูดใจ ขาดแบบอย่างบุคคลที่มีคุณธรรมทำให้พื้นที่สื่อด้านคุณธรรมมีน้อย อีกทั้งผู้บริโภคหรือผู้รับชมมีค่านิยมในเรื่องการเปิดรับ

สื่อตามกระแสวัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม นอกจากนี้ในปัจจุบันสื่อยังถูกใช้เป็นเครื่องมือของนักการเมือง ในการสร้างความนิยมให้กับตัวเอง หรือเรียกว่าประชานิยม

คำถามข้อ ๓ : แนวทาง และมาตรการในการแก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อ คุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

คำตอบข้อ ๓ : ดังนี้

ในฐานะด้านความมั่นคง

ภาครัฐควรกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมให้สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โดยมีเป้าหมายหลักประการหนึ่งคือ “ให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น” ควรตั้งองค์กรในการเสริมสร้างและพัฒนาสื่อคุณธรรม โดยเป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาท ในการวางแผนนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติ การประสานงานส่งเสริมและสนับสนุน และการทำวิจัยและพัฒนา รวมถึงการจัดการประเมินผลด้านสื่อคุณธรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะทำได้วิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาด้านคุณธรรมในสังคมไทย เพื่อสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้รัฐควรมีมาตรการในการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านภาษี คือการลดหย่อนภาษีแก่สื่อหรือผู้ผลิตสื่อทุกประเภท

ในฐานะด้านสื่อสารมวลชน

ประการที่หนึ่ง กำหนดมาตรการด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์กรสื่อให้มีความรับผิดชอบการสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรม

ประการที่สอง กำหนดมาตรการด้านการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตสื่อคุณธรรม ต้องมีการกระตุ้น การจูงใจและ โน้มน้าวใจ นำเสนอไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้สนใจและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น การสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมเข้าไปในรายการบันเทิง เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจได้มากขึ้น

ประการที่สาม ส่งเสริมการลงทุนการผลิตสื่อคุณธรรม โดยเฉพาะสื่อมวลชนต่าง ๆ จะต้องดำเนินการผลิตอย่างมืออาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการนำเสนอเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ประการที่สี่ การหาสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และผลิตสื่อคุณธรรมเผยแพร่ต่อสาธารณชน เน้นการส่งเสริมยกย่องยอมรับคนดี และการทำความดี หรือใช้หลักศาสนาเป็นประเด็นในการนำเสนอ และเป็นเรื่องใกล้ตัวสอดคล้องกับวิถีชีวิต ไม่สร้างความแตกแยก ไม่สร้างความขัดแย้ง นำเสนอแบบตรงไปตรงมา

ประการที่ห้า ควรมีการเพิ่มพื้นที่รายการคุณธรรมในสื่อช่องต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมและสื่อใหม่ และเพิ่มความถี่ในการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถจดจำได้มากขึ้น

๒. หน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน

ผู้วิจัยได้ออกแบบคำสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ข้อ เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ในหน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน จำนวน ๓ ท่าน คือ ๑) พลอากาศตรี ธนพันธุ์ ทรัพย์เจริญ รองเลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ๒) รองศาสตราจารย์ อรุณีประภา หอมเสริมฐิติ ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง(ประเทศไทย) และ๓) นายอภิศักดิ์ ธนเศรษฐกร กรรมการผู้จัดการและผู้อำนวยการสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN24 บริษัทไทย นิวส์ เน็ตเวิร์ค(ทีเอ็นเอ็น)จำกัด ประเด็น คำถาม/คำตอบ/ข้อเสนอ ของทั้ง ๓ ท่าน ดังนี้

๒.๑ สัมภาษณ์ พลอากาศตรี ธนพันธุ์ ทรัพย์เจริญ รองเลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : สื่อเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคม อีกทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดและเป็นตัวชี้นำของสังคม และยังเป็นช่องทางให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น สื่อจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญ มีอิทธิพลต่อประชาชนในหลายด้าน อาทิ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และการใช้ชีวิต หากสื่อนำเสนอจากข้อมูลข่าวสารที่ดี รอบด้าน เป็นประโยชน์ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านความเป็นอยู่ ความคิด ความเข้าใจต่อสังคมภายนอก ส่งผลให้เกิดการสร้างค่านิยม ทศนคติ คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามต่อประชาชนหรือคนในสังคมได้ แต่การทำหน้าที่ทั้งสองแบบของสื่อ นั้น อาจเป็นไปได้ในลักษณะของดาบสองคม เนื่องจากข่าวสารสามารถพัฒนาคนหรือสังคม และทำลายคนหรือสังคมก็ได้ ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับประชาชนผู้รับข่าวสาร ที่จะกลั่นกรองข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้ได้มากที่สุด ดังนั้น สื่อจึงมีบทบาทต่อสังคมที่จะสามารถสร้างคุณธรรมและจริยธรรมอันดีต่อคนในสังคมได้ เนื่องจาก

๑) สื่อสามารถเป็นส่วนช่วยให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาของสังคมในด้านการปรับตัวของบุคคลให้สอดคล้องกับสังคม เช่น ชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาของเด็กซึ่งเกิดจากการถูกทอดทิ้งเนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาให้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อจิตใจของเด็ก และอาจทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในอนาคต

๒) การสื่อสารมีส่วนทำให้คนในสังคมทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ การขาดแคลนพลังงาน ก่อให้เกิดความตระหนักในความเป็นไปหรือความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม อันถือเป็น

คุณธรรมอันดีประการหนึ่งที่คุณคนได้ให้ความสนใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ สภาพจิตใจของคนในสังคมหรือชุมชนต่อไป

๓) สื่อมีส่วนช่วยในการส่งเสริมค่านิยมในสังคม เช่น สามารถช่วยสร้างคนให้เห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าคุณค่าของวัตถุ หรือการสร้างค่านิยมให้ประชาชนไทยมีความรักชาติ บ้านเมือง อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการขอความร่วมมือจากประชาชนในการบริจาคเพื่อ

สาธารณกุศลต่างๆ เช่น การสื่อสารเพื่อขอความร่วมมือบริจาคเงินสมทบทุนมูลนิธิพัฒนาเด็ก หรือการร่วมบริจาคโลหิตของสภาอากาศไทย เป็นต้น

๔) สื่อสามารถสร้างพฤติกรรมกรบริโภคของสังคม เช่น ช่วยสร้างให้คนไทยหันมาใช้สินค้าอุปโภคบริโภคของไทย ที่ทำโดยคนไทยให้มากยิ่งขึ้น ลดความฟุ่มเฟือยของการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัว พ่อแม่ไม่ต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายตอบสนองความต้องการกินใช้ภายในครอบครัวเป็นจำนวนมาก มีเวลาใกล้ชิดครอบครัวสั่งสอนลูก ครอบครัวอบอุ่นมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการตั้งสมณิสัยและคุณธรรมที่ดีซึ่งเริ่มจากภายในครอบครัว และส่งผลให้สังคมเต็มไปด้วยคนที่มีจริยธรรมคุณธรรมที่ดียิ่งต่อไป

๕) สื่อมีนัยทางสังคมและการเมือง สื่อมีอิทธิพลสูงมากในทางการเมืองและสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ เช่น โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง การตระหนักถึงสิทธิของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย สื่อสามารถให้ข้อมูลที่เป็นธรรมและรอบด้านแก่สาธารณชน และทำให้บุคคลต่างๆ ในสังคมสามารถตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลรอบด้าน นำเสนอแนวทางและกรอบความคิดที่ถูกต้องและมีเหตุผลในการช่วยให้สาธารณชนเข้าใจถึงบริบทการเมืองที่ซับซ้อน และสื่อสามารถเป็นส่วนร่วมในการทำให้ทุกมุมมองในสังคมของกลุ่มการเมืองต่างๆ ได้รับการนำเสนออย่างเป็นธรรม

๖) สื่อสามารถแสดงให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจและสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันของประชาชน เพื่อที่คนในสังคมส่วนใหญ่จะได้เห็นภาพของคนทั่วไป และชนชั้นผู้นำก็จะได้เข้าใจถึงความเป็นไปในสังคมได้มากขึ้นอีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น สื่อสามารถส่งผลกระทบต่อเกิดขึ้นแผ่ขยายเป็นวงกว้างในสังคมและต่อเนื่องเกี่ยวพันกันทางศีลธรรมทั้งในด้านสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ ดังนั้น สื่อจึงเป็นช่องทางสำคัญของการเข้าถึงแหล่งความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความบันเทิง และการศึกษาของประชาชน ก่อให้เกิดการพัฒนาของบุคคลทั้งด้านสติปัญญา ประสพการณ์ หรือแม้แต่อารมณ์ ดังนั้น สื่อจึงถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมต่อสังคม และความมั่นคงของชาติได้เป็นอย่างดี

คำถามข้อ ๒ : ปัญหา อุปสรรคและ ข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : หากพิจารณาตามความหมายของสื่อคุณธรรมที่เข้าใจกัน โดยทั่วไป สื่อคุณธรรม คือ สื่อที่ดีงาม สื่อที่สร้างสันติสุข ความสมานฉันท์ ความยุติธรรม และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นทุกข์ หรือคือสื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ ถ่ายทอด ปลุกฝัง และสร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความหมายที่ดีให้กับสังคม ซึ่งปัญหาที่พบคือ มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้สื่อเป็นสื่อไม่มีคุณธรรม หรือเกิดการพัฒนาเป็นสื่อคุณธรรมได้ยาก ประเด็นสื่อไม่มีคุณธรรม เป็นข้อถกเถียงกันมาทุกยุคสมัย แต่เนื่องจากสังคมไทยยุคปัจจุบัน มีความซับซ้อน หลากหลายของความคิดความเชื่อ และนวัตกรรมใหม่ๆ และเผชิญกับวิกฤตการณ์หลายด้าน เช่น วิกฤติการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์สื่อกันมากขึ้น เพราะสื่อเองมีอิทธิพลและเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมแทบทุกด้าน แม้ฝ่ายสื่อเองจะยืนยันว่าได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีแล้ว การโต้เถียงเช่นนี้จึงเป็นเหตุการณ์ที่พบเห็นได้เสมอ ทั้งนี้ สิ่งที่เป็นปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) โครงสร้างเชิงอำนาจที่ครอบงำสื่อไทย อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างของสังคมไทยเป็นสังคมอำนาจนิยม เป็นสังคมที่มีความเป็นศักดินาที่ไม่ส่งเสริมอิสรภาพทางความคิด ในการทำหน้าที่การงานและของคนในสังคม ซึ่งโครงสร้างเชิงอำนาจดังกล่าวก็ได้รับการสะท้อนในโครงสร้างและวัฒนธรรมสื่อไทยเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมารวมักจะพบวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมของสังคมที่ครอบงำสื่อไทยอยู่นั้น ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพทางความคิด อำนาจการสั่งการเกิดขึ้นเฉพาะกับผู้มีอำนาจและกลุ่มการเมือง สื่อจึงตกอยู่ภายใต้ผู้มีอำนาจรัฐ หรือกลุ่มการเมือง รวมทั้งมีการแทรกแซงสื่อในรูปแบบต่างๆ การวางตัวให้เป็นกลางและเป็นอิสระทางการเมืองของสื่อไทย จึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก เนื่องจากมีแรงต้านจากตัวโครงสร้างและผู้เล่นที่มีความขัดแย้งอย่างสูงในสังคมไทย

๒) การแข่งขันทางธุรกิจและการแทรกแซงจากกลุ่มทุน สื่ออาจเป็นเครื่องมือทางธุรกิจของกลุ่มทุน หรือตกอยู่ภายใต้ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สื่อกลายเป็นพื้นที่สำหรับการหวังกำไร มองประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภค จึงนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ขายได้ เป็นที่ดึงดูดใจและคนในสังคมต้องการทราบเท่านั้น ดังนั้น อาจก่อให้เกิดการละเลยเพิกเฉยต่อการนำเสนอข่าวที่รอบด้าน หรือที่ถูกต้องตามคุณธรรมอันดี ข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ฯ ในปัจจุบัน จึงอาจนำเสนอข่าวสารในแง่มุมที่สร้างความตื่นเต้นเร้าใจให้กับเรื่องราวต่างๆ จนเกินเหตุ เช่น นำเสนอข่าวอาชญากรรมก็จะเป็นภาพรุนแรงต่างๆ ภาพคลิปวิดีโอวัยรุ่นนรุมทำร้ายกัน ภาพการจ้องยิง ภาพสยดสยอง ถ้าเป็นข่าวที่มีองค์ประกอบทางเพศก็จะบรรยายถึงวิธีการต่างๆ หรือใช้ถ้อยคำ

สื่อเสียด สื่อแหลม เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น หากสื่อคำนึงถึงแต่เรื่องผลประโยชน์ทางธุรกิจ ก็อาจเสนอแต่ประเด็นที่ไม่มีสาระ สร้างค่านิยมไม่พึงประสงค์ มอมเมา ก่อให้เกิดการเลียนแบบในทางที่ไม่ถูกไม่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ฯลฯ

๓) การรู้ไม่เท่าทันหรือการขาดจรรยาบรรณของสื่อ สื่อมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อเท็จจริงให้แก่สาธารณชนทราบ แต่มีสื่อมวลชนที่นำความเห็นทั้งจากตนเองเอง ตลอดจนการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปต่อข่าวนั้นๆ เพื่อนำมาประกอบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปนั้นไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริง การนำเสนอข่าวในรูปแบบนี้ จึงถือเป็นการละเมิดอย่างหนึ่ง และในฐานะที่สื่อเป็นผู้เผยแพร่ความคิดเห็นดังกล่าวก็เปรียบเหมือนการแสดงความคิดเห็นของตัวเองด้วยเช่นกัน ส่งผลกระทบต่อการรับข้อมูลข่าวสารของคนในสังคมที่อาจบิดเบือนหรือผิดพลาด นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวสารก็อาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และในบางครั้ง สื่อก็อาจเป็นแหล่งสร้างอคติต่างๆ เช่น อคติด้านวัฒนธรรม อคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ อคติทางศาสนา ทางเพศ เป็นต้น

๔) ค่านิยมของคนในสังคม สื่อมีนัยทางอุดมการณ์และค่านิยม สื่อทุกสื่อล้วนนำเสนอวิถีการดำเนินชีวิตและคุณค่าบางอย่าง เช่น สื่อทางธุรกิจก็มักจะถ่ายทอดค่านิยม ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้เราเห็นว่าสินค้าหรือบริการนั้นเป็นเรื่องน่านิยมความขาวใสเป็นค่านิยมของความสวยเท่านั้น ฯลฯ ซึ่งหากผู้คนในสังคมยังมีความต้องการเสพข้อมูลข่าวสารที่ตนพอใจ ชื่นชอบ สื่อก็อาจจำเป็นต้องนำเสนอสื่อในรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ชมผู้ฟัง เช่น เนื้อหาละคร โทรทัศน์ไทยที่มีค่านิยม ผิดศีลธรรม ไม่นำพากฎหมาย มักเป็นที่นิยมของคนในสังคม และละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่ก็จะออกอากาศในช่วงเวลาไพรม์ไทม์ บริษัทผู้ผลิตสินค้าและบริการก็นิยมจะสนับสนุนรายการประเภทละครเช่นนี้มาก โดยการโฆษณาสินค้าและบริการของตนในช่วงพักโฆษณา เพราะเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายระดับครอบครัวได้เป็นอย่างดีและทั่วถึงที่สุด เมื่อได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีทั้งความนิยมจากฝั่งผู้ชมโทรทัศน์ และฝั่งผู้ผลิตสินค้าและบริการ รายการประเภทนี้จึงถูกผลิตขึ้นมาเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง โดยที่ยังมีปัญหาในเชิงคุณภาพและคุณธรรมจริยธรรมอยู่มาก เพราะค่านิยมในการสร้างละครโทรทัศน์ไทยเน้นการดึงดูดความสนใจของผู้ชมผู้ฟังโดยไม่ต้องใส่ใจปัญหาผลกระทบด้านลบใดๆ หรือเพียงนำเสนอให้ตรงกับค่านิยมของคนในสังคมนั้นเอง

๕) ประเด็นอื่นๆ การพัฒนาสื่อคุณธรรม ยังอาจพบปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดจากการขาดกลไกในการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนเพื่อตัดสินอย่างเป็นธรรม หรือการบกพร่องในการจับกุมสื่อสิ่งผิดกฎหมาย สื่อลามก อีกทั้งความขัดแย้งในเรื่องเนื้อหาของสื่อ ที่อาจเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อกฎหมายโดยตรง แต่ขัดกับกรอบจริยธรรมของผู้ชมกับผู้ผลิตสื่อ หรือแม้แต่การที่ผู้ถูก

ละเมิดสิทธิไม่ต้องการที่จะต่อกรหรือมีปัญหา กับสื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นต้น

คำถามข้อ ๓ : แนวทาง และมาตรฐานในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัด ฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรมและก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคง แห่งชาติ

คำตอบข้อ ๓ : จากพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการ ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗ (๑๘) ประกอบกับพระราชบัญญัติการประกอบ กิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๕ กำหนดให้ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่างๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบ อาชีพและวิชาชีพ ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทาง จริยธรรม และการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมควรคำนึงถึงเรื่องการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ของประชาชนและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพขององค์กรด้วยสำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการ โทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพสื่อที่ต้องมีกรอบหลักการจริยธรรมกำหนดเป็นมาตรฐานใน การปฏิบัติงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ จึงได้สนับสนุนให้มีแนวปฏิบัติการทำงานที่สื่อในกิจการ กระจายเสียงและโทรทัศน์เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าและบรรทัดฐาน วิชาชีพสื่อ โดยมี “หลักการจริยธรรมวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์”

หลักการจริยธรรมขององค์กรกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

องค์กรในกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ คือ หน่วยงาน บริษัท องค์กร สถาบันที่ดำเนินกิจการกระจายเสียงกิจการ โทรทัศน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะและมีส่วน รับผิดชอบกับสังคมอย่างมาก เพื่อให้การให้องค์กรสื่ออื่นๆ เป็นไปอย่างมีคุณธรรมและ ประสิทธิภาพ องค์กรในกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ ควรยึดถือหลักการจริยธรรม ๘ ข้อ ดังนี้

๑) หลักผลประโยชน์สาธารณะองค์กรต้องตระหนักถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของ ประเทศเป็นสำคัญ ด้วยการนำเสนอข่าว เรื่องราว หรือประเด็นข้อถกเถียงที่กำลังอยู่ในความสนใจ ของประชาชน หรือที่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น อาชญากรรม การทุจริต คอร์รัปชัน การใช้อำนาจในทางมิชอบ พฤติกรรมของบุคคลากรภาครัฐที่ละเลยต่อหน้าที่จน

ทำให้ประชาชนเสียประโยชน์ การทุจริต การค้ำมนุษย์ ฯลฯ ไม่ควรให้ผลประโยชน์ขององค์กร ขัดแย้งกับผลประโยชน์สาธารณะ ฟังตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

๒) หลักความเป็นอิสระ องค์กรต้องดำเนินงานบริหารองค์กรได้อย่างไม่ตกเป็น เครื่องมือ หรือกลุ่มกดดันทางการเมืองใดๆ มียอมให้อำนาจทุนเข้ามาครอบงำความอิสระของ องค์กรในการนำเสนอข่าวสารข้อมูลที่ประชาชนควรรับรู้

๓) หลักสิทธิมนุษยชน องค์กรต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารที่อยู่บนหลักสิทธิ มนุษยชน ความเท่าเทียมตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เห็นความสำคัญของความแตกต่างหลากหลายของ ผู้คน ไม่เหยียดหยาม แบ่งแยก หรือเลือกปฏิบัติ เพราะความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ อายุ ภาษา วัฒนธรรม เพศ ความพิการ สุขภาพ ฐานะทางการเงิน ศาสนา การศึกษา และความคิดเห็นทางการเมือง ที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๔) หลักความสุจริต ซื่อสัตย์ องค์กรต้องไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือ ผลประโยชน์ที่มีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริต

๕) หลักความโปร่งใส องค์กรต้องดำเนินกิจการอย่างถูกกฎหมาย ซื่อสัตย์ ทั้งใน ระดับนโยบายขององค์กรและการปฏิบัติงาน

๖) หลักการยอมรับการตรวจสอบ องค์กรต้องยอมรับกระบวนการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานสื่อ ทั้งจากภายในองค์กร และภายนอกองค์กร

๗) หลักธรรมาภิบาล องค์กรต้องยึดถือการดำเนินงาน โดยใช้หลักการธรรมาภิบาลใน การดำเนินงาน ทั้งในการบริหารจัดการองค์กร การผลิตและเผยแพร่รายการ และการแสดงความ รับผิดชอบต่อสังคม

๘) หลักความคุ้มค่า องค์กรต้องยึดถือการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำเนินกิจการอย่าง คุ้มค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและคุ้มค่าแก่งบประมาณในการดำเนินงาน

หลักการจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์

ผู้ประกอบวิชาชีพ หมายถึง ผู้รับใบอนุญาต ผู้บริหาร กรรมการ เจ้าของสื่อ ผู้ ประกอบกิจการ พนักงาน ผู้ปฏิบัติงานในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ต้องปฏิบัติ หน้าที่ด้วยหลักการ ๑๔ ข้อดังต่อไปนี้

๑) จริยธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องประกอบวิชาชีพด้วยสุจริต บริสุทธ์ ยึดกรอบ จริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เป็นแนวทางเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

๒) ความเป็นอิสระ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติงานอย่างมีความเป็นอิสระทาง วิชาชีพ โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ใด ต้องไม่ละเว้นการนำเสนอ

ข่าว รายงาน ผลิตรายการในเนื้อหาหรือเรื่องราวที่สาธารณชนต้องรับรู้ สมควรได้รับรู้ แม้การนำเสนออาจส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ตาม

๓) สิทธิมนุษยชน ผู้ประกอบวิชาชีพต้องเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าและความสำคัญในความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ ไม่เหยียดหยาม ไม่แบ่งแยกไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศสภาพ เพศวิถี อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๔) ความทั่วถึง ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคำนึงถึงประชาชนคนส่วนมาก เพื่อให้ประชาชนส่วนมากได้เข้าบริการของสื่อ และเพื่อประโยชน์ของสื่อที่ถูกใช้ประโยชน์ด้วยประชาชนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นทางสังคมหรือรายได้

๕) หลักความเท่าเทียม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคำนึงถึงความเสมอภาค ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ชนบทห่างไกล คนพิการที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อวิทยุและโทรทัศน์ กลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อประชาชนที่มีความแตกต่างทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

๖) ความหลากหลาย ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทัศนคติ รสนิยม พื้นที่ ภูมิสำเนา เชื้อชาติ ในการนำเสนอข่าวสาร สาระ บันเทิง ทั้งในแง่เนื้อหา รายการและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ควรมีการส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตอิสระขนาดเล็ก กระจายตัว ไม่ผูกขาด เพื่อเป็นทางเลือกในการนำเสนอรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่ตอบสนองความสนใจที่หลากหลายในสังคม

๗) การพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพต้องพัฒนาระดับคุณภาพของวิชาชีพ ทั้งในแง่ของการผลิตและนำเสนอรายการ ให้ความสำคัญกับการวิจัยและการพัฒนารายการและผู้ชมผู้ฟัง ให้ความสำคัญกับการรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้บริโภคสื่อ ส่งเสริมให้มีเกิดการมีส่วนร่วมของคนดูคนฟังอย่างกว้างขวาง

๘) หลักพื้นที่สาธารณะ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนทุกกลุ่ม เปิดพื้นที่ให้มีการวิพากษ์ทางความคิดอย่างสร้างสรรค์

๙) หลักความถูกต้องเที่ยงตรง ผู้ประกอบวิชาชีพต้องนำเสนอหรือเป็นสื่อกลางของข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนแต่งเติม มีการจำแนกให้ผู้รับสารเข้าใจว่าเป็นรายการข่าวที่ประกอบด้วยข้อเท็จจริงหรือเป็นรายการที่ประกอบด้วยความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ

๑๐) วัตถุประสงค์ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเที่ยงตรง ต่อสถานะเหตุการณ์ตามข้อเท็จจริงโดยเฉพาะในการรายงานข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน ต้องไม่แสดงหรือสอดแทรกความคิดเห็นของตนเองลงไปในการรายงานข่าว ต้องตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลก่อนนำเสนอ

๑๑) หลักความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ผู้ประกอบวิชาชีพต้องเสนอรายงานข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน หรือรายการทั่วไป โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม อย่างตรงไปตรงมาตามสภาพข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ไม่อคติ เอนเอียง ไม่ใส่ร้ายป้ายสี หรือยั่วให้เกิดความเกลียดชังระหว่างกัน

๑๒) ความสมดุล เป็นธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องให้ความสำคัญแก่ทุกฝ่ายที่ ถูกพาดพิง กล่าวหา หรือมีส่วนได้เสียในเรื่องราวนั้น ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้แหล่งข่าวในการชี้แจงหรือปฏิเสธ และอภิปรายโต้เถียงบนฐานของข้อมูล ความจริง และเหตุผลโดยเสมอหน้ากัน บนหลักการประชาธิปไตย

๑๓) ผลประโยชน์สาธารณะ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและสังคมเป็นสำคัญ ไม่ว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะถือใบประกอบกิจการเพื่อบริการธุรกิจ บริการชุมชน หรือบริการสาธารณะ ไม่ควรให้ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือขององค์กรสำคัญสูงสุดเหนือผลประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะกรณีสถานการณ์วิกฤต เหตุการณ์ความไม่สงบ จลาจล สงคราม หรือความแตกแยกของผู้คนในสังคม ควรยึดถือประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด

๑๔) เกียรติยศ ศักดิ์ศรี ผู้ประกอบวิชาชีพต้องไม่ประพฤติปฏิบัติการใดๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติ ศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ต้องไม่อวดอ้างหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ไม่ชอบธรรม ต้องละเว้นการรับอามิสสินจ้างอันมีค่าหรือผลประโยชน์ใดๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน

หลักจริยธรรม และแนวปฏิบัติตนขององค์กร เพื่อความถูกต้องและเป็นมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์
หลักการทั่วไป

๑) แนวทางปฏิบัติตนของผู้ปฏิบัติงานด้านกระจายเสียงและโทรทัศน์นี้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ ได้แก่ ผู้รับสัมปทาน ผู้ได้รับใบอนุญาต ให้ประกอบกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ผู้บริหารสถานี ผู้อำนวยการสถานี ผู้ผลิตเนื้อหารายการ ผู้ให้บริการช่องรายการ ผู้รวบรวมช่องรายการ ผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา ผู้ประกอบกิจการ ผู้ให้บริการลูกค้า ผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก และ

ให้หมายรวมถึงผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผลิตและออกอากาศรายการผ่านกิจการวิทยุหรือกิจการโทรทัศน์ เช่น ผู้จัดรายการ ผู้ดำเนินรายการ พิธีกร โฆษก ผู้ประกาศ ผู้จัดรายการวิทยุ นักแสดง นักร้อง ผู้ผลิต ผู้ให้บริการ เจ้าหน้าที่เทคนิค และบุคลากรที่ทำหน้าที่ต่างๆ ในกิจการแพร่ภาพและกระจายเสียง

๒) องค์กรวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนในระดับต่างๆ เช่น สภาวิชาชีพ สถาบัน สมาคม ชมรม หรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองและสมาชิกภายในองค์กรสามารถนำแนวปฏิบัติฉบับนี้ไปเป็นแนวทางมาตรฐานในการปฏิบัติตนเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน ประสิทธิภาพของรายการและการเผยแพร่ผลงาน

๓) หลักการสำคัญและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงคำนึงถึงการคุ้มครองการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะของประชาชน และการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพ

๔) ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงมีเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง เหมาะสม มีความสมดุลและเป็นธรรม มีความเป็นอิสระ โดยรับผิดชอบต่อประโยชน์สาธารณะรวมทั้งซื่อสัตย์ต่อหลักวิชาชีพ และปฏิบัติตนภายใต้กรอบแห่งกฎหมาย รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๕) ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงยึดถือตามแนวทางปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้เพื่อธำรงไว้ซึ่งมาตรฐานจรรยาบรรณและจริยธรรม และพันธกิจในการประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์บนพื้นฐานของการนำเสนอทั้งสารประโยชน์และสารบันเทิงในการสนับสนุนสังคมให้มีคุณภาพควบคู่คุณธรรม

๖) ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงละเว้นการกระทำอันอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรวิชาชีพ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบกิจการ หรือนักวิชาชีพ สื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

จริยธรรมขั้นต่ำและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์

โดยที่เจ้าของ ผู้ประกอบการ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ผลิตรายการในกิจการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ในฐานะวิชาชีพสื่อสารมวลชน ซึ่งสมควรมีการกำกับดูแลกันเองทางวิชาชีพ ในลักษณะองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมกันเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบวิชาชีพและกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อมวลชน เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพจึงพึงตระหนักถึงกรอบจรรยาบรรณและจริยธรรม เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและ

โทรทัศน์จะต้องชำระไว้ซึ่งจรรยาบรรณและจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักประกันว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะชำระไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรีและความรับผิดชอบ จึงกำหนดให้มีหลักการจริยธรรมขั้นต่ำในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อย่างน้อย ๘ หลักการ ดังนี้

๑) ข้อมูลข่าวสารที่ ถูกต้อง เทียบตรง ครบถ้วน สมดุล และเป็นธรรม การนำเสนอข่าวสารของสื่อ ควรตระหนักถึงหลักการสำคัญทางวารสารศาสตร์ศาสตร์ ผู้ประกอบการสื่อควรยึดถือแนวทางเรื่องข่าวสารที่ถูกต้อง เทียบตรงต่อข้อเท็จจริง พยายามรักษาไว้ซึ่งพื้นที่ข่าวที่สมดุล รอบด้าน และให้ความเป็นธรรมแก่แหล่งข่าวอย่างทั่วถึง เหมาะสม

๒) สิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัวเกียรติยศชื่อเสียงข้อมูลส่วนตัว ในการผลิตรายการผู้ปฏิบัติงานต้องเคารพในหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เห็นถึงความสำคัญของความแตกต่างหลากหลายของผู้คน ไม่เหยียดหยาม แบ่งแยก หรือเลือกปฏิบัติ เพราะความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ อายุ ภาษา วัฒนธรรม เพศ ความพิการ สุขภาพฐานะทางการเงิน ศาสนา การศึกษา และความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รวมถึงไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและครอบครัว เว้นแต่จะเข้าไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

๓) ความอิสระทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคม ผลกระทบต่อผู้บริโภค กิจการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์นั้น ส่งผลอย่างมากต่อคุณภาพของข้อมูลสารสนเทศของผู้คนในสังคม และยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดความรู้ ทักษะคิด ค่านิยม และนำมาสู่การสร้างภาพตัวแทนบทบาท และความเข้าใจของสมาชิกในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ถูกต้อง บิดเบือน หรือเข้าใจผิดได้ ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ เนื้อหาข่าวสาร ทั้งในรายการโทรทัศน์และวิทยุ จึงเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสาธารณะ ผู้ชม ผู้ฟัง ผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ประกอบการสื่อมีอาจผลักดันให้เป็นเรื่องของวิจรรณญาณในการรับชมของผู้บริโภคแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่รับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นจึงถือเป็นพันธกิจและความรับผิดชอบต่อสื่อที่ต้องใส่ใจและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพนี้

๔) เคารพในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา สื่อมวลชน คือ วิชาชีพที่มีผลผลิตเป็นความรู้ ความคิด ความสร้างสรรค์ต่างๆ แก่ผู้รับสาร ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศนี้ มีส่วนสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนสังคม ทั้งความบันเทิง สารประโยชน์ การศึกษา เรียนรู้ ย่อมใช้ความสามารถของผู้คนที่อยู่ในกระบวนการผลิตสื่อต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้อง และก็เป็นกลไกสำคัญของอุตสาหกรรมสื่อที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อออกมาสู่สาธารณะ การเคารพสิทธิ์ ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อด้วยกันเองนั้น นับเป็นหลักการจริยธรรมในลำดับต้นๆ ของคนสื่อ เช่น การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น หรือการไม่ทักท้วงเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

๕) ส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติเพื่อสร้างสรรค์สังคม ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น พันธกิจของสื่อในฐานะผู้ประกอบกิจการ คือ การสื่อสารสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนในชาติในเรื่องความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม วิถีปฏิบัติ ประเพณี อัตลักษณ์ สืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งและให้ความสำคัญกับรากเหง้าของความเป็นวัฒนธรรมไทยด้วยการส่งเสริมพื้นที่สื่อในสัดส่วนที่เหมาะสม และสร้างหรือเป็นตัวกลางทางวัฒนธรรมให้แก่ละแวกส่วนพื้นที่ต่างๆ ในสังคมไทย

๖) ปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ สื่อต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ชมผู้ฟังที่เป็นเด็กและเยาวชน ด้วยการเล็งเห็นถึงอิทธิพลและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับเด็กจากการได้รับชมเนื้อหาสื่อ ที่อาจแฝงไปด้วยเนื้อหาความรุนแรง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การแสดงออก และทัศนคติที่มีต่อเรื่องเพศ ตลอดจนพฤติกรรมที่ต่อต้านกฎหมาย ภัยสังคม กระทั่งตระหนักถึงความสามารถในการแยกแยะความจริงกับจินตนาการที่เกิดขึ้นในเนื้อหาสำหรับเด็กเยาวชนนั้นจึงเป็นภาระความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อที่จะต้องปกป้องเด็กและเยาวชนที่ได้เสพรับเนื้อหาสื่อหรือปรากฏอยู่ในสื่อ รวมถึง การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากรายการที่มีความรุนแรง การกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม อบายมุข และภาษาหยาบคาย

๗) การให้พื้นที่สาธารณะ ข่าวสารสาธารณะ ในเหตุการณ์สาธารณะที่สำคัญ พันธกิจที่สำคัญของสื่อ คือ การใช้พื้นที่สื่อเพื่อบริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ผู้บริโภคที่จำเป็นแก่ความต้องการของสังคมในขั้นพื้นฐาน แต่สื่อควรจัดให้มีพื้นที่สาธารณะกลางแห่งความคิดเห็นที่หลากหลายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงหรือผลักภาระให้สื่อสาธารณะเท่านั้นที่ทำหน้าที่นี้ เนื่องจากผู้ชมผู้ฟัง ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะเข้าถึงพื้นที่สื่อต่างๆ และใช้พื้นที่สาธารณะนั้นในการแลกเปลี่ยนพูดคุย ถกเถียงประเด็นข่าวสารสาธารณะที่สังคมควรให้ความสำคัญ

๘) การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (hated communication) หรือวาทะแห่งความเกลียดชัง คือ ปัญหาหนึ่งที่สื่อมวลชนอาจพลอยมีส่วนในการร่วมสร้างความแตกแยกของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ หรือความคิดความเชื่อของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การแบ่งแยก การแตกแยก หรือการปฏิเสธการมีอยู่ของผู้อื่น และอาจนำไปสู่การสร้าง ความเกลียดชังของผู้คนในชาติจนนำไปสู่ความรุนแรงขึ้นจลาจล สงคราม หรือการฆ่าฟันกันได้ การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง คือ การแสดงออกต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยมีฐานอคติเกี่ยวกับเชื้อชาติ ชนชั้น ความผิดใจทางเพศ สถานที่เกิด อุดมการณ์ทางการเมือง กลุ่มวัฒนธรรม

ศาสนา หรือคุณลักษณะอื่นใดที่นำไปสู่การแบ่งแยกได้ โดยเนื้อหาที่ถือว่าเป็นวาจาแห่งความเกลียดชังได้แก่

- (๑) การด่า บริภาษ ด้วยการใช้ภาษาหยาบคาย รุนแรง ดูถูกเหยียดหยาม
- (๒) การสร้างความเข้าใจผิด การโน้มน้าวใจชักจูงให้เชื่อถือด้วยข้อมูลผิด หรืออคติส่วนตัว
- (๓) การนิยามคนอื่นในเชิงลดคุณค่า ทำให้มีความหมายเชิงลบ กลายเป็นตัวตลก ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น
- (๔) การสื่อสารที่สร้างความรู้สึกรังเกียจแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพวกเขาพวกเราแยกออกชัดเจน ไม่ใช่พวกเดียวกัน
- (๕) การสื่อความหมายปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน การกีดกันออกจากสังคม
- (๖) การตีตราประทับภาพเหมารวมตายตัวในเชิงลบ
- (๗) การยุยงปลุกปั่น ปลุกกระดมให้ผู้อื่นร่วมเกลียดชัง สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรงกับผู้ที่ยืนต่าง
- (๘) การระดมกำลัง ไล่ล่า ชุ่คุกคาม การลงทัณฑ์ทางสังคม รุมประณามอย่างรุนแรงด้วยกลุ่มบุคคล การเนรเทศ หรือนำไปสู่การประกาศเช่นฆ่า

ดังนั้น นักข่าว พิธีกร ผู้ดำเนินรายการ ควรใช้ภาษาสุภาพและเหมาะสมในการนำเสนอข่าว หรือต้องไม่แสดงความเห็นต่อท้ายข่าว และหลีกเลี่ยงการปล่อยเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าวและการให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาในรายการ โดยวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสารสร้างความเกลียดชังในรายการเพื่อสร้างความเข้าใจผิด และช่วยให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย ไม่นำเสนอเนื้อหาข่าวสารอันเป็นการเหมารวมปลุกเร้า พูด โดยให้ร้ายและสร้างความเกลียดชังให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดๆ บนฐานของชาติพันธุ์ สัญชาติ เชื้อชาติ เพศสภาพ ความผิดใจทางเพศ ศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง อายุ ความพิการทางร่างกาย หรือทางสติปัญญา หรือในสถานการณ์ขัดแย้งทางการเมือง สังคม วัฒนธรรมที่รุนแรง ตระหนักว่าการนำเสนอข่าวสารที่ไม่รอบคอบจากข้อมูลข่าวสารบางอย่าง แม้จะเป็นข้อเท็จจริงแต่ก็ควรคำนึงถึงผลกระทบของการทำให้สังคมมีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น โดยไม่จำเป็น

๒.๒ สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ อรุณี ประภา หอมเศรษฐี ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง(ประเทศไทย)

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงชาติ

คำตอบข้อ ๑: สื่อในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลแตกต่างจากสื่อยุคก่อนมาก เพราะปัจจุบันไม่ได้มีเฉพาะสถานีโทรทัศน์ หรือสถานีวิทยุในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งเราจะทราบว่ามีมาจากไหน ใครเป็นเจ้าของ หรือผู้ผลิตรายการ ปัจจุบันนี้การขยายช่องทางการรับชมโทรทัศน์และวิทยุมีให้เลือกมากมาย ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล รวมทั้งสถานีวิทยุชุมชน และ Social Network ทุกวันนี้คนทำงานด้านสื่อแบบมืออาชีพที่มีอุดมการณ์จริงๆ เหมือนยุคก่อนนั้นมีน้อยมาก สื่อยุคนี้จะมีการบิดเบือนข่าวสาร เนื่องจากคนทำงานด้านสื่อ หรือผู้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือให้เกิดประโยชน์ ไม่ได้เป็นนักสื่อสารมวลชนมืออาชีพ แท้จริง เนื่องจากขาดความรู้จริงในงานด้านนี้ และขาดจรรยาบรรณของการเป็นนักสื่อสารมวลชนที่ดี ซึ่งหน้าที่สำคัญของคนทำงานสื่อ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างถูกต้อง เป็นกลาง และเป็นธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการมีสื่อโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้นมากมาย ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น ซึ่งมีการเจาะกลุ่มผู้รับชมโดยตรง เพราะการรับชมโดยตรงจะไม่เหมือนกับการรับชมสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีทั่วไป ผู้ที่ปรารถนาจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการไปยังกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างสื่อโทรทัศน์ของตนเองได้ง่ายขึ้น ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่ต้องลงทุนเยอะ ก็สามารถจัดตั้งสื่อโทรทัศน์ขึ้นมาได้ เป็นการสร้างช่องทางการส่งสารไปยังผู้รับสารนี้โดยตรง มีการสร้างข้อมูลเฉพาะด้านเดียว หรือสร้างข้อมูลที่บิดเบือน ทำให้คนเกิดความคิดเห็น ความรู้สึกที่แตกต่างกันไป เป็นยุทธวิธีในการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธที่ร้ายแรงทำลายสังคมและประเทศ เมื่อผู้ชมได้รับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียว ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เปรียบเหมือนกับการถูกล้างสมอง ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้รับสารเลือกรับรู้แต่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาให้เท่านั้น เป็นความหลงเชื่อแบบไร้สติ ขาดวิจรรย์ญาณในการรับชม จึงกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงของชาติ

คำถามข้อ ๒ : ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒: ปัจจุบันนี้ ปัญหาที่เป็นเรื่องสำคัญในวงการสื่อสาร นั่นก็คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพด้านสื่อสารมวลชน ไม่เข้าใจถึงวิชาชีพของอาชีพนี้ ไม่มีจรรยาบรรณของสื่อ ไม่เข้าใจถึงจริยธรรม คุณธรรม ดังนั้น เมื่อไปทำงานสื่อที่ไหนก็มีแต่จะสร้างปัญหา เพราะมักจะคิดในสิ่งที่ตัวเองคิดเท่านั้น คิดถึงแต่เรื่องตัวเอง คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารจึงขาดคุณธรรม ขาดอุดมการณ์ ขาดจิตสำนึกรักในวิชาชีพของตนเอง จนกลายเป็นปัญหาต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม การทำงานสื่อสารมวลชน คือ อาชีพ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจไม่สนใจและไม่เข้าใจอย่างรุนแรง ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ถ้าจะบริหารและพัฒนาสื่อคุณธรรม ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นมืออาชีพไม่ใช่มือสมัครเล่น มีอุดมการณ์ มีความรักในการ

สร้างสรรค์งานสื่อสีขาว มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบรายการ ผู้ผลิตรายการต้องมีเทคนิค และวิธีการนำเสนอใหม่ ๆ นำนวัตกรรมการผลิตมาสร้างสรรค์ให้เกิดมิติใหม่ ๆ ในการรับชม ที่สำคัญคือ การผลิตรายการที่ดีต้องไม่ยึดเยียดให้คนดู การผลิตต้องเข้าใจถึงสังคม เข้าใจความต้องการของคนในสังคม จะยึดเยียดกันไม่ได้ เพราะผู้ชมจะมีทางเลือกเยอะ ถ้าหากไม่เข้าใจ ก็จะผลิตสื่อแบบไม่สนใจ รายการที่ผลิตออกมานั้นก็จะไม่น่าสนใจ ไม่มีประโยชน์อะไร แล้วก็จะไม่มีคนดู การที่จะหวังให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ก็จะเป็นไปได้ยาก การทำงานด้านสื่อ หากจะพัฒนาให้มีสื่อที่ดี ๆ สื่อคุณธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารสื่อ เพราะจะเป็นคนตัดสินใจในทุก ๆ เรื่อง หากผู้บริหารที่ไม่เข้าใจเรื่องงานด้านสื่อ มีแต่คุณธรรม ก็จะมีปัญหาตามมา ดังนั้น การทำสื่อที่ดีๆ ทำไม่ได้ง่าย การทำความดียังง่ายกว่า เพราะเราทำด้วยตัวเอง แต่การทำสื่อที่ดีๆ นอกจากทำเองแล้ว ต้องการให้คนอื่นได้ดู ต้องการให้คนอื่นได้ฟัง แต่เขาสนใจอยากดูอยากฟังหรือเปล่า การทำสื่อที่ดีๆ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหลายอย่าง มีการระดมความคิด และสร้างให้คนยอมรับ สื่อบางรายการอาจจะไม่ได้ส่งผลทันที แต่จะต้องใช้เวลาค่อย ๆ ปลูกฝังเข้าไป เป็นการหวังผลในอนาคต ก่อนจะปลูกฝังได้ต้องยอมรับได้ก่อน ดังนั้น ถ้าจะผลิตสื่อที่ดีมีคุณธรรม ต้องเลือกสรรหาคนทำงานที่มีใจรักในการผลิตสื่อที่ดีมาก่อน คนที่ดี มีคุณธรรม มีความสามารถ มีศักยภาพ และทำสิ่งที่น่าสนใจ ควรสนับสนุนคนพวกนี้ให้มีโอกาสได้ทำตามแนวคิดที่เป็นความดี เพราะคนดีที่มีความสามารถก่อนจะผลิตรายการ หรือผลิตสื่อ จะคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนเหมาะสม และจะสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ ที่ดีนั้นลงไปให้คนสนใจอยากติดตามดู ดังนั้น ในการสร้างสื่อคุณธรรม จึงต้องเป็นคนทำงานสื่อที่มีคุณธรรม

คำถามข้อ ๓ : แนวทาง และมาตรการในการแก้ไขปัญหาเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรมและก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

คำตอบข้อ ๓ : ในบางครั้งจะเห็นได้ว่า คนทำสื่อมีความรับผิดชอบ แต่ปรากฏว่าเจ้าของสื่อไม่มีความรับผิดชอบ เพราะฉะนั้นนายทุนจึงมีบทบาทสำคัญมาก ไม่ใช่เฉพาะวงการของสื่อสารมวลชนเท่านั้น จะเห็นได้ว่าเกิดขึ้นทุกวงการ ถ้าผู้บริหารไม่เข้าใจ ไม่มีคุณธรรม ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนเรื่องความดี แต่ปรากฏว่าคนที่ทำงานสื่อ อยากทำสื่อที่ดี มีคุณธรรม แต่เนื่องจากเป็นเพราะวงการธุรกิจด้านสื่อสารมวลชนมีการแข่งขันรุนแรงมาก ทำให้เจ้าของและผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารงานสื่อที่ให้เรียกร้องความสนใจที่สำคัญ ข่าวดี ๆ จะเรียกรेतตั้งจากคนดูไม่ได้มากเท่าไร แต่ถ้าเป็นข่าวไม่ดี จะเรียกรेतตั้งได้ดีกว่า ทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้ และสามารถยืนหยัดอยู่ตรงนี้ได้ยาวนานด้วยวิธีการนำเสนอแบบเรียกรेतตั้ง ดังนั้น ต่อให้คนทำงานมีความรับผิดชอบมากแค่ไหน จะทำงานให้ออกมาดี มีคุณภาพดีนั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะถูกข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้ต้องปฏิบัติงานตามนโยบายของเจ้าของบริษัท แนวทางแก้ไขจะแก้ที่จุดใดจุดหนึ่งไม่ได้ ต้องแก้ไขทั้งระบบ ที่สำคัญคือ ต้องมีการปฏิรูปสื่อ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีอำนาจ ผู้บริหารองค์กร และผู้นำประเทศ ต้องมีความเข้าใจ ต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง และต้องให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนให้เกิดสื่อโทรทัศน์สีขาว พัฒนาให้เกิดสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อสร้างความสุข และความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๒.๓ สัมภาษณ์ นาย อภิศักดิ์ ธนเศรษฐกร ผู้อำนวยการสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN 24 บริษัทไทยนิวส์เน็ตเวิร์ค(ทีเอ็นเอ็น)จำกัด

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : ปัจจุบันการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารก้าวไปไกลมาก ช่องทางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารมีหลายช่องทางและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้สื่อมีอิทธิพลสูงมาก ทั้งต่อสังคม ต่อผู้ผลิต และต่อผู้บริโภคที่รับสื่อ เมื่อเทคโนโลยีพัฒนาไปไกลอย่างรวดเร็ว จึงเอื้อให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็นคนทำข่าว ได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น ถ้าพบเจอเหตุการณ์อะไรที่น่าสนใจ ก็สามารถใช้โทรศัพท์มือถือบันทึกภาพเก็บไว้ และส่งต่อใน Social Media ได้ทันที เพราะฉะนั้นสื่อจึงมีอิทธิพลมาก ในการบริโภคสื่อ จึงจำเป็นต้องบริโภคอย่างระมัดระวัง ไม่ใช่หลงเชื่อในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาทั้งหมด โดยไม่ได้ใช้วิจารณญาณในการรับสื่อ ในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทย ต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งในทางการเมืองสูงมาก มีการแบ่งฝ่าย แบ่งพวก แบ่งสี ทำให้เกิดการแข่งขันแย่งชิงฐานเสียงคะแนนนิยมจากประชาชน เป็นที่ยอมรับว่า “สื่อโทรทัศน์” มีบทบาทต่อผู้บริโภคมากที่สุด และเมื่อสื่อโทรทัศน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความขัดแย้ง ให้กับคนไทยแตกแยก แยกความสามัคคี ด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนจากความเป็นจริง เพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม จะเห็นได้ชัดว่าสื่อ โทรทัศน์บางประเภทของกลุ่มคนเสื้อสี มีการเลือกข้างชัดเจน ปลุกระดมคนดูให้เห็นด้วยกับตัวเอง สร้างความเกลียดชังให้ฝ่ายกับตรงข้าม เราต้องยอมรับว่ากระบวนการสุ่มไฟใส่ฟันก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมแน่นอน เมื่อต่างฝ่ายต่างก็คุยกันไม่รู้เรื่อง จึงทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างสูง และบานปลายกลายเป็นปัญหาสังคมไทยที่แตกแยกทางความคิด แม้แต่ภายในครอบครัวเดียวกัน ก็ยังขัดแย้งกัน เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาจัดระเบียบสื่อ ดำเนินการระงับการออกอากาศสถานีโทรทัศน์ที่สร้างปัญหา อันนี้นับเป็นเรื่องที่ดีมาก เป็นจุดเริ่มต้นการจัดระเบียบสื่อ อันนำไปสู่กระบวนการปฏิรูปสื่อ เพื่อให้สื่อทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ความเป็นกลางมากขึ้น ส่งผลต่อดีต่อสังคม และความมั่นคงของชาติ

คำถามข้อ ๒ : ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่สำคัญในการพัฒนาสื่อโทรทัศน์ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นั่นก็คือ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐและ

เอกชน ถ้าเราผลิตข้าวโทรทัศน์ในเชิงสร้างสรรค์แบบมีคุณธรรม ผู้ชมอาจไม่สนใจ เพราะไม่ได้รับความสนุกไม่ตื่นเต้นเร้าใจ แต่ถ้าหากทำข้าวแบบบู๊ๆ ผู้ชมจะชอบ เช่น ถ้านำเสนอข่าวสั้นๆ กัดคน ก็จะเป็นข่าวที่นำเสนอทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าเป็นข่าวคนไปกัดสุนัข ผู้ชมจะสนใจติดตามข่าวนั้นทันที เพราะเป็นเรื่องแปลกประหลาด อีกประเด็นที่ได้เห็นกันอยู่บ่อยๆ คือ ข้าวบุคคลในแวดวงสังคม แวดวงบันเทิงเมื่อประสบกับเหตุการณ์เลวร้าย โดยเฉพาะเรื่องชู้สาว ก็มักจะตกเป็นข่าวหน้าหนึ่งเต็มหน้า แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวไปร่วมกิจกรรมทำความดีช่วยเหลือสังคม จะเป็นข่าวในกรอบเล็ก ๆ คอแลมน้อย ๆ เท่านั้น ดังคำพูดที่กล่าวว่า “ข่าวร้ายลงฟรี ข่าวดีเสียสตางค์” แม้แต่บริษัทโฆษณา ก็จะเลือกวางมีเดียเฉพาะรายการที่ได้รับความนิยมสูงสุด โดยไม่ได้คำนึงว่าจะเป็นรายการที่สร้างสรรค์หรือรายการน้ำเน่าที่ทำร้ายสังคมไทย ในวันนี้ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้จัดให้มีการประมูลคลื่นความถี่ เพื่อให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล หมวดข่าวและสาระ ซึ่งกำหนดให้มีรายการเพื่อสาระ รายการเพื่อเด็ก และถ้ามีการผลิตรายการสร้างสรรค์สังคม โดยเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน กสทช. ก็จะมีกองทุนสนับสนุนสื่อดีๆ เหล่านี้ ช่วยให้ผู้ผลิตรายการที่ถ่ายทอดเรื่องราวดีๆ ให้กับสังคมไทย ได้มีโอกาสเข้ามาทำสื่อโทรทัศน์ลักษณะนี้มากขึ้น และที่สำคัญคือ ทุกรายการต้องมีภาษามือ เป็นการสื่อสารเฉพาะถึงบุคคลกลุ่มนี้ อันนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้พิการทางการได้ยิน ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ปัญหาทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้น ถ้าสังคมดี ครอบครัวดี มีพื้นฐานการศึกษาที่ดี มีการใช้สื่อคุณธรรมเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเยาวชนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพ เป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรักและหวงแหนแผ่นดินไทย จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีเสถียรภาพ และมีความมั่นคงของชาติสืบต่อไป

คำถามข้อ ๑ : แนวทาง และมาตรการในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรมและก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

คำตอบข้อ ๑ : แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหา การผลิตรายการโทรทัศน์ที่มุ่งเน้นส่งเสริมในด้านคุณธรรม จริยธรรม ต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ และ องค์กรเอกชนต่าง ๆ ในสังคมก็ต้องร่วมด้วยช่วยกัน เป็นการตอบแทนให้กับสังคม ไม่มองแต่ผลกำไรให้ธุรกิจเพียงอย่างเดียว ทุกๆ องค์กรต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้งมีกองทุนสนับสนุนจาก กสทช. เป็นการสร้างสื่อคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ถ้าไม่มีภาครัฐและเอกชนสนับสนุน รายการประเภทนี้ก็จะผลิตได้ยากมาก ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม คือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องมีจรรยาบรรณ ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีความเสียสละที่เข้ามาผลิตรายการดี ๆ ที่จะช่วยสื่อสาร

ไปยังประชาชนให้มากที่สุด ในวันที่ คสช.ควรจัดการปฏิรูปสื่ออย่างเร่งด่วนที่สุด ไม่ว่าจะเป็สื่อ โทรทัศน์ดิจิทัล สื่อโทรทัศน์ดาวเทียม ต้องให้ความร่วมมือในการคืนความสุขให้กับคนในชาติ ต้องเสียสละทำหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศ เริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองให้เป็สื่อโทรทัศน์ที่มี คุณธรรม กสทช. ควรกำหนดให้แต่ละสถานีโทรทัศน์ เพิ่มสัดส่วนการออกอากาศที่มีเนื้อหา ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมมากยิ่งขึ้น มิใช่มุ่งเน้นแต่จะผลิตรายการบันเทิงไร้สาระที่สร้าง รายได้และมุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว

แนวทางพัฒนาสื่อมวลชนในยุคนี้ ควรได้รับการส่งเสริมเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อ ที่ดี ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบตอสังคม ตอประเทศชาติมากยิ่งขึ้น สำหรับสถานี ข่าวโทรทัศน์TNN มีเจตนารมณ์อย่างแน่วแน่ว่าจะต้องยึดถือความเป็นกลางให้มากที่สุด และ นำเสนอข่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ว่า ขณะนี้มีสถานการณ์อะไรเกิดขึ้น รายงานด้วยข้อมูลที่เป็นจริง เชื่อถือได้ และยึดมั่นในคุณธรรม

ดังตัวอย่าง โครงการ“นักข่าวอาสา” ของสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN จะเน้นให้เห็นว่า ไม่ใช่สื่อเท่านั้นที่ทำข่าวได้ ประชาชนทั่วประเทศสามารถทำข่าวได้ด้วยตนเอง มีหลายเหตุการณ์ที่มีประชาชนได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN เปิด โอกาสให้ประชาชนได้เป็นผู้ผลิตข่าวส่งเข้ามา จะช่วยรายงานความเดือดร้อน หรือความไม่ เป็นธรรมให้สังคมได้รับรู้อย่างรวดเร็ว ผู้มีอำนาจที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ จะได้เข้าไปช่วยแก้ไข ปัญหาได้ทันที นอกจากนี้ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ TNN ยังได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยทำ MOU กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยปัญญาวิวัฒน์ และกำลังจะมีขยายไป มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั่วประเทศ อาทิเช่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคอิสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัตตานี ฯลฯ เพื่อร่วมกันผลิต นักข่าว นักสื่อสารมวลชนที่มีคุณภาพ เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณ มีความ รับผิดชอบต่อสังคมไทยให้มากขึ้น

๓. หน่วยงานด้านการพัฒนาคุณธรรม/จริยธรรม

ผู้วิจัยได้ออกแบบคำสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ข้อ เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี หน้าที่เกี่ยวข้อง ในหน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน จำนวน ๓ ท่าน คือ ๑)พลเอก จรัญ กุลละวณิชย์ นายกสมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์ / เจ้าของรายการ “คิดเพื่อชาติ” ทางสถานีโทรทัศน์ TNN2 ๒) พลอากาศเอก วีรวิท คงศักดิ์ สมาชิกวุฒิสภา / อดีตประธานศูนย์ คุณธรรม และ ๓) ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้อำนวยการสำนักคุณธรรม ศูนย์คุณธรรมแห่งประเทศไทย ประเด็น คำถาม/คำตอบ/ข้อเสนอ ของทั้ง ๓ ท่าน ดังนี้

๓.๑ บทสัมภาษณ์ พลเอก จรัส กุลละวณิชย์ นายกสสมาคมวิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักรในพระบรมราชูปถัมภ์/ เจ้าของรายการ “คิดเพื่อชาติ” ทางสถานีโทรทัศน์ TNN2

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ
สังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : คุณธรรมและจริยธรรมจำเป็นสำหรับบุคคล ครอบครัวและ
สังคม ความมั่นคงในคุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีต่อสังคม
และประเทศชาติ ซึ่งเชื่อมโยงถึงความเข้าใจในหน้าที่ และนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผล มากกว่าจะ
เรียกร้องแต่เฉพาะ สิทธิ เฉพาะตัว และอำนาจ ที่จะใช้ลำดับที่ต้องพิจารณา คือ ๑) ความรับผิดชอบ
๒) หน้าที่ ๓) สิทธิ ๔) อำนาจ

การมีคุณธรรม และจริยธรรม สร้างจากบุคคล และครอบครัว ผู้ที่จะให้คำแนะนำขัด
เกลาและปลูกฝัง ธรรมทั้ง ๒ ประการ เริ่มจาก “บิดา มารดา ผู้ปกครอง” ในครัวเรือน “วัด” สืบเนื่อง
ไปถึง “ครู อาจารย์” (บวร = บ้าน-วัด- โรงเรียน)

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทำให้การสื่อสารรวดเร็วกว่า
การติดต่อสัมพันธ์กันในครอบครัว โรงเรียน และวัด ดังนั้น จึงเกิด “สังคมก้าวหน้า” กับกลุ่มผู้ใช้
อินเทอร์เน็ต , โทรศัพท์มือถือ, ฯลฯ แม้ในครอบครัวเดียวกัน สื่อ ทุกชนิดจึงมีอิทธิพลที่จะให้
ไม่ให้ ปลูกฝัง ยึดยึด ความดีความชั่ว ให้แก่บุคคลได้ทุกวัย ทุกอาชีพ คุณธรรม และจริยธรรม
อาจจะถูกบิดพลิ้วให้แปรเปลี่ยนไปตาม “ประชานิยม” โดยง่าย

สื่อ จึงสมควรตระหนักถึง “พลัง” สำคัญของตนในเรื่องนี้ และพฤติกรรมให้ดี โดย
เหมาะสม เพื่อส่งเสริม คุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล และสังคมได้ เพื่อให้ชาติโดยรวมมี
ความมั่นคง

คำถามข้อ ๒ : ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : การพัฒนาสื่อ การกระทำได้หลายอย่าง หลายวิธี และหลายแบบ ทั้ง
สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ Skyppt ภาพถ่าย Youtube, Facebook, Mail, google ฯลฯ
แต่การพัฒนาสื่อคุณธรรม จำเป็นต้องให้ “ผู้รู้” เกี่ยวกับ “คุณธรรม” ใช้เครื่องมือเหล่านั้นให้เป็น
ทันเวลาเหมาะสม กาละ และเทศะ จึงเกิด ข้อจำกัดในเรื่อง “ผู้รู้” เกี่ยวกับคุณธรรม ที่จะเข้าใจถ่อง
แท้และถ่ายทอดให้ “ผู้รับ” ได้เหมาะสมกับ กาละ และ เทศะ การใช้ “สื่อ” ก็มีปัญหาในเรื่อง
ค่าใช้จ่าย ความสามารถในการผลิตข้อความตลอดจน “ความสนใจ” ของผู้รับที่หากจะฟังเรื่อง
“คุณธรรม” กับเรื่อง “โลกีย์” ผู้รับอาจสนใจเรื่อง “โลกีย์” มากกว่า ความแนบเนียนของการพัฒนา
สื่อด้านคุณธรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้รับทั้งในเรื่อง กาละ เทศะ ตลอดจนเนื้อหา
และ ลีลาในการ “สื่อ” ออกไปจึงเป็นเรื่องสำคัญ

อุปสรรคที่สำคัญ คือ ผู้มีอำนาจในการพัฒนาสื่อเพื่อคุณธรรม จะเล็งเห็นประโยชน์ของการดำเนินการนี้อย่างไร หากละเลยก็จะเป็นอุปสรรคขัดขวางตัวสำคัญ

คำถามข้อ ๓ : แนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหานี้ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนา สื่อ คุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้าง สังคมสันติสุข และความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๓ : แนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหา ที่จะใช้เป็นบรรทัดฐาน (Standard) ในการพัฒนาสื่อคุณธรรม ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญดังนี้

๑) ความมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ที่มีอำนาจในการใช้สื่อเกี่ยวกับคุณธรรม ตลอดจน เป้าหมายที่จะใช้สื่อ นั้น (กลุ่มเป้าหมาย) ตาม กาลและเทศะ ที่เหมาะสม

๒) การวิเคราะห์ “กลุ่มผู้รับ” โดยต้องเห็นว่าสมควรจะให้ “ธรรม” นั้นแก่ “ผู้รับ” อย่างไรจึงจะซึมซับ คุณธรรม และจริยธรรมนั้นได้ ไม่เข้าลักษณะ “ตักน้ำรดหัวสาวก” หรือ “ลืซอให้ควายฟัง” ซึ่งเป็นการ “ยัดเยียด” และผู้รับไม่สนใจ

๓) ใช้ทรัพยากร (เงิน และอุปกรณ์ต่าง ๆ) ให้เหมาะสม ทั้งการให้และการเตรียมการรับ

๔) ต้องพัฒนาให้เกิดสันติสุข ในหมู่ “ผู้รับ” ให้ได้หาก “ผู้รับ” ยังอยู่ในภาวะตึงเครียด มีโมหะจริต ก็จะขาดจิตใจที่จะรับธรรมทั้ง ๒ ประการนั้น

๕) อาศัยหลักการของ “ธรรมชาติ” ให้มาก อย่าได้คิดลอกเลียนแบบอย่างของต่างชาติว่าจะให้เหมาะสม และเข้ากันได้กับสังคมไทย

๖) ทดลองกับคนกลุ่มน้อย แล้วจึงขยายไปกลุ่มใหญ่

๗) ไม่นำวิธีการที่ใช้ในพื้นที่หนึ่งและได้ผล ไปใช้กับอีกพื้นที่หนึ่ง โดยคิดว่าจะได้ผลเหมือนกัน สังคมที่แตกต่างจะมีความแตกต่างกันออกไป

๘) ต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินการ โดยมีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และพัฒนาปรับปรุงแก้ไข โดยเหมาะสมตลอดเวลา

๓.๒ บทสัมภาษณ์ พลอากาศเอก วีรวิท คงศักดิ์ สมาชิกวุฒิสภา / อดีตประธานศูนย์คุณธรรม

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : คุณธรรม เป็นเรื่องของจิตใจ ถ้าหากจะให้คนไทยมีจิตใจที่ดีงาม มีมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ ก็จะทำให้เด็กเหล่านั้น มีจิตใจที่ซึมซับในเรื่องที่ดีงาม ดังนั้น พ่อแม่และ โรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในหัวแรกเกิดก่อนวัยเรียน เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องทุ่มเท เอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตร ในการกล่อมเกล่าให้เป็นคนดีของสังคม จากนั้นในวัยเรียน พ่อแม่ และคุณครู จะต้องร่วมกัน ช่วยกัน

อบรม สั่งสอน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ ปฏิบัติตนเป็นคนดี ตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด นอกจากนี้หลักธรรมคำสอนของทุกศาสนา ก็จะสอนให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม จะเป็นอีกแนวทางที่ช่วยยกระดับ พัฒนาจิตใจคนให้เป็นคนดี ซึ่งคำที่นิยมใช้กันมากที่สุดก็คือ “บ-ว-ร” บ้าน วัด และโรงเรียน “วัด” จะเป็นวัดใด ศาสนาใดก็ได้ที่สังคมนั้นนับถือ ๓ สิ่งนี้ เราเรียกว่า “**ทุนทางสังคม**” ประกอบด้วย ครอบครัว การศึกษา และศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมีอยู่แล้ว เป็นการสร้างคนให้เป็นคนดี แต่เมื่อคนได้ก้าวพ้นจากสถาบันการศึกษา การเรียนแล้ว จะเข้ามาสู่อีกสิ่งหนึ่งคือ “**ทุนทางวัฒนธรรม**” ซึ่งหมายถึง วิถีชีวิตของคน สิ่งที่จะมาช่วยพัฒนาคนได้เปลี่ยนจากบ้าน วัด โรงเรียน มาเป็น “**ชุมชน**” เป็นกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสื่อมวลชน ที่จะมาคอยให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ถ้าหากสังคมใด สามารถที่จะทำให้สื่อกลางทั้ง ๖ กลุ่ม คือ ครอบครัว การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน สามารถไปในทิศทางเดียวกัน ความสับสนของคนในสังคมก็จะหมดไป ตัวอย่างเช่น สังคมที่เน้นในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต สังคมนั้นก็จะมีความซื่อสัตย์ สุจริต แต่ถ้าหากเกิดความสับสน แต่ละกลุ่มให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกัน มีการบิดเบือนความเป็นจริง ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้ เช่น โกงก็ทำได้ไม่เป็นไร ถ้าโกงแล้วทำให้มีความสุข อย่างนี้ทำให้การสอนของคนนั้นผิด ทฤษฎีนี้เป็นเรื่องของ รัฐศาสตร์ ที่เป็นเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่ง Rush & Athoff ได้อธิบายไว้ว่า สังคมนั้นจะอยู่ได้ด้วยการกล่อมเกลாத่างสังคม (Socialization)

ดังนั้น ประเด็นเรื่องสื่อมวลชน ที่จะเข้ามามีบทบาท มีอิทธิพลต่อคนในสังคม ถ้าจะเป็นอิทธิพลที่ส่งผลดีต่อสังคม สื่อมวลชนควรได้ศึกษา “**NORM**” หรือบรรทัดฐานทางสังคมว่า สังคมวันนี้เป็นอย่างไร และพยายามกระตุ้นย้ำ พยายามให้คนในสังคมใช้ค่านิยมนั้น เป็นตัวยึดเหนี่ยว ก็จะทำให้สิ่งนั้นเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันในสังคมนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง

คำถามข้อ ๒ : ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อ คุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : ปัญหาของสังคมยุคนี้ พบว่ากลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มสื่อมวลชน จะมองในเรื่องของธุรกิจมากเกินไป จนหลงลืมจรรยาบรรณในวิชาชีพที่จะต้องทำหน้าที่เป็นแสงสว่างในการดำเนินชีวิตให้กับคน สื่อ ควรทำหน้าที่เป็นแสงสว่างนำทางให้กับคนที่พ้นจากวัยเด็ก เข้าสู่วัยเรียน จะเห็นได้ว่า “**ทุนทางสังคม**” จะมีผลต่อคนที่อยู่ในวัยเรียน พ่อแม่ ครู อาจารย์ และวัด จะช่วยกล่อมเกลามาได้ แต่เมื่อก้าวออกมาจากวัยเรียน คนก็จะได้รับอิทธิพลจากสื่อค่อนข้างมาก โดยเฉพาะสื่อมวลชนในปัจจุบัน มีหลากหลายทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อออนไลน์ ดังนั้น คนที่ให้ข้อมูลผ่านทางสื่อ จะต้องพยายามชักจูงให้คนทำตามบรรทัดฐานของสังคม ที่เป็นสิ่งที่ดีงาม ถ้าหากสื่อมวลชนไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ กลับไม่มุ่งเน้นแต่ผลกำไรทางธุรกิจ ก็จะส่งผลให้คนในสังคมเกิดความสับสนในเรื่องของ ความดี กับ ความไม่ดี เพราะเส้น

แบ่งระหว่างความดี และความเลว นั้นมันใกล้กันมาก บทบาทของสื่อมวลชน จึงควรให้ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องกับคนในสังคม เป็นข้อมูลจริง เรื่องของ “คุณธรรม” อาจจะมองไม่เห็นชัด จับต้องไม่ได้ ซึ่งเป็นช่วงที่สองของชีวิต แต่สิ่งที่ “สื่อ” สามารถให้ได้มาก นั่นก็คือ “จริยธรรม” ซึ่งหมายถึง การประพฤติปฏิบัติในกรอบจรรยาบรรณที่ถูกต้อง หากมีการกระทำใด ๆ ที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม “สื่อ” ก็จะต้องทำหน้าที่เตือน ชี้แนะ ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ ว่าเป็นสิ่งที่ดี หรือไม่ดี เช่น ที่ผ่านมา เราจะมีปัญหากันมากในเรื่อง “วชิฐจริต” คนในสังคมไทย ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคำพูดที่ซื่อตรง ซื่อสัตย์ แต่เมื่อมีการบิดเบือนข้อมูลกันบ่อยๆ “สื่อ” จึงต้องทำหน้าที่เป็นช่องทางในการสื่อสาร ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชน ได้รับรู้ว่าสิ่งที่ได้รับรู้นั้นไม่เป็นความจริง มีการบิดเบือน “สื่อ” จะเป็นผู้ชี้หน้าให้กับสังคมได้ดีที่สุด

ในเรื่องจรรยาบรรณของวิชาชีพ จึงมีความสำคัญต่อสื่อ สังคมจะอยู่ได้ สื่อกลางทั้ง ๖ กลุ่ม คือครอบครัว การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน จะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนในสังคม เพื่อจะสร้างค่านิยม ทศนคติ และบุคลิกภาพ จนกระทั่งมีประสบการณ์ในการต่อสู้ จากวัยเด็กไปจนวัยรุ่น และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความรู้ก็จะมาจากการศึกษา วิจัย ค้นคว้า

วัฒนธรรม ก็คือ ประเพณีที่เรายังคงดำรงไว้ เมื่อสังคมเปลี่ยน สิ่งแวดล้อมเปลี่ยน เราก็จะมาศึกษาว่า วัฒนธรรมใดควรคงไว้ วัฒนธรรมใดควรมีการปฏิรูป วัฒนธรรมใดควรปรับเปลี่ยนและสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สิ่งสำคัญคือ ทำอย่างไรให้ทั้ง ๖ กลุ่มนี้ มีการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งที่ถูกก็ควรพูดว่า “ถูกต้อง” เหมือน ๆ กัน ถ้าสิ่งใดไม่ถูกต้อง ก็ควรพูดว่า “ผิด” เหมือนกัน ในสังคมที่มีปัญหาจากความประพฤติ หรือจริยธรรม สาเหตุมันเกิดจากในแต่ละกลุ่มให้สิ่งที่ถูก กับสิ่งที่ผิด แตกต่างกัน

ขณะนี้สังคมไทย สื่อทำหน้าที่เพี้ยนไป ดังเช่น การอภิปรายในสภา ถ้าอภิปรายด้วยเหตุผล ด้วยวิชาการ โดยสื่อมักจะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สร้างสีสัน ไม่เร้าใจ ไม่เป็นประเด็นสำคัญ แต่ถ้าคนไหนมีการพูดจาในลักษณะที่ส่อเสียด เย้ยหยัน หรือมีการกล่าวให้ร้ายกัน หรือใช้ลีลาในการพูดอภิปรายที่มีสีสัน คนก็มักจะชอบฟังกัน เป็นต้น เป็นลักษณะการชี้หน้าในทางที่ผิด สิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทสื่อที่เกิดขึ้น ถ้าหากคนที่ไม่ได้อยู่ในสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ในครอบครัว แต่มาอยู่ในชุมชนต่าง ๆ บทบาททางทุนวัฒนธรรมจะค่อนข้างสูง วัฒนธรรมตัวนี้ หมายถึง วิถีชีวิต ไม่ใช่ประเพณี ซึ่งวัฒนธรรม จะมี ๒ ลักษณะ ลักษณะหนึ่งคือ วิถีชีวิตของคน ซึ่งสะท้อนด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี ทำให้เข้าใจผิดไปว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่แท้จริง คือ “Way Of Life” ตัวอย่างเช่น ในเรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต ก็เป็นวัฒนธรรมที่ต้องดำเนินต่อไปต้องเน้นย้ำให้คงอยู่ในสังคมคุณธรรม เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไป ในยุคของเทคโนโลยี

ข้อมูลการสื่อสารที่เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมบางอย่างก็สมควรต้องปฏิรูป เช่น ในอดีตจะ
ใช้มาตรการหรือมีวิธีการสอนเด็กโดยหลอกล่อเด็ก เพื่อให้เขาเชื่อฟัง แต่มาในยุคนี้ยุคข้อมูลข่าวสาร
เราต้องเริ่มสอนให้เด็กเชื่อฟังด้วยหลักการและเหตุผลมากขึ้น นี่คือการปฏิรูปวิธีการเรียนรู้แบบ
ใหม่ สิ่งที่เราควรมีวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาก็คือ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การเปิดใจกว้าง การรับฟัง
ความคิดเห็นที่แตกต่าง จะทำให้คนเรามีการปรับตัวให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป สิ่งต่าง ๆ
เหล่านี้ ผู้ที่มีอำนาจในสังคม จะต้องเป็นคนทำหน้าที่อธิบายให้เข้าใจว่า บรรทัดฐานของสังคมใน
ขณะนี้ควรเป็นอย่างไรทำไมต้องมีบรรทัดฐานแบบนี้ เพราะในบางอย่างไม่ได้มีความเป็น
Absolute Truth ไม่เป็นความจริงที่ถูกต้องไปทุกอย่าง บางอย่างจะขึ้นอยู่กับสังคมนั้นคิดอย่างไร
ปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้งกันไปทั่วโลกขณะนี้ เช่น โทษการประหารชีวิต สังคมหนึ่งจะบอกว่าถูกต้อง
เหมาะสม แต่อีกสังคมหนึ่งบอกว่าไม่ถูกต้อง คำตอบที่ออกมาคือ จะขึ้นอยู่กับสังคมนั้น คาดว่า
ในเรื่องนี้ถูกหรือผิด ตัวอย่างในเรื่องการทำแท้งก็เช่นกัน

ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจทางสังคม จะต้องเป็นผู้ที่ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังภาพที่
อธิบายมา ในประเทศไทย ปัญหาเกิดจากการขาดบุคลากรที่จะมากำหนดความถูกต้องในสังคม
ดังนั้น ทุกคนจะใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นตัวชี้วัด สังคมไทยไม่มีบรรทัดฐานที่เหมาะสมใน
การคุมความประพฤติ

คำถามข้อ ๑ : แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐาน
นำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้าง สังคมสันติสุข และความมั่นคงของชาติ
คำตอบข้อ ๑ : คำที่เรานิยมใช้กัน ๒ คำ คือ คุณธรรม และจริยธรรม “คุณธรรม” เป็นสิ่งที่สูงส่งที่
เราควบคุมจิตใจตัวเราได้ แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ที่สื่อมีบทบาทอย่างมาก เราจึงควรจะมีมุ่งเน้น
ที่จริยธรรม คือความประพฤติที่ถูกต้อง เหมาะสม รู้ว่าอะไรที่ควร และอะไรไม่ควรแนวทางและ
มาตรการในการแก้ปัญหาก็คือ “สื่อ” มีหน้าที่ให้ความรู้ ข้อมูลที่แท้จริง ในรูปแบบที่ถูกต้องแก่
ประชาชน เช่น การให้ความรู้เชิงเสวนา หรือที่ใช้ได้ผลดี เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มาก ก็เป็นการใช้
ละครโทรทัศน์ หรือการ์ตูนที่สอนแบบกระชับ สั้น ๆ เพื่อให้เด็กได้รับรู้ว่าสิ่งที่ถูกต้อง เป็น
แบบอย่างที่ดีในการประพฤติตนในสังคมคืออะไร และสื่อที่มีบทบาทต่อเยาวชนมากที่สุดก็คือ
สื่อประเภทภาพเคลื่อนไหวที่เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียง คือ สื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ ตามทฤษฎี
กระจกเงา (Mirror Theory) เป็นทฤษฎีที่บอกให้ทราบว่า สมองคนเรามีเซลล์อันหนึ่ง ที่เรียกว่า
Mirror Cell สมองของคนเราจะเก็บสะสมภาพในสิ่งที่ดี ๆ รวมไว้มากมาย และนำมาเป็น
พฤติกรรมตามแบบของคนที่เป็นต้นแบบ เพราะฉะนั้นสิ่งที่จดจำไว้จะเป็นความทรงจำแบบถาวร
และจะประพฤติตามพฤติกรรมที่ได้จดจำภาพนั้น ๆ ไว้ ตัวอย่างเช่น เด็กญี่ปุ่น ทำไมเขาจึงเข้าแถว
นั่นก็เพราะว่า ตั้งแต่เกิดมาเขาก็เห็นแต่ภาพของผู้ใหญ่เข้าแถวกันทุกคน ไม่เคยเห็นคนไม่เข้าแถว
ภาพที่จดจำนั้นก็จะเป็นไปประพฤติตามสิ่งที่ได้เห็นจนเป็นความเคยชินของวิถีชีวิตประจำวัน

“สื่อ” นับเป็น “ครู” หรือเป็น “ต้นแบบ” อยู่แล้ว และมีอิทธิพลสูงต่อเด็กและสังคม สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของผู้ชมได้ทีเดียว เด็กได้เรียนรู้ถึงบุคลิกภาพของตัวละคร แต่ละตัวผ่านทางโทรทัศน์ ซึ่งเด็กจะจดจำและนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตของตนเอง หรือนำไปเลียนแบบ หรือนำไปใช้ในชีวิตจริง สื่อโทรทัศน์จึงสามารถช่วยชี้แนะ และเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเยาวชนได้ ภาพของผู้ดำเนินรายการ มีกิริยา มารยาท สุภาพ การวางท่าทาง การไหว้ที่สวยงาม การใช้คำพูด การสื่อสารมายังผู้ชม การควบคุมอารมณ์ในการสนทนา ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นเหมือนเป็นกระจกเงา จึงเป็นต้นแบบในการพัฒนาเยาวชนได้เป็นอย่างดี หากสื่อโทรทัศน์มีแต่ความรุนแรง มีภาพทำร้ายตบตีค่าทอแย่งชิงกัน เยาวชนก็จะซึมซับภาพไม่ดีนั้น และเคยชินกับความรุนแรงจนเห็นเป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าสื่อโทรทัศน์นำเสนอแต่เรื่องที่ดีงาม มีความรัก ความอบอุ่นให้กัน มีการช่วยเหลือกันในสังคม เยาวชนจะมีการพัฒนาด้านจิตใจที่อ่อนโยน และไม่ชอบความรุนแรงใดๆ สื่อ จึงเป็นเหมือนกระจกเงา เป็นครูที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าครูผู้สอน

ในการควบคุมคุณภาพรายการโทรทัศน์ โดยเฉพาะรายการเพื่อเด็กและเยาวชน จะต้องเน้นเนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นต้นแบบปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องให้กับเยาวชนทุกคน ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีงามของสังคม โดยใช้หลักความพึงพอใจในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ “สื่อ” ต้องมีจรรยาบรรณที่ดี เพื่อทำหน้าที่สะท้อนภาพที่ถูกต้องให้กับคนในสังคม ทั้งในเรื่องของสาระความรู้และพฤติกรรม

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีกระจกเงา เป็นการสะท้อนพฤติกรรมของสังคมวันไทยนี้ ที่มีสื่อต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ถ่ายทอดเรื่องราวไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยสื่อกลาง ทั้ง ๖ กลุ่ม คือ ครอบครัว การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน จะต้องมองภาพของสังคมไทยในวันนี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า อะไรคือสิ่งที่ดี และอะไรคือสิ่งที่ไม่ดี แล้วพยายามถ่ายทอดให้ความรู้กับผู้ชม ตามทฤษฎีกระจกเงา สื่อจะเป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยให้มีคุณธรรมได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อโทรทัศน์ มีบทบาทมากที่สุดในการเป็นต้นแบบของการสร้างสรรค์สื่อคุณธรรม ซึ่งนับเป็นจุดสำคัญของการพัฒนาสื่อคุณธรรม และจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจัดให้มีการปฏิรูปสื่ออย่างเร่งด่วนที่สุด ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์

๓.๓ บทสัมภาษณ์ ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม

(องค์กรมหาชน)

คำถามข้อ ๑ : อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคม และความมั่นคงของชาติ

คำตอบข้อ ๑ : ปัจจุบันโลกของข่าวสารมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และสื่อมวลชนก้าวเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ถ้าหากจะกล่าวถึงการทำ

หน้าที่ของสื่อมวลชนไทยว่ามีอะไรบ้าง หน้าที่ของสื่อมวลชน คือ การเป็นตะเกียงส่องทางให้กับสังคม เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เป็นยามเฝ้าแผ่นดิน คอยสอดส่องดูแลและทำหน้าที่รายงานข่าวสาร ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงทำให้สื่อมีอิทธิพลในทุกๆด้านเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และในสถานการณ์ปัจจุบันแบบนี้สื่อสามารถช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมได้จาก การสร้างความเข้าใจที่ดี สื่อจึงควรทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและสังคม โดยการเร่งสร้างความสมานฉันท์และวิจารณ์หรือวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆเพื่อผลประโยชน์ต่อประชาชน และตีแผ่พฤติกรรมที่หลอกลวงของนักการเมืองในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นอย่างตรงไปตรงมาและกล้าหาญ ซึ่งจะส่งผลให้นักการเมืองทั้งหลาย เกรงกลัวต่อการเสียชื่อเสียง อับอายต่อสาธารณชน และลด ละ เลิกประพฤติในสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศ ในการพัฒนาประเทศจะทำได้ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อะไรหลายๆอย่าง คือการมุ่งให้ความรู้และช่วยให้สังคม ช่วยให้ประเทศชาติพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างที่เราจะเห็นว่าการใช้สื่อมวลชน เพื่อการเกษตรการใช้สื่อมวลชนเพื่อการสาธารณสุขหรือการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทของสื่อมวลชนทางด้านการอบรมบ่มเพาะทางสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคมสื่อมวลชนจะต้องเป็นตัวแบบที่ดีให้กับสมาชิกในสังคม เช่นการปลูกฝังระบบระเบียบวินัย การปลูกฝังความมุ่งหวังหรือสร้างแรงบันดาลใจ สอนให้สมาชิกในสังคมรู้จักบทบาทและทัศนคติที่ถูกต้องและเหมาะสม และสอนให้สมาชิกมีทักษะและความชำนาญและในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญมากในการอบรมบ่มเพาะ สมาชิกในสังคมให้ดำเนินวิถีชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง อีกอย่างหนึ่งคือ สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างประชาคมก็คือการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาลหรือองค์การสถาบัน ให้ประชาชนได้ทราบด้วยการจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นตรงนี้สื่อมวลชนเองจะต้องเป็นผู้เสนอประเด็นปัญหาต่อสังคม เปิดโอกาสให้กลุ่มประชาชนทุกกลุ่มเสนอความคิดเห็นและนำสารนั้นกลับไปสู่รัฐบาลผู้องค์กร ผู้สถาบันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและสิ่งสำคัญต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะลดความตึงเครียดของสังคมจะทำให้สังคมเรายู่กันอย่างสงบสุข

คำถามข้อ ๒ : ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

คำตอบข้อ ๒ : อุปสรรคนั้นเกิดจากข้อจำกัดในการรับรู้หรือเข้าใจข้อมูลข่าวสารในแต่ละช่วงเวลา คือ การที่มีข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป จนทำให้ประชาชนผู้รับสารไม่สามารถนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะมากจนไม่ทราบว่าจะเลือกได้อย่างไร อุปสรรคนั้นเกิดจากความยาวของสายการติดต่อสื่อสาร หากผ่านคนกลางหลายคน ความเพี้ยนของข่าวสารก็จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น หากท่านสามารถทำให้ช่องทางการติดต่อสื่อสารสั้นที่สุด หรือสามารถส่งข่าวสารได้โดยตรงจะดีที่สุด

อุปสรรคนั้นเกิดจากการกลั่นกรองข้อมูลของผู้ส่งสารที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง คัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่ตนเองพึงพอใจเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วผลเสียหายจึงตกอยู่ที่รายละเอียดของข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดไป ก็ถูกทำลายข่าวสารที่ถูกต้องไปโดยปริยาย

อุปสรรคนั้นเกิดจากตัวบุคคลเห็นว่าเรื่องที่ผิด ที่ไม่ดี กลายเป็นเรื่องปกติ เคยชินกับมัน เพียงขอให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือได้รับสิ่งของตอบแทนจากคนนั้นหรือกลุ่มนั้นๆ แล้วนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นกลางบิดเบือนข้อมูลความเป็นจริง

คำถามข้อ ๓ : แนวทาง และมาตรการในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรมและก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

คำตอบข้อ ๓ : มาตรการควบคุมสื่อ แบ่ง ได้ดังนี้

๑) เป็นการควบคุมด้วยตนเองคือควบคุมตามวิชาชีพรรยาบรรณของตัวเอง ควบคุมโดยสังคม จากประชาชน หากสื่อมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม นำเสนอข่าวไม่เป็นกลาง ก็จะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนสะท้อนออกมาให้สังคมได้รับรู้

๒) การควบคุมทางบวก คือ การให้รางวัลดีเด่นกับสื่อในด้านต่างเพื่อเป็นการชื่นชม และการควบคุมโดยกฎหมาย ต้องมีกฎหมายที่ดีพอหากสื่อนำเสนอข่าวหมิ่นประมาท หรือนำเสนอข่าวไม่ถูกต้อง ควรมีกฎหมาย และมาตรการควบคุมผู้ที่ถูกผลกระทบอย่างจริงจัง และเป็นมาตรฐานสากล

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง ๓ ข้อ ดังนี้

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

สื่อเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคม อีกทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดและเป็นตัวชี้นำของสังคม และยังเป็นช่องทางให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น สื่อจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญ มีอิทธิพลต่อประชาชนในหลายด้าน อาทิ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และการใช้ชีวิต หากสื่อนำเสนอจากข้อมูลข่าวสารที่ดี รอบด้าน เป็นประโยชน์ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านความเป็นอยู่ ความคิด ความเข้าใจต่อสังคมภายนอก ส่งผลให้เกิดการสร้างค่านิยม ทักษะคติ คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามต่อประชาชนหรือคนในสังคมได้ แต่การทำหน้าที่ทั้งสองแบบของสื่อ นั้น อาจเป็นไปได้ในลักษณะของดาบสองคม เนื่องจากข่าวสารสามารถพัฒนาคนหรือสังคม และทำลายคนหรือสังคมก็ได้ ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับประชาชนผู้รับข่าวสาร ที่จะกลั่นกรองข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและ

สังคมให้ได้มากที่สุด สื่อสามารถส่งผลกระทบให้เกิดขึ้นแผ่ขยายเป็นวงกว้างในสังคมและต่อเนื่อง
 เกี่ยวพันกันทางศีลธรรมทั้งในด้านสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ ดังนั้น สื่อจึงเป็นช่องทางสำคัญ
 ของการเข้าถึงแหล่งความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความบันเทิง และการศึกษาของประชาชน
 ก่อให้เกิดการพัฒนาของบุคคลทั้งด้านสติปัญญา ประสบการณ์ หรือแม้แต่อารมณ์ ดังนั้น สื่อจึงถือ
 ได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมต่อสังคม และ
 ความมั่นคงของชาติได้เป็นอย่างดี สื่อในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลแตกต่างจากสื่อยุคก่อนมาก เพราะ
 ปัจจุบันไม่ได้มีเฉพาะสถานีโทรทัศน์ หรือสถานีวิทยุในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งเราจะทราบว่ามีมาจากไหน
 ใครเป็นเจ้าของ หรือผู้ผลิตรายการ ปัจจุบันนี้การขยายช่องทางการรับชมโทรทัศน์และวิทยุมีให้
 เลือกมากมาย ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล
 รวมทั้งสถานีวิทยุชุมชน และ Social Network จึงเอื้อให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็นคนทำข่าว
 ได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น ถ้าพบเจอเหตุการณ์อะไรที่น่าสนใจ ก็สามารถใช้โทรศัพท์มือถือบันทึกภาพเก็บ
 ไว้และส่งต่อใน Social Media ได้ทันที สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศ ใน
 การพัฒนาประเทศจะทำได้ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อะไรหลาย ๆ อย่าง คือการมุ่ง
 ให้ความรู้และช่วยให้สังคม ช่วยให้ประเทศชาติพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างที่เราจะเห็นว่าการใช้
 สื่อมวลชน เพื่อการเกษตรการใช้สื่อมวลชนเพื่อการสาธารณสุขหรือการใช้สื่อมวลชนเพื่อ
 การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทของ
 สื่อมวลชนทางด้านการอบรมบ่มเพาะทางสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคมสื่อมวลชนจะต้องเป็นตัว
 แบบที่ดีให้กับสมาชิกในสังคม เช่นการปลูกฝังระบบ ระเบียบวินัย การปลูกฝังความมุ่งหวัง หรือ
 สร้างแรงบันดาลใจ สอนให้สมาชิกในสังคมรู้จักบทบาทและทัศนคติที่ถูกต้องและเหมาะสมและ
 สอนให้สมาชิกมีทักษะและความชำนาญและในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญ
 มากในการอบรมบ่มเพาะสมาชิกในสังคมให้ดำเนินวิถีชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง อีกอย่างหนึ่งคือ
 สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างประชาคมก็คือการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาลหรือองค์การ
 สถาบัน ให้ประชาชนได้ทราบด้วยการจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นตรงนี้สื่อมวลชนเอง
 จะต้องเป็นผู้เสนอประเด็นปัญหาต่อสังคม เปิดโอกาสให้กลุ่มประชาชนทุกกลุ่มเสนอความคิดเห็น
 และนำสารนั้นกลับไปสู่รัฐบาลผู้องค์กร ผู้สถาบันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและสิ่งสำคัญต้อง
 หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะลดความตึงเครียดของสังคมจะทำให้สังคมเรายู่กันอย่าง
 สงบสุข เครื่องมือที่มีอิทธิพลมากที่สุดในยุคนี้คือโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประ โยชน์มหาศาล ใน
 ขณะเดียวกันก็อาจเป็นโทษที่ไม่สามารถประเมินก็ได้ โทรทัศน์กลายเป็นสื่อแห่งการลอกเลียนแบบ
 พฤติกรรม ที่เป็นทั้งด้านดีและด้านลบ เช่น วัฒนธรรม จริยธรรม ความเชื่อสามารถเปลี่ยนแปลง
 ทัศนคติและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อมนุษย์ในยุคปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการมีสื่อโทรทัศน์เพิ่ม
 มากขึ้นมากมาย ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น ซึ่งมีการเจาะกลุ่ม

ผู้รับชมโดยตรง เพราะการรับชมโดยตรงจะไม่เหมือนกับการรับชมสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีทั่วไป ผู้ที่ปรารถนาจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการไปยังกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างสื่อโทรทัศน์ของตนเองได้ง่ายขึ้น ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่ต้องลงทุนเยอะ ก็สามารถจัดตั้งสื่อโทรทัศน์ขึ้นมาได้ เป็นการสร้างช่องทางการส่งสารไปยังผู้รับสารนี้โดยตรง มีการสร้างข้อมูลเฉพาะด้าน เดียว หรือสร้างข้อมูลที่บิดเบือน ทำให้คนเกิดความคิดเห็น ความรู้สึกที่แตกต่างกันไป เป็นยุทธวิธีในการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธที่ร้ายแรงทำลายสังคมและประเทศ เมื่อผู้ชมได้รับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียว ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เปรียบเหมือนกับการถูกล้างสมอง ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้รับสารเลือกรับรู้แต่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาให้เท่านั้น เป็นความหลงเชื่อแบบไร้สติ ขาดวิจารณญาณในการรับชม จึงกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงของชาติ จะเห็นว่าทุกวันนี้คนทำงานด้านสื่อแบบมีอาชีพที่มีอุดมการณ์จริง ๆ เหมือนยุคก่อนนั้นมีน้อยมาก สื่อยุคนี้จะมีการบิดเบือนข่าวสาร เนื่องจากคนทำงานด้านสื่อ หรือผู้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือให้เกิดประโยชน์ ไม่ได้เป็นนักสื่อสารมวลชนมีอาชีพแท้จริง เนื่องจากขาดความรู้จริงในงานด้านนี้ และขาดจรรยาบรรณของการเป็นนักสื่อสารมวลชนที่ดี ซึ่งหน้าที่สำคัญของคนทำงานสื่อ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างถูกต้อง เป็นกลาง และเป็นธรรม ซึ่งพอสรุปได้ว่าสื่อมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมและต่อความมั่นคงของชาติ เพราะสื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างมากและรวดเร็ว หากสื่อมวลชนขาดบทบาทในการนำเสนอด้านคุณธรรมน้อย จะส่งผลให้สังคมขาดความดีงาม ขาดความสงบสุข ขาดคุณธรรม เกิดความแตกแยก สมาชิกในสังคมขาดความเข้าใจสภาพที่แท้จริงของสังคม ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนจะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ไม่ดี เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ เอารัดเอาเปรียบ ขาดความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังคมขาดความเป็นระเบียบวินัย ไม่มีการกระตือรือร้นในการสร้างคุณธรรม ขาดคนดีไม่มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น ผลกระทบของเด็กที่เกิดจากการดูโทรทัศน์ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามจากรายการและละครทางโทรทัศน์ เช่น การชิงดีชิงเด่น การแก้แค้น การพูดจากด้วยภาษาที่ไม่สุภาพ การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นต้น หากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีคุณธรรม จะสามารถเปลี่ยนทัศนคตินำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคอร์ปชั่น ปัญหาด้านความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่น ๆ ลดลง ก็จะทำให้สังคมเกิดความสันติสุข และมีความมั่นคงในชาติมากยิ่งขึ้น

๑.๑ เสนอแนวทางแก้ไข

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทำให้การสื่อสารรวดเร็วกว่าการติดต่อสัมพันธ์กันในครอบครัว โรงเรียน และวัด ดังนั้น จึงเกิด “สังคมก้าวหน้า” กับกลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ต , โทรศัพท์มือถือ แม้ในครอบครัวเดียวกัน สื่อ ทุกชนิดจึงมีอิทธิพลที่จะให้ไม่ให้ ปลุกฝัง ชักเยียด ความคิดความเข้าใจแก่บุคคลได้ทุกวัย ทุกอาชีพ คุณธรรม และจริยธรรม อาจจะถูกบิดพลิ้วให้แปรเปลี่ยนไปตาม “ประชานิยม” โดยง่าย สื่อ จึงสมควรตระหนักถึง “พลัง” สำคัญของตนในเรื่องนี้ และพฤติกรรมปฏิบัติให้ดี โดยเหมาะสม เพื่อส่งเสริม คุณธรรม และจริยธรรม ของบุคคล และสังคมได้ เพื่อให้ชาติโดยรวมมีความมั่นคง ดังนั้น ประเด็นเรื่องสื่อมวลชน ที่จะเข้ามา มีบทบาท มีอิทธิพลต่อคนในสังคม ถ้าจะเป็นอิทธิพลที่ส่งผลดีต่อสังคม สื่อมวลชนควร ได้ศึกษา “NORM” หรือบรรทัดฐานทางสังคมว่า สังคมวันนี้จะเป็นอย่างไร และพยายามกระตุ้นย้า พยายาม ให้คนในสังคมใช้ค่านิยมนั้น เป็นตัวยึดเหนี่ยว ก็จะทำให้สิ่งนั้นเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันในสังคมนั้นได้อย่างมีศักยภาพ มีความมั่นคง คำที่นิยมใช้กันมากที่สุดก็คือ “บ-ว-ร” บ้าน วัด และ โรงเรียน “วัด” จะเป็นวัดใด ศาสนาใดก็ได้ที่สังคมนั้นนับถือ ๓ สิ่งนี้ เรา เรียกว่า “ทุนทางสังคม” ประกอบด้วย ครอบครัว การศึกษา และศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมีอยู่แล้ว เป็นการสร้างคนให้เป็นคนดี แต่เมื่อคนได้ก้าวพ้นจากสถาบันการศึกษา การเรียนแล้ว จะเข้ามาสู่ อีกสิ่งหนึ่งคือ “ทุนทางวัฒนธรรม” ซึ่งหมายถึง วิถีชีวิตของคน สิ่งที่จะมาช่วยพัฒนาคนได้เปลี่ยน จากบ้าน วัด โรงเรียน มาเป็น “ชุมชน” เป็นกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสื่อมวลชน ที่จะมา คอยให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ถ้าหากสังคมใด สามารถที่จะทำให้อีกกลางทั้ง ๖ กลุ่ม คือ ครอบครัว การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน สามารถไปในทิศทางเดียวกัน ความ สับสนของคนในสังคมก็จะหมดไป อาทิในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทย ต้องเผชิญ กับปัญหาความขัดแย้งในทางการเมืองสูงมาก มีการแบ่งฝ่าย แบ่งพวก แบ่งสี ทำให้เกิดการแข่งขัน แย่งชิงฐานเสียงคะแนนนิยมจากประชาชน เป็นที่ยอมรับว่า “สื่อโทรทัศน์” มีบทบาทต่อผู้บริโภค มากที่สุด และเมื่อสื่อโทรทัศน์ถูกใช้ เป็นเครื่องมือสร้างความขัดแย้ง ยุให้คนไทยแตกแยก แยก ความสามัคคี ด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนจากความเป็นจริง เพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม จะเห็น ได้ชัดว่าสื่อโทรทัศน์บางประเภทของกลุ่มคนเสื้อสี มีการเลือกข้างชัดเจน ปลุกกระดมคนดูให้เห็น ด้วยกับตัวเอง สร้างความเกลียดชังให้ฝ่ายกับตรงข้าม เราต้องยอมรับว่ากระบวนการสุ่มไฟใส่ฟัน ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมแน่นอน เมื่อต่างฝ่ายต่างก็คุยกันไม่รู้เรื่อง จึงทำให้เกิดความขัดแย้งอย่าง สูง และบานปลายกลายเป็นปัญหาสังคมไทยที่แตกแยกทางความคิด แม้แต่ภายในครอบครัว เดียวกัน ก็ยังขัดแย้งกัน เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาจัดระเบียบสื่อ ดำเนินการระงับการออกอากาศ สถานีโทรทัศน์ที่สร้างปัญหา อันนี้นับเป็นเรื่องที่ดีมาก เป็นจุดเริ่มต้นการจัดระเบียบสื่อ อันนำไปสู่

ขบวนการปฏิรูปสื่อ เพื่อให้สื่อทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเป็นกลางมากขึ้น ส่งผลต่อดีต่อสังคม และความมั่นคงของชาติ

๑.๒ บทสรุปในประเด็นปัญหาข้อ ๑

สถานการณ์วิกฤติของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา พบว่า คนในสังคมอ่อนแอ อันมีสาเหตุมาจากความเสื่อมของคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงอิทธิพลของ “สื่อ” คงต้องยอมรับว่า “สื่อ” มีอิทธิพลมากที่สุดในการขับเคลื่อนประเทศไทย อีกทั้ง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาสังคมไทยในหลากหลายมิติ ในวันนี้คนในสังคมกำลังสนใจบทบาทของ “สื่อ” ว่า สมควรจะมีการปฏิรูปสื่อแล้วหรือไม่ เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการนำเสนอข่าวสาร ดังนั้น การขับเคลื่อนให้เกิด “สื่อโทรทัศน์สีขาว” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาประเทศไทย โดยเป็นสื่อโทรทัศน์ต้นแบบ ทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมหลักคนไทย ระเบียบวินัย การตระหนักรู้ในรากของความเป็นไทย สำนักในบุญคุณแผ่นดิน รวมถึงการเทิดทูนสถาบันหลักของประเทศ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยสื่อมวลชนต้องทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ต่อสังคม รวมทั้งเร่งสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพราะหน้าที่ของสื่อมวลชน คือ การเป็นตะเกียงส่องทางให้กับสังคม เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เป็นยามเฝ้าแผ่นดิน คอยสอดส่องดูแลทำหน้าที่รายงาน ข้อมูลข่าวสาร ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกลาง และเป็นธรรม ตลอดจนร่วมกันนำเสนอเรื่องราวที่ดีงาม เพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรม

๒. ปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม พอสรุปแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

๒.๑ ปัญหา อุปสรรค ด้านคุณธรรม/จริยธรรม

หากพิจารณาตามความหมายของสื่อคุณธรรมที่เข้าใจกัน โดยทั่วไป สื่อคุณธรรม คือ สื่อที่ดีงาม สื่อที่สร้างสันติสุข ความสมานฉันท์ ความยุติธรรม และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นทุกข์ หรือคือสื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ ถ่ายทอด ปลูกฝัง และสร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความหมายที่ดีให้กับสังคม ซึ่งปัญหาที่พบคือ มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้สื่อเป็นสื่อไม่มีคุณธรรม หรือเกิดการพัฒนาเป็นสื่อคุณธรรมได้ยาก ประเด็นสื่อไม่มีคุณธรรม เป็นข้อถกเถียงกันมาทุกยุคสมัย แต่เนื่องจากสังคมไทยยุคปัจจุบัน มีความซับซ้อน หลากหลายของความคิดความเชื่อ และนวัตกรรมใหม่ๆ และเผชิญกับวิกฤตการณ์หลายด้าน เช่น วิกฤตการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์สื่อกันมากขึ้น เพราะสื่อเองมีอิทธิพลและเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมแทบทุกด้าน แม้ฝ่ายสื่อเองจะยืนยันว่าได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีแล้ว การโต้เถียงเช่นนี้จึง

เป็นเหตุการณ์ที่พบเห็นได้เสมอ ทั้งนี้ สิ่งที่เป็นปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดต่อการพัฒนาสื่อ คุณธรรม สามารถสรุปได้ดังอาทิ โครงสร้างเชิงอำนาจที่ครอบงำสื่อไทย, การแข่งขันทางธุรกิจและการแทรกแซงจากกลุ่มทุน, การรู้ไม่เท่าทันหรือการขาดจรรยาบรรณของสื่อ, ค่านิยมของคนในสังคม, และประเด็นอื่นๆ ในการพัฒนาสื่อคุณธรรม อาทิ การขาดกลไกในการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนเพื่อตัดสินอย่างเป็นธรรม หรือการบกพร่องในการจับกุมสื่อสิ่งผิดกฎหมาย สื่อลามก อีกทั้งความขัดแย้งในเรื่องเนื้อหาของสื่อ ที่อาจเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อกฎหมายโดยตรง แต่ขัดกับกรอบจริยธรรมของผู้ชมกับผู้ผลิตสื่อ หรือแม้แต่การที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิไม่ต้องการที่จะต่อกรหรือมีปัญหา กับสื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นต้น

๒.๒ ปัญหา อุปสรรค ด้านผู้บริหารองค์กรสื่อ

ปัจจุบันนี้ ปัญหาที่เป็นเรื่องสำคัญในวงการสื่อสาร นั่นก็คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพด้านสื่อสารมวลชน ไม่เข้าใจถึงวิชาชีพของอาชีพนี้ ไม่มีจรรยาบรรณของสื่อ ไม่เข้าใจถึงจริยธรรม คุณธรรม ดังนั้น เมื่อไปทำงานสื่อที่ไหนก็มีแต่จะสร้างปัญหา เพราะมักจะคิดในสิ่งที่ตัวเองคิดเท่านั้น คิดถึงแต่เรื่องตัวเอง คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารจึงขาดคุณธรรม ขาดอุดมการณ์ ขาดจิตสำนึกรักในวิชาชีพของตนเอง จนกลายเป็นปัญหาต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

การทำงานสื่อสารมวลชน คือ อาชีพ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจไม่สนใจและไม่เข้าใจอย่างรุนแรง ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ถ้าจะบริหารและพัฒนาสื่อคุณธรรม ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นมืออาชีพไม่ใช่มือสมัครเล่น มีอุดมการณ์ มีความรักในการสร้างสรรค์งานสื่อสีขาว มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบรายการ ผู้ผลิตรายการต้องมีเทคนิค และวิธีการนำเสนอใหม่ ๆ นำนวัตกรรมการผลิตมาสร้างสรรค์ให้เกิดมิติใหม่ ๆ ในการรับชม ที่สำคัญคือ การผลิตรายการที่ดีต้องไม่ยึดเยียดให้คนดู การผลิตต้องเข้าใจถึงสังคม เข้าใจความต้องการของคนในสังคม จะยึดเยียดกันไม่ได้ เพราะผู้ชมจะมีทางเลือกเยอะ ถ้าหากไม่เข้าใจ ก็จะผลิตสื่อแบบไม่สนใจ รายการที่ผลิตออกมานั้นก็จะไม่น่าสนใจ ไม่มีประโยชน์อะไร แล้วก็จะไม่มีคนดู การที่จะหวังให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ก็จะเป็นไปได้ยาก

การทำงานด้านสื่อ หากจะพัฒนาให้มีสื่อดี ๆ สื่อคุณธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารสื่อ เพราะจะเป็นคนตัดสินใจในทุก ๆ เรื่อง หากผู้บริหารที่ไม่เข้าใจเรื่องงานด้านสื่อ มีแต่คุณธรรม ก็จะมีปัญหาตามมา ดังนั้น การทำสื่อดี ๆ ทำไม่ได้ง่าย การทำความดียังง่ายกว่า เพราะเราทำด้วยตัวเอง แต่การทำสื่อดี ๆ นอกจากทำเองแล้ว ต้องการให้คนอื่นได้ดู ต้องการให้คนอื่นได้ฟัง แต่เขาสนใจอยากดูอยากฟังหรือเปล่า การทำสื่อดี ๆ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหลายอย่าง มีการระดมความคิด และสร้างให้คนยอมรับ สื่อบางรายการอาจจะไม่ได้ส่งผลทันที แต่จะต้องใช้เวลาค่อย ๆ

ปลูกฝังเข้าไป เป็นการหวังผลในอนาคต ก่อนจะปลูกฝังได้ต้องยอมรับได้ก่อน ดังนั้น ถ้าจะผลิตสื่อที่ดีมีคุณธรรม ต้องเลือกสรรหาคนทำงานที่มีใจรักในการผลิตสื่อที่ดีมาก่อน คนที่ดี มีคุณธรรมมีความสามารถ มีศักยภาพ และทำสิ่งที่น่าสนใจ ควรสนับสนุนคนพวกนี้ให้มีโอกาสได้ทำตามแนวคิดที่เป็นความดี เพราะคนดีที่มีความสามารถ ก่อนจะผลิตรายการ หรือผลิตสื่อ จะคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนเหมาะสม และจะสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ ที่ดีนั้นลงไปให้คนสนใจอยากติดตามดู ดังนั้น ในการสร้างสื่อคุณธรรม จึงต้องเป็นคนทำงานสื่อที่ดีมีคุณธรรม

๒.๓ ปัญหา อุปสรรค ด้านขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล

ปัจจุบัน เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตรายการโทรทัศน์ ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถผลิตรายการได้ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเหมือนแต่ก่อน และเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเอง ประเทศไทยได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมขึ้นมากมายนับร้อยสถานี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรายการแบบไร้สาระ ที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรมากกว่าที่จะมุ่งเน้นสร้างสรรค์สังคมไทยให้เกิดคุณธรรม ให้เกิดความมั่นคง ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าของและผู้ผลิตรายการ ขาดจรรยาบรรณ ไม่ได้คำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมา ภาครัฐยังไม่มีมาตรการที่มากำกับและดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจัง นับวันก็จะกลายเป็นปัญหาที่เรื้อรัง ยากต่อการควบคุม ส่วนในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ และการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการ สื่อคุณธรรม โดยเฉพาะการสร้างสรรคสื่อคุณธรรม ปกติส่วนมากรายการด้านคุณธรรม จริยธรรม จะมีผู้ชมน้อยกว่ารายการบันเทิง คนตรี กีฬา จึงมีสปอนเซอร์ให้การสนับสนุนงบประมาณน้อยมาก ในอดีตที่ผ่านมา ภาครัฐเองไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือให้การสนับสนุนรายการที่เน้นสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมคุณธรรมอย่างจริงจัง ถึงกับมีข้อมูลว่าถ้าสื่อผลิตข่าวโทรทัศน์ในเชิงข่าวสร้างสรรค์ แบบมีคุณธรรม ผู้ชมอาจไม่สนใจ เพราะไม่ได้ได้รับความสนุก ไม่ตื่นเต้นเร้าใจ แต่ถ้าหากทำข่าวแบบบู๊ๆ ผู้ชมจะชอบ เช่น ถ้านำเสนอข่าวสุนัขกัดคน ก็จะเป็นข่าวที่น่าสนใจทุก ๆ ไป แต่ถ้าเป็นข่าวคนไปกัดสุนัข ผู้ชมจะสนใจติดตามข่าวนั้นทันที เพราะเป็นเรื่องแปลกประหลาด อีกประเด็นที่ได้เห็นกันอยู่บ่อยๆ คือ ข่าวบุคคลในแวดวงสังคม แวดวงบันเทิงเมื่อประสบกับเหตุการณ์เลวร้าย โดยเฉพาะเรื่องชู้สาว ก็มักจะตกเป็นข่าวหน้าหนึ่งเต็มหน้า แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวไปร่วมกิจกรรมทำความดีช่วยเหลือสังคม จะเป็นข่าวในกรอบเล็ก ๆ คอลัมน์เล็ก ๆ เท่านั้น ดังคำพูดที่กล่าวว่า “ข่าวร้ายลงฟรี ข่าวดีเสียสตางค์” แม้แต่บริษัทโฆษณา ก็จะเลือกวางเฉพาะรายการที่ได้รับความนิยมสูงสุด โดยไม่ได้คำนึงว่าจะเป็นรายการที่สร้างสรรค์หรือรายการน้ำเน่าที่ทำร้ายสังคมไทย ในปัจจุบัน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้จัดให้มีการประมูลคลื่นความถี่ เพื่อให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ครอบคลุมข่าวและสาระ ซึ่งกำหนดให้มีรายการเพื่อสาระ รายการเพื่อเด็ก และถ้ามีการผลิตรายการสร้างสรรค์สังคม โดยเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน กสทช. ก็จะมีกองทุนสนับสนุนรายการที่ดีเหล่านี้ ช่วยให้ผู้ผลิตรายการที่

ถ่ายทอดเรื่องราวดีมีคุณภาพให้กับสังคมไทย ได้มีโอกาสเข้ามาทำสื่อโทรทัศน์ลักษณะนี้มากขึ้น และที่สำคัญคือ ทุกรายการต้องมีภาษามือ เป็นการสื่อสารเฉพาะถึงบุคคลกลุ่มนี้ อันนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้พิการทางการได้ยิน ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

๒.๔ ปัญหา อุปสรรค ด้าน จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน

โดยทั่วไปแล้วนั้น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ จะมีจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชนเป็นมาตรการที่กำหนดให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบอยู่แล้ว ณ เวลานี้ สื่อโทรทัศน์ ได้ทำหน้าที่ “สื่อ” ที่คอยช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ “คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (กสช.)” ได้ดีมาก ๆ แต่เนื่องจากที่ผ่านมา ได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมมากมายหลายร้อยสถานี และมีสถานีโทรทัศน์ของกลุ่มแบ่งสี กลุ่มพรรคการเมืองเกิดขึ้น เป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่แบ่งพรรคแบ่งข้าง อย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลการนำเสนอข่าวสารว่ามีความเท็จจริงอย่างไร จนมาถึงยุคปัจจุบันนี้ได้มีการประกาศใช้กฏอัยการศึก จึงสามารถเข้ามาจัดการควบคุมสื่อโทรทัศน์เหล่านั้นได้ ทำให้เห็นว่า สื่อโทรทัศน์ช่องไหนดี และไม่ดีถือเป็นโอกาสอันดีที่จะมาทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสื่อที่ดีว่าควรทำหน้าที่อย่างไร หน้าที่เหมาะสม และถูกต้องควรเป็นอย่างไร และถ้าหากสื่อไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับบทลงโทษ โดยการระงับการออกอากาศทันที จนกว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงผังรายการใหม่ให้มีรายการที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์สังคมในอนาคต อุปสรรคที่ยังน่าเป็นห่วงอยู่คือ เมื่อผ่านพ้นห้วงเวลาของกฏอัยการศึกไปแล้ว มีการตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ ผู้นำประเทศ จะยังคงมีเจตนารมณ์ในการบริหารจัดการกับสื่อที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือไม่ ผู้บริหารประเทศหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องตระหนักต่อภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจาก “สื่อ” ที่ถูกปล่อยปละละเลย จนกลายเป็นไฟลุกลามบานปลายไปทั่วประเทศ ดังเช่นเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น การมีรัฐประหาร ก็นับเป็นสิ่งที่ดี เป็นการช่วยดับไฟ ด้วยการควบคุม กำกับดูแลสื่อต่างๆ ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธของนักการเมือง ในการต่อสู้ระหว่างกัน เมื่อทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฏอัยการศึก ก็ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สิ่งที่ต้องระมัดระวังคือ การกลับไปเป็นสภาพแบบเดิมก่อนที่จะมี “คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (กสช.)” จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่ คณะกรรมการกิจการวิทยุ กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จะได้เข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลและจัดระเบียบ “สื่อ” ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อโทรคมนาคม ให้มีระเบียบตามมาตรการที่กำหนดใช้อย่างจริงจัง ในขณะที่ประชาชนต่างเรียกร้องอยากได้สถานีโทรทัศน์แห่งความดี มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับคนในสังคม แทนที่จะปล่อยให้ระบบทุนและอำนาจยึดไปใช้ประโยชน์เพื่อการค้าและการเมืองที่มอมเมา เอาแต่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องอย่างไม่ลืมหูลืมตา ในวันนี้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาสื่อคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สร้าง “คน” ในวงการสื่อให้มี

คุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และให้รับรู้ถึงปัญหาที่ได้สร้างขึ้นว่าส่งผลกระทบต่อคนในสังคม และประเทศชาติมากมายเพียงใด

๒.๕ บทสรุปในประเด็นปัญหาข้อ ๒

จากประเด็นคำถาม/คำตอบ ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาสื่อคุณธรรม ผู้วิจัยพอสรุปปัญหาได้ ๔ ประการใหญ่ ๆ อาทิ ปัญหาด้านคุณธรรม/จริยธรรม, ปัญหาด้านผู้บริหารองค์กรสื่อ, ปัญหาด้านขาดการสนับสนุน จากหน่วยงานรัฐบาล, และปัญหาด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ สื่อสารมวลชน สำหรับปัญหาอื่น ๆ เท่าที่รวบรวมได้มีหลายประการเช่น ปัญหาเกิดจากข้อจำกัดในการรับรู้หรือเข้าใจข้อมูลข่าวสารในแต่ละช่วงเวลา คือ การที่มีข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป จนทำให้ประชาชนผู้รับสารไม่สามารถนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะมากจนไม่ทราบว่า จะเลือกได้อย่างไร, ปัญหาเกิดจากความยาวของสายการติดต่อสื่อสาร หากผ่านคนกลางหลายคน ความเพี้ยนของข่าวสารก็จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น หากท่านสามารถทำให้ช่องทางการติดต่อสื่อสารสั้นที่สุด หรือสามารถส่งข่าวสารได้โดยตรงจะดีที่สุด, ปัญหาเกิดจากการกลั่นกรองข้อมูลของผู้ส่งสารที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง คัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่ตนเองพึงพอใจเท่านั้นเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วผลเสียหายจึงตกอยู่ที่รายละเอียดของข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดไป ก็ถูกทำลายข่าวสารที่ถูกต้องไปโดยปริยาย, และปัญหาเกิดจากตัวบุคคลเห็นว่าเรื่องที่ดี ที่ไม่ดี กลายเป็นเรื่องปกติ เคยชินกับมัน เพียงขอให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือได้รับสิ่งของตอบแทนจากคนนั้นหรือกลุ่มนั้นๆ แล้วนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นกลางบิดเบือนข้อมูลความเป็นจริง

แนวทางแก้ปัญหาล่าช้าด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ด้วย ปัญหาทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้น ถ้าสังคมดี ครอบครัวยุติ มีพื้นฐานการศึกษาที่ดี มีการใช้สื่อคุณธรรมเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเยาวชนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพ เป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรักและหวงแหนแผ่นดินไทย จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีเสถียรภาพ และมีความมั่นคงของชาติสืบต่อไป

๓. แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

ผู้วิจัยได้ข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ด้านคุณธรรม/จริยธรรม ได้ดังนี้

๓. ๑ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จากพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗

(๑๘) ประกอบกับพระราชบัญญัติการประกอบ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๘ กำหนดให้ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่างๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบ อาชีพและวิชาชีพ ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทาง จริยธรรม และการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมควรคำนึงถึงเรื่องการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ของประชาชนและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพขององค์กร ได้กำหนดเป็น มาตรฐานในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ จึงได้สนับสนุนให้มีแนวปฏิบัติการทำงานที่ สื่อในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าและ บรรทัดฐานวิชาชีพสื่อ โดยมี หลักการจริยธรรมวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์, หลักการ จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์, หลักจริยธรรม และแนวปฏิบัติตนของ องค์กร เพื่อความถูกต้องและเป็นมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ ,จริยธรรมขั้นต่ำและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์

๓.๒ ในระดับหน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายของ คณะกรรมการกิจการกระจาย เสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.) ได้เสนอแนวทางและมาตรการใน การแก้ไขปัญหาเหล่านั้นว่าการศึกษาที่ดี จะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยการจัดหลักสูตรอบรมพัฒนา สื่อมวลชนทุกประเภท ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และมีความเคารพเกียรติ ศักดิ์ศรีในวิชาชีพของตนเอง ควรจัดการอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกระดับ ทั้ง ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับล่าง และผู้ปฏิบัติงานการจัดงานมอบรางวัลยกย่อง ประกาศ เกียรติคุณ สื่อที่ดีมีคุณธรรม โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และ คณะกรรมการกิจการวิทยุ กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ดำเนินการ จัดมอบรางวัลเกียรติยศ “รางวัลสื่อคุณธรรมแห่งชาติ” เป็นรางวัลเกียรติยศสูงสุดที่มอบให้สื่อดีมี คุณธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นกำลังใจให้กับสื่อที่ทำความดี เป็นต้นแบบของสื่อคุณธรรม ที่ ทำหน้าที่สื่อสารมวลชนได้อย่างสมเกียรติ สมศักดิ์ศรี การจัดโครงการสื่อคุณธรรมสัญจร นำเยี่ยม ชมและศึกษาดูงานสื่อโทรทัศน์สีขาวของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มูลนิธิพุทธนือจี ประเทศไต้หวัน มีสถานีโทรทัศน์ ชื่อว่า “ต้าอ้าย” แปลว่า สถานีโทรทัศน์แห่งความรักอันยิ่งใหญ่ จุดเด่นของ สถานีโทรทัศน์แห่งนี้ คือ การผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม ปลุกจิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือมวล มนุษย์โลก การยื่นหยัดเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดี โดยมีได้ใช้เงินจากกองทุนหรือเงิน สนับสนุนจากรัฐบาล และไม่มีโฆษณา สถานีโทรทัศน์ก่อตั้งด้วยเงินบริจาคจากประชาชนและ

ดำเนินการด้วยเงินบริจาคที่สมทบทุนด้วยรายได้จากขยะ Recycle ทำให้สถานีโทรทัศน์แห่งนี้ เป็นของมวลมหาประชาชนอย่างแท้จริง ในรูปแบบของ Social Enterprise ไม่ใช่เป็นบริษัทมหาชนแบบทุนนิยม จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่วงการสื่อโทรทัศน์ของไทยและสื่อจากทั่วโลก ควรได้มีโอกาสศึกษาวิธีการบริหารจัดการด้านสถานีโทรทัศน์คุณธรรม แนวคิดการพัฒนาสถานีโทรทัศน์คุณธรรม โดยมุ่งหวังให้เป็นต้นแบบสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคมคุณธรรมของประเทศไทย เพื่อคืนความสุขให้กับคนในชาติ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีองค์กรภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกันสนับสนุนและขับเคลื่อนให้การปฏิรูปสื่อคุณธรรม และต้องเป็นวาระแห่งชาติ

๓.๓ แนวทางในการพัฒนาสื่อคุณธรรม ควรกำหนดให้ภารกิจนี้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมอบหมายหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เร่งดำเนินการอย่างด่วนที่สุดในการจัดสร้างสถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุเพื่อคืนความสุขให้กับคนไทย และสังคมไทย กำหนดให้เผยแพร่เนื้อหามุ่งเน้นในเรื่องความดี ความงาม ส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน และสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึงควรใช้สื่อดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ ควรใช้สื่อนี้อบรม สั่งสอน ปลูกฝังเยาวชนโดยเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ ให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เพราะปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้นล้วนมาจากคนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดความเคารพรักษาดี รักแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม คือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องมีจรรยาบรรณ ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีความเสียสละที่เข้ามาผลิตรายการดีมีคุณภาพ ที่จะช่วยสื่อสารไปยังประชาชนให้มากที่สุด ในวันที่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ควรจัดการปฏิรูปสื่ออย่างเร่งด่วนที่สุด ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ดิจิทัล สื่อโทรทัศน์ดาวเทียม ต้องให้ความร่วมมือในการคืนความสุขให้กับคนในชาติ ต้องเสียสละทำหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศ เริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองให้เป็นสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณธรรม คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรกำหนดให้แต่ละสถานีโทรทัศน์ เพิ่มสัดส่วนการออกอากาศที่มีเนื้อหาส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมมากยิ่งขึ้น มิใช่มุ่งเน้นแต่จะผลิตรายการบันเทิงไร้สาระที่สร้างรายได้และมุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว ดังตัวอย่าง โครงการ“นักข่าวอาสา” ของสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN จะเน้นให้เห็นว่าไม่ใช่สื่อเท่านั้นที่ทำข่าวได้ ประชาชนทั่วประเทศสามารถทำข่าวได้ด้วยตนเอง มีหลายเหตุการณ์ที่มีประชาชนได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นผู้ผลิตข่าวส่งเข้ามา จะช่วยรายงานความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมให้สังคมได้รับรู้อย่างรวดเร็ว ผู้มีอำนาจที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ จะได้เข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาค้นพบที่นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาทิ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยปัญญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยขอนแก่นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัตตานี เพื่อร่วมกันผลิตนักข่าว ใช้นัก

สื่อสารมวลชนที่มีคุณภาพ เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคมไทยให้มากขึ้น

๔. บทสรุปและข้อเสนอแนะ แนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหา

จากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกฝ่าย ผู้วิจัยสามารถประมวลผลและข้อเสนอ “โครงการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย” ดังนี้

๔.๑ หลักการและเหตุผล

เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่า “สื่อ” ได้กลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อคนไทยมากที่สุด และมีส่วนสำคัญในการทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่การแสวงหาทางออกที่ค้ำจุนให้กับสังคมไทย และการขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ ของสังคม ด้วยสื่อจะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การปฏิรูปประเทศอย่างเต็มรูปแบบ โดยทุกภาคส่วนที่ส่วนร่วมในการผลักดัน มีกลไกรัฐให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อน เพื่อร่วมสร้างสรรค์สื่อโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบ แนวคิดเรื่อง “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย” จึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนมากมายในสังคม ซึ่งต่างก็เห็นตรงกันว่า ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยต้องมีสื่อที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความดีงามสู่สังคม สร้างสรรค์ ปุณฺณจิตสำนึกที่ดีในการรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข โดยมีความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชนที่มาสนับสนุนการบริหารสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สถานีโทรทัศน์คุณธรรมจริยธรรมเพื่อสังคมไทย มีเป้าหมายสูงสุด คือ เป็นของขวัญแห่งความดี ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๘ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ และเป็น “สถานีโทรทัศน์แห่งความดี” เพื่อสร้างความสุข สร้างสรรค์ให้สังคมมีคุณธรรม เกิดความมั่นคงในชาติรูปแบบของสถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย มุ่งเน้นสร้างสรรค์ความดีงามและความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ดีว่า “สถานีโทรทัศน์แห่งความดี เพื่อสังคมแห่งความสุข” ประกอบด้วยรายการคุณภาพจากผู้ผลิตรายการเพื่อสังคม ซึ่งมาแนวคิดเรื่องการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม ทำหน้าที่ถ่ายทอดความดีงามสู่สังคมไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม และความรัก เทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้นแบบที่ดีในการสร้างค่านิยมหลักของคนไทย โดยมีจุดยืนของสถานี คือ เป็นสื่อที่สร้างความดี ความงาม และความจริง โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง การดำเนินงานรายการโทรทัศน์จะเป็นรูปแบบรายการสร้างสรรค์สังคมคุณธรรมแนวใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีจุดยืนที่ชัดเจนในการสื่อสีขาว สื่อคุณธรรมของประชาชน ที่ประกอบการอย่างเป็นอิสระ โดยไม่ได้อิงสถาบัน หรือหน่วยงานหลักใด ๆ มีเป้าหมายสูงสุดที่ไม่ใช่การแสวงหาผลกำไร หากแต่

เป็นการสร้างประโยชน์ต่อสังคม ในรูปแบบการเพิ่มพื้นที่สื่อ เสนอรายการดีมีสาระเป็นประโยชน์ ให้แก่ผู้ชมทุกระดับในสังคม เป็นเวทีแห่งการนำเสนอความตั้งใจกระทำความดี เพื่อสังคมคุณธรรม มีคุณภาพเข้าถึงจิตใจของประชาชน เพื่อมอบความสุขให้กับคนไทยทุกคน

๔.๒ วัตถุประสงค์

๔.๒.๑ เพื่อพัฒนาเป็นสถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคง แห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย เป็นช่องทางนำเสนอสื่อสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ เป็น องค์กระต้นแบบในการปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม และดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสาธารณะอย่างแท้จริง

๔.๒.๒ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่าอย่างมีส่วนร่วม โดยเป็นพื้นที่สำหรับการถ่ายทอดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรม อาทิ การสร้าง จิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคม การนำเสนอประวัติศาสตร์ ของชาติในด้านต่าง ๆ ประวัติบุคคลสำคัญในอดีตที่มีส่วนร่วมการสร้างชาติสร้างประเทศไทยให้ น่ายุ่ มีความมั่นคง

๔.๒.๓ เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมกับภาค ประชาชนในด้านการให้การแบ่งปัน และการร่วมสร้างสรรค์สื่อที่เป็นประโยชน์กับสังคม

๔.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานีโทรทัศน์คุณธรรมจริยธรรมเพื่อสังคมไทย

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย มุ่งเน้นการนำเสนอสื่อดี ๆ สร้างสรรค์ทั้งสาระบันเทิงที่เป็นประโยชน์ทั้งสามด้าน คือ ดีต่อ ประเทศชาติ ดีต่อสุขภาพ และดีต่อชุมชนสังคม โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาสถานีโทรทัศน์ คุณธรรมเพื่อสังคมไทย ๓ ปี ดังนี้

ปีที่ ๑ เพิ่มพื้นที่สื่อสร้างสรรค์คุณธรรม

ปีที่ ๒ ร่วมสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนและภาคประชาสังคม

ปีที่ ๓ นำสังคมสู่ความสุข และเกื้อกูลกัน

๔.๔ เป้าหมายการพัฒนาสถานีโทรทัศน์คุณธรรมจริยธรรมเพื่อสังคมไทย

ปีที่ ๑ เพิ่มพื้นที่สื่อสร้างสรรค์คุณธรรม มีเป้าหมายการดำเนินงาน ดังนี้

๑) เกิดสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคมต้นแบบแห่งใหม่ที่เป็นพื้นที่ที่ ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีส่วนร่วม และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสื่อ สร้างสรรค์ ในด้านการเสนอความคิดเห็น การร่วมพัฒนาสื่อ การร่วมตรวจสอบสื่อ และนำเสนอ ประเด็นอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารายการโทรทัศน์

๒) เกิดรายการใหม่ที่มีเนื้อหาเต็มไปด้วยหลากหลายสาระ มุ่งองค์ ความรู้ มีความงดงามในการนำเสนอ รวมทั้งส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมและความมั่นคงแห่งชาติ

ปีที่ ๒ ร่วมสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนและภาคประชาสังคม มีเป้าหมายการดำเนินงาน ดังนี้

๑) กลุ่มเป้าหมายรับรู้การเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นสารประโยชน์ และเกิดความพึงพอใจในเนื้อหารูปแบบรายการที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างจิตสำนึกที่ดี

๒) กลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์จากเนื้อหาที่เผยแพร่ทางช่องรายการเกิดจิตสำนึกในด้านการสร้างสรรค์ความดี และการให้ รวมถึงทัศนคติและพฤติกรรมที่สนับสนุนการสร้างความสุข ที่สามารถนำไปพัฒนาสู่การดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ

ปีที่ ๓ นำสังคมสู่ความสุข และเกื้อกูลกัน มีเป้าหมายการดำเนินงาน ดังนี้ ภาคประชาชนมีความตื่นตัวในการสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม กิจกรรมเพื่อสังคมได้รับการกระตุ้นให้มีความตื่นตัว และเกิดแรงบันดาลใจในการประกอบกิจการเพื่อสร้างความสุขเพื่อสังคมไทย

๔.๕ กลุ่มเป้าหมาย

๔.๕.๑ ประชาชนทั่วไปที่สามารถรับชมผ่านระบบ Digital TV ระบบดาวเทียม C Band ระบบ KU Band ระบบเคเบิล และ Social Network ทั้งเด็ก เยาวชนคนรุ่นใหม่ และครอบครัว ทั่วประเทศ ที่สื่อเข้าไปมีบทบาทอย่างสูงต่อความคิด ทัศนคติ และจิตสำนึก เพื่อให้รายการและกิจกรรมต่าง ๆ จากสถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีการปรับเปลี่ยนค่านิยมหลักของคนไทย ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสร้างคุณธรรมทุกมิติ เพื่อสร้างประเทศไทยให้เข้มแข็ง

๔.๕.๒ ภาคประชาสังคม เครือข่ายด้านสังคม และภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ที่ร่วมขับเคลื่อนสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอประเด็น หรือเนื้อหาที่สร้างสรรค์และร่วมปฏิรูปประเทศไทยให้เกิดสันติสุข รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และผลิตรายการที่ให้สารประโยชน์

๔.๕.๓ กลุ่มธุรกิจผู้ประกอบการที่มีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม CSR (Corporater Social Responsibility) และกลุ่มผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) โดยรายการและกิจกรรมต่าง ๆ จากสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ จะกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ มีความตื่นตัวในการดำเนินงานกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างมีคุณภาพ

๔.๖ แนวทางการดำเนินงานรายการของสถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย

๔.๖.๑ แนวคิดการสร้างสถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมถ่ายทอดความดีงามสู่สังคม สร้างจิตสำนึกที่ดีมีคุณธรรมและสร้างสรรค์สังคมไทย สร้างให้คนไทยมีเบญจคุณ คือมีความพอเพียง ความดี ความงาม มีปัญญา และมีความสุข

๔.๖.๒ จุดยืนของสถานีโทรทัศน์คุณธรรมฯ ต้นแบบ จะเป็นพื้นที่สื่อสร้างสรรค์ สื่อคุณธรรมอย่างแท้จริง การดำเนินงานภายใต้ศูนย์คุณธรรมเป็นไปอย่างอิสระ โดยไม่อิงกับสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ มีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างประโยชน์ให้สังคมและเป็นต้นแบบของสื่อ เพื่อการปฏิรูปประเทศ

๔.๖.๓ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงและรับชมสถานีได้อย่างอิสระ โดยจัดสรรให้อยู่ในระบบ Digital TV ระบบ C Band ระบบ KU Band ทั้งงานรับสัญญาณดาวเทียม และเคเบิลท้องถิ่น รวมทั้ง Social Network เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยทั่วประเทศ และในต่างประเทศ ได้รับชมเรื่องราวที่มีเนื้อหา สาระที่มีประโยชน์ สร้างจิตสำนึกดี มีความสุข

๔.๖.๔ จัดสรรช่วงเวลาส่วนหนึ่งของผังรายการให้เป็นช่วงเวลาแห่งความสุข เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่รายการ ข้อมูลข่าวสาร จากภาคีเครือข่าย โดยมีคณะกรรมการบริหารช่วงเวลานี้ โดยเฉพาะเพื่อพัฒนาคุณภาพ ประเภท และเนื้อหา รายการให้มีมาตรฐานและสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสำนึกและทัศนคติต่อกลุ่มเป้าหมาย

๔.๖.๕ จัดสรรเวลาส่วนหนึ่งของสถานีมอบให้แก่องค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมถ่ายทอดคุณธรรมความดีงามเพื่อสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ที่ร่วมสร้างสรรค์ได้มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่กลุ่มเป้าหมายและถ่ายทอดเรื่องราวที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

๔.๖.๖ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม โดยเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในการร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์และเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ เปิดโอกาสและสร้างกลไกให้ประชาชนที่รับชมได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในด้านรูปแบบเนื้อหาของรายการ และร่วมตรวจสอบสื่ออย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทัน

๔.๖.๗ ดำเนินการในรูปแบบสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคม ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม แต่สามารถดำเนินการหารายได้เพิ่มเติม เพื่อให้สถานีโทรทัศน์พึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง นอกจากงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการปฏิรูปประเทศ

๔.๗ รูปแบบและเนื้อหารายการ

รูปแบบรายการอันประกอบด้วย สารคดีจากในและต่างประเทศ ปกิณกะบันเทิง หรือวาไรตี้ รายการเวทีเสวนา รายการสนทนา สื่อพื้นบ้าน และ Reality Show ที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสนับสนุนการสร้างความสุขในทุกมิติ เนื้อหารายการแบ่งเป็น

๔.๗.๑ สารองค์ความรู้ ด้านการสร้างความสุขในมิติต่าง ๆ ทั้งกายใจ สังคม และจิตปัญญา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเพื่อความสุขอย่างยั่งยืน

อาทิ ความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เช่น ผู้ด้อยโอกาส เยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ความรู้ด้านการศึกษา ชุมชน สังคม องค์กร สิ่งแวดล้อม จิตอาสา ฯลฯ

๔.๗.๒ สาระการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม ให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ให้พร้อมในการปฏิรูปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งคุณธรรม

๔.๗.๓ สาระธรรม ที่รับชมได้ทุกคนในครอบครัว สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ขกระดับจิตใจ เสริมสร้างจิตสำนึกใหม่ จิตสาธารณะ และธรรมะ (ทุกศาสนา) ฯลฯ

๔.๗.๔ สาระบันเทิง ที่เหมาะกับรูปแบบการดำเนินชีวิตยุคใหม่ นำเสนอ Lifestyle นวัตกรรม ความรู้ใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์ กระแสสังคมใหม่ (Trend)

๔.๗.๕ สาระสร้างสรรค์ที่เสริมสร้างสังคมสันติสุข และ CSR นำเสนอรายการรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสารคดี Reality และการถ่ายทอดกิจกรรมที่สนับสนุนการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรม ความดีงาม

๔.๗.๖ รายการเฉลิมพระเกียรติแนวใหม่ เช่น คิดดี...ทำดี ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง ตามรอยพระเจ้าแผ่นดิน ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา ฯลฯ

๔.๘ ที่มาของรายการ

๔.๘.๑ รายการเพื่อสังคม สัดส่วน ๓๐ % ผู้ผลิตรายการที่มีเจตนารมณ์มุ่งมั่นในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ของประชาชนที่ทำความดี และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนในการดำเนินรอยตาม

๔.๘.๒ รายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สัดส่วน ๓๐ % จากภาคีเครือข่ายศูนย์คุณธรรม ๓ กลุ่ม และภาคประชาสังคมต่าง ๆ อาทิ นิสิต นักศึกษา โครงการทุนอุปถัมภ์ องค์กรภาครัฐและเอกชน นักสื่อสารพลเมืองท้องถิ่น กิจกรรมภาคี เวทีสัมมนา เสวนา

๔.๘.๓ รายการสร้างสรรค์สังคมที่ผลิตขึ้นใหม่ สัดส่วน ๓๐ % จากผู้สนับสนุนกลุ่มบริษัทตลาดหลักทรัพย์ กลุ่มกิจการเพื่อสังคมและผู้สนับสนุนอื่น ๆ

๔.๘.๔ รายการความรู้ และสารคดีสร้างความสุข สัดส่วน ๑๐ % จากผู้ผลิตในและต่างประเทศ

๔.๙ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๔.๙.๑ เกิดรายการโทรทัศน์เพื่อสังคมต้นแบบในการปฏิรูปสื่ออย่างเป็นรูปธรรมที่ดำเนินการในรูปแบบสถานีโทรทัศน์คุณธรรม เพื่อสังคมไทย แห่งแรกของประเทศ เพื่อนำเสนอรายการที่มีคุณค่าออกอากาศ ถ่ายทอด รายการสู่สังคม เป็นที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและ ภาคประชาสังคม

๔.๕.๒ ผู้ชมกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ผ่านการรับชมรายการที่ได้รับรู้ถึงแนวความคิดที่ดีงาม แรงบันดาลใจ การทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์สังคมส่วนรวม เป็นต้นแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๔.๕.๓ ประชาชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และผลิตรายการ รวมถึงการนำเสนอประเด็นเนื้อหาต่างๆตามความเหมาะสม

๔.๕.๔ องค์กรภาครัฐและเอกชนจะได้ช่องทางในการนำเสนอสิ่งที่ดีงามสู่สังคมทำให้สังคมเกิดสันติสุข ประเทศเกิดความมั่นคง

๔.๕.๕ ผู้ชมจาก ๑๗๗ ประเทศทั่วโลก ได้ทางเลือกใหม่ในการรับชมรายการที่สามารถสร้างจิตสำนึกใหม่ และทัศนคติที่มีผลต่อการสร้างค่านิยมหลักของคนไทย

๔.๑๐ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

๔.๑๐.๑ เนื้อหารายการมีการนำเสนอในรูปแบบใหม่ ๆ แนวคิดที่สร้างสรรค์ มีสาระคุณสุกไม่ซ้ำแบบเดิมมีผู้ติดตามชมต่อเนื่อง โดยการวัดคุณค่าของรายการจากการนำเสนอของ “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย” จะไม่อยู่ที่ Rating แต่อยู่ที่กลุ่มผู้ชมได้รับการถ่ายทอดเรื่องราว ดีมีคุณภาพ และได้รับกระแตอบรับจากทั่วประเทศ และทั่วโลก

๔.๑๐.๒ เป็นช่องทางหลักในการนำเสนอข่าวสารและประชาสัมพันธ์งานด้านกิจกรรมเพื่อสังคม กิจกรรมด้านความมั่นคง กิจกรรมจิตอาสาและการให้อย่างต่อเนื่อง จากทุกภาคส่วน

๔.๑๐.๓ การสนับสนุนจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และ กสทช. ที่มีส่วนช่วยผลักดันให้สถานีโทรทัศน์เพื่อสังคม ได้มีโอกาสถ่ายทอดเรื่องราวความดีงามอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑๐.๔ การที่ “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมเพื่อสังคมไทย” มีเจตนารมณ์เป็นสื่อโทรทัศน์เพื่อสังคม ของคนไทย นับเป็นผู้บุกเบิกสื่อสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างน่าภาคภูมิใจ จึงเป็นงานที่มีความท้าทายมาก ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชน เด็ก เยาวชนรุ่นใหม่ และเป็นพลังสำคัญที่ช่วยสร้างงาน สร้างคน สร้างชาติ ให้พัฒนาก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืนตลอดไป

๔.๑๑ ระยะเวลาเริ่มโครงการ : เริ่มตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป

๔.๑๒ ผู้รับผิดชอบโครงการ : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

๔.๑๓ ประเภทกิจการโทรทัศน์ : บริการสาธารณะ

๔.๑๔ สถานที่ตั้งของสถานี : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

๔.๑๕ โครงข่ายสัญญาณ : ระบบ Digital TV,ระบบดาวเทียม C Band

ระบบ KU Band และ ระบบ Cable และ Social Network

๔.๑๖ รายได้

๔.๑๖.๑ ภาครัฐ จัดสรรงบประมาณ ๐.๑ % ของงบประมาณประจำปี หรือจัดสรรจากกองทุนสื่อปลอดภัยสร้างสรรค์ของ กสทช.

๔.๑๖.๒ ภาคประชาสังคม เครือข่ายด้านสังคม และภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมที่ร่วมขับเคลื่อนสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วม

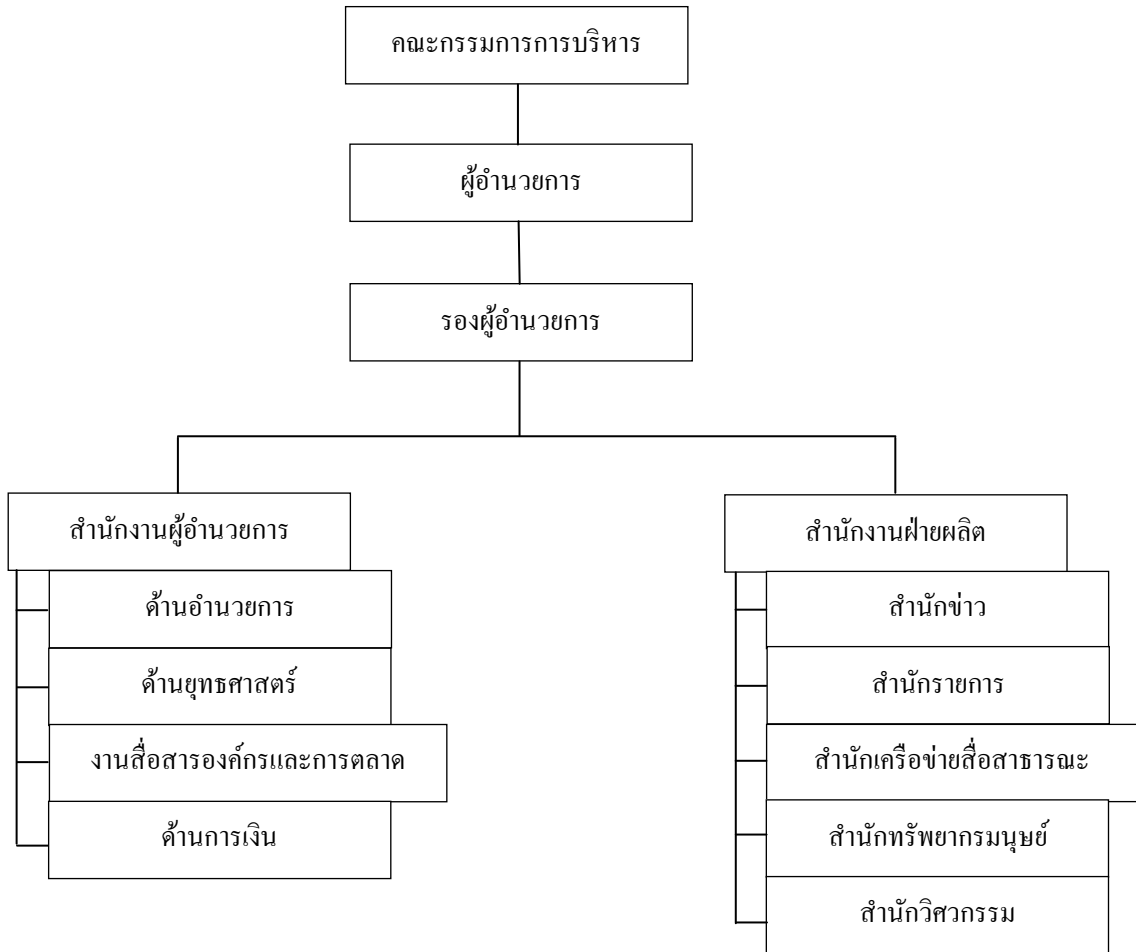
๔.๑๖.๓ กลุ่มธุรกิจผู้ประกอบการที่มีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) และกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Enterprise)

๔.๑๗ งบประมาณตั้งต้นในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์

งบประมาณตั้งต้นในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ ประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาท โดยมีค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าอุปกรณ์ ค่าบริหารจัดการทั้งในส่วนภาคการผลิตและการจัดการภายในองค์กร ค่าบุคลากร ค่าเช่า ช่องสัญญาณ และค่าอื่น ๆ (งบประมาณที่แจ้งไว้เป็นราคาประมาณการเท่านั้น)

๔.๑๘ โครงสร้างองค์กร

แผนภาพที่ ๔-๑ : โครงสร้างองค์กร

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การจัดทำเอกสารวิจัยเรื่อง “เรื่อง “การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงพรรณนาด้วยการศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสื่อมวลชน ใน ๓ ระดับ เช่น หน่วยงานด้านความมั่นคง หน่วยงานด้านสื่อมวลชน และหน่วยงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งได้รวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย
๒. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม
๓. เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการในการสร้างพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยที่ได้รับมานั้นมีความสอดคล้องและยืนยันตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ ทำให้ทราบว่า อิทธิพลของสื่อมีผลกระทบต่อบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลกระทบต่อสังคมไทยมากที่สุด ตามด้วยสื่อ Social media ที่คนไทยในทุกวัย ทุกอายุ ใช้งานกันอย่างแพร่หลาย ต่างช่วยกันรับและส่งข่าวแบบไม่ได้กลั่นกรอง ไปด้วยความรวดเร็ว กว่าสื่อชนิดอื่น สื่อชนิดอื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ข่าวทางอินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ ยังมีอิทธิพลไม่มากพอ ในส่วนปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดต่อการพัฒนาสื่อ นั้น เป็นเรื่อง ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาด้านผู้บริหารองค์กร ปัญหาการขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล ปัญหาจรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อมวลชน ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการนำเสนอของสื่อคุณธรรมต้นแบบ นั้นผู้วิจัยได้นำเสนอกำหนดไว้ข้างพอสังเขป

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานด้านเอกสาร และการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของสื่อมวลชน ทั้ง ๓ ด้าน ทำให้ทราบข้อมูลที่สามารถตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้คือ

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในสังคมไทย พบว่า

๑.๑ สื่อเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคม อีกทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดและเป็นตัวชี้นำของสังคม และยังเป็นช่องทางให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น สื่อจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญมีอิทธิพลต่อประชาชนในหลายด้าน อาทิ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และการใช้ชีวิต หากสื่อนำเสนอจากข้อมูลข่าวสารที่ดี รอบด้าน เป็นประโยชน์ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านความเป็นอยู่ ความคิด ความเข้าใจต่อสังคมภายนอก ส่งผลให้เกิดการสร้างค่านิยม ทศนคติ คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามต่อประชาชนหรือคนในสังคมได้

๑.๒ สื่อสามารถส่งผลกระทบต่อเกิดขึ้นแผ่ขยายเป็นวงกว้างในสังคมและต่อเนื่องเกี่ยวพันกันทางศีลธรรมทั้งในด้านสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ ดังนั้น สื่อจึงเป็นช่องทางสำคัญของการเข้าถึงแหล่งความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความบันเทิง และการศึกษาของประชาชน ก่อให้เกิดการพัฒนาของบุคคลทั้งด้านสติปัญญา ประสบการณ์ หรือแม้แต่อารมณ์ ดังนั้น สื่อจึงถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมต่อสังคม และความมั่นคงของชาติได้เป็นอย่างดี

๑.๓ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศ ในการพัฒนาประเทศ จะทำได้ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อะไรหลาย ๆ อย่าง คือการมุ่งให้ความรู้และช่วยให้สังคม ช่วยให้ประเทศชาติพัฒนาในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีบทบาทของสื่อมวลชนทางด้านการอบรมบ่มเพาะทางสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคมสื่อมวลชนจะต้องเป็นตัวแทนที่ดีให้กับสมาชิกในสังคม เช่นการปลูกฝังระบบ ระเบียบวินัย การปลูกฝังความมุ่งหวัง หรือสร้างแรงบันดาลใจ สอนให้สมาชิกในสังคมรู้จักบทบาทและทศนคติที่ถูกต้องและเหมาะสมและสอนให้สมาชิกมีทักษะและความชำนาญและในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญมากในการอบรมบ่มเพาะสมาชิกในสังคมให้ดำเนินวิถีชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง

๑.๔ สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างประชาชาติก็คือการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาลหรือองค์กร สถาบัน ให้ประชาชนได้ทราบด้วยการจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นตรงนี้

สื่อมวลชนเองจะต้องเป็นผู้เสนอประเด็นปัญหาต่อสังคม เปิดโอกาสให้กลุ่มประชาชนทุกกลุ่มเสนอความคิดเห็นและนำสารนั้นกลับไปสู่รัฐบาลผู้องค์กร ผู้สถาบันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและสิ่งสำคัญต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะลดความตึงเครียดของสังคมจะทำให้สังคมเรายู่กันอย่างสงบสุข

๑.๕ สื่อในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลแตกต่างจากสื่อยุคก่อนมาก เพราะไม่ได้มีเฉพาะสถานีโทรทัศน์ หรือสถานีวิทยุในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งเราจะทราบว่ามาจากไหน ใครเป็นเจ้าของ หรือผู้ผลิตรายการ ปัจจุบันนี้การขยายช่องทางการรับชม โทรทัศน์และวิทยุมีให้เลือกมากมาย

ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล รวมทั้งสถานีวิทยุชุมชน และ Social Network จึงเอื้อให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็นคนทำข่าวได้ง่ายยิ่งขึ้น

๑.๖ เครื่องมือที่มีอิทธิพลมากที่สุดในยุคนี้คือโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์มหาศาล ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นโทษที่ไม่สามารถประเมินก็ได้ โทรทัศน์กลายเป็นสื่อแห่งการลอกเลียนแบบ พฤติกรรม ที่เป็นทั้งด้านดีและด้านลบ เช่น วัฒนธรรม จริยธรรม ความเชื่อ สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อมนุษย์ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการมีสื่อโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้นมากมาย ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น ซึ่งมีการเจาะกลุ่มผู้รับชมโดยตรง เพราะการรับชมโดยตรงจะไม่เหมือนกับการรับชมสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีทั่วไป ผู้ที่ปรารถนาจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการไปยังกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างสื่อโทรทัศน์ของตนเองได้ง่ายขึ้น ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่ต้องลงทุนมาก ก็สามารถจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ขึ้นมาได้ เป็นการสร้างช่องทางการส่งสารไปยังผู้รับสารนี้โดยตรง มีการสร้างข้อมูลเฉพาะด้านเดียวหรือสร้างข้อมูลที่บิดเบือน ทำให้คนเกิดความคิดเห็น ความรู้สึกที่แตกต่างกันไป เป็นยุทธวิธีในการใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธที่ร้ายแรงทำลายสังคมและประเทศ เมื่อผู้ชมได้รับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียว ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เปรียบเหมือนกับการถูกล้างสมอง ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้รับสารเลือกรับรู้แต่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาให้เท่านั้น เป็นความหลงเชื่อแบบไร้สติ ขาดวิจารณญาณในการรับชม จึงกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงของชาติ

๑.๗ ปัญหาจากคนทำงานด้านสื่อแบบมืออาชีพที่มีอุดมการณ์จริงๆ เหมือนยุคก่อนนั้นมีน้อยมาก สื่อยุคนี้จะมีการบิดเบือนข่าวสาร เนื่องจากคนทำงานด้านสื่อ หรือผู้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือให้เกิดประโยชน์ ไม่ได้เป็นนักสื่อสารมวลชนมืออาชีพแท้จริง เนื่องจากขาดความรู้จริงในงานด้านนี้ และขาดจรรยาบรรณของการเป็นนักสื่อสารมวลชนที่ดี ซึ่งหน้าที่สำคัญของคนทำงานสื่อคือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างถูกต้อง เป็นกลาง และเป็นธรรม

๑.๘ สรุปอิทธิพลของสื่อฯ ดังนี้

๑.๘.๑ ซึ่งพอสรุปได้ว่าสื่อมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และต่อความมั่นคงของชาติ เพราะสื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างมากและรวดเร็ว หากสื่อมวลชนขาดบทบาทในการนำเสนอด้านคุณธรรมน้อย จะส่งผลให้สังคมขาดความดีงาม ขาดความสงบสุข ขาดคุณธรรม เกิดความแตกแยก สมาชิกในสังคมขาดความเข้าใจสภาพที่แท้จริงของสังคม ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนจะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ไม่ดี เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ เอารัดเอาเปรียบ ขาดความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังคมขาดความเป็นระเบียบวินัย ไม่มีการกระตือรือร้นในการสร้างคุณธรรม ขาดคนดีไม่มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น ผลกระทบของเด็กที่เกิดจากการดูโทรทัศน์ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามจากรายการ

และละครทางโทรทัศน์ เช่น การชิงดีชิงเด่น การแก้แค้น การพูดจากด้วยภาษาที่ไม่สุภาพ การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นต้น หากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีคุณธรรม จะสามารถเปลี่ยนทัศนคตินำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาด้านความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่น ๆ ลดลง ก็จะทำให้สังคมเกิดความสันติสุข และมีความมั่นคงในชาติมากยิ่งขึ้น

๑.๘.๒ หน้าที่ของสื่อมวลชน คือ การเป็นตะเกียงส่องทางให้กับสังคม เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เป็นยามเฝ้าแผ่นดิน คอยสอดส่องดูแลและทำหน้าที่รายงานข่าวสาร ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และในสถานการณ์ปัจจุบันแบบนี้สื่อสามารถช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมได้จาก การสร้างความเข้าใจที่ดี สื่อจึงควรทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและสังคม โดยการเร่งสร้างความสมานฉันท์และวิจารณ์หรือวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ต่อประชาชน และตีแผ่พฤติกรรมที่หลากหลายของนักการเมืองในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นอย่างตรงไปตรงมา และกล้าหาญ ซึ่งจะส่งผลให้นักการเมืองทั้งหลาย เกรงกลัวต่อการเสียชื่อเสียง อับอายต่อสาธารณชน และลด ละ เลิกประพฤติในสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

๑.๘.๓ เสนอแนวทางแก้ไข

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทำให้การสื่อสารรวดเร็วกว่าการติดต่อสัมพันธ์กันในรอบครัว โรงเรียน และวัด ดังนั้น จึงเกิด “สังคมก้าวหน้า” กับกลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ แม้ในครอบครัวเดียวกัน สื่อ ทุกชนิดจึงมีอิทธิพลที่จะให้ ไม่ให้ ปลุกฝัง ยัดเยียด ความคิดความชั่วให้แก่บุคคลได้ทุกวัย ทุกอาชีพ คุณธรรม และจริยธรรมอาจจะถูกบิดพลิ้วให้แปรเปลี่ยนไปตาม “ประชานิยม” โดยง่าย สื่อ จึงสมควรตระหนักถึง “พลัง” สำคัญของตนในเรื่องนี้ และพฤติปฏิบัติให้ดี โดยเหมาะสม เพื่อส่งเสริม คุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล และสังคมได้ เพื่อให้ชาติโดยรวมมีความมั่นคง ดังนั้น ประเด็นเรื่องสื่อมวลชนที่จะเข้ามามีบทบาท มีอิทธิพลต่อคนในสังคม ถ้าจะเป็นอิทธิพลที่ส่งผลดีต่อสังคม สื่อมวลชนควรได้ศึกษา “NORM” หรือบรรทัดฐานทางสังคมว่า สังคมวันนี้จะเป็นอย่างไร และพยายามกระตุ้นย้ำพยายามให้คนในสังคมใช้ค่านิยมนั้น เป็นตัวยึดเหนี่ยว ก็จะทำให้สิ่งนั้นเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันในสังคมนั้นได้อย่างมีศักยภาพ มีความมั่นคง คำที่นิยมใช้กันมากที่สุดก็คือ “บ-ว-ร” บ้าน วัด และ โรงเรียน “วัด” จะเป็นวัดใด ศาสนาใดก็ได้ที่สังคมนั้นนับถือ ๓ สิ่งนี้เราเรียกว่า “**ทุนทางสังคม**” ประกอบด้วย ครอบครัว การศึกษา และศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมีอยู่แล้ว เป็นการสร้างคนให้เป็นคนดี แต่เมื่อคนได้ก้าวพ้นจากสถาบันการศึกษา การเรียนแล้ว จะเข้ามาสู่อีกสิ่งหนึ่งคือ “**ทุนทางวัฒนธรรม**” ซึ่งหมายถึง วิถีชีวิตของคน สิ่งที่จะมาช่วยพัฒนาคนได้เปลี่ยนจากบ้าน วัด โรงเรียน มาเป็น “ชุมชน” เป็นกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสื่อมวลชน ที่จะมากอຍให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ถ้าหากสังคมใด สามารถที่จะทำให้อีกกลางทั้ง ๖ กลุ่ม คือ ครอบครัว

การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน สามารถไปในทิศทางเดียวกัน ความสับสนของคนในสังคมก็จะหมดไป อาทิในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งในทางการเมืองสูงมาก มีการแบ่งฝ่าย แบ่งพวก แบ่งสี ทำให้เกิดการแข่งขันแย่งชิงฐานเสียงคะแนนนิยมจากประชาชน เป็นที่ยอมรับว่า “สื่อโทรทัศน์” มีบทบาทต่อผู้บริโภคมากที่สุด และเมื่อสื่อโทรทัศน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความขัดแย้ง ให้นักไทยแตกแยก แยกความสามัคคี ด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนจากความเป็นจริง เพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม จะเห็นได้ชัดว่าสื่อโทรทัศน์บางประเภทของกลุ่มคนเสื้อสี มีการเลือกข้างชัดเจน ปลุกระดมคนดูให้เห็นด้วยกับตัวเอง สร้างความเกลียดชังให้ฝ่ายกับตรงข้าม เราต้องยอมรับว่ากระบวนการสุ่มไฟใส่พินก่อนให้เกิดปัญหาทางสังคมแน่นอน เมื่อต่างฝ่ายต่างก็คุยกันไม่รู้เรื่อง จึงทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างสูง และบานปลายกลายเป็นปัญหาสังคมไทยที่แตกแยกทางความคิด แม้แต่ภายในครอบครัวเดียวกัน ก็ยังขัดแย้งกัน เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้นเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาจัดระเบียบสื่อ ดำเนินการระงับการออกอากาศสถานีโทรทัศน์ที่สร้างปัญหา อันนี้นับเป็นเรื่องที่ดีมาก เป็นจุดเริ่มต้นการจัดระเบียบสื่อ อันนำไปสู่ขบวนการปฏิรูปสื่อ เพื่อให้สื่อทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเป็นกลางมากขึ้น ส่งผลต่อจิตต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

๒. ปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรมพบว่า

๒.๑ ปัญหา อุปสรรค ด้านคุณธรรม/จริยธรรม

สื่อคุณธรรม คือ สื่อที่ดีงาม สื่อที่สร้างสันติสุข ความสามานฉันท์ ความยุติธรรม และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นทุกข์ หรือคือสื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ ถ่ายทอด ปลุกฝัง และสร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความหมายที่ดีให้กับสังคม ซึ่งปัญหาที่พบคือ มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้สื่อเป็นสื่อไม่มีคุณธรรมหรือเกิดการพัฒนาเป็นสื่อคุณธรรมได้ยาก ประเด็นสื่อไม่มีคุณธรรม เป็นข้อถกเถียงกันมาทุกยุคสมัย แต่เนื่องจากสังคมไทยยุคปัจจุบัน มีความซับซ้อน หลากหลายของความคิดความเชื่อ และนวัตกรรมใหม่ๆ และเผชิญกับวิกฤตการณ์หลายด้าน เช่น วิกฤตการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์สื่อกันมากขึ้น เพราะสื่อเองมีอิทธิพลและเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมแทบทุกด้าน แม้ฝ่ายสื่อเองจะยืนยันว่าได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีแล้ว การได้เถียงเช่นนี้จึงเป็นเหตุการณ์ที่พบเห็นได้เสมอ เรื่องเหล่านี้ เป็นปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

๒.๒ ปัญหา อุปสรรค ด้านผู้บริหารองค์กรสื่อ

นับเป็นปัญหาที่เป็นเรื่องสำคัญในวงการสื่อสาร คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพด้านสื่อสารมวลชน ไม่เข้าใจถึงวิชาชีพของอาชีพนี้ ไม่มีจรรยาบรรณของสื่อ ไม่เข้าใจถึงจริยธรรม

คุณธรรม ดังนั้น เมื่อไปทำงานสื่อที่ไหนก็มีแต่จะสร้างปัญหา เพราะมักจะคิดในสิ่งที่ตัวเองคิดเท่านั้น คิดถึงแต่เรื่องตัวเอง คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารจึงขาดคุณธรรม ขาดอุดมการณ์ ขาดจิตสำนึกรักในวิชาชีพของตนเอง จนกลายเป็นปัญหาต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม บริหารและพัฒนาสื่อคุณธรรมต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นมืออาชีพไม่ใช่มือสมัครเล่น มีอุดมการณ์ มีความรักในการสร้างสรรค์งานสื่อสีขาว มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบรายการ ผู้ผลิตรายการต้องมีเทคนิค และวิธีการนำเสนอใหม่ ๆ นำนวัตกรรมการผลิตมาสร้างสรรค์ให้เกิดมิติใหม่ ๆ ในการรับชม ที่สำคัญคือ การผลิตรายการที่ดีต้องไม่ขัดเยียดให้คนดู การผลิตต้องเข้าใจถึงสังคม เข้าใจความต้องการของคนในสังคม จะขัดเยียดกันไม่ได้ เพราะผู้ชมจะมีทางเลือกเยอะ ถ้าหากไม่เข้าใจ ก็จะผลิตสื่อแบบไม่สนใจรายการที่ผลิตออกมานั้นก็จะไม่น่าสนใจ ไม่มีประโยชน์อะไร แล้วยังจะไม่มีคนดู การที่จะหวังให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ก็จะเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ถ้าจะผลิตสื่อที่ดีมีคุณธรรม ต้องเลือกสรรหาคนทำงานที่มีใจรักในการผลิตสื่อที่ดีมาก่อน คนที่ดี มีคุณธรรม มีความสามารถ มีศักยภาพ และทำสิ่งที่น่าสนใจ ควรสนับสนุนคนพวกนี้ให้มีโอกาสได้ทำตามแนวคิดที่เป็นความคิด เพราะคนดีที่มีความสามารถ ก่อนจะผลิตรายการ หรือผลิตสื่อ จะคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนว่า สิ่งไหนดี สิ่งไหนเหมาะสม และจะสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ ที่ดีนั้นลงไปให้คนสนใจอยากติดตามดู สรุปได้ว่าการสร้างสื่อคุณธรรม จึงต้องเป็นคนที่ทำงานสื่อที่มีคุณธรรม

๒.๓ ปัญหา อุปสรรค ด้านขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล

ปัจจุบัน เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตรายการ โทรทัศน์ ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถผลิตรายการได้ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเหมือนแต่ก่อน และเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเอง ประเทศไทยได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมขึ้นมากมายนับร้อยสถานี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรายการแบบไร้สาระ ที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรมากกว่าที่จะมุ่งเน้นสร้างสรรค์สังคมไทยให้เกิดคุณธรรม ให้เกิดความมั่นคง ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าของและผู้ผลิตรายการขาดจรรยาบรรณ ไม่ได้คำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมา ภาครัฐยังไม่มีความมาตรการที่มากำกับและดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจัง นับวันก็จะกลายเป็นปัญหาที่เรื้อรัง ยากต่อการควบคุม ในเรื่องการจัดสรรงบประมาณและการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการ ที่ชัดเจน โดยเฉพาะการสร้างสรรค์สื่อคุณธรรม ปกติส่วนมากรายการด้านนี้จะมีผู้รับชมน้อยกว่ารายการบันเทิง คนตรี กีฬา จึงมีสปอนเซอร์ให้การสนับสนุนงบประมาณน้อยมาก ที่ผ่านมา ภาครัฐเองไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือให้การสนับสนุนรายการที่เน้นสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมคุณธรรมอย่างจริงจัง ถึงกับมีข้อมูลว่าถ้าสื่อผลิตข่าวโทรทัศน์ในเชิงข่าวสร้างสรรค์ แบบมีคุณธรรม ผู้ชมอาจไม่สนใจ เพราะไม่ได้ได้รับความสนุก ไม่ตื่นเต้นเร้าใจ แต่ถ้าหากทำข่าวแบบนี้ๆ ผู้ชมจะชอบดู อีกประเด็นที่ได้เห็นกันอยู่บ่อยๆ คือ ข่าวบุคคลในแวดวงสังคม แวดวงบันเทิงเมื่อประสบกับเหตุการณ์เลวร้าย โดยเฉพาะ

เรื่องผู้สาว ก็มักจะตกเป็นข่าวหน้าหนึ่งเต็มหน้า แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวไปร่วมกิจกรรมทำความดี ช่วยเหลือสังคม จะเป็นข่าวในกรอบเล็ก ๆ คอลัมน์เล็ก ๆ เท่านั้น ดังคำพูดที่กล่าวว่า “ข่าวร้ายลงฟรี ข่าวดีเสียตางค์” เรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งก็คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้จัดให้มีการประมูลคลื่นความถี่ เพื่อให้บริการโทรทัศน์ ในระบบดิจิทัล หมวดข่าวและสาระ กำหนดให้มีรายการเพื่อสาระ รายการเพื่อเด็ก และถ้ามีการผลิต รายการสร้างสรรค์สังคม โดยเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน กสทช. ก็จะมีกองทุนสนับสนุนรายการที่ดีเหล่านี้ ช่วยให้ผู้ผลิตรายการที่ถ่ายทอดเรื่องราวดีมีคุณภาพให้กับสังคมไทย ได้มีโอกาสเข้ามาทำสื่อ โทรทัศน์ลักษณะนี้มากขึ้น

๒.๔ ปัญหาอุปสรรค ด้าน จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน

โดยทั่วไปแล้วนั้น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ จะมี จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชนเป็นมาตรการที่กำหนดให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบอยู่แล้ว ณ เวลานี้ สื่อโทรทัศน์ ได้ทำหน้าที่ “สื่อ” ที่คอยช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ “คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)” ได้อย่างดีมา ๆ แต่เนื่องจากที่ผ่านมา ได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมมากมายหลายร้อยสถานี และมีสถานีโทรทัศน์ของกลุ่มแบ่งสี กลุ่มพรรคการเมืองเกิดขึ้น เป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่แบ่ง พรรค แบ่งข้าง อย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลการนำเสนอ ข่าวสารว่ามีความเท็จจริงอย่างไร จนมาถึงยุคปัจจุบันนี้ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก จึงสามารถ เข้ามาจัดการควบคุมสื่อโทรทัศน์เหล่านั้นได้ ทำให้เห็นว่า สื่อโทรทัศน์ช่องไหนดี และไม่ดี ถือเป็น โอกาสอันดีที่จะมาทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสื่อที่ดีว่าควรทำหน้าที่อย่างไร หน้าที่ที่เหมาะสม และถูกต้องควรเป็นอย่างไร และถ้าหากสื่อไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับบทลงโทษโดยการ ระงับการออกอากาศทันที จนกว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงผังรายการใหม่ให้มีรายการที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์สังคมในอนาคต สิ่งที่ต้องระมัดระวังคือ การกลับไปเป็นสภาพแบบเดิมก่อนที่จะมี “คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)” จึงนับเป็น โอกาสอันดีที่ คณะกรรมการกิจการวิทยุ กิจการ โทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จะได้เข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลและจัดระเบียบ “สื่อ” ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อโทรคมนาคม ให้มีระเบียบตามมาตรการที่กำหนดใช้อย่างจริงจัง ในขณะที่ประชาชนต่างเรียกร้องอยากได้สถานีโทรทัศน์แห่งความดี มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับคนในสังคม แทนที่จะปล่อยให้ระบบทุนและอำนาจยึดไปใช้ประโยชน์เพื่อการค้า และการเมืองที่มอมเมา เอาแต่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องอย่างไม่ลืมหูลืมตา ในวันนี้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาสื่อคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สร้าง “คน” ในวงการสื่อให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และให้รับรู้ถึงปัญหาที่ได้สร้างขึ้นว่าส่งผลกระทบต่อคนในสังคม และ ประเทศชาติมากมายเพียงใด

๒.๕ สรุปปัญหาและอุปสรรคฯ ดังนี้

จากการที่ผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนาสื่อคุณธรรม ผู้วิจัยพอสรุปได้ ๔ ปัญหาใหญ่ ๆ อาทิ ปัญหาด้านคุณธรรม/จริยธรรม, ปัญหาด้านผู้บริหารองค์กรสื่อ,ปัญหาด้านขาดการสนับสนุน จากหน่วยงานรัฐบาล,และปัญหาด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ สื่อสารมวลชน สำหรับปัญหาอื่น ๆ เท่าที่รวบรวมได้มีหลายประการเช่น ปัญหาเกิดจากข้อจำกัดในการรับรู้หรือเข้าใจข้อมูลข่าวสารในแต่ละช่วงเวลา คือ การที่มีข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป จนทำให้ประชาชนผู้รับสารไม่สามารถนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ , ปัญหาเกิดจากความยาวของสายการติดต่อสื่อสาร หากผ่านคนกลางหลายคน ความเพี้ยนของข่าวสารก็จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น , ปัญหาเกิดจากการกลั่นกรองข้อมูลของผู้ส่งสารที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง คัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่ตนเองพึงพอใจเท่านั้นผลเสียหายจึงตกอยู่ที่รายละเอียดของข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดไปต้องถูกทำลายข้อมูลที่ถูกต้องลงไป,และปัญหาเกิดจากตัวบุคคลเห็นว่าเรื่องที่ผิด ที่ไม่ดี กลายเป็นเรื่องปกติ เคยชินกับมัน เพียงขอให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือได้รับสิ่งของตอบแทนจากคนนั้นหรือกลุ่มนั้นๆ แล้วนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นกลางบิดเบือนข้อมูลความเป็นจริง

๒.๖ แนวทางแก้ปัญหากล่าวนี้ด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ด้วย ปัญหาทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้น ถ้าสังคมดี ครอบครัวยุคใหม่ มีพื้นฐานการศึกษาที่ดี มีการใช้สื่อคุณธรรมเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเยาวชนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ มีศรัทธาภาพ เป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรักและหวงแหนแผ่นดินไทย จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีเสถียรภาพ และมีความมั่นคงของชาติสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำเอกสารวิจัยเรื่อง “การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย ” ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงพรรณนาด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสื่อมวลชน รวมทั้งได้รวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการไปศึกษาดูงานสถานีโทรทัศน์คุณธรรม จริยธรรมยังต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ทราบผลการวิจัยในทุกประเด็น อาทิทราบว่า อิทธิพลของสื่อมีผลกระทบต่องานพัฒนาสื่อในส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่อง ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม,ปัญหาด้านผู้บริหารองค์กร,ปัญหาการขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล,ปัญหาจรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อมวลชน ส่วนการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบฯ นั้นผู้วิจัยได้นำเสนอกำหนดไว้ข้างพอสังเขป ดังนี้

๑. แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสร้างสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

ผู้วิจัยได้ข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและนำเสนอสื่อคุณธรรมต้นแบบฯ ได้ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.) มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิต รายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์เป็น องค์กรในรูปแบบต่างๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพและ วิชาชีพ ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม และ การจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมควรคำนึงถึงเรื่องการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะของประชาชน และการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ รวมทั้งการ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพขององค์กร ได้กำหนดเป็นมาตรฐานใน การปฏิบัติงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ จึงได้สนับสนุนให้มีแนวปฏิบัติการทำหน้าที่สื่อในกิจการ กระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าและบรรทัดฐาน วิชาชีพสื่อ โดยมี หลักการจริยธรรมวิชาชีพกระจายเสียงและ โทรทัศน์, หลักการจริยธรรมของ ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์, หลักจริยธรรม และแนวปฏิบัติตนขององค์กร เพื่อความ ถูกต้องและเป็นมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและ โทรทัศน์, จริยธรรมขั้นต่ำและแนว ปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและ โทรทัศน์

๑.๒ ในระดับหน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายของ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เสนอแนวทางและมาตรการในการแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น โดยการจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกประเภทให้มีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และมีความเคารพเกียรติ ศักดิ์ศรีในวิชาชีพของตนเอง จัดการอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกระดับ ทั้งผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับล่าง และผู้ปฏิบัติงาน การจัดงานมอบรางวัลยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ สื่อที่ดีมีคุณธรรม โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์ คุณธรรม (องค์การมหาชน) และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ดำเนินการจัดมอบรางวัลเกียรติยศ “รางวัลสื่อคุณธรรมแห่งชาติ” เป็นรางวัลเกียรติยศสูงสุดที่มอบให้สื่อดีมีคุณธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นกำลังใจให้กับสื่อที่ทำ ความดี เป็นต้นแบบของสื่อคุณธรรม ที่ทำหน้าที่สื่อสารมวลชนได้อย่างสมเกียรติ สมศักดิ์ศรี นอกจากนี้ การจัดโครงการสื่อคุณธรรมสัญจร นำเยี่ยมชมและศึกษาดูงานสื่อโทรทัศน์สีขาวของ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มูลนิธิพุทธฉือจี้ ประเทศไต้หวัน มีสถานีโทรทัศน์ ชื่อว่า “ต้าอ้าย” แปลว่า สถานีโทรทัศน์แห่งความรักอันยิ่งใหญ่ มีจุดเด่น คือ การผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม ปลูก

จิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือมวลมนุษยโลก การยื่นหยัดเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดี โดยมิได้ใช้เงินจาก กองทุนหรือเงินสนับสนุนจากรัฐบาล และไม่มีโฆษณา สถานีโทรทัศน์ก่อตั้งด้วยเงินบริจาคจาก ประชาชนและดำเนินการด้วยเงินบริจาคที่สมทบทุนด้วยรายได้จากขยะ Recycle ทำให้ สถานีโทรทัศน์แห่งนี้ เป็นของมวลมหาประชาชนอย่างแท้จริง ในรูปแบบของ Social Enterprise ไม่ใช่เป็นบริษัทมหาชนแบบทุนนิยม จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่วงการสื่อ โทรทัศน์ของไทยและสื่อจากทั่วโลก ควรได้มีโอกาสศึกษาวิธีการบริหารจัดการด้านสถานีโทรทัศน์ คุณธรรม แนวคิดการพัฒนาสถานี โทรทัศน์คุณธรรม โดยมุ่งหวังให้เป็นต้นแบบสถานีโทรทัศน์ คุณธรรมต้นแบบของประเทศไทย เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย

๑.๓ แนวทางในการพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบฯ มีดังนี้

๑.๓.๑ ควรกำหนดให้ภารกิจนี้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมอบหมาย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เร่งดำเนินการอย่างคว่นที่สุดในการจัดสร้างสถานีโทรทัศน์ และสถานี วิทยุเพื่อคืนความสุขให้กับคนไทย และสังคมไทย กำหนดให้เผยแพร่เนื้อหา มุ่งเน้นในเรื่องความดี ความงาม ส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ภาคส่วน และสามารถเข้าถึงประชาชน ได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง ควรใช้สื่อดังกล่าวเป็นเครื่องมือใน การปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ ควรใช้สื่อนี้อบรม สั่งสอน ปลูกฝังเยาวชน โดยเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ ให้มี ความรู้ในด้าน คุณธรรมจริยธรรม ประวัติศาสตร์ชาติไทย ศิลธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของความ ซื่อสัตย์ ซื่อตรง เพราะปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้นล้วนมาจากคนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดความ เคารพรักชาติ รักแผ่นดิน รักศาสนา และจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์

๑.๓.๒ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม คือ ผู้ผลิต รายการโทรทัศน์จะต้องมีจรรยาบรรณ ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีความเสียสละที่เข้ามาผลิต รายการดีมีคุณภาพ ที่จะช่วยสื่อสารไปยังประชาชนให้มากที่สุด ผู้วิจัยขอสนับสนุน คณะรักษาความ สงบแห่งชาติ (คสช.) ที่กำลังปฏิรูปสื่ออย่างเร่งคว่นในขณะนี้ อาทิ สื่อโทรทัศน์ดิจิทัล สื่อโทรทัศน์ ดาวเทียม จะต้องให้ความร่วมมือในการคืนความสุขให้กับคนในชาติ ต้องเสียสละทำหน้าที่พลเมืองที่ ดีของประเทศ เริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองให้เป็นสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณธรรม คณะกรรมการกิจการ กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรกำหนดให้แต่ละ สถานีโทรทัศน์ เพิ่มสัดส่วนการออกอากาศที่มีเนื้อหาส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้มากกว่าเดิม มิใช่มุ่งเน้นแต่จะผลิตรายการบันเทิงไร้สาระที่สร้างรายได้และมุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว

๑.๔ แนวทางการสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบฯ

ผู้วิจัยสามารถประมวลผลและขอเสนอแนวทางการจัดตั้ง “โครงการสร้าง สื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย” ดังนี้

๑.๔.๑ ยุทธศาสตร์ “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย” ดำเนินการโดย ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เป็นแหล่งศูนย์กลางพัฒนาความรู้และนวัตกรรมความรู้ด้านคุณธรรม รวมทั้งสร้างเสริมพลังเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนสังคมไทย จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการร่วมปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปสื่อ และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้าง “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบฯ” ในรูปแบบของสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคม มุ่งเน้นสร้างสรรค์ความดีงาม และความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ภายใต้คำขวัญที่ว่า “เพื่อความสุข เพื่อสังคมดี” ประกอบด้วยรายการคุณภาพจากผู้ผลิตรายการเพื่อสังคม ซึ่งมีแนวคิดเรื่องการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม ทำหน้าที่ถ่ายทอดความดีงามสู่สังคมไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความรัก เทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้นแบบที่ดีในการสร้างค่านิยมหลักของคนไทย มียุทธศาสตร์การดำเนินงานของ สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบฯ ให้มุ่งเน้นการนำเสนอสื่อดีมีคุณภาพ สร้างสรรค์ทั้งสาระบันเทิงที่เป็นประโยชน์ทั้งสามด้าน คือ ดีต่อประเทศชาติ ดีต่อสุขภาพ และดีต่อชุมชนสังคม โดยปฏิเสธการนำเสนอเนื้อหาที่มีแต่บันเทิงแต่ไร้สาระ รายการดีมีคุณภาพ และโฆษณาส่งเสริมหรือกระตุ้นการบริโภคสินค้าอมเมการดำเนินงานรายการโทรทัศน์ จะเป็นรูปแบบรายการสร้างสรรค์สังคมคุณธรรม แนวใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีจุดยืนที่ชัดเจนในการเป็นสื่อสีขาวสื่อคุณธรรมของประชาชน ที่ประกอบการอย่างเป็นอิสระโดยไม่ได้อิงสถาบัน หรือหน่วยงานหลักใดๆ โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่ไม่ใช่การแสวงหาผลกำไร หากแต่เป็นการสร้างประโยชน์ต่อสังคมในรูปแบบการเพิ่มพื้นที่สื่อเสนอรายการที่มีสาระเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ชมทุกระดับในสังคม เป็นเวทีแห่งการนำเสนอความความตั้งใจกระทำความดี เพื่อสังคมคุณธรรม มีคุณภาพ เข้าถึงจิตใจของประชาชน เพื่อมอบความสุขให้กับคนไทยทุกคน

๑.๔.๒ ประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ คือ เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งคุณธรรม ความดีงามของประเทศไทย และของคนไทยทุกคน เพื่อถ่ายทอดความดีงามสู่สังคม และเป็นของขวัญแห่งความดี เพื่อถวายแด่พระเจ้าอยู่หัวของเรา ผู้ผลิตรายการจะได้ช่องทางในการนำเสนอรายการที่มีคุณค่าต่อสังคม และมีคุณภาพ เขาชนได้รับรู้ถึงแนวความคิดที่ดีงาม แรงบันดาลใจ การทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้นแบบการดำเนินชีวิต ปลูกจิตสำนึกที่ดี คิดดี พูดดี ทำดี ปลูกคุณธรรม ความดี ให้งอกงามอย่างมีคุณค่าสู่สังคมไทย และการมีส่วนร่วมของคนไทย นอกจากนี้ ผู้ชมนับล้านได้ทางเลือกใหม่ในการรับชมรายการที่ไม่เพียงได้คุณภาพ ความบันเทิงแบบมีสาระ นับเป็นต้นแบบของสื่อโทรทัศน์เพื่อสังคมคุณธรรม เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ และคืนความสุขให้ประเทศไทย เมื่อมี “การปฏิรูปประเทศ” การสร้างสื่อโทรทัศน์เพื่อสังคมคุณธรรม ควรจัดให้เป็นวาระแห่งชาติ ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนโดยให้คนไทยทุกภาคส่วน ได้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลก คือเป็น

- ๑) ประเทศแห่งความพอเพียง โดยการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ โดยสัมมาชีพนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้บ้านเมืองสงบสุข
- ๒) ประเทศแห่งความดี มีน้ำใจ มีความปลอดภัย มีความยุติธรรม สันติภาพ และมีหลักธรรมาภิบาล
- ๓) ประเทศแห่งความงดงาม ด้วยศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม
- ๔) ประเทศแห่งปัญญา โดยปรับจากสังคมแห่งอำนาจนิยม ไปสู่สังคมแห่งปัญญา นิยม ซึ่งปัญญานิยม ควรเป็นวิสัยทัศน์ใหญ่ของประเทศไทย
- ๕) ประเทศแห่งความสุข คือ มีสุขภาวะที่ดี ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

๑.๔.๓ รูปแบบและเนื้อหารายการ

“สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบฯ” มีจุดยืนในการเป็นโทรทัศน์เพื่อนำเสนอในสิ่งที่เป็นสาระ โดยส่งเสริมคุณธรรม สร้างสรรค์สังคมไทย ตลอดจนการผลิตรายการคุณภาพเพื่อสังคมที่จะพลิกฟื้นคืนความสุขให้กับคนไทย ด้วยคำขวัญที่ว่า “**เพื่อความสุข เพื่อสังคมดี**” โดยมีรูปแบบรายการอันประกอบด้วย สารคดีจากในและต่างประเทศ ปกิณกะบันเทิง หรือวาไรตี้ รายการเวทีเสวนา รายการสนทนา สื่อพื้นบ้าน และ Reality Show ที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสนับสนุนการสร้างความสุขในทุกมิติ เนื้อหารายการแบ่งเป็น สาระองค์ความรู้ สาระการเรียนรู้ สาระธรรม สาระบันเทิง สาระสร้างสรรค์ที่เสริมสร้างสังคมสันติสุข และ CSR รายการเฉลิมพระเกียรติแนวใหม่

๑.๔.๔ ระยะเวลาเริ่มโครงการ : เริ่มตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป

๑.๔.๕ ผู้รับผิดชอบโครงการ : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การทำเอกสารวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาในห้วงการศึกษาในสถาบันวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ซึ่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่าน ปฏิรูปประเทศโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำให้เป็นโอกาสที่ดีที่จะนำเสนอแนวทางการพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบฯ ต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ การวิจัยในครั้งนี้เป็นมุมมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้วิจัย หากมีผู้ทรงคุณวุฒิที่สนใจจะทำการวิจัยในมุมมองอื่น ๆ ได้ จะเป็นเรื่องที่ดี อาทิ การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านการศึกษาของเยาวชนไทย , การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านการศาสนา, การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านความมั่นคงของประเทศ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ต้นทัด ทองรินทร์, ผศ.ดร., และไพบุลย์ คะเชนทรพรรค์, ผช.ผศ., และวิระชัย ตั้งสกุล, ผช., ผศ., การ
สร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรมในสังคมไทย, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, สาขา
นิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พ.ศ. ๒๕๒๒.
- วีรศักดิ์ มณีอินทร์, พลตรี, รองเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร กรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการ
ทหารสูงสุด, บทบาทของสื่อมวลชนกับความมั่นคงของชาติ, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๘.
- คุณฤทัย รามสมภพ, พลโท, ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองบัญชาการกองทัพไทย/ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, สัมภาษณ์ ๕ มีนาคม ๒๕๕๖.
- อรัญ นำผล, พลเรือตรี, รองเจ้ากรมข่าวทหาร กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย, สัมภาษณ์ ๕
มีนาคม ๒๕๕๖.
- สุชาติ ผ่องพุฒิ, พลตรี, รองเจ้ากรมการสื่อสารทหารบก, สัมภาษณ์ ๕ มีนาคม ๒๕๕๖.
- ชนพันธ์ุ หรัยเจริญ, พลอากาศตรี, รองเลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์
และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.), สัมภาษณ์ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖.
- อภิศักดิ์ ชนเศรษฐกร, ผู้อำนวยการสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN24, กรรมการผู้จัดการ บริษัท ไทยนิวส์
เน็ตเวิร์ค (ทีเอ็นเอ็น) จำกัด, สัมภาษณ์ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖.
- อรุณีประภา หอมเศรษฐี, รองศาสตราจารย์, ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจาย
เสียง(ประเทศไทย), สัมภาษณ์ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖.
- จรัญ กุลละวณิชย์, พลเอก, นายกสมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามคม
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์, สัมภาษณ์ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖.
- วีรวิท คงศักดิ์, พลอากาศเอก, อดีตสมาชิกวุฒิสภาและประธานศูนย์คุณธรรม, สัมภาษณ์ ๗ มีนาคม
๒๕๕๖.
- ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร, ดร., ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
สัมภาษณ์ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖.

ภาษาอังกฤษ

- Baker, Michael J. The Marketing book 2nd Ed. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1991.
- Bergman, Harold W., Lindquist Jay D. and Sirgy, M. Joseph Customer behavior
Lincolnwood, Illinois: NTC Business Books, 1996.
- Berger, Samuel L. Discovering Mass Communication. Illinois: Scott Foresman, 1978.
- DeVito, Joseph A. Human communication : the basic course (๖th Ed.), New
York: HarperCollins College, 1994.
- Duncan, Tom. Advertising & IMC. New York : McGraw Hill, 2005.
- Duncan, T. and Moriarty, S. Driving Brand Value Using Integrated Marketing to Manage
Profitable Stake Holder Relationships. New York: McGraw-Hill, 1997.
- Everett, M. Rogers. Communication Technology : the new media in society. New York :
Free Press. 1986
- Everett, M. Rogers and Shoemaker, F. Floyd. Communication of innovations : a cross-
cultural approach. New York : Free Press. 1971
- Hanna, Michael S. and Gibson, James W. Public speaking for personal success.
Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown. 1992.
- Klapper, Joseph T. The effects of mass communication. New York : Free Press. 1960.
- www.wikipedia.org/wiki , www.google.com.

ผนวก ก ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นคำถามมี ๓ ข้อ ดังนี้

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ
๒. ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม
๓. แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

.....

บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความมั่นคง

พลโท ดุษฎี รามสมภพ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองบัญชาการกองทัพไทย/ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ
- ในยุคนี้ เป็นยุคที่สื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อการขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ ของสังคม ทั้งกลุ่มนักการเมืองระดับประเทศ นักการเมืองท้องถิ่น ต่างก็หันมาใช้ “สื่อ” เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการให้ ได้มาซึ่งอำนาจ ความนิยมชมชอบ และคะแนนเสียงจากประชาชน “สื่อ” ก็คือตัวแทนของ “คน” ในวันนี้ เราต่างตระหนักดีว่ามีหลายสื่อ ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง เป็นกลาง แต่กลับทำตัวเป็นช่องทาง การสื่อสารให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง จนทำให้ปัญหาบานปลาย แล้วเราจะ ส่งเสริมให้เกิด “สื่อคุณธรรม” อย่างไรดี สื่อ ก็คือบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุ ฯลฯ ปัญหาที่เกิดขึ้นมานั้น ส่วนใหญ่เกิดจาก “คน” ถ้าการศึกษาของไทยไม่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจถึงบทบาทของสื่อที่มีความสำคัญต่อสังคมน้อย หรือความมั่นคงของประเทศน้อย ปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ที่ผ่านมา เราจึงไปโทษว่าสื่อฝ่ายเดียวไม่ได้ แต่ควร ไปมองด้าน การศึกษาของประเทศด้วย หากการศึกษาไม่สามารถพัฒนาคนให้ทำหน้าที่เป็นสื่อที่ดีได้ อย่างเช่น สถานีโทรทัศน์ TNN2 จัดอยู่ในประเภทสื่อที่ดี เป็นสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่มุ่งเน้นการนำเสนอ สารประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมไทย จะนำเสนอเรื่องราวใด ๆ ก็จะมีถึงส่วนร่วมมากกว่าจะคำนึงถึง แต่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว เป็นการทำหน้าที่ของสื่อที่มีคุณธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะช่วยหล่อหลอม ให้คนในสังคม เกิดความรัก ความสามัคคีกัน สื่อจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อความมั่นคงของประเทศ แต่ สิ่งที่น่าวิตกคือ เทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้าไปไกลมาก ทุกวันนี้ ทุกคนสามารถถ่ายภาพวิดีโอได้ด้วย ตนเอง และสามารถตัดต่อเป็นเรื่องราวได้เอง ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ผ่านการเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มาเลย แต่

ความอิสระเสรีในการผลิตและเผยแพร่เนื้อหาได้เอง โดยเฉพาะการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ไม่สามารถเข้าไปควบคุมดูแลได้ทันที ตรงนี้จะเป็นคาบสองคมของการใช้สื่อ หากไม่มีวิจารณญาณ และขาดจรรยาบรรณที่ดีของการเป็นนักสื่อสารมวลชน เพราะทุกคนต่างก็อยากแสดงบทบาทของการเป็นฮีโร่ แสดงความสามารถในการเก็บบันทึกภาพข้อเท็จจริงต่างๆ ได้ก่อนใคร มีความภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ไปยังกลุ่ม Social Network ได้เช่นกัน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างก็มีกรอบของจรรยาบรรณในการทำงาน แต่สื่อออนไลน์ เป็นสื่อที่น่าเป็นห่วงมาก เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกระแสข่าวลือ เป็นช่องทางในการแพร่กระจายข่าวได้เร็วที่สุด โดยบางครั้งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาก็ขาดวิจารณญาณในการรับข่าวสารมิได้มีการตรวจสอบ หรือศึกษาหาข้อมูลก่อนว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริงหรือไม่ จึงทำให้เกิดเรื่องราวที่วุ่นวายสับสนอลหม่านอยู่ในสังคมไทยทุกวันนี้ สิ่งที่สำคัญคือ Content หรือเนื้อหาสาระที่ได้รับมานั้น จะไม่เป็นสาระประโยชน์อันใดเลย ถ้าหากข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นเท็จ ดังนั้น เมื่อสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมมากขึ้น แล้วทำอย่างไรเราจะสามารถควบคุมสื่อที่ไม่ดีเหล่านี้ได้? อิทธิพลของสื่อ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก และถึงเวลาแล้วที่ “สื่อ” ควรได้รับการจัดระเบียบให้มีการบริหารจัดการสื่อดี ๆ ภายใต้อกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน

๒. ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม โดยทั่วไปแล้วนั้น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ จะมีจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชนเป็นมาตรการที่กำหนดค้ำให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบอยู่แล้ว ณ เวลานั้น สื่อโทรทัศน์ ได้ทำหน้าที่ “สื่อ” ที่คอยช่วยเหลือการทำงานของ “คสช.” ได้อย่างดีมาก ๆ แต่เนื่องจากที่ผ่านมา ได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมมากมายหลายร้อยสถานี และมีสถานีโทรทัศน์ของพรรคการเมืองเกิดขึ้น เป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่แบ่งพรรค แบ่งสี อย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลการนำเสนอข่าวสารว่ามีความเท็จจริงอย่างไร จนมาถึงช่วงของการประกาศใช้กฎอัยการศึก จึงสามารถเข้ามาจัดการควบคุมสื่อโทรทัศน์เหล่านั้นได้ จึงทำให้เห็นว่าสื่อโทรทัศน์ไหนดี และไม่ดี ถือเป็นโอกาสอันดีที่จะมาทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสื่อที่ดีควรทำหน้าที่อย่างไร อันไหนเหมาะสม และถูกต้อง และถ้าหากสื่อไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับบทลงโทษโดยการระงับการออกอากาศทันที จนกว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงผังรายการใหม่ให้มีรายการที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์สังคมในอนาคต อุปสรรคที่ยังน่าเป็นห่วงอยู่คือ เมื่อผ่านพ้นห้วงเวลาของกฎอัยการศึกไปแล้ว และมีการตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ ผู้นำประเทศ จะยังคงมีเจตนารมณ์ในการบริหารจัดการกับสื่อที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือไม่ ผู้บริหารประเทศ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องตระหนักต่อภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจาก “สื่อ” ที่ถูกปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นไฟลุกลามบานปลายไปทั่วประเทศ ดังเช่นเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ดังนั้น การมีรัฐประหาร ก็เป็นสิ่งที่ดี เป็นการช่วยดับไฟด้วยการควบคุม กำกับดูแลสื่อต่างๆ ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธของนักการเมือง ในการต่อสู้

ระหว่างกัน เมื่อทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎอัยการศึก ก็ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สิ่งที่ต้องระมัดระวัง คือ การกลับไปเป็นสภาพแบบเดิมก่อนที่จะมี กสทช. จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่ กสทช. จะได้เข้ามาทำหน้าที่ กำกับดูแลและจัดระเบียบ “สื่อ” ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อโทรคมนาคม ให้มีระเบียบตามมาตรการที่กำหนดใช้อย่างจริงจัง ในขณะที่ประชาชนต่างเรียกร้องอยากได้สถานีโทรทัศน์แห่งความดีที่มอบให้ประชาชน เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสังคม แทนที่จะปล่อยให้ระบบทุนและอำนาจยึดไปใช้ประโยชน์เพื่อการค้าและการเมืองที่มอมเมา เอาแต่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องอย่างไม่ลืมหูลืมตา ในวันนี้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาสื่อคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สร้าง “คน” ในวงการสื่อให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และให้รับรู้ถึงปัญหาที่ได้สร้างขึ้นว่าส่งผลกระทบต่อคนในสังคม และประเทศชาติมากมายนับเพียงใด นอกจากนี้ พวกกลุ่มนายทุน เจ้าของธุรกิจด้านสื่อสารมวลชน ก็ยังมีการแบ่งพรรค แบ่งสีเช่นกัน และมีอิทธิพลเข้ามาควบคุมสื่อ สั่งการให้คนทำงานด้านสื่อ ต้องปฏิบัติตามที่ต้องการ อย่างเช่น สถานีข่าวโทรทัศน์ TNN จัดเป็นสถานีข่าวที่มีความเป็นกลาง เชื่อถือได้ แต่สถานีโทรทัศน์บางแห่ง ไม่ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ดี แต่กลายเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการทำลายประเทศอย่างเห็นได้ชัดเจน

๓. แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหานี้ เชื่อว่าการศึกษาที่ดี จะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยการจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกประเภท ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และมีความเคารพเกียรติ ศักดิ์ศรีในวิชาชีพของตนเอง ควรจัดการอบรมพัฒนาสื่อมวลชนทุกระดับ ทั้งผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับล่าง และผู้ปฏิบัติงานการจัดงานมอบรางวัล ยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ สื่อที่ดีมีคุณธรรม โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และ กสทช. ดำเนินการจัดงานเกียรติยศ “รางวัลสื่อคุณธรรมแห่งชาติ” เป็นรางวัลเกียรติยศสูงสุดที่มอบให้สื่อดี ๆ มีคุณธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกำลังใจให้กับสื่อที่ทำความดี เป็นต้นแบบของสื่อคุณธรรม ที่ทำหน้าที่สื่อสารมวลชนได้อย่างสมเกียรติ สมศักดิ์ศรี นอกจากนี้ การจัดโครงการสื่อคุณธรรมสัญจร นำเยี่ยมชมและศึกษาดูงานสื่อโทรทัศน์สีขาวของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ที่ประเทศไต้หวัน มูลนิธิพุทธธณีอจี มีสถานีโทรทัศน์ของตนเอง ชื่อว่า “ต้าอ้าย” ซึ่งแปลว่า สถานีโทรทัศน์แห่งความรักอันยิ่งใหญ่ จุดเด่นของสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย คือ การผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม ปลูกจิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือมวลมนุษยโลก การยื่นหยัดเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดี โดยมีได้ใช้เงินจากกองทุนหรือเงินสนับสนุนจากรัฐบาล และไม่มีโฆษณาเลย สถานีโทรทัศน์ก่อตั้งด้วยเงินบริจาคจากประชาชนและดำเนินการด้วยเงินบริจาคที่สมทบทุนด้วยรายได้จากขยะ Recycle ทำให้สถานีโทรทัศน์แห่งนี้ เป็นของมวลมหาประชาชนอย่างแท้จริง ในรูปแบบของ Social Enterprise ไม่ใช่เป็นบริษัทมหาชนแบบทุนนิยม จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของสถานีโทรทัศน์สีขาว ที่วงการสื่อโทรทัศน์ของไทยและสื่อจากทั่วโลก ควรได้มีโอกาสศึกษาวิธีการบริหารจัดการด้านสื่อโทรทัศน์คุณธรรมแนวคิดการพัฒนา

สถานีโทรทัศน์คุณธรรม โดยมุ่งหวังให้เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งความดีของประเทศไทย เพื่อคืนความสุขให้แก่ประชาชนนั้น ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีองค์กรภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกันสนับสนุนและขับเคลื่อนให้การปฏิรูปสื่อคุณธรรม เป็นวาระแห่งชาติ

พลตรี สุชาติ ผ่องบุศิ รองเจ้ากรมการทหารสื่อสารทหารบก

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของผู้คน และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่โน้มน้าว และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต รวมถึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบและทิศทางของผู้คนในสังคมไทย ความรู้และความบันเทิงที่ผู้คนในสังคมได้รับจาก โทรทัศน์ เป็นสิ่งที่เปี่ยมประโยชน์มหาศาล ในขณะที่เดียวกันก็อาจเป็นโทษที่ไม่สามารถประเมินก็ได้ โทรทัศน์กลายเป็นสื่อแห่งการลอกเลียนแบบ พฤติกรรม ที่เป็นทั้งด้านดีและด้านลบ เช่น วัฒนธรรม จริยธรรม ความเชื่อ สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

ในฐานะด้านความมั่นคง

หากสื่อไม่นำเสนอเนื้อหาเสริมสร้างคุณธรรมทำให้ขาดความรักใคร่สามัคคีกัน ทะเลาะกัน ขัดแย้งแตกแยกภายในสังคมไม่มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการแบ่งภาคสังคมออกเป็นส่วน ๆ อย่างเช่น ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้สังคมไร้ความเป็นระเบียบ ขาดคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ทำให้ประเทศขาดการพัฒนา หรือพัฒนาอย่างล่าช้า รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการดำเนินการแก้ไข เกิดปัญหาอาชญากรรมในสังคมมากขึ้น สังคมมีความรุนแรง มีการทุจริตคอร์รัปชัน ในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีระบบอุปถัมภ์ การสร้างจิตสำนึกจะน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ในบางครั้งมองว่าการขาดคุณธรรมเป็นเรื่องธรรมดา

ในฐานะด้านสื่อสารมวลชน

หากสื่อมวลชนขาดบทบาทในการนำเสนอด้านคุณธรรมน้อย จะส่งผลให้สังคมขาดความดีงาม ขาดความสงบสุข ขาดคุณธรรม เกิดความแตกแยก สมาชิกในสังคมขาดความเข้าใจสภาพที่แท้จริงของสังคม ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนจะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ไม่ดี เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ เอารัดเอาเปรียบ ขาดความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังคมขาดความเป็นระเบียบวินัย ไม่มีการกระตือรือร้นในการสร้างคุณธรรม ขาดคนดีไม่มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น ผลกระทบของเด็กที่เกิดจากการดูโทรทัศน์ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามจากรายการและละครทางโทรทัศน์ เช่น การชิงดีชิงเด่น การแก้แค้น การพูดจากด้วยภาษาที่ไม่สุภาพ การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นต้น หากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีคุณธรรม จะสามารถเปลี่ยนทัศนคตินำไปสู่การ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหยาเสฟติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคอร์ปชั่น ปัญหาด้านความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่น ๆ ลดลง ก็จะทำให้สังคมเกิดความสันติสุข และมีความมั่นคงในชาติมากยิ่งขึ้น

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

ในฐานะด้านความมั่นคง

ภาครัฐยังขาดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนแน่นอนเป็นรูปธรรม ในเรื่องการส่งเสริมหรือเดินหน้านโยบาย ด้านคุณธรรม ขาดการสนับสนุนจากภาคเอกชนและส่วนอื่น ๆ ขาดงบประมาณดำเนินการ ตลอดจนผู้นำภาครัฐและเอกชนขาดการดำเนินการอย่างจริงจัง

ในฐานะด้านสื่อมวลชน

ประการแรกเกิดจากผู้บริหารองค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อความอยู่รอด และหวังผลกำไรทางธุรกิจเป็นหลัก รวมทั้งบางสื่อผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในด้านคุณธรรม อาจเป็นเพราะขาดแคลนงบประมาณ และจูงใจในการสร้างสื่อดังกล่าว

ประการที่สองในส่วนของผู้จัดทำสื่อบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม ไม่เข้าใจค่านิยมของคำว่าคุณธรรม นอกจากนั้นยังขาดประสบการณ์ ขาดความรับผิดชอบ และยังยึดประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ทำให้เกิดความแตกขาดความสามัคคี

ประการที่สาม ประเด็นเรื่องการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมขาดความต่อเนื่อง ขาดความถี่ที่เหมาะสม ตลอดจนขาดความน่าสนใจและดึงดูดใจ ขาดแบบอย่างบุคคลที่มีคุณธรรมทำให้พื้นที่สื่อด้านคุณธรรมมีน้อย อีกทั้งผู้บริหาร โภคหรือผู้รับชมมีค่านิยมในเรื่องการเปิดรับสื่อตามกระแสวัตถุนิยม และวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม นอกจากนี้ในปัจจุบันสื่อยังถูกใช้เป็นเครื่องมือของนักการเมือง ในการสร้างความนิยมให้กับตัวเอง หรือเรียกว่าประชานิยม

๓. แนวทาง และมาตรการในการแก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อ คุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

ในฐานะด้านความมั่นคง

ภาครัฐควรกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมให้สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โดยมีเป้าหมายหลักประการหนึ่งคือ “ให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น” ควรตั้งองค์กรในการเสริมสร้างและพัฒนาสื่อคุณธรรม โดยเป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาท ในการวางแผนนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติ การประสานงานส่งเสริมและสนับสนุน และการทำวิจัยและพัฒนา รวมถึงการจัดการประเมินผลด้านสื่อคุณธรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาด้านคุณธรรมในสังคมไทย เพื่อสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้รัฐควรมีมาตรการในการ

สนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านภาษี คือการลดหย่อนภาษีแก่สื่อหรือผู้ผลิตสื่อทุกประเภท
ในฐานะด้านสื่อสารมวลชน

ประการที่หนึ่ง กำหนดมาตรการด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์กรสื่อให้มีความ
 รับผิดชอบการสร้างเสริมและพัฒนาสื่อคุณธรรม

ประการที่สอง กำหนดมาตรการด้านการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตสื่อคุณธรรม ต้องมีการ
 กระตุ้น การจูงใจและโน้มน้าวใจ นำเสนอไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้สนใจและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น
 การสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมเข้าไปในรายการบันเทิง เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจได้มากขึ้น

ประการที่สาม ส่งเสริมการลงทุนการผลิตสื่อคุณธรรม โดยเฉพาะสื่อมวลชนต่าง ๆ จะต้อง
 ดำเนินการผลิตอย่างมืออาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการนำเสนอเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจให้
 สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ประการที่สี่ การหาสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และผลิตสื่อ
 คุณธรรมเผยแพร่ต่อสาธารณชน เน้นการส่งเสริมยกย่องยอมรับคนดี และการทำความดี หรือใช้หลัก
 ศาสนามาเป็นประเด็นในการนำเสนอ และเป็นเรื่องใกล้ตัวสอดคล้องกับวิถีชีวิต ไม่สร้างความแตกแยก
 ไม่สร้างความขัดแย้ง นำเสนอแบบตรงไปตรงมา

ประการที่ห้า ควรมีการเพิ่มพื้นที่รายการคุณธรรมในสื่อช่องต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมและสื่อใหม่ และ
 เพิ่มความถี่ในการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถจดจำได้มากขึ้น

พลเรือตรี อนุรักษ์ นำผล รองเจ้ากรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ

ในยุคของโลกการสื่อสารแบบไร้พรมแดน สื่อมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมด้าน
 คุณธรรม จริยธรรม และต่อความมั่นคงของชาติ เพราะสื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างมากและรวดเร็ว สื่อไม่
 ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมในยุคนี้ จะเห็นได้ว่ามี
 พฤติกรรมเลียนแบบมาจากสื่อ บางครั้งการรับชมสื่อโทรทัศน์ซ้ำๆ จะส่งผลทำให้พฤติกรรมของมนุษย์
 เปลี่ยนไปได้ตามคำชี้แนะของสื่อ นั้น ๆ ในวันนี้... ใครๆ ก็สามารถเป็นเจ้าของสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมได้
 ง่ายๆ ด้วยงบประมาณลงทุนเพียงไม่กี่ล้านบาท เป็นที่ยอมรับว่าสื่อโทรทัศน์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
 ได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวางมากที่สุด ดังนั้น สื่อโทรทัศน์ จึงกลายเป็นช่องทางในการสื่อสารของกลุ่ม
 แบ่งสีแบ่งพรรคแบ่งพวก และถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธที่ร้ายแรงของผู้ทรงอิทธิพล รวมทั้ง
 นักการเมือง นอกจากนี้ ยังมีบทบาทอย่างมากต่อการสร้างความแตกแยก ยุยงบ่อนทำลายสังคม ทำให้คน
 ในชาติขาดความรัก ความสามัคคีกัน

๒. ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรมมีหลายด้านด้วยกัน

๒.๑ ปัจจุบัน เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตรายการโทรทัศน์ ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถผลิตรายการได้ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเหมือนแต่ก่อน และเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เกิดสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมขึ้นมากมายนับร้อยสถานี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรายการแบบไร้สาระ ที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรมากกว่าที่จะมุ่งเน้นสร้างสรรค์สังคมไทยให้เกิดคุณธรรมให้เกิดความมั่นคง ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าของและผู้ผลิตรายการ ขาดจรรยาบรรณ ไม่ได้คำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมาเป็นอันดับแรก หากวันนี้ภาครัฐยังไม่มีความมาตรการที่มากำกับและดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจัง นับวันก็จะกลายเป็นปัญหาที่เรื้อรัง ยากต่อการควบคุม

๒.๒ เรื่องงบประมาณและนโยบายการบริหารจัดการสื่อคุณธรรม โดยเฉพาะการสร้างสรรคสื่อคุณธรรม ส่วนมากรายการคุณธรรม จริยธรรม ปกติจะมีคนดูได้น้อยกว่ารายการบันเทิงดนตรี กีฬา จึงมีสปอนเซอร์ให้การสนับสนุนงบประมาณน้อยมาก ที่ผ่านมา ภาครัฐเองก็ไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือให้การสนับสนุนรายการที่เน้นสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมคุณธรรมอย่างจริงจัง ถ้าหากจะให้ตอบโจทย์โดนใจผู้ชม ได้คุณภาพแบบมีสาระ และได้รับความนิยมอย่างมาก ดังเช่น รายการคนค้นคน หรือ กบนอกกะลา ก็จำเป็นต้องได้รับเงินทุนสนับสนุน อย่างจริงจัง เนื่องจากในการผลิตดังกล่าวจะใช้งบประมาณลงทุนค่อนข้างสูงมาก

๒.๓ ในประเทศไทย สื่อสามารถจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรีจริงหรือไม่? ที่ผ่านมามีสื่อมักจะไว้วางใจว่าถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แต่เมื่อมีการเปิดเสรีโทรทัศน์ดาวเทียม และวิทยุชุมชน สื่อกลับกลายเป็นช่องทางหาเสียงให้กับนักการเมืองแต่ละพรรค สื่อเหล่านี้จะมีวาระซ่อนเร้นของตัวเอง ที่มีผลประโยชน์แอบแฝง สื่อจะเข้ามาล้างสมอง ชี้นะ นำเสนอข่าวสารเท็จแบบใส่สีตีไข่ จนทำให้คนดู คนฟัง ที่ไม่มีโอกาสได้รับข้อมูลที่แท้จริง หลงเชื่ออย่างมกมาย เป็นการใช้ยุทธวิธีปฏิบัติภารกิจจิตวิทยา หลอกให้คนหลงเชื่อได้อย่างแนบเนียน ดังเช่น การเผาบ้านเผาเมืองในปี 2553 ที่ผ่านมา

๓. แนวทางการแก้ปัญหา ควรกำหนดให้ภารกิจนี้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมอบหมายหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เร่งดำเนินการอย่างคว่นที่สุดในการจัดสร้างสถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุ เพื่อคืนความสุขให้กับคนไทย และสังคมไทย กำหนดให้เผยแพร่เนื้อหา มุ่งเน้นในเรื่องความดี ความงาม ส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน และสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง ควรใช้สื่อดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ ควรใช้สื่อนี้อบรม สั่งสอน ปลูกฝังเยาวชน โดยเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ ให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เพราะปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนมาจากคนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดความเคารพรักชาติ รักแผ่นดิน

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารมวลชน

รศ.อรุณีประภา หอมเศรษฐี ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง (ประเทศไทย)

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ

สื่อในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลแตกต่างจากสื่อยุคก่อนมาก เพราะปัจจุบันไม่ได้มีเฉพาะ สถานีโทรทัศน์ หรือสถานีวิทยุในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งเราจะทราบว่ามีมาจากไหน ใครเป็นเจ้าของ หรือ ผู้ผลิตรายการ ปัจจุบันนี้การขยายช่องทางการรับชมโทรทัศน์และวิทยุมีให้เลือกมากมาย ทั้ง สถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล รวมทั้งสถานีวิทยุชุมชน และ Social Network ทุกวันนี้คนทำงานด้านสื่อแบบมืออาชีพที่มีอุดมการณ์จริงๆ เหมือนยุคก่อนนั้นมี น้อยมาก สื่อยุคนี้จะมีการบิดเบือนข่าวสาร เนื่องจากคนทำงานด้านสื่อ หรือผู้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือให้เกิด ประโยชน์ ไม่ได้เป็นนักสื่อสารมวลชนมืออาชีพแท้จริง เนื่องจากขาดความรู้จริงในงานด้านนี้ และขาด จรรยาบรรณของการเป็นนักสื่อสารมวลชนที่ดี ซึ่งหน้าที่สำคัญของคนทำงานสื่อ คือ การให้ข้อมูล ข่าวสารที่เป็นจริง เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างถูกต้อง เป็นกลาง และเป็นธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นมา จากการมีสื่อโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้นมากมาย ทั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม สถานีโทรทัศน์เคเบิลท้องถิ่น ซึ่ง มีการเจาะกลุ่มผู้รับชมโดยตรง เพราะการรับชมโดยตรงจะไม่เหมือนกับการรับชมสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ทั่วไป ผู้ที่ปรารถนาจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการไปยังกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างสื่อโทรทัศน์ ของตนเองได้ง่ายขึ้น ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่ต้องลงทุนเยอะ ก็สามารถจัดตั้งสื่อโทรทัศน์ ขึ้นมาได้ เป็นการสร้างช่องทางการส่งสารไปยังผู้รับสารนี้โดยตรง มีการสร้างข้อมูลเฉพาะด้านเดียว หรือสร้างข้อมูลที่บิดเบือน ทำให้คนเกิดความคิดเห็น ความรู้สึกที่แตกต่างกันไป เป็นยุทธวิธีในการใช้ สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือ เป็นอาวุธที่ร้ายแรงทำลายสังคมและประเทศ เมื่อผู้ชมได้รับข้อมูลข่าวสาร เพียงด้านเดียว ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เปรียบเหมือนกับการถูกล้างสมอง ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้รับสาร เลือกรับรู้แต่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาให้เท่านั้น เป็นความหลงเชื่อแบบไร้สติ ขาดวิจารณญาณในการรับชม จึงกลายเป็นปัญหาในระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงของชาติ

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

ปัจจุบันนี้ ปัญหาที่เป็นเรื่องสำคัญในวงการสื่อสาร นั่นก็คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพด้าน สื่อสารมวลชน ไม่เข้าใจถึงวิชาชีพของอาชีพนี้ ไม่มีจรรยาบรรณของสื่อ ไม่เข้าใจถึงจริยธรรม คุณธรรม ดังนั้น เมื่อไปทำงานสื่อที่ไหนก็มีแต่จะสร้างปัญหา เพราะมักจะคิดในสิ่งที่ตัวเองคิดเท่านั้น คิดถึงแต่ เรื่องตัวเอง คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับ สังคมและประเทศชาติ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารจึงขาดคุณธรรม ขาดอุดมการณ์ ขาดจิตสำนึกรักใน วิชาชีพของตนเอง จนกลายเป็นปัญหาต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม การทำงานสื่อสารมวลชน คือ อาชีพ

เพราะฉะนั้น ถ้าผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจไม่สนใจและไม่เข้าใจอย่างรุนแรง ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ถ้าจะบริหารและพัฒนาสื่อคุณธรรมต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นมืออาชีพไม่ใช่มือสมัครเล่น มีอุดมการณ์ มีความรักในการสร้างสรรค์งานสื่อสีขาว มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบรายการ ผู้ผลิตรายการต้องมีเทคนิค และวิธีการนำเสนอใหม่ ๆ นำนวัตกรรมการผลิตมาสร้างสรรค์ให้เกิดมิติใหม่ ๆ ในการรับชม ที่สำคัญคือ การผลิตรายการที่ดีต้องไม่ขัดเขี่ยใครให้คนดู การผลิตต้องเข้าใจถึงสังคม เข้าใจความต้องการของคนในสังคม จะขัดเขี่ยกันไม่ได้ เพราะผู้ชมจะมีทางเลือกเยอะ ถ้าหากไม่เข้าใจ ก็จะผลิตสื่อแบบไม่สนใจ รายการที่ผลิตออกมานั้นก็จะไม่น่าสนใจ ไม่มีประโยชน์อะไร แล้วก็จะไม่มีคนดู การที่จะหวังให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ก็จะเป็นไปได้ยาก การทำงานด้านสื่อ หากจะพัฒนาให้มีสื่อดี ๆ สื่อคุณธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารสื่อ เพราะจะเป็นคนตัดสินใจในทุก ๆ เรื่อง หากผู้บริหารที่ไม่เข้าใจเรื่องงานด้านสื่อ มีแต่คุณธรรม ก็จะมีปัญหาตามมา ดังนั้น การทำสื่อดี ๆ ทำไม่ได้ง่าย การทำความดียังง่ายกว่า เพราะเราทำด้วยตัวเอง แต่การทำสื่อดี ๆ นอกจากทำเองแล้ว ต้องการให้คนอื่นได้ดู ต้องการให้คนอื่นได้ฟัง แต่เขาสนใจอยากดูอยากฟังหรือเปล่า การทำสื่อดี ๆ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหลายอย่าง มีการระดมความคิด และสร้างให้คนยอมรับ สื่อบางรายการอาจจะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อจะต้องใช้เวลาค่อย ๆ ปลุกฝังเข้าไป เป็นการหวังผลในอนาคต ก่อนจะปลุกฝังได้ต้องยอมรับได้ก่อน ดังนั้น ถ้าจะผลิตสื่อที่ดีมีคุณธรรม ต้องเลือกสรรหาคนทำงานที่มีใจรักในการผลิตสื่อที่ดีมาก่อน คนที่ดีมีคุณธรรม มีความสามารถ มีศักยภาพ และทำสิ่งที่น่าสนใจ ควรสนับสนุนคนพวกนี้ให้มีโอกาสได้ทำตามแนวคิดที่เป็นความดี เพราะคนดีที่มีความสามารถ ก่อนจะผลิตรายการ หรือผลิตสื่อ จะคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนเหมาะสม และจะสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ ที่ดีนั้นลงไปให้คนสนใจอยากติดตามดู ดังนั้น ในการสร้างสื่อคุณธรรม จึงต้องเป็นคนทำงานสื่อที่มีคุณธรรม

๓. แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหาเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรมและก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงแห่งชาติ

ในบางครั้งจะเห็นได้ว่า คนทำสื่อมีความรับผิดชอบ แต่ปรากฏว่าเจ้าของสื่อไม่มีความรับผิดชอบ เพราะฉะนั้นนายทุนจึงมีบทบาทสำคัญมาก ไม่ใช่เฉพาะวงการของสื่อสารมวลชนเท่านั้น จะเห็นได้ว่าเกิดขึ้นทุกวงการ ถ้าผู้บริหารไม่เข้าใจ ไม่มีคุณธรรม ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนเรื่องความดี แต่ปรากฏว่าคนที่ทำงานสื่อ อยากทำสื่อที่ดี มีคุณธรรม แต่เนื่องจากเป็นเพราะวงการธุรกิจด้านสื่อสารมวลชนมีการแข่งขันรุนแรงมาก ทำให้เจ้าของและผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารงานสื่อที่ให้เรียกร้องความสนใจ ที่สำคัญ ขาวดี ๆ จะเรียกเรทติ้งจากคนดูไม่ได้มากเท่าไร แต่ถ้าเป็นข่าวไม่ดี จะเรียกเรทติ้งได้ดีกว่า ทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้ และสามารถยืนหยัดอยู่ตรงนี้ได้ยาวนานด้วยวิธีการนำเสนอแบบเรียกเรทติ้ง ดังนั้น ต่อให้คนทำงานมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากแค่ไหน จะทำงานให้ออกมาดี มีคุณภาพดีนั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะถูกข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้ต้องปฏิบัติงานตามนโยบายของเจ้าของบริษัท แนวทางแก้ไขก็จะแก้ที่จุดใดจุดหนึ่งไม่ได้ ต้องแก้ไขทั้ง

ระบบ ที่สำคัญคือ ต้องมีการปฏิรูปสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีอำนาจ ผู้บริหารองค์กร และผู้นำประเทศ ต้องมีความเข้าใจ ต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง และต้องให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนให้เกิดสื่อโทรทัศน์สีขาว พัฒนาให้เกิดสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อสร้างความสุข และความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

พล.อ.ต. ธนพันธ์ หรัยเจริญ รองเลขาธิการ กสทช.

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาท ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ต่อ สังคมและความมั่นคงของชาติ

สื่อเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคม อีกทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดและเป็นตัวชี้นำของสังคม และยังเป็นช่องทางให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น สื่อจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญ มีอิทธิพลต่อประชาชนในหลายด้าน อาทิ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และการใช้ชีวิต หากสื่อนำเสนอจากข้อมูลข่าวสารที่ดี รอบด้าน เป็นประโยชน์ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านความเป็นอยู่ ความคิด ความเข้าใจต่อสังคมภายนอก ส่งผลให้เกิดการสร้างค่านิยม ทศนคติ คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามต่อประชาชนหรือคนในสังคมได้ แต่การทำหน้าที่ทั้งสองแบบของสื่อ นั้น อาจเป็นไปได้ในลักษณะของดาบสองคม เนื่องจากข่าวสารสามารถพัฒนาคนหรือสังคม และทำลายคนหรือสังคมก็ได้ ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับประชาชนผู้รับข่าวสาร ที่จะกลั่นกรองข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้ได้มากที่สุด ดังนั้น สื่อจึงมีบทบาทต่อสังคมที่จะสามารถสร้างคุณธรรมและจริยธรรมอันดีต่อคนในสังคมได้ เนื่องจาก

๑.๑ สื่อสามารถเป็นส่วนช่วยให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาของสังคมในด้านที่เกี่ยวกับการปรับตัวของบุคคลให้สอดคล้องกับสังคม เช่น ชีวีเจนให้เห็นถึงปัญหาของเด็กที่เกิดจากการถูกทอดทิ้ง เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาให้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อจิตใจของเด็ก และอาจทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในอนาคต

๑.๒ การสื่อสารมีส่วนทำให้คนในสังคมทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ การขาดแคลนพลังงาน ก่อให้เกิดความตระหนักในความเป็นไปหรือความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม อันถือเป็นคุณธรรมอันดีประการหนึ่งที่ผู้คนได้ให้ความสนใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ สภาพจิตใจของคนในสังคมหรือชุมชนต่อไป

๑.๓ สื่อมีส่วนช่วยในการส่งเสริมค่านิยมในสังคม เช่น สามารถช่วยสร้างคนให้เห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าคุณค่าของวัตถุ หรือการสร้างค่านิยมให้ประชาชนไทยมีความรักชาติ บ้านเมือง อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการขอความร่วมมือจากประชาชนในการบริจาคเพื่อสาธารณกุศลต่างๆ เช่น การสื่อสารเพื่อ

ขอความร่วมมือบริจาคเงินสมทบทุนมูลนิธิพัฒนาเด็ก หรือการร่วมบริจาคโลหิตของสภาอากาศ
ไทย เป็นต้น

๑.๔ สื่อสามารถสร้างพฤติกรรมการบริโภคของสังคม เช่น ช่วยสร้างให้คนไทยหันมาใช้สินค้า
อุปโภคบริโภคของไทย ที่ทำโดยคนไทยให้มากยิ่งขึ้น ลดความฟุ่มเฟือยของการใช้จ่ายเงินภายใน
ครอบครัว พ่อแม่ไม่ต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายตอบสนองความต้องการกินใช้ภายในครอบครัว
เป็นจำนวนมาก มีเวลาใกล้ชิดครอบครัวส่งสอนลูก ครอบครัวอบอุ่นมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการสังคมนิสัยและ
คุณธรรมที่ดีซึ่งเริ่มจากภายในครอบครัว และส่งผลให้สังคมเต็มไปด้วยคนที่มีจริยธรรมคุณธรรมที่ดิงาม
ต่อไป

๑.๕ สื่อมีนัยทางสังคมและการเมือง สื่อมีอิทธิพลสูงมากในทางการเมืองและสามารถทำให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ เช่น โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง การตระหนักถึงสิทธิของพลเมือง
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย สื่อสามารถให้ข้อมูลที่เป็นธรรมและรอบด้านแก่สาธารณชน
และทำให้บุคคลต่างๆ ในสังคมสามารถตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลรอบด้าน นำเสนอแนวทางและกรอบ
ความคิดที่ถูกต้องและมีเหตุผลในการช่วยให้สาธารณชนเข้าใจถึงบริบทการเมืองที่ซับซ้อน และสื่อ
สามารถเป็นส่วนร่วมในการทำให้ทุกมุมมองในสังคมของกลุ่มการเมืองต่างๆ ได้รับการนำเสนออย่าง
เป็นธรรม

๑.๖ สื่อสามารถแสดงให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจและสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันของ
ประชาชน เพื่อที่คนในสังคมส่วนใหญ่จะได้เห็นภาพของคนทั่วไป และชนชั้นผู้นำก็จะได้เข้าใจถึงความ
เป็นไปในสังคมได้มากขึ้นอีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น สื่อสามารถส่งผลกระทบให้เกิดขึ้นแผ่ขยายเป็นวงกว้าง
ในสังคมและต่อเนื่องเกี่ยวพันกันทางศีลธรรมทั้งในด้านสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ ดังนั้น สื่อจึง
เป็นช่องทางสำคัญของการเข้าถึงแหล่งความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความบันเทิง และ การศึกษาของ
ประชาชน ก่อให้เกิดการพัฒนาของบุคคลทั้งด้านสติปัญญา ประสบการณ์ หรือแม้แต่อารมณ์ ดังนั้น สื่อ
จึงถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมต่อสังคม และ
ความมั่นคงของชาติได้เป็นอย่างดี

๒. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

หากพิจารณาตามความหมายของสื่อคุณธรรมที่เข้าใจกันโดยทั่วไป สื่อคุณธรรม คือ สื่อที่
ดีงาม สื่อที่สร้างสันติสุข ความสมานฉันท์ ความยุติธรรม และไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน เป็นทุกข์ หรือคือ
สื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ ถ่ายทอด ปลูกฝัง และสร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรม
วัฒนธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความหมายที่ดีให้กับสังคม ซึ่งปัญหาที่พบคือ มีข้อจำกัดบาง
ประการที่ทำให้สื่อเป็นสื่อไม่มีคุณธรรม หรือเกิดการพัฒนาเป็นสื่อคุณธรรมได้ยาก ประเด็นสื่อไม่มี
คุณธรรม เป็นข้อถกเถียงกันมาทุกยุคสมัย แต่เนื่องจากสังคมไทยยุคปัจจุบัน มีความซับซ้อน หลากหลาย

ของความคิดความเชื่อ และนวัตกรรมใหม่ๆ และเผชิญกับวิกฤตการณ์หลายด้าน เช่น วิกฤตการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์สื่อกันมากขึ้น เพราะสื่อเองมีอิทธิพล และเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมแทบทุกด้าน แม้ฝ่ายสื่อเองจะยืนยันว่าได้ทำหน้าที่ของตนเอง อย่างดีแล้ว การโต้เถียงเช่นนี้จึงเป็นเหตุการณ์ที่พบเห็นได้เสมอ ทั้งนี้ สิ่งที่เป็นปัญหา อุปสรรค หรือ ข้อจำกัดต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ โครงสร้างเชิงอำนาจที่ครอบงำสื่อไทย

อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างของสังคมไทยเป็นสังคมอำนาจนิยม เป็นสังคมที่มีความเป็นศักดินาที่ไม่ส่งเสริมอิสรภาพทางความคิดในการทำหน้าที่การงานและของคนในสังคม ซึ่งโครงสร้างเชิงอำนาจดังกล่าวก็ได้รับการสะท้อนในโครงสร้างและวัฒนธรรมสื่อไทยเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมารวมักจะพบวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมของสังคมที่ครอบงำสื่อไทยอยู่นั้น ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่ส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพทางความคิด อำนาจการสั่งการเกิดขึ้นเฉพาะกับผู้มีอำนาจและกลุ่มการเมือง สื่อจึงตกอยู่ภายใต้ผู้มีอำนาจรัฐ หรือกลุ่มการเมือง รวมทั้งมีการแทรกแซงสื่อในรูปแบบต่างๆ การวางตัวให้เป็นกลางและเป็นอิสระทางการเมืองของสื่อไทย จึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก เนื่องจากมีแรงต้านจากตัวโครงสร้างและผู้เล่นที่มีความขัดแย้งอย่างสูงในสังคมไทย

๒.๒ การแข่งขันทางธุรกิจและการแทรกแซงจากกลุ่มทุน

สื่ออาจเป็นเครื่องมือทางธุรกิจของกลุ่มทุน หรือตกอยู่ภายใต้ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สื่อกลายเป็นพื้นที่สำหรับการหวังกำไร มองประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภค จึงนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ขายได้ เป็นที่ดึงดูดใจและคนในสังคมต้องการทราบเท่านั้น ดังนั้น อาจก่อให้เกิดการละเลยเพิกเฉยต่อการนำเสนอข่าวที่รอบด้านหรือที่ถูกต้องตามคุณธรรมอันดี ข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ฯ ในปัจจุบัน จึงอาจนำเสนอข่าวสารในแง่มุมที่สร้างความตื่นเต้นเร้าใจให้กับเรื่องราวต่างๆ จนเกินเหตุ เช่น นำเสนอข่าวอาชญากรรมก็จะเป็นภาพรุนแรงต่างๆ ภาพคลิปวิดีโอวัยรุ่นรุมทำร้ายกัน ภาพการจ้องยิง ภาพสยดสยอง ถ้าเป็นข่าวที่มีองค์ประกอบทางเพศก็จะบรรยายถึงวิธีการต่างๆ หรือใช้ถ้อยคำสื่อเสียด ล่อแหลม เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น หากสื่อคำนึงถึงแต่เรื่องผลประโยชน์ทางธุรกิจ ก็อาจเสนอแต่ประเด็นที่ไม่มีสาระ สร้างค่านิยมไม่พึงประสงค์ มอมเมา ก่อให้เกิดการเลียนแบบในทางที่ไม่ถูกไม่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ฯลฯ

๒.๓ การรู้ไม่เท่าทันหรือการขาดจรรยาบรรณของสื่อ

สื่อมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อเท็จจริงให้แก่สาธารณชนทราบ แต่มีสื่อมวลชนที่นำความเห็นทั้งจากตนเองเอง ตลอดจนการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปต่อข่าวนั้นๆ เพื่อนำมาประกอบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปนั้นไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริง การนำเสนอข่าวในรูปแบบนี้ จึงถือเป็นการละเมิดอย่างหนึ่ง และในฐานะที่สื่อเป็นผู้เผยแพร่ความคิดเห็นดังกล่าวก็เปรียบเหมือนการแสดงความคิดเห็นของตัวเองด้วยเช่นกัน ส่งผลกระทบต่อการรับข้อมูล

ข่าวสารของคนในสังคมที่อาจบิดเบือนหรือผิดพลาด นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวสารก็อาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และในบางครั้ง สื่อก็อาจเป็นแหล่งสร้างอคติต่างๆ เช่น อคติทางศาสนา อคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ อคติทางเพศ อคติด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

๒.๔ ค่านิยมของคนในสังคม

สื่อมีนัยทางอุดมการณ์และค่านิยม สื่อทุกสื่อล้วนนำเสนอวิถีการดำเนินชีวิตและคุณค่าบางอย่าง เช่น สื่อทางธุรกิจก็มักจะถ่ายทอดค่านิยม ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้เราเห็นวาลินค้าหรือบริการนั้นเป็นเรื่องที่น่านิยมความขาวใสเป็นค่านิยมของความสวยเท่านั้น ฯลฯ ซึ่งหากผู้คนในสังคมยังมีความต้องการเสพข้อมูลข่าวสารที่ตุนพอใจ ชื่นชอบ สื่อก็อาจจำเป็นต้องนำเสนอสื่อในรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ชมผู้ฟัง เช่น เนื้อหาละครโทรทัศน์ไทยที่มีค่านิยม ผิดศีลธรรม ไม่นำพากฎหมาย มักเป็นที่นิยมของคนในสังคม และละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักจะออกอากาศในช่วงเวลาไพรมไทม์ บริษัทผู้ผลิตสินค้าและบริการก็นิยมจะสนับสนุนรายการประเภทละครเช่นนี้มาก โดยการโฆษณาสินค้าและบริการของตนในช่วงพักโฆษณา เพราะเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายระดับครอบครัวได้เป็นอย่างดีและทั่วถึงที่สุด เมื่อได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีทั้งความนิยมจากฝั่งผู้ชมโทรทัศน์และฝั่งผู้ผลิตสินค้าและบริการ รายการประเภทนี้จึงถูกผลิตขึ้นมาเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง โดยที่ยังมีปัญหาในเชิงคุณภาพและคุณธรรมจริยธรรมอยู่มาก เพราะค่านิยมในการสร้างละครโทรทัศน์ไทยเน้นการดึงดูดความสนใจของผู้ชมผู้ฟัง โดยไม่ต้องใส่ใจปัญหาผลกระทบด้านลบใดๆ หรือเพียงนำเสนอให้ตรงกับค่านิยมของคนในสังคมนั่นเอง

๒.๕ ประเด็นอื่นๆ

การพัฒนาสื่อคุณธรรม ยังอาจพบปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด จากการขาดกลไกในการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนเพื่อคัดค้านอย่างเป็นธรรม หรือการบกพร่องในการจับกุมสื่อสิ่งผิดกฎหมาย สื่อลามก อีกทั้งความขัดแย้งในเรื่องเนื้อหาของสื่อ ที่อาจเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อกฎหมายโดยตรง แต่ขัดกับกรอบจริยธรรมของผู้ชมกับผู้ผลิตสื่อ หรือแม้แต่การที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิไม่ต้องการที่จะต่อกรหรือมีปัญหา กับสื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นต้น

๑. แนวทาง และมาตรฐานในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

จากพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗ (๑๘) ประกอบกับพระราชบัญญัติการประกอบ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๕ กำหนดให้ กสทช. มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพ สื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบ

ต่างๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพและวิชาชีพ ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม และการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมควรคำนึงถึงเรื่องการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณะของประชาชนและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพขององค์กร ด้วยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพสื่อที่ต้องมีกรอบหลักการจริยธรรมกำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ จึงได้สนับสนุนให้มีแนวปฏิบัติการทำหน้าที่สื่อในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าและบรรทัดฐานวิชาชีพสื่อ โดยมี “หลักการจริยธรรมวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์” แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๓.๑ หลักการจริยธรรมขององค์กรกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

องค์กรในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ คือ หน่วยงาน บริษัท องค์กรสถาบันที่ดำเนินกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะและมีส่วนรับผิดชอบกับสังคมอย่างมาก เพื่อให้การบริหารงานในองค์กรสื่ออื่นๆ เป็นไปอย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ องค์กรในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ควรยึดถือหลักการจริยธรรม ๘ ข้อ ดังนี้

๓.๑.๑ หลักผลประโยชน์สาธารณะ องค์กรต้องตระหนักถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ด้วยการนำเสนอข่าว เรื่องราว หรือประเด็นข้อถกเถียงที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน หรือที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น อาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน การใช้อำนาจในทางมิชอบ พฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐที่ละเลยต่อหน้าที่จนทำให้ประชาชนเสียประโยชน์ การทุจริต การค้ามนุษย์ ฯลฯ ไม่ควรให้ผลประโยชน์ขององค์กรขัดแย้งกับผลประโยชน์สาธารณะ พึงตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

๓.๑.๒ หลักความเป็นอิสระ องค์กรต้องดำเนินงานบริหารองค์กรสื่ออย่างไม่ตกเป็นเครื่องมือ หรือกลุ่มกดดันทางการเมืองใดๆ มียอมให้อำนาจทุนเข้ามาครอบงำความอิสระขององค์กรในการนำเสนอข่าวสารข้อมูลที่ประชาชนควรรับรู้

๓.๑.๓ หลักสิทธิมนุษยชน องค์กรต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารที่อยู่บนหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เห็นความสำคัญของความแตกต่างหลากหลายของผู้คน ไม่เหยียดหยาม แบ่งแยก หรือเลือกปฏิบัติ เพราะความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ อายุ ภาษา วัฒนธรรม เพศ ความพิการ สุขภาพ ฐานะทางการเงิน ศาสนา การศึกษา และความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๓.๑.๔ หลักความสุจริต ชื่อสัตย์ องค์กรต้องไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือผลประโยชน์ที่มีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริต

๓.๑.๕ หลักความโปร่งใส องค์กรต้องดำเนินกิจการอย่างถูกกฎหมาย ชื่อสัตย์ ทั้งในระดับนโยบายขององค์กรและการปฏิบัติงาน

๓.๑.๖ หลักการยอมรับการตรวจสอบ องค์กรต้องยอมรับกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานสื่อ ทั้งจากภายในองค์กร และภายนอกองค์กร

๓.๑.๗ หลักธรรมาภิบาล องค์กรต้องยึดถือการดำเนินงาน โดยใช้หลักการธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน ทั้งในการบริหารจัดการองค์กร การผลิตและเผยแพร่รายการ และการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

๓.๑.๘ หลักความคุ้มค่า องค์กรต้องยึดถือการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำเนินกิจการอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและคุ้มค่ากับประมาณในการดำเนินงาน

๓.๒ หลักการจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์

ผู้ประกอบวิชาชีพ หมายถึง ผู้รับใบอนุญาต ผู้บริหาร กรรมการ เจ้าของสื่อ ผู้ประกอบกิจการ พนักงาน ผู้ประปฏิบัติงานในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักการ ๑๔ ข้อดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ จริยธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องประกอบวิชาชีพด้วยสุจริต บริสุทธ์ ยึดกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เป็นแนวทางเกียรติภูมิศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

๓.๒.๒ ความเป็นอิสระ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติงานอย่างมีความเป็นอิสระทางวิชาชีพโดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ใด ต้องไม่ละเว้นการนำเสนอข่าวรายงาน ผลิตรายการในเนื้อหาหรือเรื่องราวที่สาธารณชนต้องรับรู้ สมควรได้รับรู้ แม้การนำเสนออาจส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ตาม

๓.๒.๓ สิทธิมนุษยชน ผู้ประกอบวิชาชีพต้องเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าและความสำคัญในความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ ไม่เหยียดหยาม ไม่แบ่งแยกไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศสภาพ เพศวิถี อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๓.๒.๔ ความทั่วถึง ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคำนึงถึงประชาชนคนส่วนมาก เพื่อให้ประชาชนส่วนมากได้ใช้บริการของสื่อ และเพื่อประโยชน์ของสื่อที่ถูกใช้ประโยชน์ด้วยประชาชนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่

แบ่งแยกชนชั้นทางสังคมหรือรายได้

๓.๒.๕ หลักความเท่าเทียม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคำนึงถึงความเสมอภาค ในการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ชนบทห่างไกล คนพิการที่มีข้อจำกัดในการ เข้าถึงสื่อวิทยุและโทรทัศน์ กลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อ ประชาชนที่มีความแตกต่างทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

๓.๒.๖ ความหลากหลาย ผู้ประกอบวิชาชีพต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทัศนคติ รสนิยม พื้นที่ ภูมิปัญญา เชื้อชาติ ในการนำเสนอข่าวสาร สาระ บันเทิง ทั้งในแง่เนื้อหารายการ และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ควรมีการส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตอิสระขนาดเล็ก กระจายตัว ไม่ผูกขาด เพื่อ เป็นทางเลือกในการนำเสนอรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่ตอบสนองความสนใจที่หลากหลายในสังคม

๓.๒.๗ การพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพต้องพัฒนาระดับคุณภาพของวิชาชีพ ทั้งในแง่ ของการผลิตและนำเสนอรายการ ให้ความสำคัญกับการวิจัยและการพัฒนารายการและผู้ชมผู้ฟัง ให้ความสำคัญกับการรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้บริโภค ส่งเสริมให้มีเกิดการมีส่วนร่วมของคนดู คนฟัง อย่างกว้างขวาง

๓.๒.๘ หลักพื้นที่สาธารณะ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการ แสดงออกของประชาชนทุกกลุ่ม เปิดพื้นที่ให้มีการวิพากษ์ทางความคิดอย่างอิสระ

๓.๒.๙ หลักความถูกต้องเที่ยงตรง ผู้ประกอบวิชาชีพต้องนำเสนอหรือเป็นสื่อกลางของ ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนแต่งเติม มีการจำแนกให้ผู้รับสารเข้าใจว่า เป็นรายการข่าวที่ประกอบด้วยข้อเท็จจริงหรือเป็นรายการที่ประกอบด้วยความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ ประกอบวิชาชีพสื่อ

๓.๒.๑๐ วัตถุประสงค์ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเที่ยงตรง ต่อ สภาวะเหตุการณ์ตามข้อเท็จจริง โดยเฉพาะในการรายงานข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน ต้องไม่แสดงหรือ สอดแทรกความคิดเห็นของตนเองลงไปในการรายงานข่าว ต้องตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลก่อนนำเสนอ

๓.๒.๑๑ หลักความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ผู้ประกอบวิชาชีพต้องเสนอรายงานข่าว เหตุการณ์ ปัจจุบัน หรือรายการทั่วไป โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม อย่างตรงไปตรงมาตาม สภาพข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ไม่อคติ เอนเอียง ไม่ใส่ร้ายป้ายสี หรือยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังระหว่าง กัน

๓.๒.๑๒ ความสมดุล เป็นธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่ ถูกพาดพิง กล่าวหา หรือมีส่วนได้เสียในเรื่องราวนั้น ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ แหล่งข่าวในการชี้แจงหรือปฏิเสธ และอภิปรายโต้เถียงบนฐานของข้อมูล ความจริง และเหตุผล โดย เสมอหน้ากัน บนหลักการประชาธิปไตย

๓.๒.๑๓ ผลประโยชน์สาธารณะ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและสังคมเป็นสำคัญ ไม่ว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะถือใบประกอบกิจการเพื่อบริการธุรกิจบริการชุมชน หรือบริการสาธารณะ ไม่ควรให้ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือขององค์กรสำคัญสูงสุดเหนือผลประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะในกรณีสถานการณ์วิกฤต เหตุการณ์ความไม่สงบ จลาจล สงคราม หรือความแตกแยกของผู้คนในสังคม ควรยึดถือประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด

๓.๒.๑๔ เกียรติยศ ศักดิ์ศรี ผู้ประกอบวิชาชีพต้องไม่ประพฤติปฏิบัติกรใด ๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติ ศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ต้องไม่อวดอ้างหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ไม่ชอบธรรม ต้องละเว้นการรับอามิสสินจ้างอันมีค่าหรือผลประโยชน์ใด ๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน

หลักจริยธรรม และแนวปฏิบัติขององค์กร เพื่อความถูกต้องและเป็นมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์

หลักการทั่วไป

๑. แนวทางปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานด้านกระจายเสียงและโทรทัศน์นี้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ ได้แก่ ผู้รับสัมปทาน ผู้ได้รับใบอนุญาต ให้ประกอบกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ผู้บริหารสถานี ผู้อำนวยการสถานี ผู้ผลิตเนื้อหารายการ ผู้ให้บริการช่องรายการ ผู้รวบรวมช่องรายการ ผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา ผู้ประกอบกิจการผู้ให้บริการลูกค้า ผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก และให้หมายรวมถึงผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการผลิตและออกอากาศรายการผ่านกิจการวิทยุหรือกิจการโทรทัศน์ เช่น ผู้จัดการรายการ ผู้ดำเนินรายการ พิธีกร โฆษก ผู้ประกาศ ผู้จัดรายการวิทยุ นักแสดง นักร้อง ผู้ผลิต ผู้ให้บริการ เจ้าหน้าที่เทคนิค และบุคลากรที่ทำหน้าที่ต่างๆ ในกิจการแพร่ภาพและกระจายเสียง

๒. องค์กรวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนในระดับต่างๆ เช่น สภาวิชาชีพ สถาบัน สมาคม ชมรม หรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองและสมาชิกภายในองค์กรสามารถนำแนวปฏิบัติฉบับนี้ไปเป็นแนวทางมาตรฐานในการปฏิบัติตนเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน ประสิทธิภาพของรายการและการเผยแพร่ผลงาน

๓. หลักการสำคัญและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงคำนึงถึงการคุ้มครองการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะของประชาชน และการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพ

๔. ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงมีเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง เหมาะสม มีความสมดุลและเป็นธรรม มีความเป็นอิสระ โดยรับผิดชอบต่อประชาชน สาธารณะรวมทั้งสื่อสื่อยุติต่อหลักวิชาชีพ และปฏิบัติตนภายใต้กรอบแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๕. ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงยึดถือตามแนวทางปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้ เพื่อธำรงไว้ซึ่งมาตรฐานจรรยาบรรณและจริยธรรม และพันธกิจในการประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์บนพื้นฐานของการนำเสนอทั้งสารประโยชน์และสาระบันเทิงในการสนับสนุนสังคมให้มีคุณภาพควบคู่คุณธรรม

๖. ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ พึงละเว้นการกระทำอันอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรวิชาชีพ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบกิจการ หรือนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

จริยธรรมขั้นต่ำและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์

โดยที่เจ้าของ ผู้ประกอบการ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ผลิตรายการในกิจการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ในฐานะวิชาชีพสื่อสารมวลชน ซึ่งสมควรมีการกำกับดูแลกันเองทางวิชาชีพ ในลักษณะองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมกันเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบวิชาชีพและกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อมวลชน เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพจึงพึงตระหนักถึงกรอบจรรยาบรรณและจริยธรรม เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์จะต้องธำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณและจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักประกันว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะธำรงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรีและความรับผิดชอบต่อสังคม กำหนดให้มีหลักการจริยธรรมขั้นต่ำในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อย่างน้อย 8 หลักการ ดังนี้

๑. ข้อมูลข่าวสารที่ ถูกต้องเที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุล และเป็นธรรม

การนำเสนอข่าวสารของสื่อ ควรตระหนักถึงหลักการสำคัญทางวารสารศาสตร์ศาสตร์ ผู้ประกอบการสื่อควรยึดถือแนวทางเรื่องข่าวสารที่ถูกต้อง เที่ยงตรงต่อขอเท็จจริง พยายามรักษาไว้ซึ่งพื้นที่ข่าวที่สมดุล รอบด้าน และให้ความเป็นธรรมแก่แหล่งข่าวอย่างทั่วถึง เหมาะสม

๒. สิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัวเกียรติยศชื่อเสียงข้อมูลส่วนตัว

ในการผลิตรายการผู้ปฏิบัติงานต้องเคารพในหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เห็นถึงความสำคัญของความแตกต่างหลากหลายของผู้คน ไม่เหยียดหยาม แบ่งแยก หรือเลือกปฏิบัติ เพราะความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ อายุ ภาษา วัฒนธรรม เพศ ความพิการ สุขภาพ ฐานะทางการเงิน ศาสนา การศึกษา และความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รวมถึงไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและครอบครัว เว้นแต่จะเข้าไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

๓. ความอิสระทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคม ผลกระทบต่อผู้บริโภค

กิจการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์นั้น ส่งผลอย่างมากต่อคุณภาพของข้อมูลสารสนเทศของผู้คนในสังคม และยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดความรู้ ทักษะคติ ค่านิยม และนำมาสู่การสร้างภาพตัวแทน บทบาท และความเข้าใจของสมาชิกในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ถูกต้อง บิดเบือนหรือเข้าใจผิดได้ ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ เนื้อหาข่าวสาร ทั้งในรายการ โทรทัศน์และวิทยุ จึงเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสาธารณะ ผู้ชม ผู้ฟัง ผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ประกอบการสื่อมีอาจผลทำให้เป็นเรื่องของวิจรรณญาณในการรับชมของผู้บริโภคแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่รับผิดชอบอะไรดังนั้นจึงถือเป็นพันธกิจและความรับผิดชอบต่อสื่อที่ต้องใส่ใจและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพนี้

๔. การพลีในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา

สื่อมวลชน คือ วิชาชีพที่มีผลผลิตเป็นความรู้ ความคิด ความสร้างสรรค์ต่างๆ แก่ผู้รับสาร ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศนี้ มีส่วนสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนสังคม ทั้งความบันเทิง สาระประโยชน์ การศึกษา เรียนรู้ ย่อมใช้ความสามารถของผู้คนที่อยู่ในกระบวนการผลิตสื่อต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้อง และก็เป็นกลไกสำคัญของอุตสาหกรรมสื่อที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อออกมาสู่สาธารณะ การเคารพลีขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อด้วยกันเองนั้น นับเป็นหลักการจริยธรรมในลำดับต้นๆ ของคนสื่อ เช่น การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น หรือการไม่ทักท้วงเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

๕. ส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติเพื่อสร้างสรรค์สังคม ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น
พันธกิจของสื่อในฐานะผู้ประกอบการ คือ การสื่อสารสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนในชาติในเรื่องความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม วิถีปฏิบัติ ประเพณี อัตลักษณ์ สืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งและให้ความสำคัญกับรากเหง้าของความเป็นวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมพื้นที่สื่อในสัดส่วนที่เหมาะสม และสร้างหรือเป็นตัวกลางทางวัฒนธรรมให้แต่ละภาคส่วนพื้นที่ต่างๆ ในสังคมไทย

๖. ปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ

สื่อต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ชมผู้ฟังที่เป็นเด็กและเยาวชน ด้วยการเล็งเห็นถึงอิทธิพลและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับเด็กจากการได้รับชมเนื้อหาสื่อ ที่อาจแฝงไปด้วยเนื้อหา ความรุนแรง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การแสดงออก และทัศนคติที่มีต่อเรื่องเพศ ตลอดจนพฤติกรรมที่ต่อต้านกฎหมาย ภัยสังคม กระทั่งตระหนักถึงความสามารถในการแยกแยะความจริงกับจินตนาการที่เกิดขึ้นในเนื้อหาสำหรับเด็กเยาวชนวัยฉะนั้นจึงเป็นภาระความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อที่จะต้องปกป้องเด็กและเยาวชนที่ได้เสพรับเนื้อหาสื่อหรือปรากฏอยู่ในสื่อ รวมถึง การคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากรายการที่มีความรุนแรง การกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม อบายมุข และภาษาหยาบคาย

๗. การให้พื้นที่สาธารณะ ข่าวสารสาธารณะ ในเหตุการณ์สาธารณะที่สำคัญ

พันธกิจที่สำคัญของสื่อ คือ การใช้พื้นที่สื่อเพื่อบริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ผู้บริโภคที่จำเป็นแก่ความต้องการของสังคมในขั้นพื้นฐาน แต่สื่อควรจัดให้มีพื้นที่สาธารณะกลางแห่ง ความคิดเห็นที่หลากหลายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงหรือผลักภาระให้สื่อสาธารณะเท่านั้นที่ทำหน้าที่นี้ เนื่องจากเพราะผู้ชม ผู้ฟัง ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะเข้าถึงพื้นที่สื่อต่างๆ และใช้พื้นที่สาธารณะนั้นในการ แลกเปลี่ยน พูดคุย ถกเถียงประเด็นข่าวสารสาธารณะที่สังคมควรให้ความสำคัญ

๘. การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง

การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (hated communication) หรือวาทะแห่งความเกลียดชัง คือ ปัญหาหนึ่งที่สื่อมวลชนอาจเผลอมีส่วนในการร่วมสร้างความแตกแยกของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะ ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ หรือความคิด ความเชื่อของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การแบ่งแยก การแตกแยก หรือการปฏิเสธการมีอยู่ของผู้อื่น และ อาจนำไปสู่การสร้างเกลียดชังของผู้คนในชาติจนนำไปสู่ความรุนแรงขั้นจลาจล สงคราม หรือการ ฆ่าฟันกันได้ การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง คือ การแสดงออกต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยมีฐานอคติ เกี่ยวกับเชื้อชาติ ชนชั้น ความศรัทธาทางเพศ สถานที่เกิด อุดมการณ์ทางการเมือง กลุ่มวัฒนธรรม ศาสนา หรือคุณลักษณะอื่นใดที่นำไปสู่การแบ่งแยกได้ โดยเนื้อหาที่ถือว่าเป็นวาทะแห่งความเกลียดชัง ได้แก่

๘.๑ การด่า บริภาษ ด้วยการ ใช้ภาษาหยาบคาย รุนแรง ดูถูกเหยียดหยาม

๘.๒ การสร้างความเข้าใจผิด การ โน้มน้าวใจชักจูงให้เชื่อถือด้วยข้อมูลผิด หรืออคติ ส่วนตัว

๘.๓ การนิยามคนอื่นในเชิงลดคุณค่า ทำให้มีความหมายเชิงลบ กลายเป็นตัวตลก ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ของผู้อื่น

๘.๔ การสื่อสารที่สร้างความรู้สึกรังเกียจแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพวกเขาพวกเราแยกออกชัดเจน ไม่ใช่พวกเดียวกัน

๘.๕ การสื่อความหมายปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน การคิดกันออกจากสังคม

๘.๖ การตีตราประทับภาพเหมารวมตายตัวในเชิงลบ

๘.๗ การยุยงปลุกปั่น ปลุกกระดมให้ผู้อื่นร่วมเกลียดชัง สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรงกับผู้ที่เห็นต่าง

๘.๘ การระดมกำลังไล่ล่า ชุ่คุกคาม การลงทัณฑ์ทางสังคม รุมประณามอย่างรุนแรงด้วย กลุ่มบุคคล การเนรเทศ หรือนำไปสู่การประกาศเช่นฆ่า

ดังนั้น นักข่าว พิธีกร ผู้ดำเนินรายการ ควรใช้ภาษาสุภาพและเหมาะสมในการนำเสนอ ข่าว หรือต้องไม่แสดงความเห็นต่อท้ายข่าว และหลีกเลี่ยงการปล่อยเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าวและการให้

ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาในรายการ โดยวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสารสร้างความเกลียดชังในรายการเพื่อสร้างความเข้าใจผิด และช่วยให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย ไม่นำเสนอเนื้อหาข่าวสารอันเป็นการเหมารวมปลุกเร้า พุดโดยให้ร้ายและสร้างความเกลียดชังให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดๆ บนฐานของชาติพันธุ์ สัญชาติ เชื้อชาติ เพศสภาพ ความพิการทางเพศ ศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง อายุ ความพิการทางร่างกาย หรือทางสติปัญญา หรือในสถานการณ์ขัดแย้งทางการเมือง สังคม วัฒนธรรมที่รุนแรง ตระหนักว่าการนำเสนอข่าวสารที่ไม่รอบคอบจากข้อมูลข่าวสารบางอย่าง แม้จะเป็นข้อเท็จจริง แต่ก็ควรคำนึงถึงผลกระทบของการทำให้สังคมมีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้นโดยไม่จำเป็น

นายอภิศักดิ์ ธนเศรษฐกร ผู้อำนวยการสถานีข่าวโทรทัศน์TNN24 บริษัทไทยนิวส์เน็ตเวิร์ค(ทีเอ็นเอ็น) จำกัด

แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหา การผลิตรายการโทรทัศน์ที่มุ่งเน้นส่งเสริมในด้านคุณธรรม จริยธรรม ต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ และ องค์กรเอกชนต่าง ๆ ในสังคมก็ต้องร่วมด้วยช่วยกัน เป็นการตอบแทนให้กับสังคม ไม่มองแต่ผลกำไรให้ธุรกิจเพียงอย่างเดียว ทุกๆองค์กรต้องเข้ามาร่วมมือกัน รวมทั้งมีกองทุนสนับสนุนจาก กสทช. เป็นการสร้างสื่อคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ถ้าไม่มีภาครัฐและเอกชนสนับสนุน รายการประเภทนี้ก็จะผลิตได้ยากมาก

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม คือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องมีจรรยาบรรณ ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีความเสียสละที่เข้ามาผลิตรายการดี ๆ ที่จะช่วยสื่อสารไปยังประชาชนให้มากที่สุด ในวันที่ คสช.ควรจัดการปฏิรูปสื่ออย่างเร่งด่วนที่สุด ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ ดิจิตอล สื่อโทรทัศน์ดาวเทียม ต้องให้ความร่วมมือในการคืนความสุขให้กับคนในชาติ ต้องเสียสละทำหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศ เริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองให้เป็นสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณธรรม กสทช. ควรกำหนดให้แต่ละสถานีโทรทัศน์ เพิ่มสัดส่วนการออกอากาศที่มีเนื้อหาส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมมากยิ่งขึ้น มิใช่มุ่งเน้นแต่จะผลิตรายการบันเทิงไร้สาระที่สร้างรายได้และมุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว แนวทางพัฒนาสื่อมวลชนในยุคนี้ ควรได้รับการส่งเสริมเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อที่ดี ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อประเทศชาติมากยิ่งขึ้น สำหรับสถานีข่าวโทรทัศน์TNN มีเจตนารมณ์อย่างแน่วแน่ว่า จะต้องยึดถือความเป็นกลางให้มากที่สุด และนำเสนอข่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ว่า ขณะนี้มีสถานการณ์อะไรเกิดขึ้น รายงานด้วยข้อมูลที่เป็จริง เชื่อถือได้ และยึดมั่นในคุณธรรม

ดังตัวอย่าง โครงการ“นักข่าวอาสา” ของสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN จะเน้นให้เห็นว่าไม่ใช่สื่อเท่านั้นที่ทำข่าวได้ ประชาชนทั่วประเทศสามารถทำข่าวได้ด้วยตนเอง มีหลายเหตุการณ์ที่มีประชาชน

ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อสถานีข่าวโทรทัศน์ TNN เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นผู้ผลิตข่าวส่งเข้ามา จะช่วยรายงานความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมให้สังคมได้รับรู้อย่างรวดเร็ว ผู้มีอำนาจที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ จะได้เข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาค้นทันที นอกจากนี้ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ TNN ยังได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยทำ MOU กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยปัญญาวิวัฒน์ และกำลังจะมีขยายไปมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั่วประเทศ อาทิเช่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพา, ภาคอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัตตานี ฯลฯ เพื่อร่วมกันผลิตนักข่าว นักสื่อสารมวลชนที่มีคุณภาพ เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคมไทยให้มากขึ้น

บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณธรรม

พลเอก จรัส กุลละวณิชย์ นายกศมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์
เจ้าของรายการ “คิดเพื่อชาติ” ทางสถานีโทรทัศน์ TNN2

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการเสริม คุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงของชาติ

คุณธรรมและจริยธรรมจำเป็นสำหรับบุคคล ครอบครัวและสังคม ความมั่นคงในคุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีต่อสังคม และประเทศชาติ ซึ่งเชื่อมโยงถึงความเข้าใจในหน้าที่ และนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผล มากกว่าจะเรียกร้องแต่เฉพาะ สิทธิ เฉพาะตัว และอำนาจที่จะใช้ ลำดับที่ต้องพิจารณาคือ ๑.ความรับผิดชอบ ๒.หน้าที่ ๓.สิทธิ ๔.อำนาจ การมีคุณธรรม และจริยธรรม สร้างจากบุคคล และครอบครัว ผู้ที่จะให้คำแนะนำขัดเกลาและปลูกฝัง ธรรมทั้ง ๒ ประการ เริ่มจาก “บิดา มารดา ผู้ปกครอง” ในครัวเรือน “วัด” สืบเนื่องไปถึง “ครู อาจารย์” (บวร = บ้าน-วัด-โรงเรียน) ปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทำให้การสื่อสารรวดเร็วกว่าการติดต่อสัมพันธ์กันในครอบครัว โรงเรียน และวัด ดังนั้น จึงเกิด “สังคมก้าวหน้า” กับกลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ต , โทรศัพท์มือถือ, ฯลฯ แม้ในครอบครัวเดียวกัน สื่อ ทุกชนิดจึงมีอิทธิพลที่จะให้ ไม่ให้ ปลูกฝัง ยัดเยียด ความดีความชั่วให้แก่บุคคลได้ทุกวัย ทุกอาชีพ คุณธรรม และจริยธรรมอาจจะถูกบิดพลิ้วให้แปรเปลี่ยนไปตาม “ประชานิยม” โดยง่าย สื่อ จึงสมควรตระหนักถึง “พลัง” สำคัญของตนในเรื่องนี้ และพฤติปฏิบัติให้ดี โดยเหมาะสม เพื่อส่งเสริม คุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล และสังคมได้ เพื่อให้ชาติโดยรวมมีความมั่นคง

๒. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ต่อการพัฒนาสื่อ คุณธรรม

การพัฒนาสื่อ การกระทำได้หลายอย่าง หลายวิธี และหลายแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ Skypd ภาพถ่าย Youtube, Facebook, Mail, google ฯลฯ แต่การพัฒนาสื่อ คุณธรรม จำเป็นต้องให้ “ผู้รู้” เกี่ยวกับ “คุณธรรม” ใช้เครื่องมือเหล่านั้นให้เป็น ทันเวลาเหมาะสม กาละ

และเทศะ จึงเกิด ข้อจำกัด ในเรื่อง “ผู้รู้” เกี่ยวกับคุณธรรม ที่จะเข้าใจเองแท้และถ่ายทอดให้ “ผู้รับ” ได้เหมาะสมกับ กาละ และ เทศะ การใช้ “สื่อ” ก็มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่าย ความสามารถในการผลิตข้อความตลอดจน “ความสนใจ” ของผู้รับที่หากจะฟังเรื่อง “คุณธรรม” กับเรื่อง “โลกีย์” ผู้รับอาจสนใจเรื่อง “โลกีย์” มากกว่า ความแนบเนียนของการพัฒนา สื่อด้านคุณธรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้รับทั้งในเรื่อง กาละ เทศะ ตลอดจนเนื้อหา และ ลีลาในการ “สื่อ” ออกไปจึงเป็นเรื่องสำคัญ อุปสรรคที่สำคัญ คือ ผู้มีอำนาจในการพัฒนาสื่อเพื่อคุณธรรม จะเล็งเห็นประโยชน์ของการดำเนินการนี้อย่างไร หากละเลยก็จะเป็นอุปสรรคขัดขวางตัวสำคัญ

๓. แนวทางและมาตรการในการแก้แก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐาน นำไปพัฒนา สื่อคุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้าง สังคมสันติสุข และความมั่นคงของชาติ

แนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหา ที่จะใช้เป็นบรรทัดฐาน (Standard) ในการพัฒนาสื่อคุณธรรม ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญดังนี้

๓.๑ ความมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ที่มีอำนาจ ในการใช้สื่อเกี่ยวกับคุณธรรมตลอดจน เป้าหมายที่จะใช้สื่อ นั้น (กลุ่มเป้าหมาย) ตาม กาละและเทศะ ที่เหมาะสม

๓.๒ การวิเคราะห์ “กลุ่มผู้รับ” โดยถ่วงแท้ว่าสมควรจะให้ “ธรรม” นั้นแก่ “ผู้รับ” อย่างไม่จริงจะซึมซับ คุณธรรม และจริยธรรมนั้นได้ ไม่เข้าลักษณะ “ตักน้ำรดหัวสาวก” หรือ “เสียขอให้ควายฟัง” ซึ่งเป็นการ “ขัดเขียด” และผู้รับไม่สนใจ

๓.๓ ใช้ทรัพยากร (เงิน และอุปกรณ์ต่าง ๆ) ให้เหมาะสม ทั้งการให้และการเตรียมการรับ

๓.๔ ต้องพัฒนาให้เกิดสันติสุข ในหมู่ “ผู้รับ” ให้ได้หาก “ผู้รับ” ยังอยู่ในภาวะตึงเครียด มีโมหะจริต ก็จะขาดจิตใจที่จะรับธรรมทั้ง ๒ ประการนั้น

๓.๕ อาศัยหลักการของ “ธรรมชาติ” ให้มาก อย่าได้คิดลอกเลียนแบบอย่างของต่างชาติว่าจะให้เหมาะสม และเข้ากันได้กับสังคมไทย

๓.๖ ทดลองกับคนกลุ่มน้อย แล้วจึงขยายไปกลุ่มใหญ่

๓.๗ ไม่นำวิธีการที่ใช้ในพื้นที่หนึ่งและได้ผล ไปใช้กับอีกพื้นที่หนึ่ง โดยคิดว่าจะได้ผลเหมือนกัน สังคมที่แตกต่างจะมีความแตกต่างกันออกไป

๓.๘ ต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินการ โดยมีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และพัฒนาปรับปรุงแก้ไข โดยเหมาะสมตลอดเวลา

พลอากาศเอก วีรวิท คงศักดิ์ สมาชิกวุฒิสภา / อดีตประธานศูนย์คุณธรรม

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการเสริม คุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงของชาติ

คุณธรรม เป็นเรื่องของจิตใจ ถ้าหากจะให้คนไทยมีจิตใจที่ดีงาม มีมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ ก็จะทำให้เด็กเหล่านั้น มีจิตใจที่ซึมซับในเรื่องที่ดีงาม ดังนั้น พ่อแม่และโรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ในห้วงแรกเกิด – ก่อนวัยเรียน เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องทุ่มเทเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตร ในการกล่อมเกล่าให้เป็นคนดีของสังคม จากนั้นในวัยเรียน พ่อแม่และคุณครู จะต้องร่วมกัน ช่วยกันอบรม สั่งสอน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ ปฏิบัติตนเป็นคนดี ตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด นอกจากนี้ หลักธรรมคำสอนของทุกศาสนา ก็จะสอนให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม จะเป็นอีกแนวทางที่ช่วยยกระดับ พัฒนาจิตใจคนให้เป็นคนดี ซึ่งคำที่นิยมใช้กันมากที่สุดก็คือ “บ-ว-ร” บ้าน วัด และโรงเรียน “วัด” จะเป็นวัดใด ศาสนาใดก็ได้ที่สังคมนั้นนับถือ ๓ สิ่งนี้ เราเรียกว่า “**ทุนทางสังคม**” ประกอบด้วย ครอบครัว การศึกษา และศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมีอยู่แล้ว เป็นการสร้างคนให้เป็นคนดี แต่เมื่อคนได้ก้าวพ้นจากสถาบันการศึกษา การเรียนแล้ว จะเข้ามาสู่อีกสิ่งหนึ่งคือ “**ทุนทางวัฒนธรรม**” ซึ่งหมายถึง วิถีชีวิตของคน สิ่งที่จะมาช่วยพัฒนาคนได้เปลี่ยนจากบ้าน วัด โรงเรียน มาเป็น “ชุมชน” เป็นกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสื่อมวลชน ที่จะมาคอยให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ถ้าหากสังคมใด สามารถที่จะทำให้อะไรทั้ง ๖ กลุ่ม คือ ครอบครัว การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน สามารถไปในทิศทางเดียวกัน ความสับสนของคนในสังคมก็จะหมดไป ตัวอย่างเช่น สังคมที่เน้นในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต สังคมนั้นก็จะมีความซื่อสัตย์ สุจริต แต่ถ้าหากเกิดความสับสน แต่ละกลุ่มให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกัน มีการบิดเบือนความเป็นจริง ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้ เช่น โกงก็ได้ไม่เป็นไร ถ้าโกงแล้วทำให้มีความสุข อย่างนี้ทำให้การสอนของคนนั้นผิด ทฤษฎีนี้เป็นเรื่องของ รัฐศาสตร์ ที่เป็นเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่ง Rush & Athoff ได้อธิบายไว้ว่า สังคมนั้นจะอยู่ได้ด้วยการกล่อมเกล่าทางสังคม (Socialization) ดังนั้น ประเด็น เรื่อง สื่อมวลชน ที่จะเข้ามามีบทบาท มีอิทธิพลต่อคนในสังคม ถ้าจะเป็นอิทธิพลที่ส่งผลดีต่อสังคม สื่อมวลชนควรได้ศึกษา “NORM” หรือบรรทัดฐานทางสังคมว่า สังคมวันนี้จะเป็นอย่างไร และพยายามกระตุ้นให้พยายามให้คนในสังคมใช้ค่านิยมนั้น เป็นตัวยึดเหนี่ยว ก็จะทำให้สิ่งนั้นเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันในสังคมนั้นได้อย่างมีศักยภาพ มีความมั่นคง

๒. ปัญหา อุปสรรค ขัดจำกัด ต่อการพัฒนาสื่อ คุณธรรม

ปัญหาของสังคมยุคนี้ พบว่ากลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มสื่อมวลชน จะมองในเรื่องของธุรกิจมากเกินไป จนหลงลืมจรรยาบรรณในวิชาชีพที่จะต้องทำหน้าที่เป็นแสงสว่างในการดำเนินชีวิตให้กับคน สื่อ ควรทำหน้าที่เป็นแสงสว่างนำทางให้กับคนที่พ้นจากวัยเด็ก เข้าสู่วัยเรียน จะเห็นได้ว่า “**ทุนทางสังคม**” จะมีผลต่อคนที่อยู่ในวัยเรียน พ่อแม่ ครู อาจารย์ และวัด จะช่วยกล่อมเกล่าเขาได้ แต่เมื่อก้าวออกมาจากวัยเรียน คนก็จะได้รับอิทธิพลจากสื่อค่อนข้างมาก โดยเฉพาะสื่อมวลชนในปัจจุบัน มีหลากหลายทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อออนไลน์ ดังนั้น คนที่ให้ข้อมูลผ่านทางสื่อจะต้องพยายามชักจูงให้คนทำตามบรรทัดฐานของสังคม ที่เป็นสิ่งที่ดีงาม ถ้าหากสื่อมวลชนไม่ให้

ความสำคัญในเรื่องนี้ กลับไม่มุ่งเน้นแต่ผลกำไรทางธุรกิจ ก็จะส่งผลให้คนในสังคมเกิดความสับสนในเรื่องของ ความดี กับ ความไม่ดี เพราะเส้นแบ่งระหว่างความดี และความเลว นั้นมันใกล้กันมาก บทบาทของสื่อมวลชน จึงควรให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องกับคนในสังคม เป็นข้อมูลจริง เรื่องของ “คุณธรรม” อาจจะมองไม่เห็นชัด จับต้องไม่ได้ ซึ่งเป็นช่วงที่สองของชีวิต แต่สิ่งที่ “สื่อ” สามารถให้ได้มาก นั่นก็คือ “จริยธรรม” ซึ่งหมายถึง การประพฤติปฏิบัติในกรอบจรรยาบรรณที่ถูกต้อง หากมีการกระทำใด ๆ ที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม “สื่อ” ก็จะต้องทำหน้าที่เตือน ชี้แนะ ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะว่าเป็นสิ่งที่ดี หรือไม่ดี เช่น ที่ผ่านมา เราจะมีปัญหากันมากในเรื่อง “วชิรจิต” คนในสังคมไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับคำพูดที่ซื่อตรง ซื่อสัตย์ แต่เมื่อมีการบิดเบือนข้อมูลกันบ่อยๆ “สื่อ” จึงต้องทำหน้าที่เป็นช่องทางในการสื่อสาร ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ว่าสิ่งที่ได้รับรู้นั้น ไม่เป็นความจริง มีการบิดเบือน “สื่อ” จะเป็นผู้ชี้แนะให้กับสังคมได้ดีที่สุด

ในเรื่องจรรยาบรรณของวิชาชีพ จึงมีความสำคัญต่อสื่อ สังคมจะอยู่ได้ สื่อกลางทั้ง ๖ กลุ่ม คือครอบครัว การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน จะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนในสังคม เพื่อจะสร้างค่านิยม ทศนคติ และบุคลิกภาพ จนกระทั่งมีประสบการณ์ในการต่อสู้จากวัยเด็กไปจนวัยรุ่น และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความรู้ก็จะมาจากการศึกษา วิจัย ค้นคว้า

วัฒนธรรม ก็คือ ประเพณีที่เรายังคงดำรงไว้ เมื่อสังคมเปลี่ยน สิ่งแวดล้อมเปลี่ยน เราก็จะมาศึกษาว่า วัฒนธรรมใดควรคงไว้ วัฒนธรรมใดควรมีการปฏิรูป วัฒนธรรมใดควรปรับเปลี่ยนและสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สิ่งสำคัญคือ ทำอย่างไรให้ทั้ง ๖ กลุ่มนี้ มีการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งที่ถูกก็ควรพูดว่า “ถูกต้อง” เหมือน ๆ กัน ถ้าสิ่งใดไม่ถูกต้อง ก็ควรพูดว่า “ผิด” เหมือนกัน ในสังคมที่มีปัญหาจากความประพฤติ หรือจริยธรรม สาเหตุมันเกิดจากในแต่ละกลุ่มให้สิ่งที่ถูก กับสิ่งที่ผิด แตกต่างกัน

ขณะนี้สังคมไทย สื่อทำหน้าที่เพี้ยนไป ดังเช่น การอภิปรายในสภา ถ้าอภิปรายด้วยเหตุผล ด้วยวิชาการ โดยสื่อมักจะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สร้างสรรค์ ไม่เข้าใจ ไม่เป็นประเด็นสำคัญ แต่ถ้าคนไหนมีการพูดจาในลักษณะที่สื่อเสียด เย้ยหยัน หรือมีการกล่าวให้ร้ายกัน หรือใช้ลีลาในการพูดอภิปรายที่มีลีลา คนก็มักจะชอบฟังกัน เป็นต้น เป็นลักษณะการชี้แนะในทางที่ผิด สิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทสื่อที่เกิดขึ้น ถ้าหากคนที่ไม่ได้อยู่ในสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ในครอบครัว แต่มาอยู่ในชุมชนต่างๆ บทบาททางทุนวัฒนธรรมจะค่อนข้างสูง วัฒนธรรมตัวนี้ หมายถึง วิถีชีวิต ไม่ใช่ประเพณี ซึ่งวัฒนธรรม จะมี ๒ ลักษณะ ลักษณะหนึ่งคือ วิถีชีวิตของคน ซึ่งสะท้อนด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เข้าใจผิดไปว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่แท้จริง คือ “Way Of Life” ตัวอย่างเช่นในเรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต ก็เป็นวัฒนธรรมที่ต้องดำเนินต่อไปต้องเน้นย้ำให้คงอยู่ในสังคมคุณธรรม เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไป ในยุคของเทคโนโลยีข้อมูลการสื่อสารที่เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมบางอย่างก็สมควรต้องปฏิรูป เช่น ในอดีตจะใช้มาตรการหรือมีวิธีการสอนเด็กโดยหลอกล่อเด็ก

เพื่อให้เขาเชื่อฟัง แต่มาในยุคนี้ยุคข้อมูลข่าวสารเราต้องเริ่มสอนให้เด็กเชื่อฟังด้วยหลักการและเหตุผลมากขึ้น นี่คือการปฏิรูปวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ สิ่งที่เราควรมีวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาก็คือ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การเปิดใจกว้าง การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง จะทำให้คนเรามีการปรับตัวให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้ที่มีอำนาจในสังคม จะต้องเป็นคนทำหน้าที่อธิบายให้เข้าใจว่า บรรทัดฐานของสังคมในขณะนี้ควรเป็นอย่างไรทำไมต้องมีบรรทัดฐานแบบนี้? เพราะในบางอย่างไม่ได้มีความเป็น Absolute Truth ไม่เป็นความจริงที่ถูกต้องไปทุกอย่าง บางอย่างจะขึ้นอยู่กับสังคมนั้นคิดอย่างไร ปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้งกันไปทั่วโลกขณะนี้ เช่น โทษการประหารชีวิต สังคมหนึ่งจะบอกว่าถูกต้องเหมาะสม แต่อีกสังคมหนึ่งบอกว่าไม่ถูกต้อง คำตอบที่ออกมาคือ จะขึ้นอยู่กับสังคมนั้น คาดว่าในเรื่องนี้ถูกหรือผิด ตัวอย่างในเรื่องการทำแท้งก็เช่นกัน

ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจทางสังคม จะต้องเป็นผู้ที่ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังภาพที่อธิบายมา ในประเทศไทย ปัญหาเกิดจากการขาดบุคลากรที่จะมากำหนดความถูกต้องในสังคม ดังนั้นทุกคนจะใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นตัวชี้วัด สังคมไทยไม่มีบรรทัดฐานที่เหมาะสมในการคุมความประพฤติ

๓. แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐาน นำไปพัฒนาสื่อคุณธรรม และก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้าง สังคมสันติสุข และความมั่นคงของชาติ

คำที่เรานิยมใช้กัน ๒ คำ คือ คุณธรรม และจริยธรรม “คุณธรรม” เป็นสิ่งที่สูงส่งที่เราควบคุมจิตใจตัวเราได้ แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ที่สื่อมีบทบาทอย่างมาก เราจึงควรจะมุ่งเน้นที่จริยธรรม คือความประพฤติที่ถูกต้อง เหมาะสม รู้ว่าอะไรควร และอะไรไม่ควร แนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหาก็คือ “สื่อ” มีหน้าที่ให้ความรู้ในรูปแบบที่ถูกต้องแก่ประชาชน เช่น การให้ความรู้เชิงเสวนา หรือที่ใช้ได้ผลดี เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มาก ก็เป็นการใช้ละครโทรทัศน์ หรือการ์ตูนที่สอนแบบกระชับ สั้น ๆ เพื่อให้เด็กได้รับรู้ว่าสิ่งที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตนในสังคมคืออะไร และสื่อที่มีบทบาทต่อเยาวชนมากที่สุดก็คือ สื่อประเภทภาพเคลื่อนไหว สื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ตามทฤษฎีกระจกเงา (Mirror Theory) เป็นทฤษฎีที่บอกให้ทราบว่าสมองคนเรามีเซลล์อันหนึ่ง ที่เรียกว่า Mirror Cell สมองของคนเราจะเก็บสะสมภาพในสิ่งที่ดี ๆ รวมไว้มากมาย และนำมาเป็นพฤติกรรมตามแบบของคนที่เป็นต้นแบบ เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะจดจำจะเป็นความทรงจำถาวร และจะประพฤติตามพฤติกรรมที่ได้จดจำภาพนั้น ๆ ไว้ ตัวอย่าง เด็กญี่ปุ่น ทำไมเข้าแถว ก็เพราะว่าตั้งแต่เกิดมาเขาก็เห็นแต่ภาพของผู้ใหญ่เข้าแถวกันทุกคน ไม่เคยเห็นคนไม่เข้าแถว ภาพที่จดจำนี้ก็จะนำไปประพฤติตามสิ่งที่ได้เห็นจนเป็นความเคยชิน “สื่อ” นับเป็น “ครู” หรือเป็น “ต้นแบบ” อยู่แล้ว และมีอิทธิพลสูงต่อเด็กและสังคม สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของผู้ชมได้ทีเดียว เด็กได้เรียนรู้ถึงบุคลิกภาพของตัวละครแต่ละตัวผ่านทางโทรทัศน์ ซึ่งเด็กจะจดจำและนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตของตนเอง หรือนำไปเลียนแบบ หรือนำไปใช้ในชีวิตจริง สื่อโทรทัศน์จึงสามารถช่วยชี้แนะ และเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเยาวชนได้ ภาพ

ของผู้ดำเนินรายการ มีกิริยา มารยาท สุภาพ การวางท่าทาง การไหว้ที่สวยงาม การใช้คำพูด การสื่อสารมายังผู้ชม การควบคุมอารมณ์ในการสนทนา ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นเหมือนเป็นกระจกเงา จึงเป็นต้นแบบในการพัฒนาเยาวชนได้เป็นอย่างดีหากสื่อโทรทัศน์มีแต่ความรุนแรง มีภาพทำร้ายตบตีคำทอแย่งชิงกัน เยาวชนก็จะซึมซับภาพไม่ดีนั้น และเคยชินกับความรุนแรงจนเห็นเป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าสื่อโทรทัศน์นำเสนอแต่เรื่องที่ดีงาม มีความรัก ความอบอุ่นให้กัน มีการช่วยเหลือกันในสังคม เยาวชนจะมีการพัฒนาด้านจิตใจที่อ่อนโยน และไม่ชอบความรุนแรงใดๆ สื่อ จึงเป็นเหมือนกระจกเงา เป็นครูที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าครูผู้สอน ในการควบคุมคุณภาพรายการโทรทัศน์ โดยเฉพาะรายการเพื่อเด็กและเยาวชน จะต้องเน้นเนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นต้นแบบปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องให้กับเยาวชนทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีงามของสังคม โดยใช้หลักความพึงพอใจในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ “สื่อ” ต้องมีจรรยาบรรณที่ดี เพื่อทำหน้าที่สะท้อนภาพที่ถูกต้องให้กับคนในสังคม ทั้งในเรื่องของสาระความรู้ และพฤติกรรม

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีกระจกเงา เป็นการสะท้อนพฤติกรรมของสังคมในวันนี้ ที่มีสื่อต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ถ่ายทอดเรื่องราวไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยสื่อกลางทั้ง ๖ กลุ่ม คือ ครอบครัวยุคใหม่ การศึกษา ศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน จะต้องมองภาพของสังคมไทยในวันนี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า อะไรคือสิ่งที่ดี และอะไรคือสิ่งที่ไม่ดี แล้วพยายามถ่ายทอดให้ความรู้กับผู้ชม ตามทฤษฎีกระจกเงา สื่อจะเป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยให้มีคุณธรรมได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อโทรทัศน์ มีบทบาทมากที่สุดในการเป็นต้นแบบของการสร้างสรรค์สื่อคุณธรรม ซึ่งนับเป็นจุดสำคัญของการพัฒนาสื่อคุณธรรม และจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจัดให้มีการปฏิรูปสื่ออย่างเร่งด่วนที่สุด ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์

ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการเสริม คุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงของชาติ

ปัจจุบันโลกของข่าวสารมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และสื่อมวลชนก้าวเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ถ้าหากจะกล่าวถึงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนไทยว่ามีอะไรบ้างหน้าที่ของสื่อมวลชน คือ การเป็นตะเกียงส่องทางให้กับสังคม เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เป็นยามเฝ้าแผ่นดิน คอยสอดส่องดูแลและทำหน้าที่รายงานข่าวสาร ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงทำให้สื่อมีอิทธิพลในทุกๆด้านเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และในสถานการณ์ปัจจุบันแบบนี้สื่อสามารถช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมได้จากการสร้างความเข้าใจที่ดี สื่อจึงควรทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและสังคม โดยการเร่งสร้างความสมานฉันท์และวิจารณ์หรือวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆเพื่อผลประโยชน์ต่อประชาชน และตีแผ่พฤติกรรมที่หลากหลายของนักการเมืองในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นอย่างตรงไปตรงมาและกล้า

หาญ ซึ่งจะส่งผลให้นักการเมืองทั้งหลาย เกรงกลัวต่อการเสียชื่อเสียง อับอายต่อสาธารณชน และลด ละ เลิกประพฤติในสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญ บทบาทในการพัฒนาประเทศ ในการพัฒนาประเทศจะทำได้ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อะไรหลาย ๆ อย่าง คือการมุ่งให้ความรู้และช่วยให้สังคม ช่วย ให้ ประเทศชาติพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างที่ เราจะเห็นว่า การใช้สื่อมวลชน เพื่อการเกษตรการใช้สื่อมวลชน เพื่อการสาธารณสุขหรือการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็น ต้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทของสื่อมวลชนทางด้านการอบรมบ่มเพาะทางสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคม สื่อมวลชนจะต้องเป็นตัวแทนที่ดีให้กับสมาชิกในสังคม เช่นการปลูกฝังระบบ ระเบียบวินัย การปลูกฝัง ความมุ่งหวัง หรือสร้างแรงบันดาลใจ สอนให้สมาชิกในสังคมรู้จักบทบาทและทัศนคติที่ถูกต้องและ เหมาะสมและสอนให้สมาชิกมีทักษะและความชำนาญและในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้สื่อมวลชนจะมีบทบาท สำคัญมากในการอบรมบ่มเพาะ สมาชิกในสังคมให้ดำเนินวิถีชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง อีกอย่างหนึ่งคือ สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างประชาคมก็คือการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาลหรือองค์การ สถาบัน ให้ ประชาชนได้ทราบด้วยการจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นตรงนี้สื่อมวลชนเองจะต้องเป็นผู้ เสนอประเด็นปัญหาต่อสังคม เปิดโอกาสให้กลุ่มประชาชนทุกกลุ่มเสนอความคิดเห็นและนำสารนั้นกลับไปสู่รัฐบาลผู้องค์กร ผู้สถาบันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและสิ่งสำคัญต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น เพื่อจะลดความตึงเครียดของสังคมจะทำให้สังคมเรายู่กันอย่างสงบสุข

๒. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม

อุปสรรคนั้นเกิดจากข้อจำกัดในการรับรู้หรือเข้าใจข้อมูลข่าวสารในแต่ละช่วงเวลา คือ การที่มีข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป จนทำให้ประชาชนผู้รับสารไม่สามารถนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะมากจนไม่ทราบว่าจะเลือกได้อย่างไร

อุปสรรคนั้นเกิดจากความยาวของสายการติดต่อสื่อสาร หากผ่านคนกลางหลายคน ความ เพี้ยนของข่าวสารก็จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น หากท่านสามารถทำให้ช่องทางการติดต่อสื่อสารสั้นที่สุด หรือ สามารถส่งข่าวสารได้โดยตรงจะดีที่สุด

อุปสรรคนั้นเกิดจากการกลั่นกรองข้อมูลของผู้ส่งสารที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง คัดเลือก เฉพาะข้อมูลที่ตนเองพึงพอใจเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วผลเสียหายจึงตกอยู่ที่รายละเอียดของข้อมูล ข่าวสารที่ถ่ายทอดไป ก็ถูกทำลายข่าวสารที่ถูกต้องไปโดยปริยาย

เกิดจากตัวบุคคลเห็นว่าเรื่องที่ดี ที่ไม่ดี กลายเป็นเรื่องปกติ เคยชินกับมัน เพียงขอให้ ตนเองได้รับประโยชน์หรือได้รับสิ่งของตอบแทนจากคนนั้นหรือกลุ่มนั้นๆ แล้วนำเสนอข่าวที่ไม่เป็น กลางบิดเบือนข้อมูลความเป็นจริง

๓. แนวทาง และมาตรการในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไปพัฒนาสื่อ
คุณธรรมและก่อให้เกิดผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

มาตรการควบคุมสื่อ แบ่งได้ดังนี้

๓.๑ เป็นการควบคุมด้วยตนเองคือควบคุมตามวิชาชีพจรรยาบรรณของตัวเอง การ
ควบคุมโดยสังคม จากประชาชน หากสื่อมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม นำเสนอข่าวไม่เป็นกลาง ก็จะมีเสียง
วิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนสะท้อนออกมาให้สังคมได้รับรู้

๓.๒ การควบคุมทางบวก คือ การให้รางวัลดีเด่นกับสื่อในด้านต่างเพื่อเป็นการชื่นชม
และการควบคุมโดยกฎหมาย ต้องมีกฎหมายที่ดีพอหากสื่อนำเสนอข่าวหมิ่นประมาท หรือนำเสนอข่าว
ไม่ถูกต้อง ควรจะมีกฎหมาย และมาตรการควบคุมผู้ที่ถูกผลกระทบอย่างจริงจัง และเป็นมาตรฐานสากล

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางฐานิญา พงษ์ศิริ
วัน เดือน ปีเกิด	๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๓
การศึกษา	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พญาไท ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม หลักสูตรการปฏิบัติการจิตวิทยา รุ่นที่ ๑๐๐ หลักสูตรการบริหารจัดการด้านความมั่นคงขั้นสูง รุ่นที่ ๓ หลักสูตรการพัฒนาความสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร บก.ทท. รุ่นที่ ๓ หลักสูตรการเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ ๔ สถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
ประวัติการทำงาน	เจ้าหน้าที่อาวุโสฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร บริษัท เซ็นทรัล ดีพาร์ทเม้นท์ สโตร์ จำกัด หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท เอทีแอนด์ที ไคเร็คทอรี่ส์ (ประเทศไทย) จำกัด ผู้จัดการฝ่ายขายโครงการพิเศษ บริษัท ชินวัตร ไคเร็คทอรี่ส์ จำกัด ผู้จัดการฝ่ายขายเทเลวิซ แฟรนไชส์ บริษัท ชินวัตร เทเลวิซ จำกัด ผู้จัดการฝ่ายโฆษณาและประชาสัมพันธ์บริษัท อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ผู้จัดการอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์และกิจกรรมเพื่อสังคม บริษัท ยูไนเต็ล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ TNN2 บริษัท ทู วิชั่นส์ จำกัด (มหาชน)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ TNN2 บริษัท ไทย นิวส์ เน็ตเวิร์ค (ทีเอ็นเอ็น) จำกัด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การสร้างสื่อคุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ และคืนความสุขให้ประเทศไทย

ผู้วิจัย นางฐาณิญา พงษ์ศิริ

หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ ๒๖

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ TNN2

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“สื่อ” เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในกลุ่มและนอกกลุ่ม ในชุมชน ในสังคม นอกกลุ่ม นอกชุมชน นอกสังคม นับวันอิทธิพลของสื่อเหล่านี้ได้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น และเริ่มจะเข้ามาควบคุมกำหนดวิถีชีวิตให้กับมนุษย์แบบไม่รู้ตัว ปัจจุบันเข้าสู่ยุคโลกการสื่อสารแบบไร้พรมแดน ไร้สาย การสื่อสารติดต่อกันทำได้รวดเร็วมาก ในหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ปัญหาเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในบางปัญหาได้บานปลายเพิ่มมากขึ้น อันก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสูงต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเกิดจากปัญหาวิกฤติความขัดแย้งของคนในชาติที่ได้ทวีความรุนแรงจนกลายเป็นวิกฤติการณ์สังคมและขยายไปสู่ระดับประเทศ นำไปสู่ความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมาก “สื่อ” ได้กลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อคนไทยมากที่สุด และมีส่วนสำคัญในการยุยงให้เกิดความแตกแยก จะเห็นได้ชัดว่า มีหลายสื่อมิได้ทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ที่นำไปสู่การแสวงหาทางออกที่ดีงามให้กับสังคมไทย ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเกิดความไม่สงบในประเทศ ฝ่ายใดมีอำนาจครอบครองสื่อได้มากกว่า ย่อมมีโอกาสได้รับชัยชนะมากกว่าอย่างแน่นอน การบริโภคสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ซึ่งพบว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยเด็กและเยาวชนมากที่สุด โดยสื่อยังมุ่งเน้นด้านธุรกิจมากเกินไป จนขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และต่อความเสื่อมด้านคุณธรรม วัฒนธรรม ทำให้สื่อเหล่านี้แพร่ระบาดไปทั่วประเทศ

ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่เมืองไทยต้องมีสื่อดีมีคุณภาพ มีคุณธรรม ให้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความจริง ความดี และความงามสู่สังคมไทย ทำให้ประชาชนไทยมีความรักและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันจะนำพาให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคง และเกิดสันติสุขสู่สังคม จึงเป็นเหตุผลในดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย ตลอดจนวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ ต่อการสร้างสื่อคุณธรรมที่มีคุณภาพ รวมทั้งมาตรการสำคัญในการสร้างและพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย
๒. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม
๓. เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการในการสร้างพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติและคืนความสุขให้กับประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะสื่อโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของการติดต่อสื่อสาร

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์และพัฒนาสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณธรรม ในการเสริมสร้างสังคมสันติสุขและความมั่นคงแห่งชาติ

๓. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยภายใต้หัวข้อข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๓.๑ ด้านความมั่นคง : ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน จากกองบัญชาการกองทัพไทย ๒ ท่าน และจาก กรมการทหารสื่อสาร ทหารบก ๑ ท่าน

๓.๒ ด้านสื่อสารมวลชน : ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน จากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.), สถานีข่าวโทรทัศน์ TNN24 ,และ สภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง(ประเทศไทย)

๓.๓ ด้านคุณธรรม จริยธรรม : ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน จากสมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในพระบรมราชูปถัมภ์, วุฒิสภา และศูนย์คุณธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การเก็บข้อมูลหลายวิธีร่วมกัน ได้แก่

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
๒. การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เฉพาะบุคคล (In-depth interview)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทางด้านเอกสาร และการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของสื่อมวลชน ทั้ง ๓ ด้าน ทำให้ทราบข้อมูลที่สามารถตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้คือ

๑. อิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย

พบว่า

๑.๑ สื่อมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และต่อความมั่นคงของชาติ เพราะสื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างมากและรวดเร็ว หากสื่อมวลชนขาดบทบาทในการนำเสนอ ด้านคุณธรรมน้อย จะส่งผลให้สังคมขาดความดีงาม ขาดความสงบสุข ขาดคุณธรรม เกิดความแตกแยก สมาชิกในสังคมขาดความเข้าใจสภาพที่แท้จริงของสังคม ส่งผลให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนจะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ไม่ดี เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ เอารัดเอาเปรียบ ขาดความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังคมขาดความเป็นระเบียบวินัย ไม่มีการกระตือรือร้นในการสร้างคุณธรรม ขาดคนดีไม่มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น ผลกระทบของเด็กที่เกิดจากการดูโทรทัศน์ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามจากรายการและละครทางโทรทัศน์ เช่น การชิงดีชิงเด่น การแก้แค้น การพูดจากด้วยภาษาที่ไม่สุภาพ การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นต้น หากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีคุณธรรม จะสามารถเปลี่ยนทัศนคตินำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาด้านความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาอื่น ๆ ลดลง ก็จะทำให้สังคมเกิดความสันติสุข และมีความมั่นคงในชาติมากยิ่งขึ้น

๑.๒ หน้าที่ของสื่อมวลชน คือ การเป็นตะเกียงส่องทางให้กับสังคม เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เป็นยามเฝ้าแผ่นดิน คอยสอดส่องดูแลและทำหน้าที่รายงานข่าวสาร ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และในสถานการณ์ปัจจุบันแบบนี้สื่อสามารถช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมได้จาก การสร้างความเข้าใจที่ดี สื่อจึงควรทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและสังคม โดยการเร่งสร้างความสมานฉันท์และวิจารณ์ หรือวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ต่อประชาชน และตีแผ่พฤติกรรมที่ หลากหลายของนักการเมืองในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นอย่างตรงไปตรงมาและกล้าหาญ ซึ่งจะ ส่งผลให้นักการเมืองทั้งหลาย เกรงกลัวต่อการเสียชื่อเสียง อับอายต่อสาธารณชน และลด ละ เลิก ประพฤติในสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ

๒. ปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม พบว่า

๒.๑ ปัญหา อุปสรรค ต่อการพัฒนาสื่อคุณธรรม/จริยธรรม ผู้วิจัยพอสรุปได้ ๔ ปัญหา ใหญ่ ๆ อาทิ ปัญหาด้านคุณธรรม/จริยธรรม, ปัญหาด้านผู้บริหารองค์กรสื่อ,ปัญหาด้านขาดการ สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล,และปัญหาด้านจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน สำหรับปัญหาอื่น ๆ เท่าที่รวบรวมได้มีหลายประการเช่น ปัญหาเกิดจากข้อจำกัดในการรับรู้หรือเข้าใจข้อมูลข่าวสารใน แต่ละช่วงเวลา คือ การที่มีข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป จนทำให้ประชาชนผู้รับสารไม่สามารถนำไปใช้ เพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ,ปัญหาเกิดจากความยาวของสายการติดต่อสื่อสารหากผ่านคน กลางหลายคนความเพี้ยนของข่าวสารก็จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น, ปัญหาเกิดจากการกลั่นกรองข้อมูลของ ผู้ส่งสารที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่ตนเองพึงพอใจเท่านั้น ผลเสียจึงตกอยู่ที่ รายละเอียดของข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดไปต้องถูกทำลายข้อมูลที่ถูกต้องลงไป และปัญหาเกิดจากตัว บุคคลเห็นว่าเรื่องที่ดี ไม่ได้ กลายเป็นเรื่องปกติ เพียงขอให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือได้รับสิ่งของ ตอบแทนจากคนนั้นหรือกลุ่มนั้นๆ แล้วนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นกลาง บิดเบือนข้อมูลความเป็นจริง

๓. แนวทาง และ มาตรการในการ แก้ปัญหา เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานนำไป พัฒนาสื่อคุณธรรม ให้สามารถมีผลต่อสังคมสันติสุข และความมั่นคงแห่งชาติ

๓.๑ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและนำเสนอสื่อคุณธรรมต้นแบบฯ ได้ดังนี้

๓.๑.๑ ยุทธศาสตร์ “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบเพื่อความมั่นคงแห่งชาติและ ก็นความสุขให้กับประเทศไทย” ดำเนินการ โดย ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เป็นแหล่งศูนย์กลาง พัฒนาความรู้และนวัตกรรมความรู้ด้านคุณธรรม รวมทั้งสร้างเสริมพลังเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อน สังคมไทย จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการร่วมปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปสื่อ และเป็นจุดเริ่มต้นของการ สร้าง “สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบฯ ” ในรูปแบบของสถานีโทรทัศน์เพื่อสังคม มุ่งเน้น

สร้างสรรค์ความดีงาม และความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ภายใต้คำขวัญที่ว่า “เพื่อความสุขเพื่อสังคมดี” ประกอบด้วยรายการคุณภาพจากผู้ผลิตรายการเพื่อสังคม ซึ่งมีแนวคิดเรื่องการผลิตสื่อโทรทัศน์คุณธรรม ทำหน้าที่ถ่ายทอดความดีงามสู่สังคมไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความรัก เทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้นแบบที่ดีในการสร้างค่านิยมหลักของคนไทย มียุทธศาสตร์การดำเนินงานของ สถานีโทรทัศน์คุณธรรมต้นแบบฯ ให้มุ่งเน้นการนำเสนอสื่อดีมีคุณภาพ สร้างสรรค์ทั้งสาระบันเทิงที่เป็นประโยชน์ทั้งสามด้าน คือ ดีต่อประเทศชาติ ดีต่อสุขภาพ และดีต่อชุมชนสังคม โดยปฏิเสธการนำเสนอเนื้อหาที่มีแต่บันเทิงแต่ไร้สาระ รายการด้อยคุณภาพ และโฆษณาส่งเสริมหรือกระตุ้นการบริโภคสินค้าอมมมา

การดำเนินงานรายการโทรทัศน์ จะเป็นรูปแบบรายการสร้างสรรค์สังคมคุณธรรม แนวใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีจุดยืนที่ชัดเจนในการเป็นสื่อสีขาว สื่อคุณธรรมของประชาชน ที่ประกอบการอย่างเป็นอิสระโดยไม่ได้อิงสถาบันหรือหน่วยงานหลักใดๆ โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่ไม่ใช่การแสวงหาผลกำไร หากแต่เป็นการสร้างประโยชน์ต่อสังคม ในรูปแบบการเพิ่มพื้นที่สื่อ เสนอรายการที่มีสาระเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ชมทุกระดับในสังคม เป็นเวทีแห่งการนำเสนอความความตั้งใจกระทำความดี เพื่อสังคมคุณธรรม มีคุณภาพเข้าถึงจิตใจของประชาชน เพื่อมอบความสุขให้กับคนไทยทุกคน

๓.๑.๒ ระยะเวลาเริ่มโครงการ : เริ่มตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป

๓.๑.๓ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

ข้อเสนอแนะ

การทำเอกสารวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาในห้วงการศึกษาในสถาบันวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ซึ่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่าน ปฏิรูปประเทศโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ทำให้เป็น โอกาสที่ดีที่จะนำเสนอแนวทางการพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบ การวิจัยในครั้งนี้เป็นมุมมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้วิจัย หากมีผู้ทรงคุณวุฒิที่สนใจจะทำการวิจัยในมุมมองอื่น ๆ ได้ จะเป็นเรื่องที่ดี อาทิ การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านการศึกษาของเยาวชนไทย ,การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านการศาสนา,การพัฒนาสื่อคุณธรรมต้นแบบในด้านความมั่นคงของประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก

ABSTRACT

Title : Building a prototype of moral media for national security and restoring happiness to Thailand

Field : Sociology

Research : Mrs. Thaniya Pongsiri

Course NDC (JPSC) Class 26

Main objectives of this research are: to study the influence of media which play a role in supporting morality and ethic in Thai society; to analyze the situations, problems, obstacles and limitations which affect the development of moral media; to present the means and measures in developing a prototype of moral media for national security and restoring happiness to Thailand. This study is a qualitative research studying ideas and theories. Additionally, experts and specialists who work in the field of radio and television, security, communication and morality were also interviewed. The results show that television is the most influential media to support morality and ethic in Thailand. In terms of problems/ obstacles / restriction of moral media developing, it is found that media are irresponsible related to morality and ethic standards. Also, the administration of the organization is not professional and idealistic as well as lacking support from government agencies. Finally, media don't have moral standards in their professional conduct. Related to means and measures for solving the problems and being used as standards for building a prototype of moral media, the researcher found that the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC) issued rules, laws and instruction to regulate relevant media already. Therefore, the person who is responsible in the respective organization should implement solidly. The researcher recommends a "Building a prototype of moral media for national security and restoring happiness to Thailand Project" by planning the strategy of building "a prototype television station for national security and restoring happiness to Thailand" . This station will be implemented by the Moral Center (PLC.) under the slogan "For the happiness, for the good society". The benefit will be categorized in 3 aspects; good for the country, good for health and good for the community. The entertaining, nonsensical or low quality programs and advertisement that promote the leading astray products will be forbidden.

This study reflects the perspective of the researcher who relates and works in the field of media with many years of experience. But there need to be also qualified persons who are interested in studying the other perspectives that will be beneficial e.g. the development of the prototype of moral media in Thai youth's education, the development of moral media in religion, the development of moral media in national security etc. All these together will contribute to the overall perspectives in every dimension.